

UC-NRLF

B 4 522 087

Н. К. З. С.—У. С. Р. Р.

МЛІЇВСЬКА САДОВО—ГОРОДНЯ ДОСВІДНА СТАНЦІЯ.

Всесоюзний Дослідний Інститут
Плодово-Лігідного Господарства

*Праці Першої Всеукраїнської Ради
нагада з питань садівництва*

Праці

Першої Всеукраїнської Ради
з питань садівництва
(9—13/IX, 1928 р.).

За редактуванням редколегії в складі:

О. В. Волошінова, С. Д. Пупко, В. Л. Смирєнка.

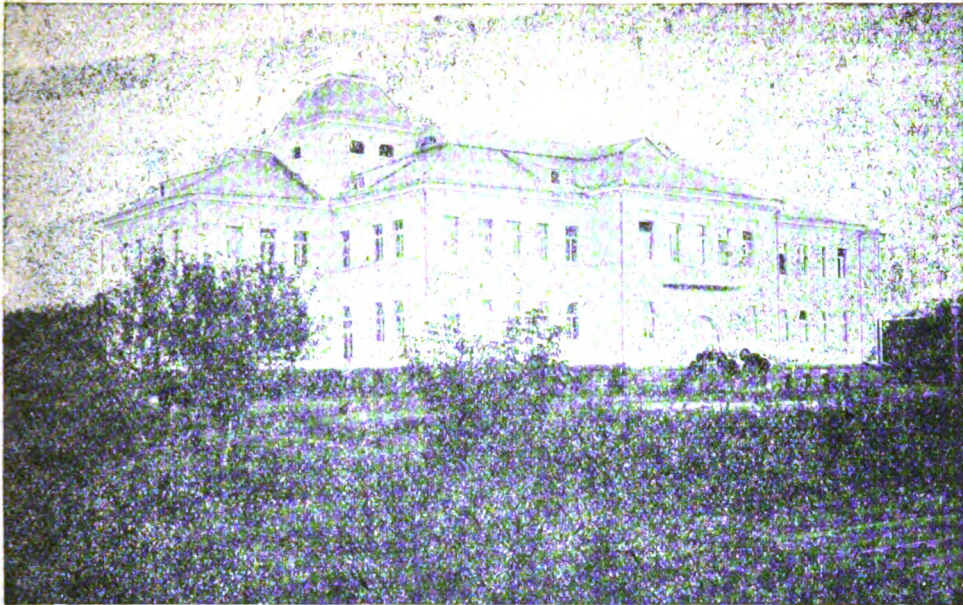
EXCHANGE
JUL 28 1934

МЛІЇВ, 1929.

Всесоюзний Дослідний Інститут
Плодово-Ягідного Господарства

Головний будинок Мліївської Досвідної Станції, в якому переводилась Народа.

ПРАЦІ ПЕРШОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАРАДИ З ПИТАНЬ САДІВНИЦТВА.

За редагуванням редколегії в складі:

О. В. Волошінова

С. Д. Пупко

В. Л. Смиренка

В И Д А Н Н Я
Мліївської Садово-Городньої Досвідної Станції
Н. К. З. С.—У. С. Р. Р.

МЛІЇВ—1929.

SB354
V75
1928

П Е Р Е Д М О В А.

Поруч з найважливішою проблемою сільського господарства—розвитком високо-товарового зернового виробництва, як основного джерела харчових і експортних ресурсів країни, стоять завдання розвитку інтенсивних і спеціальних культур сільського господарства й, зокрема, садівництва.

Ця галузь народного господарства має тим більше значіння, що вона забезпечує не тільки чималий прибуток масовому селянському господарству, але й втягує в себе значні кадри вільної робочої сили в аграрно-перелюднених районах, а в степовій смузі України, що терпить од посух, утворює, так звані, клини страхових культур. Ця ж галузь повинна задовольняти потреби ринку, що все більш і більш зростають, потреби міст, промисловости й експорту.

Разом з цим стан українського садівництва, з його надзвичайно дрібними розмірами, споживчим характером та малоцінним добором сортів, потребує перебудувати все плодівництво на промислових підставах, на підставі великого усупільненого виробництва.

У зв'язку з цим виступають питання стандартизації сортів українських садів і розвитку розсадницької справи, як основи розвитку промислового плодівництва. Тому питання усупільнення селянського садівництва переважно в формі групових і колективних садів, питання стандартизації плодового асортименту, відповідно природньо-історичних і економічних районів України, вимогам ринку й промисловости, й питання розсадницької справи—повинні стати заходами, що забезпечують розвиток українського садівництва в вищезазначеному напрямку.

Не зважаючи на широкий розвиток останніми роками садової справи, ми ледве-ледве виходимо в цій царині з відбудувального періоду й починаємо роботу що до раціоналізації садівництва.

Останніми роками на Україні цих питань ще не обговорювали досить широко. Проте для розв'язання питань по переведенню реконструктивних заходів що до розвитку українського садівництва, уже давно відчувалася потреба в широкому обговоренні їх з участю представників науки й практики. З часу першого агрономічного з'їзду 1920 р. НКЗС періодично скликав спеціальні наради в справі спецкультур, але ці наради переводилися за участю обмеженої кількості представників колишніх губерній. З моменту переходу на округову адміністраційну систему в період найінтенсивнішої роботи, особливо гостро почала відчуватися потреба всебічно обговорити справи раціональної організації селянського садівництва, виходячи з досвіду, що його набули протягом цих років, а також з організації виробництва посадкового матеріялу та виточнення промислового асортименту овочевих дерев, відповідно вузьких (окружних) районів.

Тому спеціальна Народа з садівництва, що її скликав Народній Комісаріят Земельних Справ УСРР на Мліївській Досвідній Станції 9—13 вересня 1928 р., мал

особливе значіння, бо по суті вона була першим кроком у справі широкої постанови питань організації українського промислового садівництва з участю широких кол периферійних робітників.

У зв'язку з завданнями Народи, робота її провадилася в трьох провідних напрямках: питання помологичного характеру, питання розсадницької справи й питання що до організації групових садів.

У Народі брали участь так практичні робітники, як і робітники досвідних установ і чимале число наукових робітників з Союзних Республік, яких запросили персонально; усе це забезпечило вперше найповнішу проробку питань, що стояли перед Народою, та дало цінний матеріал для дальшої роботи.

У кінцевому засіданні Народи було ухвалено постанову—відокремити Редакційну Колегію що до видання Праць Народи в такому складі: О. В. Волошінов, С. Д. Пупко та В. Л. Симиренко. Здійснити видання технічно Народа доручила Мліївській Садово-Городній Досвідній Станції; воно переводиться за рахунок оборотних сум Центрального Державного Овочевого Розсадника України.

Видаючи, за дорученням Народи, цей збірник доповідей, журналів засідань та постанов останньої, Редколегія сподівається, що він буде потрібним матеріалом, яким керуватимуться практичні робітники в царині плідництва.

Редколегія: {
 { *О. Волошінов*
 { *С. Пупко*
 { *В. Симиренко*

УЧАСНИКИ НАРАДИ.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ.

I. Питання помологічного характеру.

1. „Природньо—історичні райони України та принципові міркування, що їх слід покласти в основу, складаючи округові асортименти масового поширення на Україні“.
Доповідачі **Попов В. П. та Смиренко В. А.**
2. „Районування плодівництва з погляду товарообігу овочів на Україні та вимоги внутрішнього й зовнішнього товарообігу садовини до асортиментів плодовых дерев в окремих районах“.
Доповідач „**Плодоспілка**“*).
3. „Про взаємовідносини різних сортів окремих плодовых порід в процесах перекресного запилення та самозапилення“.
Доповідач **Ро А. М.**
4. „Сортименти масового поширення для окремих округ України“.
Доповідач **Смиренко В. А.**
5. „Програмні питання практичної селекції в царині плодівництва“.
Доповідач **Ро М. А.**
6. „Організаційні форми та напрямок помологічної роботи в майбутньому на Україні“.
Доповідач **Смиренко В. А.**

II. Питання про координацію роботи Українських овочевих розсадників.

7. а) „Нормування виробництва посадкового матеріалу в законодавчому порядку“.
Доповідач **Пупко С. Д.**
- б) „Єдині принципи калькуляції та встановлення єдиних розцінок на посадковий матеріал“.
Доповідач **Смиренко В. А.**
- в) „Єдині стандарти посадкового матеріалу“.
Доповідач **Дувін Б. О.**
- г) „Єдині правила торгівлі посадковим матеріалом“.
Доповідач **Дувін Б. О.**
8. „Карантинні заходи та дезінфекція посадкового матеріалу при його розповсюдженні з розсадників“.
Доповідач **Аверін В. Г.**

III. Питання що до групових садків.

9. „Практика організації групових садків та заходи до забезпечення їх нормального розвитку“:

Від Київської округи	Доповідач	Щербина М. А.
„ Харківської „	„	Свістун Ф. С.
„ Херсонської „	„	Шептицький М. А.
„ Маріупольської округи	„	Козюко В. М.
„ Мелітопольської „	„	Мікрін Г. О.

*) **Прим. Редколегії.** Доповідь „Плодоспілки“ під час Народи була знята з порядку денного, бо представник цієї організації не з'явився та не подав доповіді.

Доповідь Попова В. П. та Симиренка В. Л.

„Природньо—історичні райони України та принципові міркування, що їх слід покласти в основу, складаючи округові асортименти масового поширення на Україні“.

В природньо-історичному відношенні Україна має низку видатних властивостей. З південного заходу на північній схід, приблизно лінією Кишиньов, Зіновьевск, Полтава, Харків, Саратов, її перетинає гребінь високого тиснення повітря, який інакше зветься віссю затропичного максимуму, що обумовлює розподіл України на дві різнохарактерні кліматичні країни. Країна, що на північ від зазначеної межі, а саме північно-західна половина України,—характеризується перевагою західних вітрів, високою вогкістю повітря, достатньою кількістю хмарности та опадів, се-то ця країна має відносно вологий клімат.

Друга половина України, що на південь від згаданої межі, має кліматичні ознаки прямо протилежні: перевага східних вітрів, низька вогкість повітря, незначна кількість хмарности та опадів; інакше кажучи, вона має відносно посушливий клімат.

Треба зазначити, що цей гребінь високого тиснення, не випадковість. Крізь усю північну півкулю, приблизно 50-ою паралеллю, проходить гребінь підвищеного тиснення або вісь затропичного максимуму. Те саме спостерігається і в південній півкулі, хоча там затропичний максимум в де-якій мірі посушений до екватора.

Походження затропичного максимуму (проф. Броунов) з'ясовується впливом загального кругобігу атмосфери. Оскільки сильно нагріваються нижчі шари атмосфери над екватором, тут помічається висхідний рух повітря, який на де-якій височині переходить в повітряні течії до півночі та півдня з відхиленнями, під впливом сили, що обумовлюється кружінням землі, на схід (в північній півкулі—у праворуч, в південній—у ліворуч). В помірних ширинах значно відхилені течії повітря, що прямують у вищих шарах від Заходу на Схід, захоплюють за собою нижчі шари, чому за помірних широт уся атмосфера рухається взагалі від Заходу на Схід. Всі повітряні маси, що припливають, викликають нагромадження за помірних широт та обумовлюють підвищене тиснення, тоб-то смугу затропичного максимуму. У нижчих шарах атмосфери повітряні течії повинні прямувати від краю затропичного максимуму до екватору з відхиленням на Захід, та до краю полярного мінімуму (низьке тиснення) з відхиленням на Схід, що в дійсності й спостерігається. В північній півкулі від смуги затропичного максимуму до екватору на окіянах завжди помічається північно-східний вітер (пасат). На суходолу, в залежності від місцевих умов, пасат де-не-де бере північний, північно-східний, східно-північно-східний і навіть східний напрямом. Усі ці вітри взагалі сухі, бо прямують з холодніших країн в тепліші; через те повітря поступово нагрівається та стає все сухішим.

На північ від осі затропичного максимуму північної півкулі аж до восьми полярного мінімуму домінують південно-західні вітри; переходючи з тепліших країн до холодніших, повітряні маси поступово охолоджуються й тому стають вологішими й утворюють хмари, тумани та дощі.

Таким чином, вісь затропичного максимуму обумовлює розподіл місцевости, через яку вона проходить, на два края з різнохарактерними кліматами: на південь від неї—клімат посушливий, на північ—вологий.

Усе це правдиво, як було вище зазначено, що до України, яку гребінь високого тиснення перетинає з південного заходу на північний схід, розподіляючи її на два, приблизно рівних простором, однаке цілком різнхарактерних кліматом,—края.

У Північно-Західній половині України мають перевагу вітри північно-західні, західні, та південно-західні; в південно-східній—південно східні, східні та північно-східні (див. мапу 1).

Циклонична діяльність ще збільшує різницю клімату північно західної та південно-східної половин України. Спостереження доводять, що шляхи циклонів розташовані переважно поміж віссю затропичного максимуму, та смугою полярного мінімуму. В Європі циклони прямують від Атлантичного окіяну углиб континенту, себ-то з заходу на схід і обіймають переважно край, що на Північ від затропичного максимуму. На південь від гребінця високого тиснення циклони заходять порівнюючи не так часто. Циклони викликають підвищену хмарність і вогкість, опади, зниження температури в теплу половину року і підвищення в холодну, себ-то утворюють клімат тої місцевости, через яку вони переходять, помірнішим та вологішим.

Значний вплив на клімат України робить також Атлантичний окіян. Через вітри західних румбів, що домінують в Західній Європі й північно-західній половині України, та через те, що циклони проходять з Заходу на Схід, здержуючий вплив Атлантичного окіяну доволі значно відбивається на кліматі більшої частини України. Чорне та Озовське моря мають істотний вплив на клімат лише вузької прибережної смуги. Углиб континенту цей вплив швидко загасає й в межах серединної й тим більш північної смуги України вплив південних морей є незначний. З'ясовується це тим, що вітри й циклони, які йдуть з південних морей, мало повторюються. Отже, вплив південних морей на клімат України безмірно менший, порівнюючи з впливом Атлантичного окіяну, не вважаючи на те, що останній значно дальше від її грані.

Розподіл середньої відносної вогкості повітря о 1-ій годині дня за травень, червень та липень (див. мапу 2), тоб то за місяці найбільшої напружености вегетації, дає досить ясну характеристику відміни вогкості повітря при переході від північно-західної смуги в південно-східну. На мапі ми перш за все спостерігаємо рівнобіжне становище ізоліній відносної вогкості повітря що до вوسی затропичного максимуму, що свідчить про їх залежність між собою; далі, зближеність ізоліній вوسی затропичного максимуму показує різкість відміни вогкості повітря в цій смузі. Взагалі-ж північно-західна смуга України цими місяцями о 1-ій годині дня пересічно має відносну вогкість повітря від 48% до 55%, південно-східна смуга—від 42% до 48%. Приміром такий же й характер розподілу опадів за ті ж місяці в північно-західній смузі—від 170 м/м до 220 м/м, в південно-східній—від 120м/м до 170м/м (див. мапу 3), а також і характер розподілу річної кількості опадів (див. мапу 4).

Отже гребінь високого тиснення, що проходить на північній межі степу, досить чітко ділить Україну на дві частини: посушливу та вологу.

За другою важливою кліматичною ознакою, за розподілом температури повітря, на Україні спостерігається інша картина.

Ізолінії кількості днів на рік з середньою добовою температурою вище 0° та ізолінії кількості днів на рік з температурою нижче—5°—розташовуються рівнобіжно напрямку середньої течії Дніпра, при чому кількість днів з температурою вище 0° збільшується в напрямку з північного зходу на південний захід (див. мапу 5), і цілком також зменшується кількість днів з температурою нижче—5° (див. мапу 6). Очевидно, що течія Дніпра є природна межа, що розподіляє Україну відносно термічного режиму на дві частини: південно-західну, яка має кількість днів з температурою вище 0° від 250 до 290 та північно-східну, з кількістю днів від 230 до 250.

Взагалі ізолінії більшості найважливіших кліматичних елементів, що до тепла та вогкості, як це стане очевидно з дальшого викладу, розташовуються або рівнобіжно середньої течії Дніпра, або рівнобіжно осі затропічного максимуму.

Значить, Україна що до клімату природньо розподіляється за двома провідними лініями,—віссю затропічного максимуму та за течією Дніпра,—на чотири різнохарактерні квадранти, яких можна назвати кліматичні смуги: Північна або Харківська—з відносно вогким та холодним кліматом, Західна або Київська—з вогким та помірним кліматом, Південна або Одеська—з теплим та посушливим кліматом, Східна або Дніпропетровська—з континентальним та посушливим кліматом.

Так саме ми спостерігаємо в межах України чітку грань що до ґрунто-творчих порід. По лінії Заслав, Житомир, Фастів, Київ, Ніжен, Сосниця, Кролевець—проходить північна межа суцільного розповсюдження лісу (еолового походження), який покриває всю територію лісостепової та степової частини України. На північ від грані ґрунтотворчі породи є піски та глини крижаних покладів.

З північною гранню розповсюдження лісу збігається грань, що відокремлює полісся від лісостепу (північна грань доісторичних степів) з гребінем високого тиснення повітря приблизно збігається північна грань суцільного розповсюдження сильних степових черноземель (північна грань сучасного степу).

Для України характерна в природньо-історичному відношенні ознака є також значна перетинненість місцевості, що утворює велику різноманітність у височині окремих місцевостей над рівнем моря й в напрямку пануючих схилів, які обумовлюють загальну похилість місцевості до горизонту.

Височінь місця над рівнем моря значно впливає на термічний режим. Спостережіння довели, що підвищення місця на кожні 100 метрів викликає в пересічному річному висновку зниження температури на $0^{\circ} 45'$ ¹⁾ себ-то—вельми значне зниження. З другого боку напрямом схилів, що до країн світу має помітний вплив на температуру ґрунту. За спостережіннями що переводилися в Австрії за три роки виявлено такі величини пересічної температури ґрунту на глибині 75 с/м різних схилів²⁾.

Пд.	З.	С.	Пн.
12,7°	12,2°	11,3°	9,4°

З цих даних ми бачимо, що схили різних напрямків що до нагрівання відрізняються досить чітко. При умові значного розповсюдження одностайних схилів, вони без сумніву повинні значно вплинути на термічний режим і прилеглих до поверхні ґрунту шарів повітря.

Характер схилів в кліматичному відношенні має також де-який вплив і на розподіл опадів. Вологе повітря, підіймаючись схилом, вилучає опадів більше і, навпаки, спускаючись схилом—менш, ніж на рівній місцевості. Тому напрямом схилу відносно до вогких вітрів, що домінують, дуже впливає на кількість опадів.

Де-які риси впливу схилів на характер розподілу опадів і на термічний режим повітря, як це буде з'ясовано в дальшому викладі, в де-якій мірі виявляються з тих матеріалів, що є, одначе, без сумніву цей вплив ми повністю не відчуваємо через короткий період спостережінь, та неповну їх досконалість.

Окрім наведених вище кліматичних факторів, а саме: становище місцевості що до загальної циркуляції атмосфери (гребінь високого тиснення повітря), циклонічна діяльність, близькість моря, височінь над рівнем моря, рельєф,—

1) Е. С. Рубинштейн „Клімат С. С. С. Р.“.

2) Е. Г. Лоске „С.-Х. метеорологія“.

значно впливає на клімат також характер рослинності, площа відкритих водяних басейнів (річок, озер, болот то-що) і де-що інш. В межах України, через відсутність значних лісових масивів і великих просторів, ці фактори мають другорядне значіння. Тому ми не будемо на них зупинятися.

За найважливішими природньо-історичними ознаками, як то гребінь високого тиснення, напрямок середньої течії Дніпра, височінь місцевости над рівнем моря і характер переважного напрямку схилів,—Україна розподіляється на такі райони: (див. мапу 7).

I. Київський край.

1) Житомирський район—з північно-західними, та північно-східними схилами; південна межа його майже повністю збігається з північною межею лісу.

2) Винницький район—зі слабо визначеними східними схилами; по межах має височінь над рівнем моря коло 200 метрів.

3) Придністрянський район—з південними схилами; вузька смуга лівобережного Придністер'я обмежена з півночі та сходу водорозділом Дністра й Бугу.

4) Київський район—з південно-східними схилами; включає решту Київського краю.

II. Харківський край.

5) Чернігівський район—з трьома схилами; південна межа повністю збігається з північною межею лісу.

6) Харківський район—з південно-західними схилами; південно-західна межа проходить лінією від Ніжена й середньої течії Донця; лінія, що одокремлює горяну частину середнь-оруської високости (Харківський район) від пониженого лівобережжя Дніпра (Полтавський район).

7) Полтавський район—з південними схилами; включає решту Харківського краю.

III. Дніпропетровський край.

8) Сталінський район—без чітко виявленого напрямку схилів; межа є височінь метрів із 150 над рівнем моря.

9. Старобільський район—з південними схилами; межа проходить водорозділом Дніпра й Донця та водорозділом Донця й Миуса.

10) Мелітопольський район—рівна низина; зі сходу має межу в 100 метрів височини над рівнем моря.

11) Маріупольський район з південними схилами; межує з Мелітопольським, Сталінським та Старобільським районами.

12) Дніпропетровський район—з трьома схилами; включає решту Дніпропетровського краю.

IV. Одеський край.

13) Зінов'євський район—з південними та південно-східними схилами; південна межа проходить крізь височини в 100 метрів над рівнем моря.

14) Херсонський район—зі слабо виявленими південними схилами; включає решту Одеського краю.

Такий розподіл України на райони в істотних рисах збігається з розподілом її що до характеру ґрунту (див. мапу 7). Райони Житомирський та Черни-

гівський—включають всі види морено-зандрових ґрунтів Полісся. Райони Київський, Винницький, Придністрянський, Полтавський та Харківський—обіймають весь край, розповсюдження деградованих чорноземель. Райони Зінов'євський, Дніпропетровський, Сталінський та Старобільський обмежують розповсюдження центральних міцних чорноземель; Херсонський, Мелітопольський та Маріупольський—є райони розповсюдження каштанових суглинків і взагалі південних степових ґрунтів.

Перейдемо тепер до характеристики окремих кліматичних елементів. Термічний режим України можна визначити у вигляді напрямку річних ізотерм, ізотерм січня та липня, ліній кількості днів на рік з середньою добовою температурою вище 0°, вище 15°, нижче—5°, розподілу абсолютних мінімальних та максимальних температур то що.

Середні річні ізотерми (див. мапу 8) перетинають Україну в цілому зі сходу-півдня—сходу на захід-північ-захід, при чому найменша ізотерма в 6° проходить в напрямку Чернігів-Суми, найбільша ізотерма в 10°—крізь Херсон-Генічеськ. Отже в межах України розташовані річні ізотерми в 6°, 7°, 8°, 9° та 10°.

На ізотермах виразно помітний вплив, що знижує температуру Подільської високости, яка обумовила досить значний пересув ізотерми в 7° на південь. Такий саме вплив, але в меншій, мірі спостерігається на Донецькій високості, на ізотермі в 8°.

Інші елементи термічного режиму зручно поділити на дві групи, зважаючи на те, який період року вони характеризують—чи теплий, чи холодний. В теплу половину року ми перш за все розглянемо ізолінії з кількістю днів на рік середніх добових температур вище 0° та вище 15°.

—Лінії з кількістю днів вище 0° розташовуються (див. мапу 5) в цілому рівнобіжно середній течії Дніпра, при чому з останньою цілком збігаються ізолінії в 250 днів. Отже, напрямком середньої течії Дніпра що до довгости вегетаційного періоду є природня межа, яка ділить Україну на Лівобережжя—з кількістю днів вище 0° від 230 до 250 (виключаючи Приозівський край), і Правобережжя (з Приозівським краєм) з кількістю днів від 250 до 290. На цих ізолініях ще чітше виявляється вплив українських високостей, в розумінні скорочення довгости вегетаційного періоду.

Лінії числа днів на рік з середньою добовою температурою вище 15° (див. мапу 9) проходять взагалі з заходу на схід, виключаючи поступове збільшення кількості днів з температурою вище 15°—по мірі посування з північної межі України, де проходить ізолінія в 160 днів до південної—де (а саме на крайньому півдню Мелітопольського району) кількість теплих днів дорівнюється 140.

В де-кількох словах зупинимося також на липневих ізотермах та ізотермах абсолютних максимумів. Липневі ізотерми (див. мапу 10) розташовуються рівнобіжно осі затропічного максимуму, з якою збігається ізотерма в 20,5°.

Такий саме характер розташування, тільки менш правильний, у ізотерм абсолютного максимуму (див. мапу 11). Взагалі ж крайні позитивні температури в межах України хитаються від 34° на заході до 40° на півдню-сході. На мапі виявляється доволі значний вплив південних морей на прибережну смугу, особливо на західну частину Херсонського району в вигляді помітного зниження позитивних крайніх температур.

На протязі холодного періоду року найхарактерніші є дані про кількість днів на рік з середньою добовою температурою нижче—5° (див. мапу 6). Ізолінії з кількістю днів нижче—5° розташовуються так, як і кількість днів з температурою вище 5°, себ то рівнобіжно середній течії Дніпра. За течією Дніпра проходить лінія в 45 днів. Ізолінія в 30 днів відрізняє Придністер'я, Херсонський та Мелітопольський райони, себ то в цих районах спостерігається найменша довгість холодних днів на рік. Значну довгість цих саме днів спостерігаємо на Лівобережжі, з 45 до 75, виключаючи, крім Мелітопольського, південну

половину Дніпропетровського й всього Маріупольського районів, де холодних днів на рік (з температурою нижче—5°) є пересічно від 30 до 45. Найбільшою довгістю холодних днів відзначаються райони Чернігівський (східна половина), Харківський та Старобільський: од 65 до 75 днів. Знову ж і на цій мапі виявляється вплив Подільської та Донецької високостей.

Ізотерми січня мають в цілому той-же характер, що й попередній елемент (див. мапу 12). Мапа крайніх негативних температур (див. мапу 13) виявляє значні зниження температури в Старобільському районі (до—36°), потім в Чернігівському та Харківському (до—34°). Відзначаються також райони Придністрянський, західна половина Зінов'євського, Херсонський та Мелітопольський з крайнім знижуванням температури до—30°. На мапі помітний значний вплив Подільської високости, що викликає доволі велике знижування крайніх низьких температур. З погляду географічного поширення південних порід і сортів плодових дерев—це знижування здається слід оцінювати, як значне негативне явище клімату, що відтиснує до півдня північні межі де-яких порід та сортів.

Порівнюючи найхарактерніші елементи теплого й холодного періодів року, а саме кількість днів на рік з середньою добовою температурою нижче—5° і вище 15°, ми виявляємо перетинання цих двох видів ізоліній, що викликає різне сполучення холодних та теплих днів. Північний захід України має порівнюючі невелику кількість холодних і теплих днів, себ то має відносно помірний клімат; південний схід має порівнюючі більшу кількість так теплих, як і холодних днів, тоб то тут клімат найконтинентальніший; на південному заході спостерігається сполучення значної кількості теплих днів і невеликої кількості холодних, себ то клімат відносно теплий; на північному сході—протилежне сполучення, себ то значна кількість холодних днів і невелика теплих. Клімат північно—східної України найхолодніший. Особливо ця різниця стає помітною при найбільшому віддаленні від центру України.

З характеристики водяного режиму України розглянемо розподіл річної кількості опадів, кількості опадів за травень та липень та відносної вогкості повітря о 1-ій год. дня за ці ж три місяці. Ізогісти, себ то лінії однакової кількості опадів, так річних (див. мапу 4), як і за зазначених теплих місяців (див. мапу 3), розташовуються в цілому рівнобіжно осі затропичного максимуму, хоча й мають доволі велику колінкуватість. В де—якій мірі колінкуватість обумовлює вплив Подільської та Донецької високостей, що приймають помітно більшу кількість опадів, порівнюючи з кількістю, яку повинні були б приймати ці місцевости за загальним характером розподілу опадів; з другого боку, як було зазначено вище, помітне збільшення кількості опадів можуть викликати схили, повернені до вологих вітрів.—Проте, обмеженість матеріялів, що є в нашому розпорядженні, не дає можливости суворо проаналізувати розподіл опадів, в залежности від тих чи інших факторів.

Найбільші річні кількості опадів ми спостерігаємо в Житомирському та Чернігівському районах: від 550 м-м до 580 м-м. В напрямку на південь кількість опадів більш-менш поступово зменшується, досягаючи в Херсонському та Мелітопольському районах 350-400 м-м.

Важливішим є розподіл опадів в період найбільшої напружености вегетації, а саме в травні, червні та липні. Кількість опадів за ці три місяці по районах визначається такими числами:

І. Київський край.

- 1) Житомирський район 200—220 м-м.
- 2) Винницький " 200—220 "
- 3) Придністрянський " 160—220 "
- 4) Київський " 180—200 "

II. Харківський край.

- 5) Чернігівський район 195—200 м-м.
- 6) Харківський " 180—190 "
- 7) Полтавський " 170—180 "

III. Дніпропетровський край.

- 8) Сталінський район 160—165 м-м.
- 9) Старобільський " 150—170 "
- 10) Мелітопольський " 120—150 "
- 11) Маріупольський " 150—160 "
- 12) Дніпропетровський " 160—175 "

IV. Одеський край.

- 13) Зінов'євський район 150—170 м-м.
- 14) Херсонський " 120—150 "

(на таблиці, яку розміщено нижче, ті самі дані показані у вигляді заокруглених середніх).

Де-яка перевага що до розміру опадів одних районів перед іншими ще не показує на користь вологішого клімату. В випаруванні з поверхні ґрунту й транспирації рослин домінують роллю відіграє відносна вологість або вологий дефіцит повітря. Тому лише сполучення опадів та відносної вологости може виявити різниці окремих районів в розумінні відносної вологости або сухости клімату.

Лінії відносної вологости повітря о 1-ій год. дня, середні за травень, червень та липень, прямують також, як і ізогії, паралельно осі затропічного максимуму (див. мапу 2). З віссю збігається ізолінія в 48 %.

На Поліссі відносна вологість коливається в межах 53-55%, в лісостепу від 48 до 53%, в степу від 43 до 48%, крім Приозівського краю (Мелітопольський та Маріупольський райони), де вона досягає 42-43%.

Відповідно кліматичним елементам, спостерігається географічне поширення різних видів і порід дерев. Е. С. Рубінштейн*) вирахував для цілої низки станцій Європейської частини С. Р. С. Р. кількість днів на рік, для яких середня температура є вище 5° і провів лінії, що відповідають 100, 110 і т. і. таким дням. Лінії, одержані в такий спосіб, показали, що для цілої низки деревесних порід межі їх поширення дуже близько збігаються з тими чи іншими з зазначених ліній. Так, наприклад, межа буку збігається з лінією, що відповідає 210 дням з середньою температурою вище 5°, межа сливи—з лінією, що відповідає 190 таким дням, межа яблуні—з лінією в 170 днів, клену—з лінією в 160 днів, липи—в 150 днів і, нарешті, ялини—в 100 днів. Північна межа лісу, на думку Е. С. Рубінштейна, в Сибіру збігається з лінією, яка відповідає 80 дням на рік з температурою вище 5°.

В поширенні порід плодових дерев в міру посування з півдня на північ України ми спостерігаємо послідовно як зникають бросквина, жерделя, черешня, південні сорти яблунь та груш. З погляду практичного плідництва має значний інтерес виявити межі поширення порід та сортів плодових дерев, залежно від сполучення кліматичних елементів.

В нашому розпорядженні є матеріали, що характеризують промислове значіння сортів різних плодових порід для окремих адміністративних округ України.

*) В. Н. Оболенский „Метеорология“.

Цих матеріалів далеко не досить для встановлення більш-менш певних меж поширення сортів. Поперше тому, що округи, як великі на площу одиниці, з лінейними просторами до 100 і більш кілометрів, даючи середнє уявлення про поширення сортів, пропускають широке тлумачення, що до проходження лінії від північної до південної межі округи. Подруге, при надаванні сорту промислового значіння для тої чи другої округи не виключено можливості суб'єктивної оцінки, що не відповідає в повній мірі дійсности.

Проте, перші орієнтовні криві поширення сортів на підставі цих даних всеж можливо провести. Ми провели лінії промислового поширення (див. мапу 14) для таких сортів яблуна: Ренет золотий Курський (південна межа), Антонівка звичайна (південна межа), Ренет Шампанський (північна межа); для сортів груш (див. мапу 15): Безнасіянка (південна межа), Кюре (північна межа), Сен-Жермен (північна межа); для сортів черешень (див. мапу 16) спільна для Татарської чорної, Наполеона рожевого та Гедельфінген (північна межа), Франц Йосиф (північна межа); проведено також північну межу промислового поширення жердель (див. мапу 16). Порівнюючи всі зазначені вище лінії поміж собою, забачимо, що в них є єдина загальна риса—це напрямок від заходу—півночі—заходу на схід—південь—схід, так саме, як ми це спостерігаємо на лініях з кількістю днів на рік з середньою добовою температурою вище 0° та нижче—5°.

Порівнання північних меж промислового поширення зазначених сортів плодкових дерев з ізотермичними лініями виявляє досить виразно залежність поширення плодкових дерев від двох величин: 1) кількості днів на рік з середньою добовою температурою нижче—5° та 2) кількості днів з температурою вище 15°, інакше кажучи, поширення плодкових дерев різних порід та сортів обмежується кількістю теплих та холодних днів на рік. Так, наприклад, промислове поширення бросквини (див. мапу 17) на півночі обмежується лінією в 25 днів з температурою нижче—5° та лінією в 130 днів з температурою вище 15°; поширення черешень Франц Йосиф (див. мапу 18) обмежується лініями в 35 днів з температурою нижче—5°; в 120 днів з температурою вище 15°; те ж і що до груш Кюре (див. мапу 19) лініями в 40 днів з температурою нижче—5° і в 110 днів з температурою вище 15°. Те саме спостерігається й що до інших вищепоименованих порід і сортів. Вплив термичного режиму, що обмежує, за теплий та холодний періоди року особливо ясно помітний на мапі 19, з даних якої мапи ми бачимо, що за термичним режимом за холодний період року груша Кюре мала б можливість бути промисловим сортом на всьому Правобережжі Дніпра, і що лише відсутність достатньої кількості теплих днів в районах Житомирським, Винницьким та Київським перешкоджають поширюватися сортови в цих районах.

Взагалі помітно, що на Правобережжі більший вплив термичного режиму, що обмежує, виявляється в теплій половині року, а на Лівобережжі, навпаки, в холодній.

Що до південних меж промислового поширення таких північних сортів, як Безнасіянка, Ренет золотий Курський, Антонівка та інш., то такі більш-менш правильно слідкують за лініями кількості днів з температурою нижче—5°. Так, наприклад, Безнасіянка на південь поширюється до лінії в 60 днів з температурою нижче—5°, Ренет золотий Курський—до лінії в 55 таких днів, Антонівка—до лінії в 40 днів.

За цими даними, доповнюючи висновки Е. С. Рубінштейна, ми повинні зробити попередній висновок про велике значіння для географічного поширення плодкових дерев—термичного режиму, так за теплу, як і за холодну половину року.

Тут ми розглядаємо це питання поверхово, через відсутність докладніших даних для повнішого його висвітлювання.

Проте, в плодівництві питання про залежність поширення порід і сортів від термічного режиму має велике практичне значіння й тому підлягає всебічній та поглибленій аналізі на підставі повніших кліматичних та статистичних матеріалів.

Що до впливу вологого режиму на географічне поширення плодкових дерев, то такого ми не виявили; треба мабуть його з'ясувати тим, що використовують, щоб садити дерева, особливо вологі ділянки, наприклад, надрічні долини, та пристосовують штучне зрошення, що вирівнює різниці поміж відносно вологим та посушливим кліматом.

Звідсіль, одначе, ані трохи не виходить, що плодів дерева не реагують на вологий режим. Навпаки, з практики плодівництва ми знаємо, що деякі породи плодкових дерев, наприклад, жерделі, бросквини, де які сорти черешень, доволі легко миряться з посушливим кліматом півдня України, на горючих місцях без штучного зрошення, тоді як інші породи й сорти за тими-ж умовами клімату цілком виразно вимагають штучного зрошення. Тому доскональніші дані про промислове поширення порід і сортів, в зв'язку зі зрошенням та без такого, а також в зв'язку з близькістю ґрунтових вод, виявляють і відносини різних порід і сортів до вологого клімату. Це дасть доволі істотні корективи й обумовить певну ясність і стройність нашого уявлення про значіння окремих елементів клімату для поширення плодівництва. Одначе, мабуть, можна з великою мірою певности стверджувати, що термічний режим є провідний фактор районів плодівництва промислового значіння.

Дані, що ми їх навели, про розподіл на Україні кліматичних елементів, ґрунтового покриву й поширення порід і сортів плодкових дерев доволі ясно відзначають основну групу ознак природньо-історичного розподілу України. Ознаки ці такі: вісь затропичного максимуму, напрямом середньої течії Дніпра, височина місцевости над рівнем моря й переважний напрямом схилів, який обумовлює загальний схил місцевости до горизонту. Отже, межі районів, що на мапі 7, і будуть наближені до меж природньо-історичних районів України.

Для більш-менш чіткої характеристики клімату окремих районів потрібно зі всіх наведених кліматичних елементів вибрати як мога менше число, з тим, одначе, щоб вилучені елементи досить повно характеризували клімат з боку термічного й вологого режиму. Ми вважаємо за такі елементи: кількість днів на рік з середньою добовою температурою вище 15° і нижче -5° , відносну вогкість повітря о 1-й год. дня за місяці травень, червень та липень і кількість опадів за ті-ж місяці.

У наступній таблиці наведено середні дані за цими елементами для окремих районів.

Для порівняльної характеристики районів іменовані числа, як то дні тм-ри й % незручні. Тому ми паралельно визначили їх в балах 10-ти бальної шкали, взявши за найвищий бал (10) найбільші величини кількості днів з температурою вище 15° , кількості опадів, відносно вогкості повітря та найменшої кількості днів з температурою нижче -5° . На таблиці вищі 3 бали (8, 9 та 10) показані в виді жирних цифр, найменші 3 бали (1, 2 та 3)—в виді прописних.

Порівнання районів за зазначеними 4-ма ознаками виявляє таке—

За термічним режимом, так за теплий, як і за холодний періоди року видають найсприятливішими умовами райони Мелітопольський та Херсонський, що мають за обох ознак найвищі бали, слідом у спадному порядку йдуть райони Придністрянський, Зінов'євський та Маріупольський, які мають 8-9 балів по холодному періоду й від 6 до 8 балів по теплому. Клімат усіх цих районів можна найменувати відносно теплим. Низькі бали за обох ознак термічного режиму мають Чернігівський район, далі Харківський та Полтавський. Клімат їх можна найменувати відносно холодним. Вищі бали за термічного режиму за холодний період року й низькі за теплий—мають Житомирський, Винницький та Київсь

Характерні кліматичні ознаки природньо-історичних районів України.

	Кількість днів з темп. >15°	Кількість днів з темп. <-5°	Відносна вологість повітря о 1 год. дня (V, VI, VII)	Опади за V, VI, VII	Кількість днів з темп. >15°	Кількість днів з темп. <-5°	Відносна вологість повітря о 1 год. дня (V, VI, VII)	Опади за V, VI, VII
	Дні	Дні	% %	Б а л и				
1. Житомирський . .	100	30	54	210	1	9	10	10
2. Винницький	105	35	53	210	2	8	9	10
3. Київський	110	40	51	190	4	7	8	7
4. Придністрянський .	120	25	51	190	6	10	8	7
5. Чернігівський . .	105	70	53	200	2	1	9	9
6. Харківський . . .	110	65	51	180	4	2	8	6
7. Полтавський . . .	115	60	51	170	5	3	8	5
8. Дніпропетровський .	120	55	45	170	6	4	4	5
9. Старобільський . .	120	65	44	160	6	2	3	4
10. Сталінський	125	50	43	160	7	5	2	4
11. Зінов'євський . . .	125	30	47	160	7	9	5	4
12. Маріупольський . .	130	35	42	150	8	8	1	2
13. Херсонський . .	135	25	45	140	10	10	4	1
14. Мелітопольський	135	25	42	140	10	10	1	1

кий райони. Отже їх клімат відносно помірний. Нарешті, райони Старобільський, Дніпропетровський й Сталінський мають відносно високі бали за теплий період року й низькі за холодний. Клімат їх порівнюючи континентальний. Треба помітити, що й в межах кожної з цих груп районів ми спостерігаємо цілком виразні різниці.

За вологим режимом хорошими балами видатні Житомирський район, далі Винницький, та Чернігівський. Далі йдуть поступово Придністрянський, Київський, Харківський та Полтавський. Найнижчі бали що до вологого режиму мають Мелітопольський район, потім у висхідному порядку йдуть Маріупольський

та Херсонський, де-кілька вищі бали дістають райони Сталінський та Старобільський. Решта районів займають середннє становище.

Звертає на себе увагу різкий перехід балів що до відносної вогкості повітря від високих до низьких, що свідчить про доволі різку різницю вологого клімату північно-західної половини та посушливого клімату південно-східної половини України.

Сполученням ознак термичного режиму й вологого помітно відрізнився Придністрянський район, який дістав високі бали зі всіх ознак. Середні бали зі всіх ознак має Дніпропетровськ.

Отже оцінка клімата за 10-ти бальною шкалою, що ми її прийняли, доволі чітко виявляє кліматичні властивості окремих районів.

Що правда, окремі райони посідають порівнюючи великі простори, і окремі частини в межах одного району ще доволі значно різняться так за кліматичними ознаками, як і за ґрунтовим покривом. Тому з практичної мети потрібний дальший розподіл районів на підрайони.

Такий дальший розподіл на підрайони треба перевести на підставі слідуєчих ознак:

- 1) характеру ґрунтового покриву.
- 2) властивостей термичного та вологого режиму, в звязку з шириною м'сця та характером микрорельєфу.
- 3) глибини стояння ґрунтових вод.

Коли визначаємо межі підрайонів, істотне значіння повинна мати рентабельність промислового поширення порід і сортів плодєвих дерев, в звязку й в сполученні тих чи інших ґрунтових та кліматичних факторів. Тому перейти до більш-менш чіткого розподілу районів на підрайони можливо буде лише детально дослідивши райони плєдівництва в Українському маштабі. Порівнявши статистичні дані про райони поширення порід і сортів плодєвих дерев з кліматичними, ґрунтовими та іншими факторами,—можливо буде виявити причину залежність між ними. Не буде виключено потреби в де-яких сумнівних випадках додатково перевірити вплив окремих факторів, ставлячи спеціальні досвіди. З цією метою треба використати матеріали що до поширення на Україні природніх рослинних спілок, що відбувають природні ріжницї районів та підрайонів. В усякому разі в цей час ми не маємо в своєму розпорядженні матеріалів для розподілу районів на підрайони й ми поки що обмежуємо розподіл, порівнюючи великими одиницями, найменованими нами районами. У практичному-ж відношенні виявити підрайони дуже важливо, бо в кінцевому підсумку це дасть можливість в плановому порядку підходити до заходів, що до розвитку окремих галузів плєдівництва в межах України.

Взагалі слід відзначити, що вся робота що до районування України має попередній схематичний характер з провідною метою виявити шляхом критики найпевніший напрямєк природньо—історичного розподілу України.

Будування плану розвитку промислового плєдівництва не може базуватися лише на факторах природньо—історичного районування; конче потрібна також додаткова аналіза факторів економічного порядку. Лише взявши до уваги сукупність так тих, як і других, можна правильно будувати план заходів. Тому, доповнюючи природньо—історичну характеристику окремих районів України, потрібно додати й економічну характеристику їх.

В межах України треба звернути особливу увагу на такі фактори економічного порядку.

Залізничні магістралі України мають два провідних напрямки—з півдня на північ та зі сходу на заход. Перший напрямєк забезпечує довіз продуктів плєдівництва на північ РСФРР та в північні держави, що межують з

нашим Союзом (Фінляндія, Латвія, Естонія, Литва). Другий напрямок зв'язу Україну з західними європейськими державами й зокрема з Польщею та Германією, куди експорт продуктів плодівництва має підстави поширюватися. Крім того, залізничні магістралі, що перетинають Україну з півдня на північ, устанавляють зв'язок плодівничих районів з вивізними портами Чорного та Озівського морей.

Для вивозу на північні ринки свіжих плодів кісточкових та літніх сортів зерняткових порід набувають особливого значіння магістралі Севастополь-Москва й в меншій мірі Одеса-Харків-Москва. Через жваве пасажирське сполучення на лінії Москва-Севастополь, в зв'язку з значінням Криму, як курорту, округи Мелітопольська та Запорізька мають особливо сприятливі умови що до збуту плодів, що швидко псуються, які досягають улітку. Маріупольська, Херсонська та Миколаївська округи, що перебувають в доволі аналогічних районах, істотно різняться що до зручності сполучення від Мелітопольської та Запорізької округ. Ще в гіршому стані перебувають всі райони, прилеглі до Дністру та Поділля, які за кліматичними та ґрунтовими умовами в значній мірі також могли-б будувати промислове плодівництво на продукції плодів, що досягають улітку.

Аналізуючи сучасну залізничну сітку шляхів сполучення,—можна констатувати, що в цілому вона достатня для забезпечення нормального транспорту до місць збуту тих видів продукції плодівництва, які витримують досить довгочасний перевіз. До такої продукції належать, окрім продуктів технічної переробки, груші та яблука, що пізно досягають.

Водяні шляхи сполучення в розвитку українського плодівництва відіграють меншу роль, ніж залізничні шляхи, однак і їх значіння теж істотне.

В цей час особливо велику роль відіграє Дніпро, проте з закінченням будівництва Дніпрельстану, роль його ще непомірно зростає. Дніпром наприкінці літа та восени провадиться великий сплав яблук руських сортів з Білорусії; в значній мірі під впливом цього сплаву визначаються восени ціни на фрукти в районах, суміжних з Дніпром. Сплав плодів по других річках порівнюючи невеликий.

Значіння сполучення Озівським та Чорним морями чимале й має тенденцію на збільшення, в зв'язку з розвитком експортних операцій плодів і продукції їх переробки.

Ринки збуту й місця споживання продуктів українського плодівництва треба в першу чергу взяти до уваги, визначаючи порідний і сортовий склад плодівних насаджень. Значну кількість плодів споживає саме населення, що вирощує плоди; це особливо зрозуміло, як взяти до уваги низьку товарову цінність головної маси продукції. З розвитком промислового плодівництва головна маса плодів безумовно буде збуватися на значних союзних та закордонних ринках, а також піде на постачання, як сировина, виробництва по технічній переробці фруктів. Цей останній напрямок плодівництва, постачання сировиною промисловості, треба тепер же взяти на особливу увагу.

Великі міські та промислові центри України обумовлюють потребу утворити специфічні плодородчі райони, щоб обслуговувати потреби цих центрів споживання.

Спорудження Дніпрельстану й разом зрошувальної системи для земельної площі в сотні тисяч гектарів також повинно істотно вплинути на українське плодівництво. Зрошення Дніпровою водою мусить бути розповсюджене головним чином на Мелітопольщину та Херсонщину, де кліматичні й ґрунтові фактори в високій мірі сприяють широкій культурі плодівних дерев.

Міркування економічного порядку виявляють доцільність того, щоб в асортименти масового поширення включалися сорти виключно промислового та подарочно-споживчого значіння. Усі аматорські сорти нерационально широко поширювати, вважаючи нерентабельність їх культури. Проте цю групу сортів не

слід знищувати. Без сумніву, до числа аматорських сортів прилучають також багато сортів, які мало досліджені і які після іспиту можуть відігравати свою роль, як промислові, в культурі окремих районів України. Тому де-яким, обмеженим кількістю розсадникам, треба доручити розповсюдження в незначному масштабі посадкового матеріалу в інтересніших аматорських та мало-досліджених сортах з метою дальшого досліджування їх.

Вибіраючи сорти, щоб занести їх в асортименти масового поширення, зі всіх численних вимог, що можна поставити сортаві, в першу чергу треба керуватися такими засновками:

- а) сорт повинен мати як мога більш високу торговельну якість плодів;
- б) сорт повинен обов'язково досить рано починати плодити; сорти, що починають пізно плодити, як правило, заносяться до асортименту обмежено;
- в) сорт повинен відзначатися великою пристосованістю до кліматичних та ґрунтових властивостей району поширення;
- г) сорт повинен відзначатися високою врожайністю.

Усі міркування, що їх наведено, так очевидні, що й не викликають потреби в окремих поясненнях.

Прибутковість садових насаджень підвищується паралельно зменшенню кількості сортів, що їх культивують, та збільшенню однородних торговельних мас продукції. Тому конче потрібно як мога скорочувати кількість сортів, що заносяться в асортименти масового поширення. Одначе, можливости обмеження кількості сортів, що їх поширюють, в де-якій мірі перешкоджають біологічні властивості переважної більшості сортів плодкових дерев через їх перехресне запилення. Крім того, сучасне вивчення навіть найцінніших сортів дуже недостатне, особливо що стосується до де-яких районів України. В такому разі невелике поширення асортиментів в якійсь мірі може гарантувати від невдачі. Відповідно зазначеним обставинам, треба провадити скорочення асортиментів.

За якістю продукції, що їх виробляють, та за характером її збуту в межах України спостерігається кілька напрямків в плодівництві:

- а) виробництво кісточкових та зерняткових, що починають рано плодити, щоб постачати найближчі ринки;
- б) теж для збуту на далеких значних ринках України, РСФРР, та за кордон;
- в) виробництво кісточкових та зерняткових переважно для технічної переробки;
- г) виробництво плодів сортів, що пізно досягають зерняткових порід для збуту на значних міських ринках Союзу та для закордонного експорту.

В окремих природньо-історичних та економічних районах України перелічені галузі плодівництва розвинуті не однаково й не по всіх районах спостерігаються підстави для розвитку всіх перелічених напрямків. Головні умови термічного режиму обумовлюють в теплий та холодний періоди північні межі промислового поширення плодкових порід і сортів. В межах-же можливого географічного поширення населення культивує в більшій чи меншій кількості окремі породи й сорти під впливом низки різних факторів. До них в першу чергу треба віднести: різноманітність ґрунтових типів; різниця водяного режиму й зокрема наявність або відсутність зрошення та його властивості і фактори економічного значіння (перелічені явища); господарчі навички й традиції людности даного плодівничого району, що історично склалися.

Окремі плодкові породи в межах всієї України в цілому й по окремих її районах мають різне економічне значіння. Природні й економічні властивості України висувають на перше місце промислому культуру яблуні в зимових десертних сортах, а в північній частині—в середньо—російських сортах. Тому культура яблуні повинна в першу чергу бути підставою всього промислового плодівництва України.

Груша в межах сучасного асортименту є виможніша порода, порівнюючи з яблунею, в особливості що до термічних умов зростання, при чому сорти, що найпізніше доходять, є найвиможніші. Тому сорти груш пізніх осінніх та зимових термінів досягання можна культивувати лише в межах небагатьох—природньо історичних районів України, а саме: Придністер'ї, почасти в Винницькому й Маріупольському районах, а також в Зінов'євському, Херсонському та Мелітопольському районах.

Культура слив—угорок щоб сушити та інших видів технічної переробки з'осередилися історично в Винницькому, Придністрянському, Полтавському й в незначній мірі в Харківському—районах. Мабуть слива угорка супроводить суглинистому ґрунту, доволі багатому вапном, і поширюється в смузі достатньої вологости. З відходом Бесарабії наш Союз втратив самий важливий, що до кількості виробництва чорносливи район, чому натурально домагатися розвитку цієї продукції в межах Союзу й зокрема України. Конче потрібно досить широко розвинути саджання садів з низки сортів венгерки в районах споконвічного розвитку виробництва чорносливи. Щоб утворити як мога повніше навантаження сушильних установлень, треба культивувати сливу-угорку в асортименті поступовного досягання, що охоплював би доволі довгий період. З цією ж метою доцільно в районах виробництва чорносливи стимулювати культуру вишень—гріотів та почасти літніх сортів груш щоб сушити.

В межах майже всієї України широко поширені вишні-гріоти, переважно різні варіації Українського гріоту. Непримхливість та невелика виможність цієї породи, а також висока цінність плодів для різноманітних хатніх заготівель та технічної переробки (морси, варення, вино, сушка) дають певну підставу для широкої промислової культури вишень-гріотів в низьці районів України, особливо в північних районах.

З усіх порід, що широко культивуються на Україні, найбільш потребує тепла жерделя. Такою ж властивістю відзначаються й найцінніші промислові сорти черешень. Разом з цим ці породи миряться з досить посушливими місцями й кліматом, особливо цим відзначається жерделя. Приблизно такі ж властивості й у багатьох десертних сортів слив, що щеплені до жерделі. Зазначені властивості жердель, черешень, та десертних сортів слив утворюють певні підстави для широкої культури цих порід в межах південної України. Тепер черешню використовують майже виключно як десертну садовину, що обмежує її поширення потребами місцевого ринку й наявністю залізничних шляхів сполучення з дальнішими північними та закордонними ринками.

Жерделя, через величезну врожайність, непримхливість та тому, що вона рано розпочинає плодити, повинна відогравати виключну роль в промисловому плодівництві півдня України для десертного споживання, а ще більш для технічної переробки. Коли до цього часу технічна переробка ще не вийшла за межі досвідів та дрібного кустарництва, то тепер конче потрібно утворити особливі види масової технічної переробки саме для плодів жерделі. Без сумніву ми не досить пильнували до культури в межах України цього чудового плодового дерева.

Десертні сорти слив в південних районах України дають плоди, що рано досягають, та що їх з успіхом збувають на значних ринках України й РСФРР. В цих районах повинна з'осередитися промислова культура десертних сортів слив, особливо по місцевостях, що знаходяться поблизу залізничної магістралі. Через значну морозотривалість багатьох десертних сортів слив, ця культура поширюється майже до останніх північних меж України для постачання місцевих ринків.

Черешня в найморозотриваліших, головним робом жовтоплідних сортах, поширюється на всі степові та лісостепові райони України, як культура для задоволення місцевої потреби.

З інтересів плановості народнього господарства й відповідно різним природньо—історичним та економічним властивостям, окремі райони України повин-

ні мати свої специфічні завдання. Для потреби місцевого постачання в межах усіх районів повинно культивувати яблуні й груші, що досягають улітку та ранньою осінню, сливи, вишні, а на півдні також черешні і жерделі.—Однак, розмір цих насаджень треба суворо обмежити місткістю місцевого споживання, бо плоди всіх кісточкових порід і зерняткових, що рано досягають, в більшості зовсім нетривалі й мало здатні для далекого транспорту й зберігання.

У промисловому відношенні доволі чітко позначаються своєрідні завдання для окремих природно—історичних районів України.

Житомирський район: домінантна вага яблуні; в північно—східній частині поширення руських сортів і зокрема Антонівки. На південь—захід яблуневий асортимент поступово змінюється й вводиться низка десертних зимових сортів для збуту на союзних та закордонних ринках. Культура вишень—гріотів для технічної переробки.

Чернігівський район: те саме, що й для Житомирського району за тою лише окремим природно—історичним районом України.

Винницький район: промислова культура десертних зимових сортів яблунь промислова культура десертних ранне-та пізньо осінніх сортів груш. Широка культура сливяних асортиментів для сушки й з тою ж метою літніх сортів груш. Культура вишень—гріотів для збуту в свіжому виді й для сушки. Жерделі й черешні розводять переважно в південній частині для постачання місцевого ринку.

Придністрянський район: промислова культура десертних зимових сортів яблунь, ранне-осінніх та пізньо-осінніх сортів груш. В південній частині району також зимових сортів груш. В місцевості, що поблизу до Могильову,—в обмеженому масштабі (через кепські шляхи сполучення)—промислова культура черешень, жерделей та десертних ранніх сортів слив для збуту на українському ринку. Широка продукція слив та вишень—гріотів для сушки.

Київський район: промислова культура десертних зимових сортів яблук, особливо в середній та південній частині. В північній частині переважна роль Антонівки та інших середньо—руських сортів. В усьому районі груша та яблуня літніх та ранне-осінніх сортів для постачання Києва й місцевого ринку. Широка культура вишень—гріотів для збуту в свіжому виді й для усякого роду технічної переробки. В південній частині найморозотриваліші сорти черешень та жерделей для задоволення місцевої потреби.

Полтавський район: в північній частині культура середньо-руських сортів, зокрема Антонівки, більш на південь поступовий перехід до десертних зимових яблуневих сортів. Широка культура вишень—гріотів та слив для сушки. В південній частині району черешні найморозотриваліших сортів для внутрішньо—господарчого споживання.

Харківський район: промислова культура середньо-руських сортів зокрема Антонівки, так для використання врожаю в свіжому виді, як і для технічної переробки. Груша тільки літніх сортів для постачання Харкова та місцевого ринку. Культура вишень—гріотів для збуту в свіжому виді й для технічної переробки. Сливи-угорки культивують для сушки.

Зінов'євський район: західна придністрянська частина утворює Молдавський підрайон і відзначається тими ж властивостями, що й південна частина Придністрянського району; окрім того промислова культура жерделей та черешень в місцевості що поблизу до залізниці (м. Тирасполь) для збуту в свіжому виді, а також культура жерделей для технічної переробки. В усьому районі промислова культура яблунь десертних зимових сортів, груш осінніх сортів, груш—ранне-зимові сорти в західній та середній частині. В східній частині району (Криворіжжя) широка культура слив, жерделей, вишень, літніх та осінніх сортів яблунь і груш і почасти черешень для постачання місцевого ринку, місткість якого обумовлює широкий розвиток добувальної промисловости.

Дніпропетровський район: промислова культура яблунь зимових десертних сортів. Культура осінніх сортів груш для місцевих і далеких ринків. Культура літніх сортів груш і яблунь, також слив, вишень, а в південній частині—жерделі та черешень для збуту на місцевому ринку й постачання Донбасу. В південній частині району почасти культура жерделі і черешень для збуту на далеких ринках.

Старобільський район: культура яблунь середньо-руського асортименту і зокрема Антонівки. Вишні-гріоти для збуту в свіжому виді, та для технічної переробки. Груші-літні та ранне-осінні сорти, переважно для збуту на місці і в Донбасі. Те саме про літні сорти яблунь та про сливи.

Сталінський район: головне завдання району полягає в постачанні місцевого вельми міського промислового ринку. Культура літніх та осінніх сортів яблунь, груш, а також вишень, десертних слив, морозотривалих сортів черешень та жерделі. Після задоволення потреб місцевого ринку—культура зимових десертних сортів яблунь.

Херсонський район: переважно по долинах річок промислова культура яблунь зимових десертних сортів та груш осінніх та зимових сортів. Культура літніх сортів груш і яблунь, окрім місцевого постачання, також і для вивозу в північніші райони. Десертні сливи для вивозу в північніші частини України та РСФРР. Жерделя для технічної переробки для місцевих та далеких північних ринків. Черешня для місцевого збуту й для вивозу на північ. Вишня для місцевих потреб.

Мелітопольський район: на піщаному, що його не зрошують, ґрунті широкі промислова культура черешень, жерделі, десертних сортів слив, головне для постачання значних міських ринків України, вивозу на далекі північні ринки РСФРР, а також за кордон (Фінляндія, Латвія, Естонія, Литва, Польща). Культура вишень для місцевої потреби. Культура зимових десертних сортів яблунь, осінніх і зимових сортів груш.

Маріупольський район: культура яблунь зимових десертних сортів, груш осінніх і зимових сортів. Яблуні й груші літніх сортів для місцевого ринку і вивозу в Донбас. Жерделі, черешні, вишні й десертні сливи для вивозу в Донбас на північ і для технічної переробки.

Міркування господарчо—планового порядку дають підстави для визначення певних відсоткових взаємовідносин в межах порід і сортів, що їх поширюють промисловою метою, в межах даного району. Ми вважаємо за правдиве взяті такі відсоткові взаємовідносини:

РАЙОНИ	Яблуні	Груші	Сливи	Вишні	Черешні	Жерделі	РАЗОМ
Житомирський . . .	80	5	5	10	—	—	100%
Чернігівський . . .	80	5	5	10	—	—	100%
Винницький	50	20	18	10	2	—	100%
Придністрянський .	50	20	15	7	4	4	100%
Київський	70	10	10	10	—	—	100%
Полтавський	65	10	15	10	—	—	100%
Харківський	65	11	12	12	—	—	100%
Зінов'євський	60	15	10	7	4	4	100%
Дніпропетровський	65	10	10	7	4	4	100%
Старобільський . . .	60	5	5	10	—	—	100%
Херсонський	50	15	5	5	10	15	100%
Мелітопольський . .	22	20	10	3	30	15	100%
Маріупольський . . .	50	15	10	5	10	10	100%
Сталінський	55	15	10	14	3	3	100%

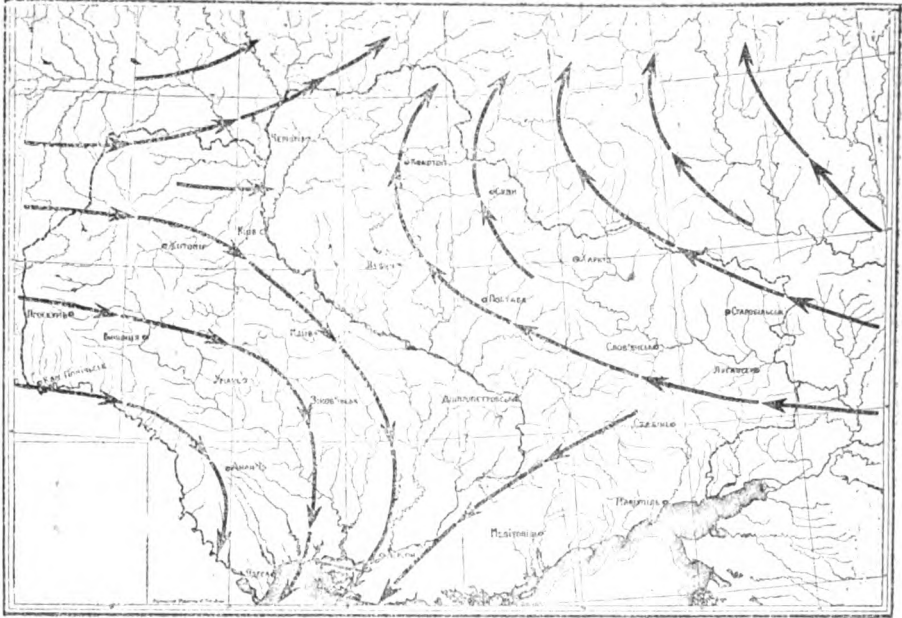
Недостатня вивченість окремих сортів плодових дерев та відносин ринків збуту до плодів, як краму, не дає в цей час можливості визначити для окремих районів нормальні відсоткові взаємовідносини в межах сортів однієї породи. Одначе, таке завдання, без сумніву, треба здійснити. Сподіваймося, що зріст наукової розвідки в питаннях плідівництва, що позначається нині, дасть матеріал, щоб розв'язати й це питання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.

1. Е. С. Рубинштейн „Климат СССР“, 1926 год.
 2. С. И. Небольсин „Средние количества атмосферных осадков в Европейской России“, 1916 г.
 3. Главн. Геофоз. Обсерв. . „Климатические условия в районе южного фронта“, 1916 г.
 4. Главн. Геофиз. Обсерв. . „Климатические условия в районе западного фронта“, 1916 г.
 5. А. А. Каминский „Климатические области Восточной Европы“, 1924 год.
 6. Е. Е. Феодоров „Климат Европейской России в сельскохозяйственном отношении“, 1924 г.
 7. М. М. Самбикин „Макроклиматические районы Полтавщины“, 1924 г.
 8. Г. Висоцький „Макрокліматичні схеми України“, 1922 р.
 9. В. Н. Оболенский „Метеорология“, 1927 г.
 10. Э. Г. Лоске „Сельско-хозяйственная метеорология“, 1913 г.
 11. П. И. Броунов „Климатические и сельско-хозяйственные районы России“, 1924 г.
-

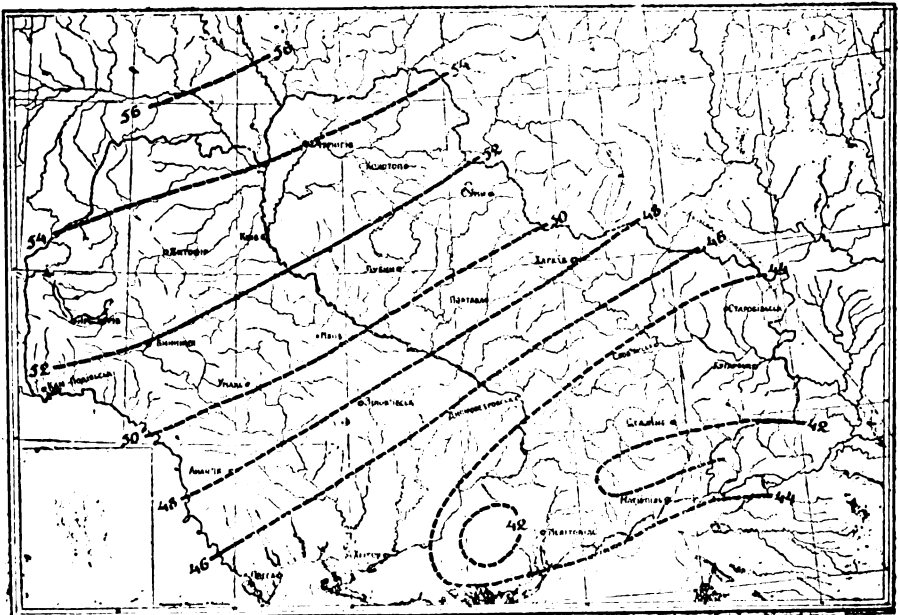
Напрямок пануючих вітрів на Україні (за Г. Висоцьким).

М а п а 1.

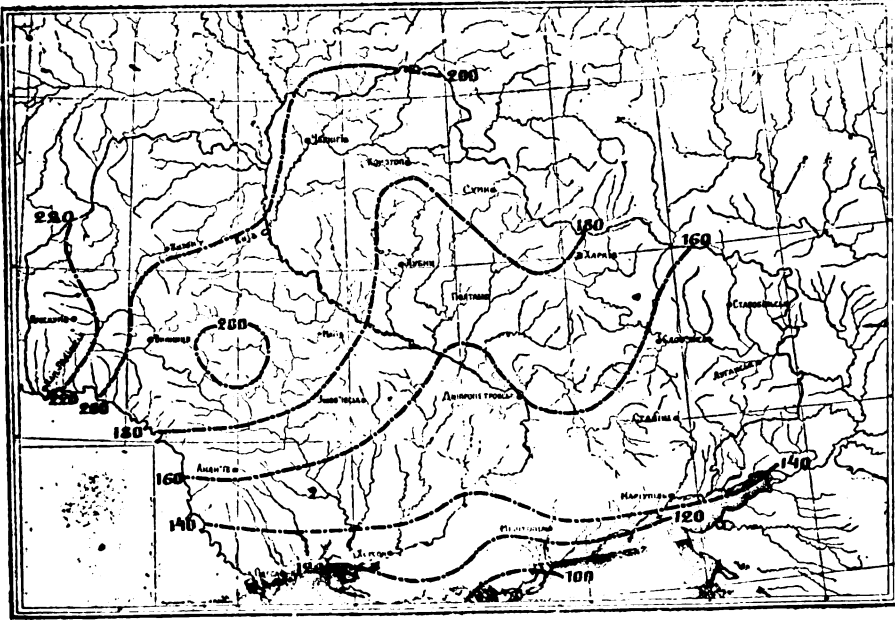
Відносна вологість повітря о 1-й год. дня, пересічно за травень, червень та липень в 0/0 0/0.

М а п а 2.

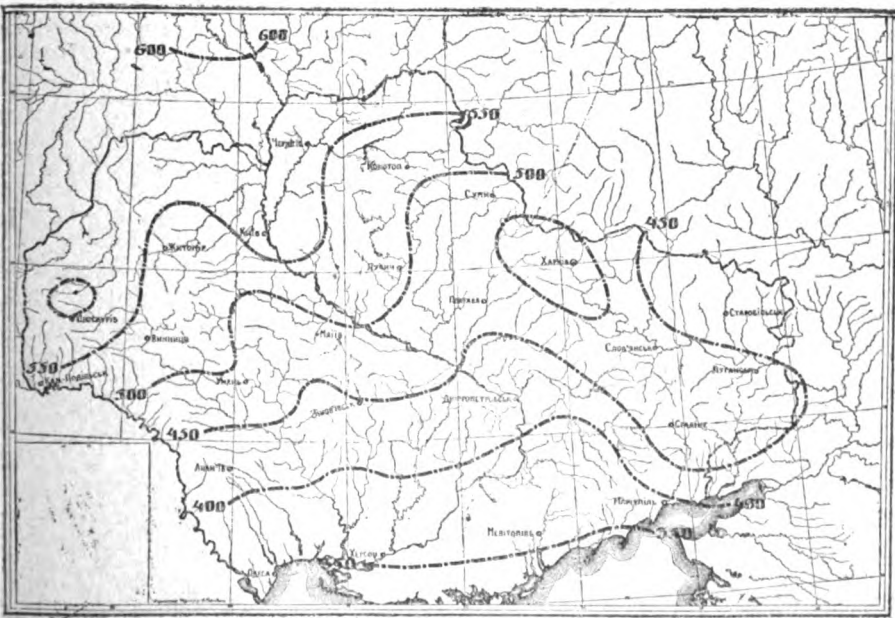
Кількість опадів за травень, червень та липень в м/м.

М а п а 3.

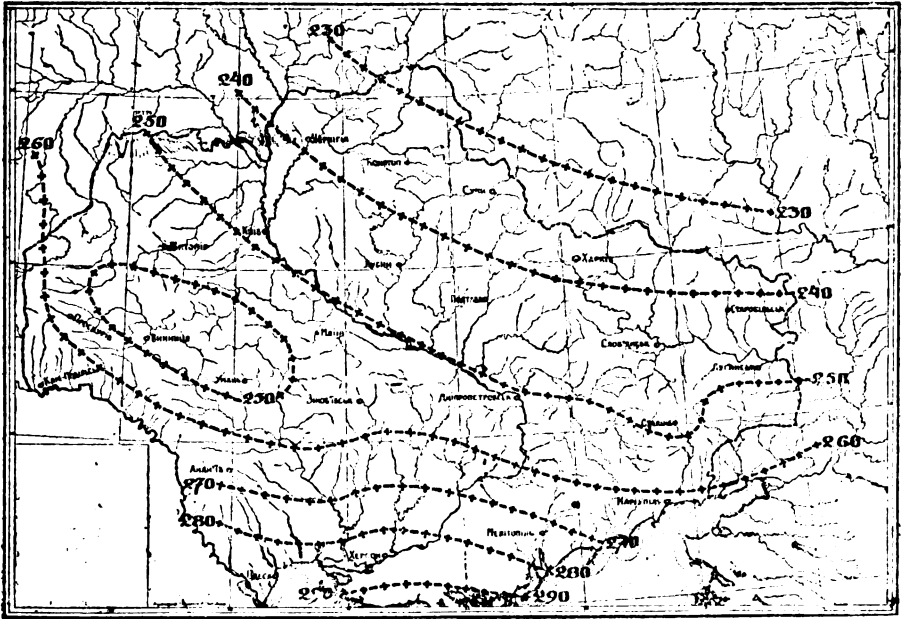
Кількість опадів за рік в м/м.

М а п а 4.

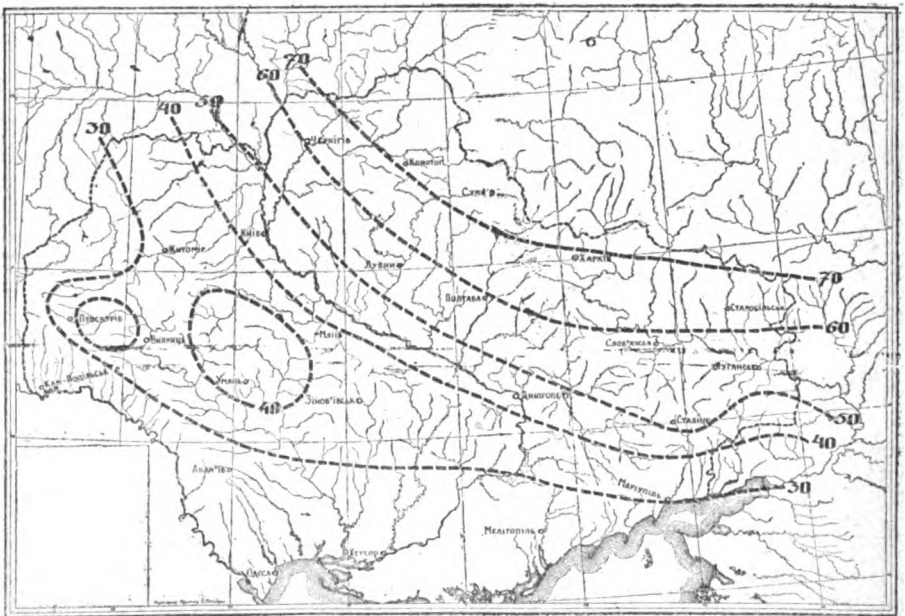
Кількість днів на рік з середньою добовою температурою вище 0°.

Мапа 5.

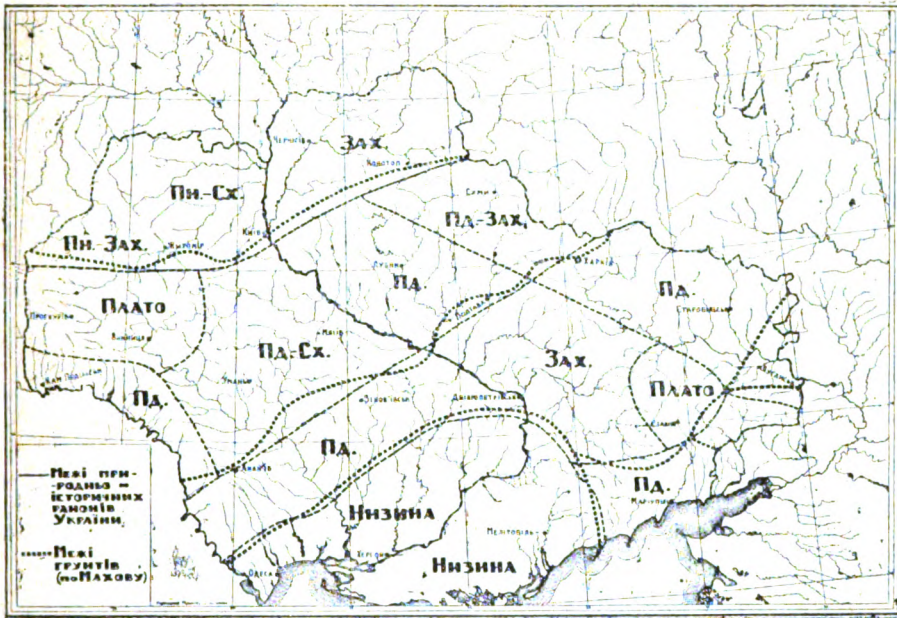
Кількість днів на рік з середньою добовою температурою нижче -5°.

Мапа 6.

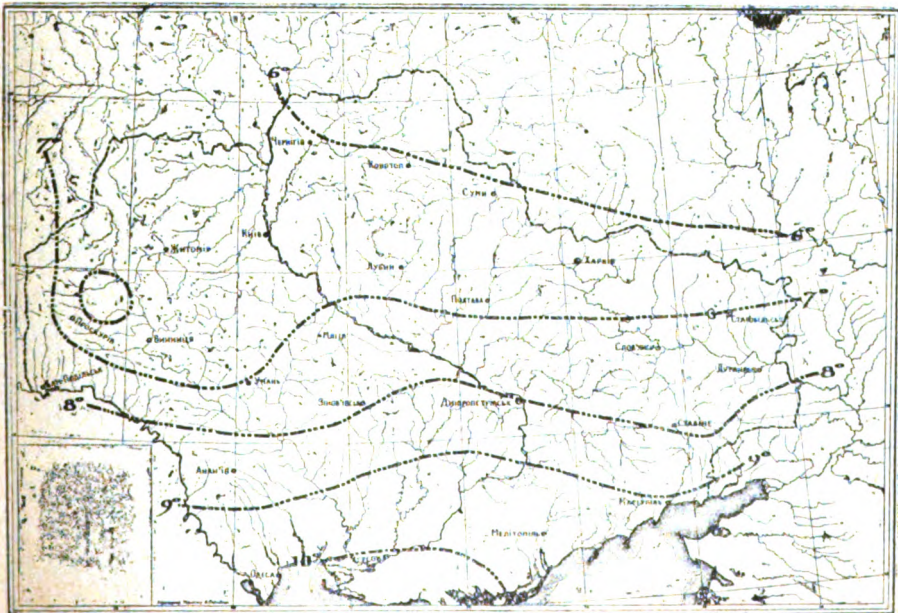
Природньо-історичні райони України.

Мапа 7.

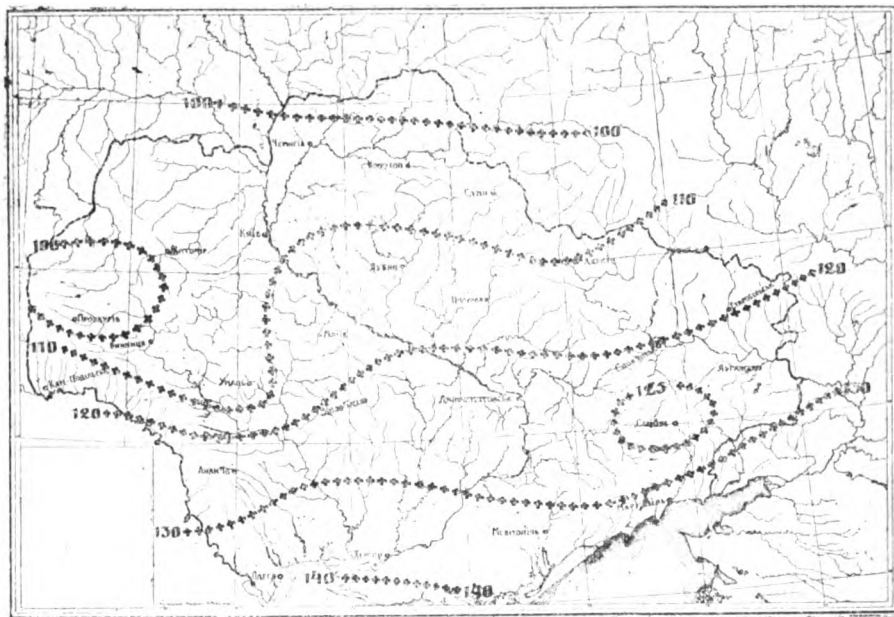
Річні ізотерми.

Мапа 8.

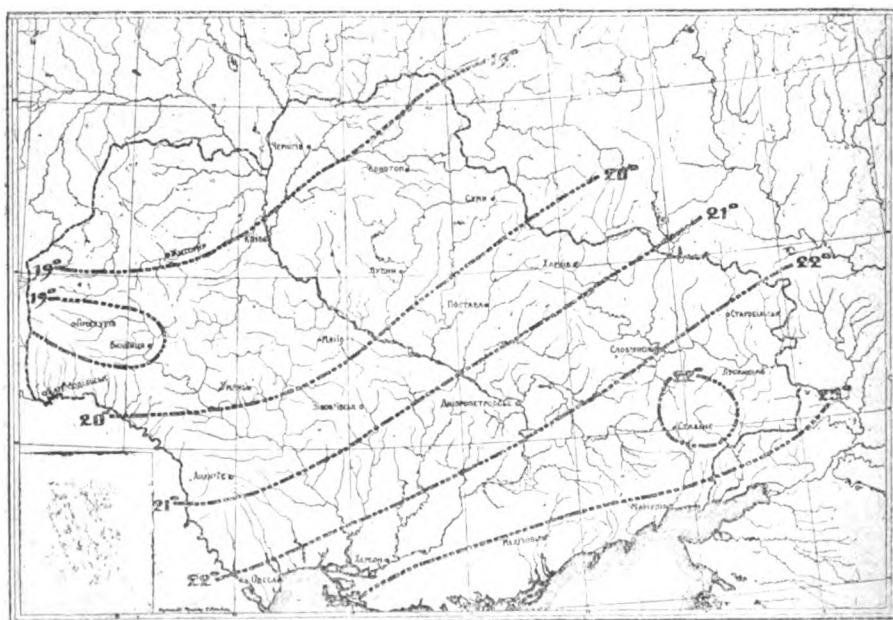
Кількість днів на рік з середньою добовою температурою вище 15°.

Мапа 9.

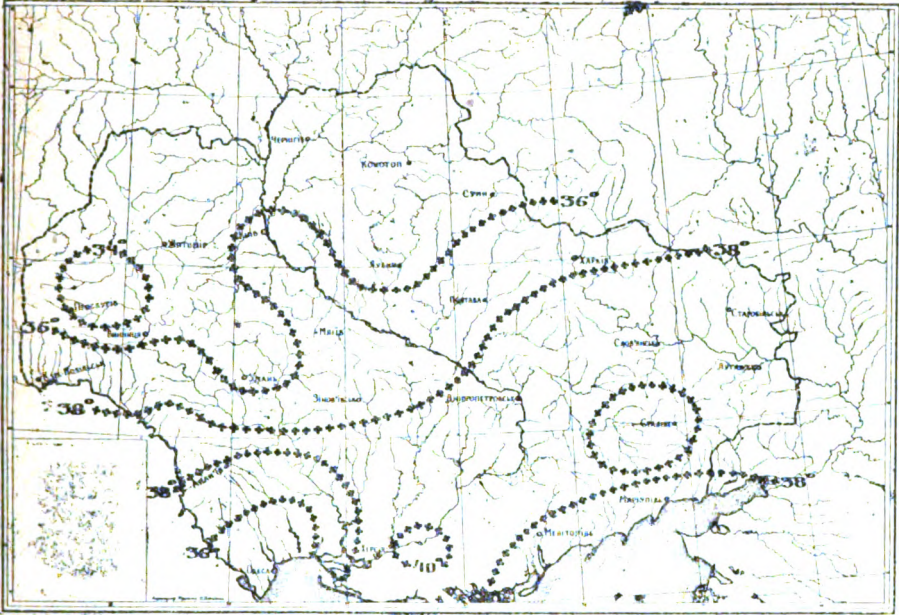
Ізотерми липня.

Мапа 10.

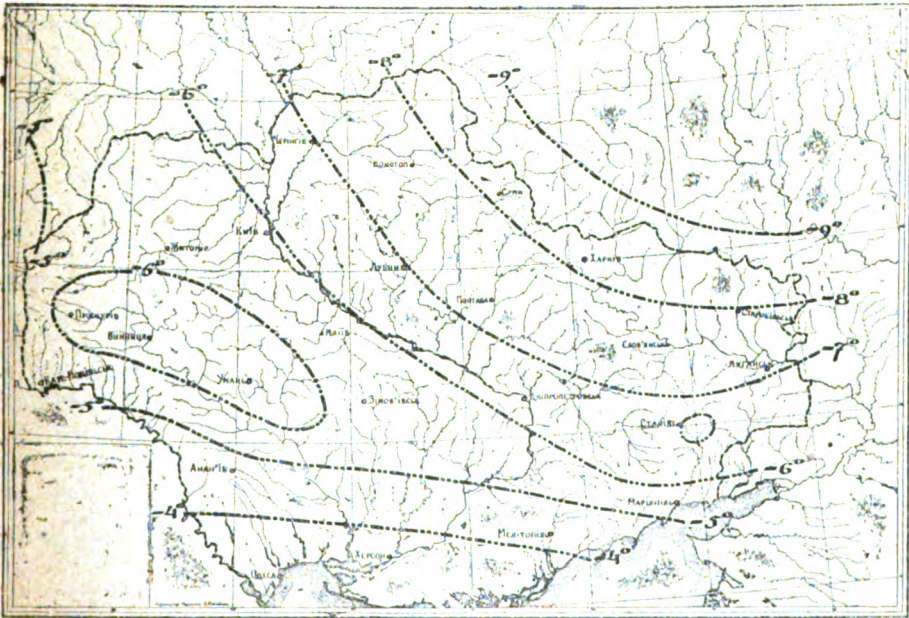
Абсолютні максимуми температури.

Мапа 11.

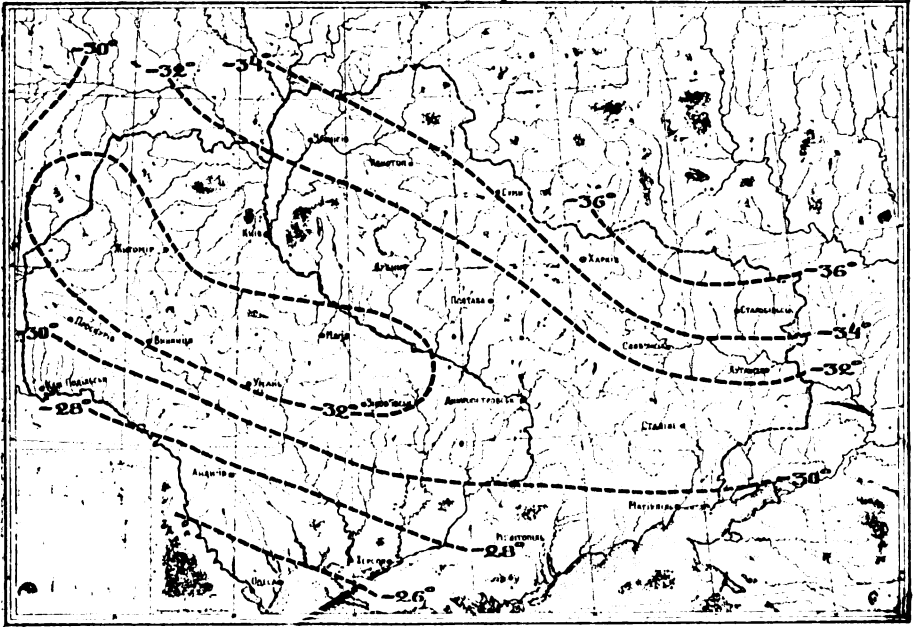
Ізотерми січня.

Мапа 12.

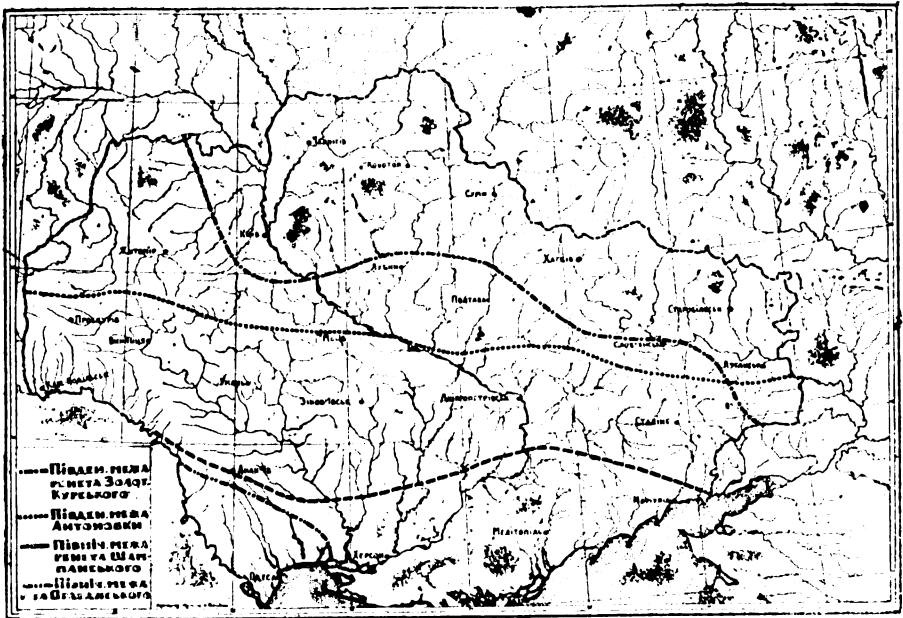
Абсолютні мінімуми температури.

М а п а 13.

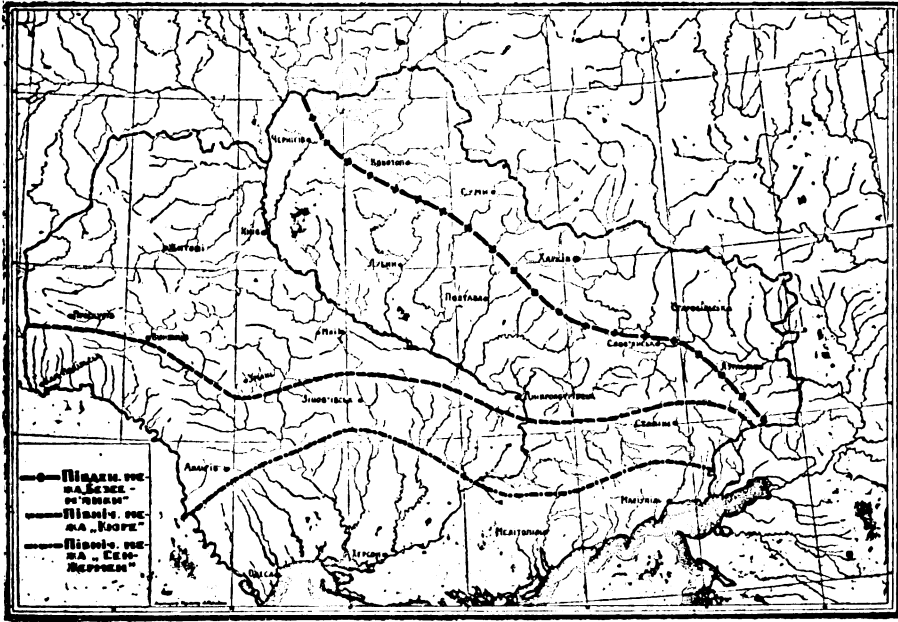
Межі промислового поширення яблунь.

М а п а 14.

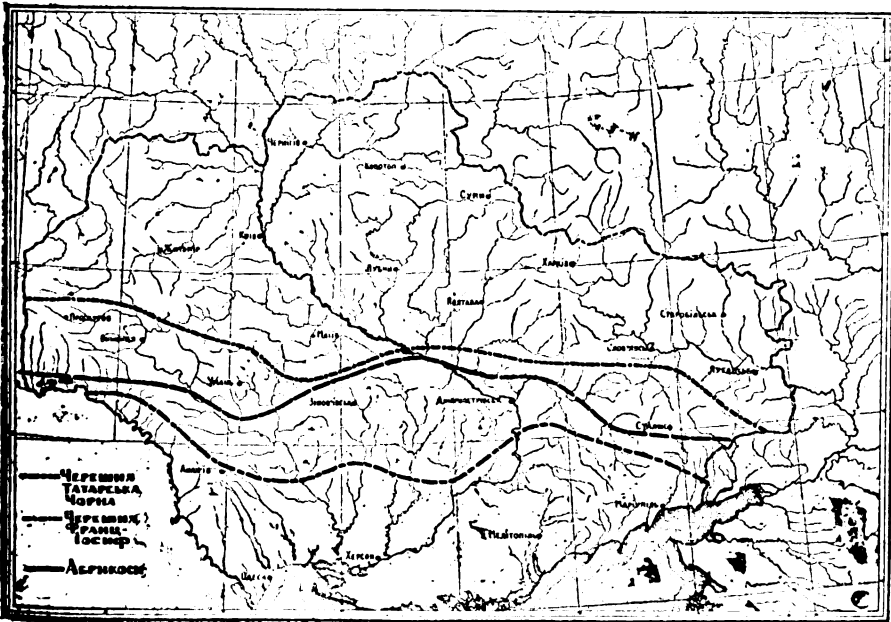
Межі промислового поширення груп.

М а п а 15.

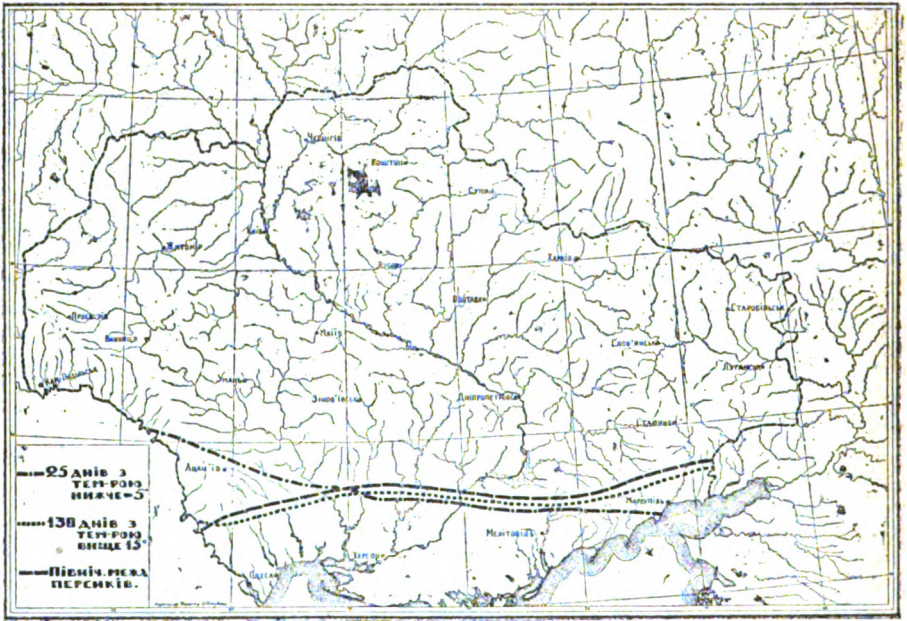
Межі промислового поширення черешень та жердаль.

М а п а 16.

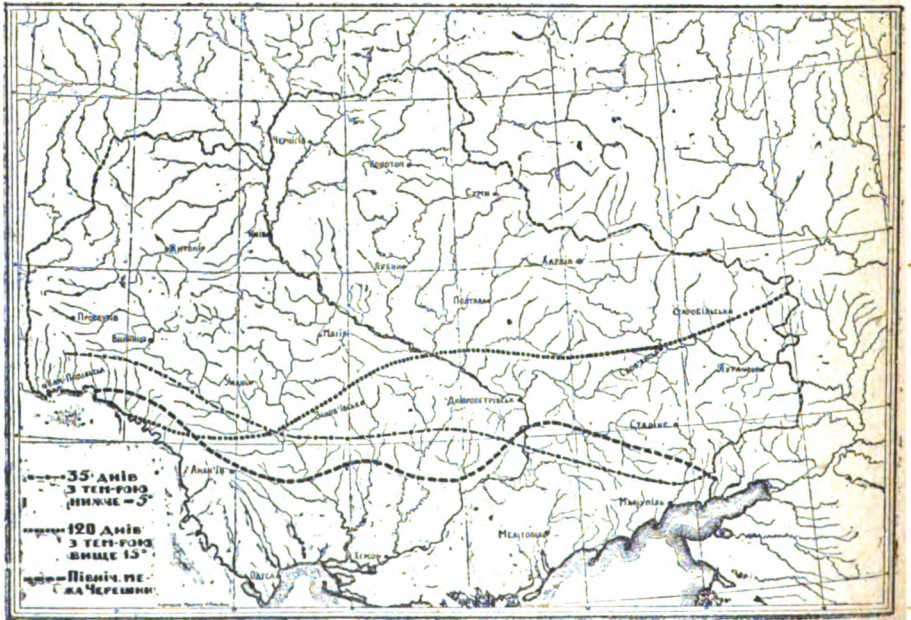
Північна межа бросквин та термічний режим.

М а п а 17.

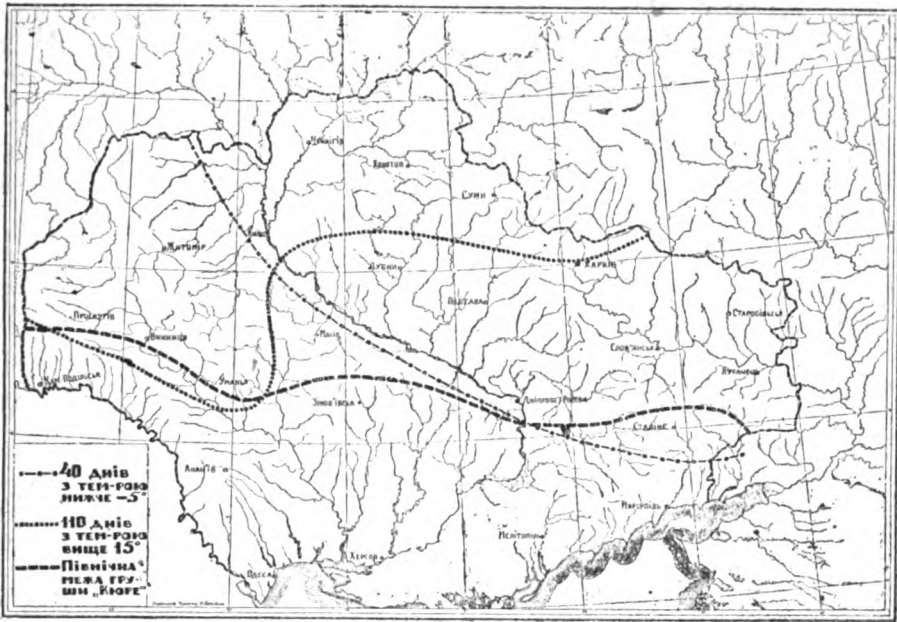
Північна межа черешні Франц Йосиф та термічний режим.

М а п а 18.

Північна межа групи Кюре й термічний режим.

М а п а 19.

Тези до доповіді Л. М. Ро „Заемовідносини різних сортів окремих плодкових дерев в процесі запліднення.“ *)

1. Переважна більшість сортів плодкових дерев є самостерильні й тому перехресне запилення є конче потрібна умова, щоб одержувати врожай.

2. Самофертильність, себ-то самоплідність, спостерігаємо лише в порівнювачі обмеженого числа сортів вишень, слив та бросквини.

3. Зважаючи на самостерильність черешень і більшости сортів груш та яблунь, зайве робити кастрацію квітів у цих сортів, переводячи спроби запліднення.

4. Крім самостерильности, в цілій низці комбінацій схрещування спостерігаємо інтерстерильність, тоб-то при перехресному запиленні нема запліднення, та не зав'язуються плоди.

5. За літературними даними інтерстерильність у яблунь та груш спричинюється переважно дегенерованим пишком запилячів, що нездатний проростати на приймочці квітки, або що дає короткі пилкові трубки, нездатні дорости до насінного зачатка, та не запліднити його.

6. У кісточкових найчастіше інтерстерильність спричинюють відходи приймочки квітів, а не негодящий пилок запилячів; ці відходи гальмують проростання пилкової трубки, або й не дають їй проростати.

7. Проростання пилку в штучнім середовищі, наприклад, в цукрових розчинах різної концентрації то що, не є критерій його здатности запліднювати. Потрібні додаткові досвіди схрещування, щоб дослідити найсприятливіші комбінації з максимальним ефектом зав'язування плодів.

8. Одначе низка сортів яблунь та груш з дегенерованим пишком, як-то: Бобове велике, Ренет сірий французький, Кюре то-що, які виявляють на протяжні низки років відсутність або низьке проростання пилку, не годяться, як запилячі для більшости сортів, бо дають мінімальний ефект зав'язування плодів; в цьому виявляється рівнобіжність між здатністю проростати та фертильністю.

9. Черешневі сорти погано запилюються від вишень, тоді як для вишень черешні є добрі запилячі.

10. Чистосортні ізольовані насадження можна допустити лише для де-яких сортів вишень (слив**), та бросквин, які виявляють в високої мірі самофертильність, вся-ж решта порід і сортів потребує запилячів.

11. Добираючи сорти—запилячі, треба пильнувати, щоб компоненти цвілі одночасно й давали високий відсоток зав'язи при обопільному запиленні.

12. Наші головні промислові сорти яблунь запилюють один одного цілком задовільно й їх можна садити чималими масивами по 3-4 сорти, що разом квітуть, не ризикуючи, що запилення буде недостатне.

13. За спостереженнями американських дослідників, кожні 8 дерев одного сорту потребують одного дерева сорта—запиляча.

*) Редколегія вирішила умістити лише тези доповіді Л. М. Ро через те, що в цей час вийшли з друку випуски 13, 14 та 15 Праць Мліївської Садово-Городньої Досвідної Станції, в яких Л. М. Ро дає докладні відомости на тему даної доповіді.

**) Наприклад, для таких сортів вишень: Любська, Євгенія, Палкоо, Англійська рання Красуня Шатене; слив: Вікторія, Цар, Угорка Вангейгейма, Онтаріо, Мірабель червоний, Мірабель Нансійський.

14. Величезне значіння для успіху запилення мають бджоли, що розносять пилок; вважають за потрібне на 7 гектар площі саду ставити 2—3 вулики.

15. Запильність матірнього сорту у плодових дерев є ознака, що піддається сильним коливанням не тільки в різні роки, але й протягом того самого року, що залежить від особистої сприйнятливості дерева чи навіть якоїсь окремої його частини.

16. Особиста сприйнятливість дерева може залежати з одного боку від морфологічної чи фізіологічної властивості, що впливає гальмуючи, чи, навпаки, стимулюючи на проростання пилку й на процес запліднення, а з другого боку велике значіння мають умови живлення та погоди, під час цвітіння, а також протягом всього попереднього життєвого періоду дерева, що відбивалися на всій його зверхній та середовій організації. ♦

17. Постійна з року на рік спостережувана несприйнятливість і в зв'язку з цим неродючість—є показчик яких-небудь дефектів в організації жіночих репродуктивних елементів, або якщо таких елементів нема,—показчик несприятливих околиць чи середових умов для того, щоб дерево родило.

„Сортименти масового поширення для окремих округ України“.

Доповідач Смирненко В. А.

Історія вироблювання асортиментів масового поширення в межах України відзначає низку етапів. Наприкінці минулого століття, паралельно розвиткові інтересу до поширення промислового плідівництва в межах граней колишньої Росії, де-кілька разів на всеросійських з'їздах, що відбувалися в зв'язку з виставками садівництва, пробували встановити промислові асортименти для окремих місцевостей Росії. Цю роботу провадили в дуже широкому масштабі й трохи не для всієї України вироблялися загальні списки сортів. У початку дев'ятисотих років та до війни низка губернських нарад, що їх скликали земства, виробили асортименти промислового значіння для окремих губерній.

Радянське господарче будівництво теж треба відзначити роботою, що до складання асортиментів масового поширення. У 1923 та 1924 роках було утворено губернські помологічні комісії та Головна Помологічна Комісія при НКЗС;—у наслідок їхньої діяльності з'явилися в світ губернські асортименти, що чинні й даний момент. Минуло вже де-кілька років, як Україна перейшла на окружну систему адміністраційного врядування, яка має в своїй основі природно—історичне та господарчо—економічне районування України. Наші колишні губернські межі часто об'єднували дуже різнохарактерні в природно—історичному відношенні райони. У даному відношенні окружні одиниці однаманітніші й тому значно доцільніші. Саме це вже було підставою для того, щоб переробити асортименти. Але, крім того, треба мати на увазі, що губернські асортименти 1924 р. мали істотні дефекти, й матеріал, щоб судити про придатність окремих сортів для різних місцевостей України, який назбирався протягом років радянського будівництва, тепер дає можливість внести значні корективи в попередні списки.

Через це 1927 року НКЗС дає навід Окружним Земельним Відділам утворити Помологічні Окружні Комісії, щоб розглянути та виробити асортименти масового поширення. Роботу цю по округах провадили 1927 року й почасти 1928 р.—Усі матеріали, що їх одержано з округ, передано на розробку Мліївській Садово—Городній Станції.

Усі ці матеріали розробляв особисто я, користуючись в трудних випадках консультацією низки фахівців Мліївської Станції й Центрального розсадника, за безпосередньою допомогою стажиста К. П. Ланге.

Виробляючи конкретні списки сортів для масового поширення в межах певної округи, я завжди брав до уваги районування України та основні передумови будівництва плану розвитку промислового плодовництва, які лише з незначними змінами прийняла дана Народа за доповіддю В. П. Попова та моєю.

Матеріал, що його одержано від округ, був далеко не однотипної якості. Поруч з дуже добре розробленими та певними відомостями окремих округ, на доводилося обробляти по інших округах цілком сирі й не завжди певні матеріали, до того-же часто й помилкові, що до основ помологічної номенклатури та синоніміки. Характер фактичного матеріалу, що його розробляли, спонукав нас не раз звертатися до Окружних Помологічних Комісій, щоб вони з'ясували ті чи інші непорозуміння та незв'язки, перевірили надіслані відомості надіслали зразки окремих сортів т. і. Без сумніву, усе це ускладняло процес роботи та в більшій чи меншій мірі відбилося на правильності наших висновків.

Отже, з усього вищенаведеного можна зробити висновок, що окружні асортименти, масового поширення, що їх пропонують обговорити даній Нараді — є наслідок колективної думки головної маси фахівців — плодоводів усієї України: оцю колективну роботу я, за близькою участю фахівців Мліївської Досвідної Станції, далі підсумовував і паралельно перевіряв. Однак, не зважаючи на те, що в цій колективній праці брало участь таке широке коло осіб, асортименти, що їх пропонують розглянути, без сумніву не позбавлені помилок, які виникають з самого методу роботи через такі обставини:

а) Асортиментів виробляли на основі суб'єктивної оцінки окремих фахівців та їхніх колективів, що визнавали гідність сортів, оскільки об'єктивного цифрового матеріалу для повної характеристики сортів ще в потрібній мірі не назбиралося.

б) Добір окремих сортів переводили за браком матеріалів, що до оцінки торговельних та технічних якостей плодів окремих сортів, що зросли в різноманітних екологічних умовах, так в межах окремих округ, як і всієї України.

в) Асортиментів прийнято для території округ і тому вони не завжди можуть задовольняти потреби всієї округи в цілому, через різноманітність природних властивостей всередині округи.

До проекту асортиментів я заніс лише помологічні описи в літературі. Усі сорти, які ще не мають помологічних описів, не зважаючи на те, що їх рекомундували місцеві Помологічні Комісії, до асортиментів не занесено. Треба доручити Центральній Помологічній Книзі України, сукупно з округами, що також зацікавлені, у найближчий час детально вивчити цих сортів та, відповідно наслідків, яких дістануть, розв'язати питання, щоб занести їх до асортиментів масового поширення.

Без сумніву, в межах окремих округ треба виробляти свої асортименти, стосовно до властивостей мікрорельєфу та ґрунту. Звичайно, у нас бракує матеріалів на таку деталізацію роботи. Ось чому проект окружних асортиментів, до якого я звертаю увагу Народи, не є скільки небудь деталізований, стосовно до внутрішніх окружних меж.

Перехожу до проекту конкретних асортиментів.

Округи запропонували занести до асортименту масового поширення 107 сортів яблунь, в тому числі 49—зимових, 31—осінніх та 27—літніх. Ідучи тим шляхом, щоб—яко—мога обмежити кількість сортів, ми зупинилися на 61 сорті, але вважаємо, що цілком припустимо скоротити асортимент ще й далі.

Що до літніх сортів, яблунь, то тут має великий інтерес добрати сорти так, щоб кожному сортові, що відходить, наслідував безпосередньо новий сорт і щоб отак утворити безупинність свіжих плодів, що виходять на ринки. Щодо сортів осінніх, а особливо тих, які досягають взимку, то тут зазначена обставина вже не відіграє такої ролі, й брати її на увагу особливо не доводиться, бо плоди сортів, що досягають взимку, добре зберігаються протягом довгого часу.

Папіровку білу (Папіровка) пропонуємо занести до асортиментів усіх округ України. Як нам пощастило з'ясувати, в багатьох округах цей сорт омилово іменують Астраханським білим. У номенклатурі ми додержуємо вказівок „Атласу плодів“, що його видало за редактуванням В. С. Гребницького в Плодівництві. Вважаємо, що додержувати „Атласу“ відносно Папіровки цілої та справжнього Астраханського білого безумовно треба.

Даний сорт за терміном досягання є перший яблуневий літній сорт, з расивими, цінними в товаровому відношенні плодами. Крім того, деревина в ежах України не боїться морозів, дерева досить рано починають плодити та оволіт врожайні.

Де-які округи пропонували занести до асортиментів Білий налив. Перевітавши, ми визначили, що де-не-де під цією назвою розповсюджують Папіровку білу, а в інших округах під цією назвою поширюють низку несхожих один з одним сортів, що досягають улітку. Через оцю плутанину назв, ми вважали за потрібне виключити з списку Налив білий.

Астраханське біле. Якості плодів без сумніву кільки нижчі Папіровки цілої, але плоди досягають трохи пізніше й це дає підставу де-яким округам занести даний сорт до свого асортименту. Деревина в межах цілої України не боїться морозів.

Вважаючи на побажання округ, пропоную занести Астраханське біле до асортименту таких округ: Волинської, Чернігівської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Шевченківської, Лубенської, Роменської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Ізюмської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Маріупільської та А. М. С. С. Р.

Астраханське червоне. Якості плодів з погляду їхніх товарових здатностей мають де-який інтерес. Вони досягають приблизно на тиждень пізніше ніж астраханське біле. Даний сорт відомий та розповсюджений здебільшого в межах південної та південно-східної частини України, хоч дерева цього сорту не мерзають по всій Україні.

На побажання окремих округ пропоную Астраханське червоне занести до асортименту таких округ: Тульчинської, Біло-Церківської, Зінов'ївської, Першотравневої, Старобільської, Луганської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської та Мелітопільської.

Багато округ відмовляються заносити до асортиментів ще будь-яких літніх сортів, крім тих, що перелічено. А проте, до того, як дійдуть осінні сорти (Бронсельське, Пепінка литовська, Антонівка), залишається ще приблизно місяць. Вважаю, що всі округи повинні пильнувати заповнити цю прогалину в асортименті, особливо тому, що на це є добрі сорти.

Боровинка. Цей сорт досягає в половині серпня й дає плоди безумовно високих десертних та товарових гідностей. Сорт дуже відомий не тільки в ежах Союзу, але й в Західній Європі та Північній Америці. Деревина не боїться морозу в межах цілої України, порівнюючи неможливі, досить врожайні та рано починають родити.

Пропоную занести цей сорт до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Київської, Конотопської, Глухівської, Ніженської, Бердичівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Харківської, Сумської, Роменської, Зінов'ївської, Криворізької, Дніпропетровської, Старобільської, Ізюмської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Кальвіль літній Фрааса. Сорт порівнюючи мало відомий, але він без сумніву має інтерес. Сроком досягання—це останній літній сорт. Плоди великі, двокольорові, красиві, та мабуть досить високих торговельних гідностей. Деревина досить рано починають родити та морозостійкі в межах цілої України.

За пропозиціями округ пропоную занести цей сорт до асортиментів таких округ: Київської, Білоцерківської, Чернігівської, Прилуцької.

Титівка. До пізньо—осінніх сортів треба занести Титівку. Цей сорт—улюблений у людності, так селянської, як і міської. Плоди дуже красиві, ефектні, високих торговельних гідностей. В межах цілої України дерева цілком морозостійкі, однак не досить урожайні, через те, що плоди дуже обсіпаються. Остання обставина спонукає опасуватися заносити цей сорт до асортименту, незважаючи на його широку популярність. За пропозиціями округ вважаю за можливе занести Титівку до асортиментів таких округ: Коростенської, Глухівської, Конотопської, Зіновівської, Запорізької, Роменської.

Крім сортів, зазначених вище, щоб занести до асортиментів багатьох округ, треба ще згадати про поодинокі сорти, яких пропонують окремі округи. Оскільки літні сорти передзначаються переважно, щоб задоволити потреби місцевого ринку та натуральні потреби господарчого населення, остільки уявляється можливим літній асортимент яблунь для де—яких округ поширити, додавши таких сортів:

Путівка літня—для Коростенської, Бердичівської та Роменської округ.

Путівка біла—для Полтавської Округи.

Путівка смугнаста—для Полтавської Округи.

Чеське рожеве—для Волинської Округи.

Ново-Павловське—для Кременчузької Округи.

Одниківське біле—для Дніпропетровської Округи.

Перехожу до сортів, що досягають в осени.

Кронсельське наливне. Цей сорт походженням з Західної Європи від засіву зерен якогось руського сорту, можливо, Антонівки. Дерево морозостійке в межах цілої України, але воно мабуть не досить врожайне, при чудовому розвитку корони. Плоди цілком десертних якостей, та задовольняючих торговельних гідностей. Це перше за сроком досягання осіннє яблуко.

На підставі матеріялів, що їх надіслано з місць, пропоную занести цей сорт до асортиментів таких округ:

Волинської, Шепетівської, Бердичівської, Кам'янецької, Тульчинської, Луганської, Сталінської, Артемівської.

Антонівка звичайна. Це найпопулярніший руський сорт. Значіння сорту, його розповсюдженість та популярність дали підставу Л. П. Симиренку сказати про Антонівку: „гордість російського плідівництва“. Поступово посуваючись з півночі на південь, Антонівка з зимового сорту перетворюється на території північної та середньої смуги України в осінній сорт. Посуваючись на південь, Антонівка поступово втрачує свої цінні якості, особливо в степу, де вона вже літній сорт. Для північної та північно-східної частини України—Антонівка є основний промисловий сорт.

Пропоную занести Антонівку до асортименту таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Київської, Чернігівської, Конотопської, Глухівської, Ніженської, Бердичівської, Білоцерківської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Харківської, Сумської, Роменської, Ізюмської, Куп'янської, Артемівської.

Антонівка кам'яничка. Дана відміна Антонівки відзначається де—кілька пізнішим сортом досягання плодів, ніж Антонівка звичайна. Оця властивість дає можливість посунути Антонівку скільки на південь: у північних округах України вона зимовий сорт.

Пропоную занести до асортименту таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Київської, Чернігівської, Конотопської, Ніженської, Проскурівсь-

кої, Бердичевської, Винницької, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Роменської, Зінов'ївської, Старобільської, Луганської, Артемівської.

Глогеровка (Пепінка Литовська). Без сумніву, це один з найкращих промислових сортів України. Дерево морозостійке в межах цілої України, дуже рано починає родити, причому родить постійно та чисто все буйно. В найпівнічніших округах України—це зимовий сорт, а в решті округ—осінній. Безумовно заслуговує нам занесення до асортиментів усіх без винятку округ України.

Штрейфлінг (Осінне Смогнасте). Чудовий, на Україні осінній, сорт, що протягом останньої чвертини століття зайняв видатне місце в чорноземельних губерніях Р. С. Ф. Р. Р., де він є зимовий сорт. Дерево безумовно морозостійке в межах цілої України. Плоди добрих товарових гідностей. Має особливе значіння для північної та північно-східної частин України. На жаль, цей сорт ще не досить відомий та популярний у низці районів України, де він міг би з користю значно поширюватися.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Чернігівської, Конотопської, Глухівської, Білоцерківської, Харківської, Сумської, Старобільської, Ізюмської, Куп'янської.

Ювілейне Граама. Цей осінній сорт у деякій мірі розповсюджений у Кременчузької та суміжних округах. Через те, що його мало вивчено, поки що ми не маємо підстав особливо широко його поширювати по за зазначеними районами. Крім того, повстає питання, чи має своїми гідностями цей сорт перевагу над такими чудовими осінніми сортами, як от Пепінка Литовська, Антонівка, Штрейфлінг.

За зазначеними міркуваннями, вважаю за доцільне занести його до асортименту лише однієї Кременчузької Округи.

Путівка осіння. Один з популярних та розповсюджених сортів колишн. Чернігівської губерні.

За пропозиціями округ, пропоную занести до асортиментів таких округ Чернігівської, Конотопської, Глухівської, Ніженської, Роменської.

Пармен Шарлаховий. Мені не пощастило з повною виразністю з'ясувати, що саме уявляє собою сорт під цією назвою, якого рекомендують занести до асортименту Сталінської Округи. Під назвою Пармен Шарлаховий в колекції Мліївської Станції є низка дерев. У нас цей сорт відзначається дуже кволим ростом, поганою врожайністю, а в деякі роки смачними, хоча й доволі дрібними плодами. Ми не вбачаємо підстав заносити наш Пармен Шарлаховий до асортиментів масового поширення. Цей сорт зустрічаємо в каталогах деяких плодкових фірм.

Не маючи можливості визначити, що уявляє собою даний сорт в вищезазначеній окрузі, вважаю за можливе зверитися на висновок Окружної Помологічної Комісії та занести Пармен Шарлаховий до асортименту Сталінської Округи.

Крім зазначених вище сортів, що досягають в осени, вважаю за можливе занести до асортиментів ще де кілька менш відомих сортів, яких пропонують одна—дві Округи.

Челебі довгостеблувате—для Полтавської Округи.

Працівське—для Роменської Округи.

Ренет Золотий Пісгуда—для Херсонської та Перціотравневої Округ.

Пармен осінній—для Кам'янецької та Могилівської Округ.

Найважливіша в промисловому відношенні група сортів є безперечно сорти, що досягають взимку, бо вони можуть і повинні давати головну масу

плодів торговельного значіння, при тому, не тільки для того, щоб задовольняти потреби в плодах унутрішнього ринку, але й для експорту. За строком досягання зимову групу сортів можна поділити на дві частини—сорт першої половини зими та сорти другої половини зими.

До першої групи належать Ренет Ландсбергський, Вагнера Преміроване, Пармен Зимовий Золотий, Кальвіль Сніговий, Пепін Лондонський.

Ренет Ландсбергський є один з чудових десертних сортів. У ті роки, коли буває особливо тепле й посушливе літо, плоди досягають надзвичайно рано; найбільші та найрозвиненіші плоди, особливо ті, що були добре освітлювані на дереві, відходять уже в жовтні. В урожаї плоди де-кілька різноманітні, й це становить хибу сорту. Зрошування, мабуть, де-кілька зменшує оцю хибу. Плоди середнього та дрібного розміру зберігаються досить добре аж до січня. Коли знайдуть найсприятливіший момент, щоб знімати плоди, то тим буде й підвищено їхню лежкість, значить, і їхні торговельні якості.

Дерево не видержує суворих зим північної та північно-східньої частин України, що, природньо, скорочує сферу розповсюдження сорту. Без сумніву, це один з найцінніших промислових сортів, що досягають в першу половину зими.

Пропоную занести Ренет Ландсбергський до асортиментів таких округ Тульчинської, Шепетівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Проскурівської, Бердичівської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Зінов'євської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопольської та А. М. Р. С. Р.

Вагнера Преміроване—сорт північно-американського походження; плоди чудових десертних та торговельних гідностей, досягають і відходять у першій половині зими. У де-які роки плоди починають достигати ще в половинні осені. Дерева ростуть не сильно, врожайні, досить рано починають родити, чутливі до морозів північної й середньої смуги України. Сорт ще порівнюючи мало досліджено, хоча його розповсюджують приблизно 30 років у межах України й Бесарабії.

Пропоную занести до асортиментів лише обмеженої групи округ, де цей сорт встиг себе зарекомендувати, а саме: Могилівської, Дніпропетровської, Запорізької, Одеської, Мелітопольської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Пармен Золотий Зимовий. Один з найпопулярніших на Україні західно—Європейських сортів. Плоди даного сорту кримського походження не досить тривкі в лежці, чого не можна сказати про плоди, що зрощені в українських широтах: останні дуже добре зберігаються аж до січня, а іншими роками аж до пізньої зими. Плоди високих торговельних гідностей. Дерева дуже рано починають родити, рясно та постійно врожайні, але не досить морозостійкі, особливо в молодому віці. Занадто часто ушкоджуються зимовими опіками стовбури та товсті гілки. Недостатня морозостійкість—найбільша хиба Пармену з погляду, придатності його для промислової культури. Проте, в південній та південно-західній смузі України Пармен досить витривалий, а в південній частині лісостепу таки настільки витривалий, що культивувати його є рація. Це не тільки моя власна думка, але до неї пристає низка Окружних Помологічних Комісій цієї смуги України.

Через високі гідності сорту дуже трудно правильно визначити північні межі поширення Пармену.

Беручи на увагу весь місцевий досвід, що його сумували Окружні Помологічні Комісії, пропоную занести Золотий Зимовий Пармен до асортиментів таких округ: Шепетівської, Київської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Кременчузької, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської,

Запорізької, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Кальвіль сніговий. Без сумніву, Кальвіль сніговий від року до року набуває все видатнішого місця в нашому промисловому асортименті. Плоди прегарних торговельних гідностей. Дерево безумовно морозостійке в межах майже всього степу (крім крайньої північно-східної частини) та всього лісостепу. Сорт не досить вивчено з погляду його врожайности. У Наддністрянщині, звідкіль поширився Сніговий Кальвіль, він досить урожайний. Плоди добре зберігаються не менш, як до січня, але при умові вдалого часу збору та добрих умовах зберігання, можуть лежати ще довше. Разом з цим, плоди їстовні вже з початку листопаду—кінця жовтня.

Пропоную занести Сніговий Кальвіль до асортиментів таких округ: Київської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Полтавської, Лубенської, Харківської, Роменської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Старобільської, Одеської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Пепін Лондонський. Цей сорт у нас, помиляючись, звичайно прозивають Кальвілем Королевським. Останній є помологічно-самостійний сорт і мабуть не широко розповсюджений у межах України. У торгівлі Пепін Лондонський також прозивають Кальвілем Королевським. Сорт, без сумніву, інтересний з погляду своїх торговельних властивостей. Плоди красиві, смачні, досить лежкі, в залежності від року, розміру плодів, строку, коли їх знято, та умов, в яких їх зберігають, лежать аж до січня—березня. До хиб сорту треба віднести те, що плоди досить часто псуються з середини, бо гнильна зараза проходить у сім'яне гніздо через відкриту підчашечну трубку. Цієї хибі, треба думати, можливо запобігти, дезинфіцируючи плоди після збору та пакування в скринці в атмосфері, насиченої парами відповідних дезинфікуючих засобів.

Дерева утворюють невеличку плоску корону досить рано починають родити, родять що року та досить рясно. Дерева мабуть морозостійкіші більш, ніж звичайно за цей сорт заведено думати.

За пропозиціями Округних Помологічних Комісій пропоную занести даний сорт до асортиментів таких округ: Проскурівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Запорізької, Одеської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Ренет Золотий Курський. Походження цього сорту відносять до Курської губернії. Плоди добрих товарових гідностей, але середнього смаку (без кислоти, солодкі та терпкуваті). Дерева морозостійкі в межах України, досить рано починають родити, родять постійно та буйно. Плоди зберігаються аж до глибокої зими. Для північної та північно-східної частин України це цінний промислового сорту.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Київської, Чернігівської, Конотопської, Глухівської, Ніженської, Прилуцької, Харківської, Сумської, Роменської, Старобільської, Ізюмської, Куп'янської, Луганської.

Тиролька. Цього сорту існує де кілька відмін, які відомі людності Наддністрянської долини. Цілком можливо, що й по інших районах України поширюють різні відміни цього сорту.—Сорт відзначається виключно рясно та постійною врожайністю, дерева рано починають родити. Плоди добрих товарових гідностей, коли вони не надто дрібні, що спостерігається при надзвичайних урожаєх. Прориваючи врожай та зрошуючи дерева, можна збільшити розмір окремих плодів. Проте, якості плодів цього сорту в нас не досить цінять.—Плоди досягають у грудні, зберігаються часом аж до весни. Дерева кволого росту, що припускає садовити їх на віддалі до 2,6 x 2,5 та 3x3 сажня.

Переважає більшість округ висловлюється за те, щоб занести даний сорт до асортиментів; цьому сприяє досить добра морозостійкість дерев.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Волинської, Шепетівської, Київської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Шевченківської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Зінов'ївської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Штетинське червоне. Сорт досить відомий у західній частині лісостепу та Полісся. Його хиба в тому, що він пізно починає родити та дає невисокі смакові гідності плодів. Позитивна гідність сорту—порівнюючи велика морозостійкість дерев. На мою думку, скрізь де тільки можна кутьтивувати Ренет Бауман, не має рації садити Штетинське червоне, бо перший починає значно раніш родити, а якість плодів непомірно вища. Одначе, Ренет Баумана не такий морозостійкий. Тому в північній смузі, мабуть, є рація садити в де якій кількості й Штетинське червоне, як сорт, що дає добре забарвлені плоди.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій, вважаю за можливе занести цей сорт до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Чернігівської, Білоцерківської, Уманської.

Ренет Баумана. Цінний промисловий сорт, в значній мірі відомий на Україні. Плоди густо й красиво забарвлені, досить доброї торговельної гідности. Крім цих властивостей, треба ще відзначити високу врожайність дерев.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Проскурівської, Винницької, Могилівської, Тульчинської, Першотравневої, Луганської, Запорізької, Одеської, Миколаївської, Маріупільської.

Джонатан. Цей сорт почав поширюватися з кол. Ново-Ушицького повіту на Поділлі. У цей час він поступово розповсюджується і в інших районах Поділля. Цінний промисловий північно-американський зимовий сорт. Плоди дуже однокаліберні, середньої величини, добре забарвлені, десертної смакової якості та високої торговельної гідности; досягають у грудні, зберігаються аж до глибокої зими.

Джонатан заслуговує, щоб його вивчали в інших місцевостях лісостепу та степу.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Проскурівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської.

Сорти, що найпізніше досягають та мають значне промислове значіння на Україні є Ренет Смиренко, Ренет Шампанський, Бойкен. Їхні плоди лежать аж до глибокої зими, а в сприятливих умовах зберігання й до середини весни.

Ренет Смиренко. Що—року завойовує все значніше місце на плодо-торговельному ринку Союзу. Останніх років, в експорті в Англію, цей сорт виявив себе, що до цін, майже як найкращий. Хиба цього сорту—значні ушкодження листя й плодів грибними хворобами та недостатня морозостійкість деревини, особливо в молодому віці дерев, в середній смузі України. В степу, через сухість повітря, Ренет Смиренко грибні захворювання не ушкоджують. Сорт починає рано родити, відзначається буйною врожайністю. Торговельні гідності плодів—першорядні. Вважаю, що північна межа промислового поширення даного сорту не повинна підійматися зайве на північ, бо цьому перешкоджує вразливість грибками та, з другого боку, недостатня морозостійкість деревини. Популярність сорту дуже велика не тільки на Україні: у цей час його визнали основним сортом для насадження в Туркестані й Північному Кавказі. Без сумніву й для України це основний промисловий сорт для Приозів'я та округ колишн. Херсонської та Подільської губерній.

На підставі матеріалів, що їх надіслали Окружні Помологічні Комісії, пропоную занести цей сорт до асортиментів таких округ: Проскурівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпро-

петровської, Запорізької, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Ренет Шампанський (Ренет паперовий). Дуже популярний на Союзному плодоторговельному ринку, не зважаючи на те, що смакова якість плодів не така вже висока. Чудово зберігає зверхній вид у лежці та дуже довго може лежати в льоху, що без сумніву й обумовило високу торговельну цінність плодів. Деревя починають рано плодити, врожайність буйна та постійна. На жаль, майже в усіх округах лісостепу України дерева в молодому віці значно ушкоджує мороз. Ми не раз спостерігали недостатню врожайність цього сорту в лісостепу. У Мелітопільській окрузі спостерігається нез'ясуєме самовільне обсіпання зав'язку. Може бути, що тут питання полягає в тому, що немає відповідних сортів запилячів. Усе це таки не може зменшувати цінності даного сорту для низки округ України.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Запорізької, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Бойкен. За властивостями своїх плодів Бойкен є сорт, що конкурує з Ренетом Шампанським. Плоди Бойкена також чудово зберігаються; на зверхній вид вони часом навіть красивіші; що ж до смаку, то на мою власну думку, вони далеко смачніші, ніж плоди ренету Шампанського. До того ж Бойкен можна поширювати на північ значно більше, ніж Ренет Шампанський, через значну морозостійкість деревини. На московському ринку плоди обох цих сортів ціняться однаково високо. Я вважаю, що Україна мусить надати більшої уваги культурі Бойкена, порівнюючи з культурою Ренету Шампанського.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Волинської, Шепетівської, Київської, Чернігівської, Ніженської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Харківської, Роменської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Старобільської, Ізюмської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Крім перелічених зимових сортів, що їх є підстава заносити до асортиментів значної кількості округ, існує ще велика група сортів, яких пропонує занести до асортиментів обмежене число округ, а іноді навіть і одна округа.

Ренет жовтий Кулона. Мало відомий сорт. Плоди великі, в значній мірі покриті іржою, і як усі плоди сортів з іржавою шкуркою доволі легко в'януть та зморщуються під час лежання. Достигають та зберігаються аж до глибокої зими. Сорт користується де якою славою на території лісостепової частини колишн. Волинської губ.

За пропозицією Окр. Помолог. Коміс.—пропоную занести до асортиментів округ—Волинської та Шепетівської.

Ренет Касельський. Сорт досить відомий в межах цілої України, бо багато років його поширюють та заносять до асортиментів, як промисловий сорт. Плоди на вигляд непоказні й мало смачні, добре зберігаються та достигають у кінці зими. Плоди трохи скидаються на Пармен Золотий Зимовий, але вони непомірно гірші, так зверхнім виглядом, як і смаком. У Західній Європі плоди цього сорту вважають за особливо добрі в печеному виді. Деревя Ренету Касельського трохи не такі виможливі, як у Пармену Золотого Зимового, та морозостійкіші. Там, де можна, з успіхом культивувати Пармен Золотий Зимовий, — немає підстав садити Ренет Касельський. Та й взагалі це мало інтересний сорт.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій пропоную занести до асортиментів округ—Волинської та Шепетівської.

Ренет сірий французький. Плоди некрасиві з зверхнього вигляду, але смачні; в торговельному відношенні мають невеликий інтерес. Так саме, як і

Ренет Кулона, плоди цього сорту через іржаву шкуринку легко в'януть під час лежання.

Дерева морозостійкі по всьому лісостепу, крім східної частини. Сорт вимагає великої вологости не тільки ґрунту, але й повітря. Коли цих умов бракує, плоди протягом літа легко обсіпаються. Зрозуміло тому, що лише округи Західної частини України, з найбільшою кількістю опадів та високою вологістю повітря, запропонували занести цей сорт до асортиментів масового поширення, а саме округи: Волинська, Шепетівська, Могилівська.

Канділь Синап. Відомий промисловий кримський сорт. Якісті плодів першорядні в товаровому відношенні. Дерева дуже морозостійкі, і в межах степу й майже всього лісостепу їх не ушкоджує мороз. На жаль, цей сорт надто пізно починає родити, й це перешкоджує тому, щоб його широко поширювати. Не зважаючи на цю хибу, вважаю за бажане занести Канділь-Синап до асортиментів Кам'янецької округи та А. М. Р. С. Р. для культури на дусені, а також для насадження з такими слаброслими та недовговічними сортами, як от Тиролька.

Синап Сари. Цей сорт є основний у Кримському промисловому плодівництві. У Криму немає сорту, який би міг конкурувати з Синапом Сари кількістю дерев та величиною продукції. Плоди цього сорту, правда, де-кілька не такі цінні в десертному відношенні, як у Канділя, але вони довше зберігаються та потребують дешевого пакування. Ахілесова п'ята й даного сорту—це те, що дерева пізно починають родити. З цього правила спостерігається й виняток для умов Наддністрянської долини, де дерева починають родити на 6-7 році. Остання обставина є важлива підстава, щоб занести Сари Синап до асортиментів Одеської Округи (в частині Наддністрянської) та А. М. Р. С. Р.

Розмарин білий. Чудовий, але виможливий сорт, що дає великі кількості та цінні якістю врожаї лише в найсприятливіших місцевостях степової України. Дерева пізно починають родити, що примушує пристосовувати культури на карликових підщепах. За таким застереженням, пропоную занести до асортиментів округ—Херсонської та Мелітопільської та А. М. Р. С. Р.

Зорі. Сорт, мабуть, українського походження. Дуже ефектний зверхній вигляд на мою думку, не може виправдати того, що цей сорт пізно починає родити та до того він родить порівнюючи скупю. Не зважаючи на це, популярність Зорі серед селянського населення в Західних округах дуже велика. Остання обставина, мабуть, і спонукала низку Округних Помологічних Комісій не тільки занести Зорі до асортиментів, але й палко стояти за те, щоб цей сорт у них залишили.

Беручи на увагу місцеві умови та настирливість, з якою округи бажать затримати цей сорт, вважаю за можливе занести його до асортиментів округ: Волинської, Кам'янецької, Могилівської.

Буцьке. Останніми роками у значній мірі через діяльність відділу садівництва Харківської С.-Г. Краєвої Досвідної Станції, звернули увагу на цей інтересний в промисловому відношенні сорт. За повідомленнями робітників Сумської та Харківської округ, урожайність досягає величезних розмірів—30-40 пудів з дерева. Плоди добре й красиво забарвлені, середньої величини, в урожайі однак каліберні, добре зберігаються навіть у примітивних умовах протягом майже цілої зими. Товарові гідності плодів не погані, хоча на смак вони досить середні. Минулої зими ми в Мліїві одержали плоди Буцького від Харківської Досвідної Станції й, ознайомившись з ними, припустили, що даний сорт є той самий, якого описано в „Атласі Плодів“ під назвою „Нестрец“. З цього приводу ми звернулися за поясненням до В. В. Знаменського, який заперечив наші здогади. Мабуть є підстави вважати, що Буцьке українського походження й заслуговує, щоб його широко вивчали в ширшому ніж досі територіяльному масштабі. Пропоную занести до асортименту округ—Харківської та Сумської.

Ріпка Меджибозька. Сорт добре відомий в округах колишн. Подільської та південної частини Волинської губернії. Мабуть, це місцевий сорт. Меджибозька — містечко Проскурівської округи, поблизу залізн. станції Деражня. За забарвленням та формою плоди трохи скидаються на Ренет Шампанський, що дало можливість у Харкові зимою 1927-28 р. збувати в роздріб Ріпку під назвою Паперового ренету.

Плоди чудово зберігаються аж до кінця зими. Деревя відзначаються високою врожайністю. Смакові якості плодів—середні, звичайно в районі, де тепер поширюється Ріпка Меджибозька, в культурі є багато сортів непомірно вищих смакових гідностей.

За пропозицією Окружних Помологічних Комісій, вважаю за можливе занести до асортиментів таких округ: Шепетівської, Проскурівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської.

Не буду зупинятися на характеристиці решти сортів, що їх пропонували занести до асортиментів окремих округ, а обмежуюсь лише повідомленням про фактичні пропозиції.

Ренет Орлеанський для Одеської округи.

Ренет Канадський для Одеської округи.

Бериське рожеве для Лубенської та Кременчузької округ.

Сивак для Прилуцької та Роменської округ.

Добрий селянин для Сумської округи.

Закоритне для Роменської округи.

Підсумовуючи мої пропозиції що до асортименту яблунь, треба відзначити, що з загальної кількості 107 сортів, яких пропонували занести до асортиментів, я зупинився, та й то з багатьома застереженнями, на 52-х сортах. Вважаю й ця цифру за надто велику й гадаю, що ми повинні й надалі йти шляхом скорочення числа сортів, в першу чергу з міркувань можливостей їхнього збуту. Треба відзначити, що це й цілком можливо, бо в загальному списку сортів, який я оце тільки оголосив, є низка сортів, що їх слід виділити в окрему групу, щоб поширювати особливо широко з промисловою метою. Сподіваюсь, що дана нарада піде назустріч цьому моему побажання й тепер же скоротить зилькістю список, що я його запропонував.

Перехожу до асортименту груш. Виробка асортиментів для цієї породи ще трудніша, чим для яблунь. Особливі труднощі становить добір зимових сортів, бо з цієї групи дуже мало сортів витримують порівнюючи суворі зими України й дають достатні та високоякісні врожаї плодів.

Окружні Помологічні Комісії запропонували занести до асортиментів 63 сорти груш. З цієї кількості літніх—31, осінніх—25, зимових—7. Після того, як ми виключили всі помологічно-нез'ясовані сорти та групу, що, очевидно, нездатна до поширення в межах України, в асортименті залишилося 26 сортів: 10—літніх, 12—осінніх та 4—зимових. Порівняння числа сортів різних груп за терміном, коли ці сорти досягають, виявляє труднощі добору сортів, щоб їх занести до асортиментів масового поширення. Порівняння свідчить про те, що головна маса сортів стосується до тих, що досягають улітку та в осени, зимових сортів у списках небагато, й це не тому, що пощастило найти обмежене число досконалих сортів, а решту відкинути, як непотрібну для нашої мети, а тому, що й добирати нема з чого. Північна Америка приблизно така ж бідна на грушові промислові сорти, що пізно доходять, як і Україна. Але там, дуже розвинена сітка холодників, чого у нас ще бракує. У Північній Америці, замість зимових сортів багато культивують осінніх сортів, й зокрема Бонкрентьєн Вільямс (Бартлет), який споживають протягом осені й значної частини зими, зберігаючи плоди в холодниках.

На мою думку, розв'язуючи грушове питання, нам треба йти двома шляхами: крім розвитку холодильної справи, конче треба надавати якомога більшої уваги селекції грушових сортів, щоб виводити грушові сорти, що досягають пізньої осені й зимою та придатні для культури, особливо в лісостеповій частині України. У степу питання про грушовий асортимент розв'язується таки легше добором з сортів, що є в наявності.

Літніх та осінніх сортів груш заносимо до асортиментів усіх округ, зимових же лише до асортиментів округ з сприятливішими властивостями природних умов.

Перехожу до конкретних асортиментів.

Іллінка. Перший за сроком досягання, приблизно близько половини липня, сорт, що, при наявності близьких ринків збуту, може бути інтересним промисловим сортом. Плоди розміру більш середнього, або великого; коли цілком дійдуть, надзвичайно красиво жовтіють, з яскравим румянцем. У цей момент плоди мало їстівні, бо, перестигаючи, вони втрачують соковитість та набувають борошнуватої консистенції. Деревя буйнорослі, здорові, морозостійкі в межах цілої України, постійно та рясно врожайні. Плоди придатні й для сушіння; для десертного споживання їх треба знімати днів за 7 до того, як вони цілком дійдуть.

Походженням Іллінка, мабуть, суто український сорт та користується досить широкою відомістю в межах майже цілої України, правда, що не скрізь її звуть Іллінкою, а надають низку синонімів.

Пропоную занести до асортиментів усіх округ України та А. М. Р. С. Р.

Панна (Бере Ромен). Сорт також дуже відомий на Україні, особливо в степовій смузі. Плоди дуже красиві, прегарні, чудово-забарвлені, трохи смачніші за Іллінку, високої товарової гідності, бо передостають не так швидко; достигають в середині серпня, при тому не всі разом, і тому користуватися цими плодами можна де-кілька довше. Деревя ростуть дуже буйно, особливо на півдні, де іноді вони виростають величезними екземплярами, відзначаються великою морозостійкістю в межах мало не цілої України, але на жаль, у північно-західній частині України листя й плоди іноді ушкоджує грибок. Сорт врожайний.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Ніженської, Проскурівської, Бердичівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Прилуцької, Роменської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Старобільської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Мелітопільської та А. М. Р. С. Р.

Глива Українська (Глива Чугуївська). У переміжку між тим, коли достигають Іллінка й Панна, достигають плоди Гливи Української. Цей сорт розповсюджений на території колишн. Полтавської та Харківської губерній. Плоди середньої величини, коли дійдуть соковиті й смачні і з цього боку вони мають перевагу над Іллінкою та Панною. Деревя добре розвиваються, не бояться морозів, відзначаються здоров'ям та врожайністю. Сорт заслуговує того, щоб його вивчали в ширшому районі, ніж той, де він тепер розповсюджений.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Кременчузької, Полтавської, Лубенської, Харківської, Сумської, Роменської, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Старобільської, Ізюмської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської.

Руселе Штутгартський. Оця дрібноплідна серпнева груша з давен давен у деякій мірі розповсюджується на Полтавщині, де людиність називає її „Медова“, вважаючи на властивості смаку її плодів. Руселе досягає трохи раніш за Панну. Плоди гарні, але дрібні, дуже легко перезрівають та швидко пухнуть, для торговельної мети мало придатні. Призначення цього сорту—задовольняти пере-

важно натурально-споживчі потреби. Є відомості, що дерева майже в цілому лісостепу, не кажучи вже за степ, морозостійкі, розвивають досить добрий ріст, урожайні.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій пропоную занести до асортиментів таких округ: Кременчузької, Харківської, Роменської, Зінов'ївської, Старобільської.

Улюблена Клапа. Походження—Північно-Американське. Плоди дуже красиві, великі, добре-забарвлені, коли їх зняти днів за 7-10 до того, як вони цілком дійдуть,—чудової смакової гідності. Достигають плоди другої половини серпня.

Дерева в межах степу й більшої частини лісостепу морозостійкі. Листя та плоди не ушкоджуються грибовими захоруннями. Урожайність дерев середня кількістю, але постійна. За терміном достигання це перший дійсний десертний сорт. Товарові гідності плодів високі. Це цінний промисловий сорт.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Волинської, Шепетівської, Київської, Чернігівської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Прилуцької, Роменської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Харківської, Старобільської, Ізюмської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Лимонка. Сорт, мабуть, українського походження, особливо популярний у м. Києві та його районі. Плоди однокольорові лимонно-жовті, більш, чим середньої величини, достигають другої половини серпня й, навіть достигнувши, досить довго тримаються на дереві. Така властивість дає змогу поступово збувати плоди. На смак плоди середні, надто терпкі. У товаровому відношенні даний сорт має значну цінність. Дерева розвивають могутній ріст, достигаючи величезного розміру. Урожайність постійна й висока: у Києві спостерігаються врожаї аж до 20-30 пудів з дерева. Листя та плоди не ушкоджуються грибовими хворобами.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Київської, Конотопської, Ніженської, Проскурівської, Бердичівської, Кам'янецької, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Сумської, Роменської, Старобільської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Луганської, Сталінської, Артемівської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської.

Глек. Відомий на всьому Поділлі сорт для сушіння: достигає в середині серпня—на початку вересня. Без сумніву, є низка відмін Глека, що відрізняються один від одного, поруч з іншими властивостями, терміном, коли вони достигають. Плоди пляшкової форми, жовто-зеленого кольору, достигаючи набувають кашуватої консистенції й легко пухнуть, не смачні, вживаються на сушіння. У сушеному виді плоди дають також досить грубий продукт, через те, що дуже розвинені судинно-волокнисті пучки. Плоди Глека дають високий вихід сушеного краму. Дерева дуже буйнорослі, на Поділлі спостерігаються величезні екземпляри.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Волинської, Шепетівської, Проскурівської, Винницької, Могилівської, Тульчинської.

Безнасіннянка. Сорт середньо—руського походження. Дерева відзначаються виключною морозостійкістю, навіть у центральних російських губерніях. Плоди достигають у кінці серпня себ-то майже одночасно з Улюбленою Клапа, Лимонкою та Тонкогілкою. Плоди середні на смак, терпкуваті, зелені, достигаючи, легко пухнуть з середини. Безнасіннянка має значіння лише для крайніх північних районів України.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Конотопської, Глухівської, Харківської, Сумської, Старобільської, Куп'янської, Луганської.

Тонкогілка Мліївська. Під такою назвою цей сорт поширював дореволюційного часу Питомник Л. П. Смиренка. Л. П. Смиренко знайшов його в садах села Мліїва. Плоди середньої величини, дуже міцні, жорсткуваті, солодкі, соковиті, досить смачні, добрі для господарчих заготовель, досягають поступово другої половини серпня—на початку вересня.

Дерева розвивають середньої сили ріст, досить морозостійкі, урожайні, листя та плоди не ушкоджуються грибовими захворюваннями. Сорт мало відомий, за терміном, коли досягають плоди та за їх міцністю, аналогічний Лимонці.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Шевченківської та Старобільської.

Сапіжанка (Бергамот Сапіжанка). Сорт значно розповсюджений у Польщі, Білорусії, відомий у північно-західних округах України. Плоди досягають у середині серпня, бергамотної форми, середні на смак, для плодоторгівлі мало придатні, легко пухнуть. До того ж о ту пору досягають уже цінніші для торгівлі сорти (Панна, Улюблена Клапа). Дерева утворюють високо-пірамідальну красиву корону, морозостійкі в межах цілої України. Плоди й листя дуже ушкоджуються грибовими хворобами: як більше буває опадів та що вища вологість повітря, то ушкодження значніше. Оця обставина істотна і для того, щоб виключити Сапіжанку з асортиментів, не зважаючи на те, що низка округ домагається залишити її в своїх списках.

На вимоги відповідних округ пропоную занести Сапіжанку до асортиментів Коростенської, Волинської, Чернігівської, та Глухівської округ.

Група сортів, що досягають восени найчисленіша й містить у собі дуже велике число чудових осінніх сортів.

Лісова красуня („Древодветная“). Перша за строком, коли досягає осіння груша, добре відома майже в усіх районах України. Цей сорт дуже реагує на умови вирощання. Як холодніше літо та як менше буває соняшних днів, поруч з зайвою вологістю ґрунту й повітря, то гірші якістю плоди. Несприятливі умови викликають у більшій чи меншій мірі розвиток на шкурині шару іржі, зникання рум'янця, погіршення смакових гідностей. У степу й майже скрізь у лісостепу цей сорт дає плоди чудові на смак та дуже привабливі на вигляд. Плоди треба знімати до того, як вони цілком дійдуть, бо цим де-кілька поліпшується їхній смак, крім того, досягаючи, плоди дуже легко обсипаються. Досягають плоди в середині вересня. Дерева морозостійкі в степу й в більшій частині лісостепу. У західних округах плоди й листя досить сильно ушкоджуються грибовими хворобами. Лісова Красуня попадає на ринок у досить несприятливий момент, коли з нею конкурують продукти з баштанів, сливи й багато ранніх осінніх яблук. Плоди не зберігаються в лежці, псуються, або пухнуть. Тому, насаджуючи дерева цього сорту, треба пильно брати на увагу ринок збуту. Плодів можна, мабуть, з успіхом використати на сушіння та на де-які інші види технічної переробки.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Київської, Чернігівської, Конотопської, Глухівської, Ніженської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Полтавської, Прилуцької, Харківської, Роменської, Зінов'ївської, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Ізюмської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Миколаївської, та А. М. Р. С. Р.

Вільямс Літній. Сорт набув величезного поширення в Півден.-Америці. Плоди досягають тижнем-півтора тижнями пізніш Лісової Красуні. Плоди дуже смачні й досить красиві з невеликим мушкатним смаком та великою соковитістю. Дерева розвивають лише середньої сили ріст, що з'ясовується, мабуть, тим, що вони починають рано та буйно родити. Дерева в степу (крім північно—східної

частини) та на Поділлі досить морозостійкі. У решті України вони не витримують особливо суворих зим. Плоди й листя не ушкоджуються грибовими хробаками.

Це чудовий промисловий ранньо-осінній сорт. У смузі, де тільки є можливість розводити Вільямс, його без сумніву треба культивувати.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Олександрівка (Шумка, Філонівка). Цей сорт, мабуть, українського походження (Полтавщина). Плоди досягають на кінці вересня—початку жовтня, зберігаються часом аж до грудня. Смакові гідності середні. Зверхність плодів приваблива, жовта зокраска шкуринки з невеликим рум'янцем. Деревя здорові, морозостійкі майже в межах цілої України. Плоди, крім десертного споживання, придатні на господарчі заготовлі.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Харківської, Сумської, Роменської.

Бере Аманли. Сорт Західньо-Європейського походження. На Полтавщині є дерева зрілого віку, що свідчить про достатню морозостійкість сорту в більшості районів України—лісостепу й степу. Плоди досягають в кінці вересня—початку жовтня, більш чим середньої величини, а то бувають і великі, смачні; передостигаючи, пухнуть. В умовах холодного літа й підвищеної вологості ґрунту та повітря, якість плодів погіршується, зменшується солодкість, збільшується терпкість та кислотність.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій вважаю за можливе занести до асортиментів таких округ: Полтавської, Лубенської, Волинської, Шепетівської.

Бере Гарді. Чудова десертна груша, що добре вдається на Поділлі. Цей сорт не можна вважати за цілком промисловий, бо плоди не досить довго зберігаються в лежці й, порівнюючи, легко пухнуть. У найм'якших на клімат районах лісостепу й степу дерева морозостійкі.

Вважаю за можливе занести до асортименту Винницької округи.

Бере Боск (Бере Олександр). Кращий промисловий сорт Криму й, на мою думку, найкраща промислова осіння груша середини осені. Плоди своєрідно красиві, темно-іржаві, чудові на смак, зберігаються, навіть достигаючи, порівнюючи добре. На ринках Союзу користується виключною популярністю й високо розцінюється. Деревя неморозостійкі. На Україні район, де можна з промисловою метою поширювати Бере Боск, обмежується Наддністрянською низиною та південними округами. Деревя середньої сили, врожайні, не бояться грибових хробоб. Без сумніву, скрізь, де тільки природні умови дозволяють, треба розводити цей сорт.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Кам'янецької, Могилівської, Запорізької, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Мар'яна. Часто—густо цей сорт змішують з Бере Боск, через те, що їхні плоди дуже подібні: на Берлінському ринку, зокрема часто збувають Мар'яну за Бере Боск. Оця фальсифікація, звичайно не на користь покупця, бо якість плодів Мар'яни нижча за Бере Боск. Плоди Мар'яни досягають тижнем—півтора раніш, ніж Бере Боск, вони не такі солодкі й ніжні, дрібніші розміром, трохи іншої форми та зокраски, ніж у Бере Боск. Деревя Мар'яни відзначаються великою морозостійкістю й в цілій низці округ, де не можна садити Бере Боск, через її невитривалість що до морозу, з успіхом можна культивувати Мар'яну.

Мені 1926 року довелося в цілій низці місцевостей Поділля спостерігати Мар'яну в чудових екземплярах, скрізь її називали Бере Боском.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Київської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської.

Добра Луїза з Авраїша (Добра Луїза). Плоди десертної якості, але позбавлені високих товарних гідностей, хоча груша й красива. Достигають у жовтні й дуже швидко відходять; передостигаючи, пухнуть. Деревя морозостійкі лише в степових округах (крім північно-східньої частини) та в лісостепу з найм'якшим кліматом. Не вбачаю підстав для того, щоб особливо поширювати цей сорт, який що до оцінки промислових його гідностей аналогічний Бере Гарді.

За пропозиціями Округних Помологічних Комісій вважаю за можливе занести до асортиментів таких округ: Проскурівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Першотравневої, Дніпропетровської, Миколаївської, та А. М. Р. С. Р.

Дюшес Д'Ангулем. Один з найвиможливіших осінніх сортів; вдається лише в особливо сприятливих умовах. Плоди достигають на кінці вересня—початку жовтня, великі й красиві; не позбавлені десертних смакових гідностей та товарної цінності. Деревя ростуть порівнюючи туго, родять лише помірно. У нас плоди достигають та виходять на ринок о ту ж саме пору, коли збувають плоди Бере Боск, що достигли в Криму, при чому конкурувати в ціні з останніми не можливо. Мені цілком ясно, що ми ще не маємо в своєму розпорядженні сорта, який достигав би в період збуту плодів Бере Боск і який був би рентабельніший за останній. Тому, там, де вдається Бере Боск, культура багатьох сортів, що достигають об одну пору з ним, не має великої рації.

На підставі настирливих побажань округ, пропоную занести Дюшес Д'Ангулем до асортиментів таких округ: Кам'янецької, Могилівської, Одеської, Миколаївської, та А. М. Р. С. Р.

Бере Лігеля („Кошаречка“). Приблизно 30 років в межах України уперто поширюють цей сорт для промислових насаджень і, не зважаючи на це, він досі не завоював собі повністю такого стану. Плоди розміром середні, або понад середні, смачні, з міцним мушкатним присмаком, часто ушкоджуються грибною плямистістю. У останньому випадку поблизу плями в м'якоті розвивається сильна гіркість, через що дуже ушкоджені плоди неїстівні. Деревя ростуть добре, утворюють середньої сили корону, досить морозостійкі, чому весь степ та лісостеп може поширювати цей сорт.

За пропозиціями Округних Помологічних Комісій, вважаю за можливе занести до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Київської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Прилуцької, Харківської, Роменської, Зінов'ївської, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Старобільської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Херсонської, Миколаївської.

Бере Діль. Пізно-осінній сорт, плоди достигають у листопаді, достигнувши зберігаються в умовах нормально низької температури приблизно 2 тижні. Плоди великі, бронзово-жовті, іноді з невеликим рум'янцем, красиві, досить смачні, доброї товарної якості. Деревя досить морозостійкі, майже в цілому степу та в найзахіднішій частині лісостепу. При не досить сприятливих умовах зростання плоди бувають з значною кількістю грануляції, недосить солодкі й надто терпкі. Тому не треба змагатися просувувати культуру цього сорту зайве на північ.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Могилівської, Тульчинської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Сіянець Кайфера. Це північно-Американський сорт, придатніший більш для технічної переробки, ніж щоб споживати в свіжому виді. Плоди досягають у середині листопаду, дуже соковиті й солодкі, але грубі та мають неприємний присмак, який для багатьох—просто гидкий.

Плоди й листя дуже тривалі що до грибних хороб. Деревя ростуть добре, відзначаються достатньою морозостійкістю й, мабуть, їх можна культивувати в межах цілого степу (крім північно-східньої частини), та в більшості округ лісостепу. У Наддністрянській долині спостерігають, що дерева цього сорту дуже витривалі під час довгих поводів. Оця властивість, а також значна врожайність та показність плодів дають підставу, щоб занести даний сорт до асортименту А. М. Р. С. Р.

Як уже було зазначено, асортимент зимових груш дуже обмежений.

Жозефіна Мехельнська. Сорт бельгійського походження. Деревя відзначаються достатньою морозостійкістю в межах цілого лісостепу й степу. Ростуть дерева не дуже буйно й утворюють середньої сили добре розгалужену корону. Плоди досягають наприкінці листопаду-середині грудня, середнього розміру, дуже смачні та соковиті; достигнувши, ожуть зберігатися 2-3 тижні при низькій температурі; ніколи не пухнуть.

У плодоторгівлі сорт мало відомий, але заслуговує видатної популярності. Урожайність сорту не скрізь буває особливо велика. Можливо, що треба шукати причини цьому явищу в моментах запилення та запліднення.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Проскурівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Криворізької, Дніпропетровської.

Бере Арданпон (Фердинанд). Плоди великі й красиві, досягають у грудні; при культурі в теплом кліматі й удало вибраній місцевості, бувають дуже смачні та доброї товарової гідности. Це дуже виможливий сорт; навіть у Криму в долинах північного схилу гор, він не скрізь добре вдається. Дерево дуже морозостійке й не ушкоджується в більшій частині лісостепу, але культивувати з промисловою метою в цій смузі Бере Арданпон було б цілком помилково, бо в цих умовах плоди недорозвиваються, мають велику кількість грануляцій, легко в'януть, без смаку. Бере Арданпон дає плоди значно вищої якости при культурі на карліках.

Лише зо всіма зазначеними застереженнями та для найінтенсивнішої культури, вважаю за можливе, на підставі пропозицій Окружних Помологічних Комісій, занести Бере Арданпон до асортиментів таких округ: Могилівської, Херсонської та А. М. Р. С. Р.

Кюре. Один з найневиможливіших зимових сортів. У Криму його називають—Вільямс Зимовий. Плоди великі, пляшкові, жовто-зелені, красиві, досягають у грудні й зберігаються аж до січня—лютого, на смак середні, але досить доброї товарової гідности. Деревя відзначаються чималою морозостійкістю в межах майже цілого степу й більшої частини лісостепу. Цей сорт видатний врожайністю й порівнюючи невеликою виможливістю. Оці властивості забезпечують виробництво плодів за приступними цінами, що компенсує їхню порівнюючи невисоку смакову якість.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Запорізької, Сталінської, Артемівської, Херсонської, Мелітопільської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Сен-Жермен (Сен-Жермен осінній). Плоди цього сорту досягають наприкінці листопаду—початку грудня, проте точна помологічна назва його—Сен-Жермен осінній. Крім даного сорту, є ще й Сен-Жермен зимовий, але він не уявляє інтересу. У Криму досить широко культивують саме Сен-Жермен осінній

Плоди понад середньої величини, або великі, яйцювато-втягнутої форми зеленого кольору, середні на смак, але цінні, як крам. Деревя дуже врожайні й буйно ростуть; у Криму відомі величезні екземпляри Сен-Жермену. Морозостійкі в південному та західному степу. Даний сорт, за своєю цінністю в промислового українському плідівництві, у де-якій мірі аналогічний Кюре: він може давати силу плодів досить доброї якості, що їх можна дешево збувати.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Окружні Помологічні Комісії намітили були дуже великий асортимент також і слив—аж 47 сортів. До мого проекту, що його пропонується вам обговорити, занесено лише 16 сортів. Розробляючи цей асортимент, я брав на увагу дві провідні форми споживання сливових плодів, що мають особливе значіння в економіці нашої країни,—споживання в свіжому виді та сушіння. З відходом Бесарабії, Союз втратив видатний район виробництва чорносливи. Проте Україна має всі підстави, що до широкого розвитку виробництва цього продукту. Щоб утворити умови рентабельної експлуатації сушильних установ, конче треба забезпечити виробництво на яко-мога довгий термін сировиною для роботи. Тому в тих районах України, яких передназначено для розвитку виробництва чорносливи, треба добрати асортименту слив типу угорок, в якому досягання окремих сортів було-б поступовне, один за одним, до того-ж добрати так, щоб починаючи від досягання найранішого сорту та до відходу найпізнішого був яко-мога довший проміжний час.

Сорти слив для десертного споживання повинні яко-мога раніш достигати, бути добрі на смак, великі на розмір та з красивими плодами. Пізніх сортів спеціально з десертною метою садовити не слід, бо в самому кінці літа, як буде попит, можна збувати, щоб споживати в свіжому виді, великоплідних сортів угорок (подібних до Італьянської), взагалі ж під цей час на ринках є багато різних інших плодів, як от кавунів, динь, винограду, що знижують вартість усяких свіжих овочів.

У групі десертних сортів, що їх пропонується занести до асортиментів, є три сорти типу ренклов—Ренклов Зелений, Ренклов Альтана та Пердригон смугнастий.

Ренклов Зелений. Широко відомий сорт. Плоди дуже смачні, надзвичайно солодкі, середньої величини, майже кулястої форми, одноцвітно-зеленого кольору, іноді з невеличким забарвленням, транспорт витримують досить погано, бо передостають позрадницькому швидко. Деревя в межах цілої України геть морозостійкі, відзначаються дуже великою врожайністю. Коли під час досягання плодів бувають дощі, плоди де-кілька репаються. У лісостеповій Україні місцями плоди Зеленого Ренклоду дуже дешево розцінюються, а часом навіть зовсім не знаходять збуту. Довгочасного ж транспортування вони не витримують. У Франції плодів даного сорту вживають для сушіння; звичайно, техніка сушіння слив з такою тендітною шкуринкою, як у Зеленого Ренклоду, становить чималі труднощі, проте це не може бути підставою, щоб відмовитися від спроби знайти відповідних технічних засобів. Ренклов Зелений достигає раніш за всіх угорок і через це з нього можна було-б починати виробництво сушеної сливи. За кордоном, зокрема в Північній Америці, плодів цього сорту вживають у великій кількості для виробництва компотів у бляшанках. У нас цієї галузі переробки ще не розвинено, проте вона має підстави для розвитку.

Підсумовуючи все наведене, приходимо до висновку, що не зважаючи на дуже буйну врожайність, треба, насаджуючи Зелений Ренклов, переводити суворий облік перспектив можливостей збуту плодів.

Низка Окружних Помологічних Комісій пропонувала, паралельно з Ренкловом Зеленим, занести до асортиментів і Ренклов Золотий. Проте, низка авторитетних помологів, і Л. П. Смиринко в тому числі, вважає останній сорт за

ідентичний Ренклогу Зеленому, припускаючи, що плоди його набувають золотистої окраски не через генетичні властивості сорту, а тоді, коли дерева зростають у особливо сприятливих умовах. Виходячи з цієї передумови, я вважаю Ренклог Золотий за синонім Ренклогу Зеленого.

Пропоную занести Ренклог Зелений до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Київської, Чернігівської, Конотопської, Глухівської, Ніженської, Проскурівської, Бердичівської, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Харківської, Сумської, Роменської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Старобільської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської.

Ренклог Альтана. Сорт меншої слави, ніж Ренклог Зелений. Плоди Ренклода Альтана більші, красиво закрашені у жовто-рожево-червоні кольори, також саме смачні. Торговельні гідності декілька вищі, ніж у Ренклода Зеленого. Усе, що було наведено про збут плодів Ренклода Зеленого, стосується й до Ренклода Альтана.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Шепетівської, Київської, Вінницької, Кам'янецької, Тульчинської, Білоцерківської, Полтавської, Прилуцької, Харківської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Старобільської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської.

Пердригон смугнастий. Стосується також до групи ренклогів. Дуже красива десертна слива. Сорт обмежено відомий.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій, вважаю за можливе занести до асортиментів округ: Дніпропетровської та Мелітопільської.

Вікторія. Сорт англійського походження й користується на своїй батьківщині виключною увагою та симпатією. Один з раних сортів. Плоди красивого рожевого кольору, досить великі, витягнутої форми, на смак середні, добре транспортуються, високої товарової гідності. У межах України дерева морозостійкі, відзначаються врожайністю.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Шепетівської, Волинської, Проскурівської, Вінницької, Могилівської, Харківської, Зінов'ївської, Першотравневої, Старобільської, Ізюмської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської.

В окружних списках пропонували два сорти десертних великоплідних жовтих слив—Ячну жовту та Джеферсон.

Ячна жовта. Дуже великоплідний сорт. Плоди красиво-жовтого кольору, іноді трохи забарвлені, в дощову погоду гниють на дереві, досить тривкі при транспорті, мало смачні. У питомнику дерева розвивають кволий ріст, при посадці в сад утворюють дерева помірної сили, але досить буйно врожайні. У межах України дерева морозостійкі.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій пропоную занести до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Чернігівської, Харківської, Артемівської.

Джеферсон. Плоди великі, але дрібніші, ніж у Ячної жовтої. Вони відрізняються від останньої також формою й за красою. У Джеферсона плоди трохи витягнуті й зеленувато-жовті, тоді як у Ячної жовтої вони яйцюватовидовженої форми та закрашені в жовтий колір. На смак плоди середні. Дерева в межах України, мабуть, скрізь досить морозостійкі.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій пропоную занести до асортиментів таких округ: Криворізької, Одеської, Артемівської.

Кірк. Плоди майже кулястої форми, синього кольору, дуже смачні, м'якить міцної консистенції. Мабуть, є підстава спробувати цей сорт для сушіння. Дерева середньої сили, врожайні, досить морозостійкі, мабуть, у межах цілої лісо-степової частини України.

На підставі пропозицій Окружних Помологічних Комісій пропоную занести до асортиментів таких округ: Винницької, Кам'янецької, Криворізької, Сталінської, Мелітопільської, Маріупільської.

Цар. Сорт англійського походження. За строком досягання це один з найраніших сортів. Плоди середньої величини, сині, формою наближаються до групи угорок, середньої смакової гідності. Треба було б спробувати плоди для сушіння. Дерева відзначаються чималою врожайністю. Є відомості про недостатню морозостійкість цього сорта в Роменській окрузі.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій, вважаю за можливе занести до асортиментів таких округ: Кременчузької, Прилуцької, Артемівської.

Для готування варення, зацукруватих плодів та компотів вживають дрібноплідних сортів, так званої групи мірабель.

Низка округ пропонувала занести до списків „Мірабель жовту“. Західні помологи відрізняють два провідних сорти мірабель з жовтими плодами—Мірабель Нансійську та Мірабель Мецьку. Кращі гідності плодів у Мірабелі Нансійської, що дає мені підставу, в усіх тих випадках, коли округи бажають занести до асортиментів жовтоплідну мірабель, брати саме **Мірабель Нансійську**.

На підставі пропозицій Окружних Помологічних Комісій, вважаю за бажане занести **Мірабель Нансійську** до асортиментів округ: Харківської, Ізюмської, Маріупільської.

Королева Мірабель. Плоди ясно-червоні. Дуже врожайний сорт. Не запечучую проти пропозиції Артемівської та Мелітопільської Окружних Помологічних Комісій занести цей сорт до асортиментів даних округ.

Ажан. За терміном досягання це перша угорка, що має широку відомість. Плоди середньої або вище середньої величини, не дуже смачні, через зайву водяність, сині, видовженої форми. Дерева морозостійкі в більшій частині України й дуже родючі.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Волинської, Проскурівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Кременчузької, Харківської, Першотравневої Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Миколаївської та А. М. Р. С. Р.

Ант-Імперіаль. Плоди цього сорту дуже скидаються на плоди Ажана, але перші де кілька більші та чепурніші. Сорт ще мало відомий. Достигає трохи пізніше, ніж Ажан.

На підставі пропозицій Окружних Помологічних Комісій, пропоную занести до асортиментів таких округ: Зінов'ївської, Криворізької, Одеської.

Катерина. Плоди середньої величини, витягнуті, жовто-рожеві, дуже солодкі, досягаючи, не сипляться з гілок. Дерева морозостійкі в межах України. У Франції плодів цього сорту вживають для сушіння, вважаючи їх за цінну сировину. Без сумніву й нам треба спробувати Катерини з цією метою.

Пропоную занести до асортиментів округ: Київської, Полтавської.

Угорка звичайна. Давній сорт, з'явлення якого в Західній Європі відносять до часів хрестових походів. Існує здогад, що батьківщина цієї угорки—Мала Азія. Найрозповсюдженіший сорт у Германії, в країнах Балканського півострову та, мабуть, і в нас на Україні. Плоди середньої, або понад середньої величини, з властивостями типічної угорки, добрі в свіжому виді, для сушіння, повидла, мариновки то що. Чорнослива виходить не дуже велика, що з погляду ринкової розцінки є деякий мінус сорту. Але непримхливість дерев та їхня врожай-

ність з лишком компенсує цю хибу. На Україні, мабуть, є низка відмін Угорки звичайної, що мають чималий інтерес та яких ще не вивчено. Вивчити їх треба в найближчий час, лише після чого можна буде остаточно визначити їхню оцінку з погляду сорту масового поширення.

Пропоную занести до асортиментів усіх округ, крім таких: Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської та А. М. Р. С. Р.

Угорка Італійська. Цей сорт, мабуть, походить з північної Італії, де й тепер він значно розповсюджений. Плоди синього кольору, великі, або дуже великі, яйцювато-витагнутої форми, дуже показні, чудового десертного смаку. Угорка Італійська—найкраща сировина для виробництва чорносливи, але її з успіхом збувають і на ринках під назвою Французька Угорка. Відому своїми високими якостями чорносливу Чорноморського побережжя виробляють майже виключно з плодів цього сорту.

Усюди, де може рости та досить рясно родити Угорка Італійська, її конче тре а поширювати яко мога більше, так для збуту в свіжому виді, як і для технічної переробки й в першу чергу для сушіння. У межах майже цілої України дерева виявляють значну морозостійкість, але це не є у безпосередній відповідності до врожайності сорту. На жаль, дуже багато округ скаржаться на не досить рясну врожайність. Остання саме обставина спонукує з великою обережністю ставитися до повсюдної посадки Італійської Угорки на Україні.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Волинської, Проскурівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Прилуцької, Лубенської Зінов'ївської, Дніпропетровської, Луганської, Сталінської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Ганна Шпет. Плоди круглясті, трохи витягнуті, вишнево-синього кольору, досить великі, досягають дуже пізно, смачні, здається, придатні для сушіння, бо характер м'якоті дуже схожий з угорками. Дерева морозостійкі та врожайні. Наприкінці літа—початку осені, кели бувають часто дощі,—плоди чимало загнивають.

Плоди досягають пізно, й це перешкоджує тому, щоб даний сорт поширювати надто на північ. Без сумніву, Ганна Шпет один з дуже цінних сортів, який заслуговує поширення.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Волинської, Ніженської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Кам'янської, Могилівської, Тульчинської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Зінов'ївської, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Вишневий сортимент ми склали з 12 сортів, округи же пропонували 38 сортів. Для технічної переробки найпридатніша група гріотів, що характеризуються інтенсивно забарвленими м'якотою й соком, високою цукроватістю та кислотністю. Цукроватість на смак звичайно мало помітно через те, що паралельно відчувається сильна кислотність. При поширенні вишень, цій групі сортів треба надавати найбільше значіння, бо решта вишневих сортів цінні переважно, як десертні сорти, але через велику ніжність плодів не витримують скільки небудь довгого транспорту. У даному відношенні їх з успіхом перемагають сорти твердом'яких черешень. Десертні ж сорти вишень мають інтерес для задоволення натуральних споживчих потреб та для постачання найближчих ринків.

Гріот Український—розповсюджений в напівкультурному стані по цілій Україні, особливо в лісостепу, в селянських присадебних садах, де його вживають, щоб обсаджувати межі, канали то-що. Плоди відзначаються високими гідностями. Дерева дуже непримхливі, морозостійкі, урожайні. У межах України, здається, є низка відмін цього гріоту, яких треба вивчати й селекціонувати.

Для мене велике запитання, що саме цінніше культивувати в межах України: наш Гріот, чи низку Західно-Європейських Гріотів, яких протягом кількох десятирічь насаджували в нас, як промислових сортів (наприклад, Гріот Остгеймський).

Пропоную занести до асортиментів усіх округ та А. М. Р. С. Р.

Любська. Сорт походження, мабуть, Корочанського повіту, Курської губ. Відзначається великими плодами й високою кислотністю соку; дерева кволо-рослі, але надзвичайно врожайні. Сорт придатний для поміжрядних насаджень з яблуневими сортами, що пізно починають родити та утворюють стиснену корону до того, як почнуть родити.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Чернігівської, Конотопської, Глухівської, Ніженської, Шевченківської, Прилуцької, Харківської, Сумської, Роменської Першотравневої, Запорізької, Старобільської, Ізюмської, Куп'янської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської.

Логівка. Плоди дуже великі й, не зважаючи на високу кислотність, смачні, коли повністю достигнуть; тоді саме вони набувають майже чорної закраски шкуринки. Дерева розвиваються в великі екземпляри з високо-кулястою короною. Мабуть, існують відміни цього сорту, що відрізняються, крім морфологічних властивостей, також урожайністю дерев. Цим, здається, і треба з'ясувати суперечливі характеристики врожайності сорту, що їх доводиться чути від різних округ України. Дане питання треба з'ясувати.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Шепетівської, Київської, Чернігівської, Конотопської, Глухівської, Ніженської, Проскурівської, Бердянської, Могилівської, Тульчинської, Уманської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Луганської, Сталінської, Артемівської.

Гріот Остгеймський. Німецький сорт, характеризується плоско-кулястою формою плодів, що придатні для десертного споживання, коли цілком достигнуть. Дерева середньої сили. За нез'ясованими причинами, іноді спостерігається, ще плоди перед тим, як достигнуть, починають самовільно обсіпатися.

За пропозиціями Окружних Помологічних Комісій, вважаю за можливе занести до асортиментів таких округ: Київської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Могилівської, Тульчинської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Прилуцької, Харківської, Сумської, Зінов'ївської, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Старобільської, Луганської, Сталінської, Одеської, Мелітопільської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Міністр Подбільський. Сорт порівнює недавнього походження, його вели з Гріота Остгеймського. Плоди Міністра Подбільського в значній мірі скидаються на Гріот Остгеймський, але трохи більші та смачніші за них.

На підставі пропозицій Окружних Помологічних Комісій, вважаю за можливе занести до асортиментів таких округ: Волинської, Артемівської, Миколаївської.

Володимирська. Розповсюджена в Володимирській та сумежних губерніях. Там плоди цього сорту не менш, як середньої величини. Але в нас плоди дрібні й кісточка в них надмірно велика. Плоди майже кулястої форми, досягаючи, набувають чорного кольору. У нас плоди Гріоту Українського без сумніву мають перевагу.

За настирливими побажаннями окремих Окружних Помологічних Комісій, пропоную занести до асортиментів таких округ: Коростенської, Конотопської, Глухівської, та Ніженської.

Англійська рання. Один з хороших десертних сортів з групи гібридних форм. Дерева кволого росту з тисненою короною, через що їх можна вживати в яблуневих садах для проміжних насаджень з сортами, що пізно починають

родити та в молодому віці ростуть стиснено. Плоди червоні, добрі смаком, мало придатні на транспорт.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Київської, Винницької, Харківської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Старобільської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської та А. М. Р. С. Р.

Евгенія. Сорт дуже схожий з Англійською ранньою, але без сумніву самостійний. Плоди трохи більші й смачніші, ніж у Англійської ранньої. Деревя також кволого росту, утворюють стиснену корону й придатні до проміжних насаджень.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Дніпропетровської, Сталінської, Артемівської, Першотравневої та Маріупільської.

Гортензія. Стосується до групи гібридних сортів. Деревя середньої сили. Плоди жовто-рожеві, чудові на смак, не придатні до транспорту.

На підставі пропозицій Окружних Помологічних Комісій, вважаю за можливе занести до асортиментів таких округ: Волинської, Шепетівської, Винницької, Могилівської, Кременчузької Дніпропетровської, Старобільської, Луганської, Сталінської, Одеської, Херсонської, та А. М. Р. С. Р.

Шпанка.—Без сумніву, це збірне найменування низки сортів, що характеризуються прозорим соком плодів, ясно вишневою закраскою плсда та плоско-кулястою формою. Ця група сортів відзначається достатньою морозостійкістю й неприхливістю. Деревя розвивають досить засадну корону.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Чернігівської, Глухівської, Ніженської, Винницької, Кам'янецької, Тульчинської, Шевченківської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Сумської, Роменської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Ізюмської, Сталінської, Одеської, Херсонської, Миколаївської та А. М. Р. С. Р.

Крім наведених сортів, що їх пропонується занести до асортиментів порівнюючих великою групою округ, на підставі побажань де-яких Окружних Помологічних Комісій, пропоную занести до асортиментів такі сорти:

Водянка—для Київської округи.

Анадольська—для Запорізької та Маріупільської округ.

Красуня з Ілатенс.—Для Луганської округи.

Склянка—для Артемівської та Маріупільської округ.

Черешня стосується до порід, що найбільше вимагають тепла. В асортименті культурних сортів цієї породи ми в межах України спостерігаємо значну різницю, що до термічного режиму. Переважна більшість сортів мають деревнину, що легко ушкоджується морозом; таких сортів можна поширювати лише в найтеплішій смузі України (Наддністрянщина, округи Причорноморські та Приозівські). Найморозостійкіші сорти—черешні Дрогана та Денісена. Але вони жовтоплідні й вважаючи на те, що в нас не виробляють консервів у бляшанках (компотів), ці сорти не можуть мати широкого промислового значіння. На міських ринках взагалі жовтоплідних черешень розцінюють багато дешевше, ніж черешень червоноплідних сортів.

Жовта Дрогана та Жовта Денісена. Два дуже схожих один на одного сорти. Вони де-кілька відрізняються формою корони, формою плода, та смаком останнього. Відзначаються в однаковій мірі морозостійкістю.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Коростенської, Волинської, Київської, Ніженської, Проскурівської, Бердичівської, Винницької, Кам'янецької, Могилівської, Тульчинської, Білоцерківської, Шевченківської, Уманської, Кременчузької, Полтавської, Прилуцької, Лубенської, Харківської, Сумської, Роменської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Ста-

робільської, Ізюмської, Луганської, Сталінської, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Гедельфінген. Один з найморозотриваліших темно-зокрашених сортів, що зарекомендував себе на Поділлі.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Проскурівської, Винницької та Кам'янецької.

Рання Марки. Сорт, що найраніше досягає. У Шевченківській окрузі іншими роками плоди досягають у перших числах травня, а в Мелітопільській окрузі—того раніш. У плодів надто розвинена кісточка при невеликій кількості м'якоті, смак середній. Ціняться як дуже ранній сорт. Дерева, особливо в молодому віці, бояться морозів.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Першотравневої, Запорізької, Мелітопільської та Маріупільської.

Татарська чорна (Одеська чорна). Один з дуже смачних сортів гинь, хоч його й звать звичайно черешнею. Плоди середньої величини, майже чорної зокраски, порівнююче витривалі в транспорті. У Криму дерева розвивають дуже буйний ріст, та й у нас у степу не можна скаржитися на кволий ріст дерев.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Винницької, Тульчинської, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Жабуле. Плоди дуже великі, серцюватої форми, дуже красиві, пурпурового кольору, смачні, добре витримують транспорт. Дерева доброї сили росту, однорічні гони характерно похилі, дуже бояться морозів. Досягає зараз після ранньої Марки. Цінний промисловий сорт, на жаль, ще мало відомий у степу.

Пропоную занести до асортименту Мелітопільської округи.

Наполеон рожевий. Класичний черешневий сорт. Досягає майже разом з Франц-Іосифом, але не може з ним конкурувати, що до придатності до транспорту. Тому для вивозу на далекі ринки треба садовити переважно Франц-Іосифа.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Тульчинської, Уманської, Кременчузької, Криворізької, Зінов'ївської, Дніпропетровської, Запорізької, Артемівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Франц-Іосиф. Безперечно з черешневого сортименту, якого поширюють з метою далекого транспорту, це кращий сорт. Плоди дуже великі й надзвичайно красиві, більшу частину плода зокрашено в темно-червоний колір, форма серцювата, дуже тривкі, смакові якості середні. Дерева бояться морозів, насаджувати їх безпечно лише в найтеплішій смузі України.

Пропоную занести до асортиментів таких округ: Могилівської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської, та А. М. Р. С. Р.

Крім вищезначених сортів, на підставі побажань Округних Помологічних Комісій, пропоную занести до асортиментів таких сортів:

Сіянець Прнорки—для Київської округи.

Фрома велика—для Могилівської округи.

Гинь Касивса—для Зінов'ївської, Херсонської, Миколаївської округ та А. М. Р. С. Р.

Віндзор—для Шевченківської округи.

Рамон Оліва—для Криворізької, Дніпропетровської, Одеської округ.

Французька чорна—для Мелітопільської округи.

Жерделя з числа порід, що їх поширюють в межах України, найбільш потребує й любить тепло. Для Полісся й найхолодніших округ лісостепу нам невідомі сорти навіть для аматорської культури. Жерделя одна з найцінніших

ослин, що до промислової культури в найтепліших і разом найпосушливіших частинах степу. Асортиментів цієї породи ми на жаль, ще досить не вивчили.

Вважаю за потрібне пропонувати Нараді затвердити асортименти жердель, найменше без зміни в тому виді, як їх подали Округи, а саме:

Червонощоба—для Могилівської, Тульчинської, Шевченківської, Кременчуцької, Зінов'ївської, Першотравневої, Криворізької, Дніпропетровської, Запорізької, Сталінської, Одеської, Херсонської, Миколаївської, Мелітопільської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Анапасова—для Тульчинської округи.

Велика жовта—для Зінов'ївської, Першотравневої, Запорізької, Одеської, Миколаївської, Маріупільської та А. М. Р. С. Р.

Цукрова Голуба—для Одеської, Миколаївської округ, та А. М. Р. С. Р.

Есперана рання—для Кременчуцької та Миколаївської округ.

Кайсі—для Криворізької та Дніпропетровської округ.

Амброзія—для Одеської округи.

Бросквінова—для Криворізької, Дніпропетровської та Миколаївської округ.

“Основні напрямки, методи та програмові питання селекційної роботи в галузі плідівництва на найближчий час”.

Доповідач Л. М. РО.

Основне питання, коли закладають промисловий сад, є вибір відповідного обмеженого асортименту, що забезпечив би врожайність та прибутковість саду на цілі десятиріччя його існування. Це примушує ставитися до питання з особливою обережністю й вдумливістю, всебічно звязуючи місцеві екологічні та економічні фактори, бо помилки в цьому напрямку в майбутньому важко виправити й вони викликають чималі матеріальні витрати та втрату часу.

В сучасних промислових асортиментах, що їх рекомендують для поширення в різних районах, ми знаходимо цілу низку сортів Західньо-Європейського походження; їх завели в нас колишні поміщики в 70-80 р. р. минулого віку і вони завойовували собі протягом часу тривке становище на великих Центральних ринках через їх високі смакові та інші вартості. Ринок не цікавився тим питанням, як вдаються дерева тих чи інших сортів в різних умовах їх зростання, а лише ставив певні вимоги що до товарової якості продукту. Змагаючись задоволити ринковий попит, доводилось та доводиться садити ті сорти, що їх питають часто недостатньою мірою, вважаючи на ті вимоги, що їх даний сорт ставить до клімату, місцевості та ґрунту. Підсумовуючи ті помилки, що їх свого часу нароблено, ми констатуємо тепер масовий хоробливий стан і передчасне відмирання (з 20-25 річного віку) дерев Західно-Європейських сортів; вони бо не досить пристосовані до морозів, прикрих осінніх та весняних коливань температури, що викликають опіки та змертвіння кори на стовбурах, та до браку атмосферних опадів, особливо в південній та східній частині України. З другого боку, в селянських садах ми часто-густо подибуємо міцні столітні дерева місцевих сортів, що відзначаються не аби якою врожайністю та здоров'ям, дарма що за ними нема догляду. Серед великого числа малоцінних переважно літньо-осінніх сортів, що розповсюджені по селянських садах стріваємо поодинокі екземпляри ціннішого нікому невідомих сортів, що заслуговують на те, щоб і детально, всебічно вивчати саме маточне дерево і відібрати з нього живців для дальшого розведення та спостережіння за деревами, що їх вивели в різних умовах зростання. Без сумніву, шляхом селекції й дальшого розведення ліпших місцевих сортів можна було б досягти згодом чималих наслідків, витиснувши з місцевих ринків малоцінні плоди, як це спостерігається, наприклад, в Винницькім, Роменськім та інших районах.

За досліджування та вивчення найцінніших місцевих сортів повинні особливо подбати і робітники на місцях, і дослідні установи.

Відомо, що сорти плодових дерев та ягідних кущів, що їх розводять оце тепер у нас, походять від колишніх сіянців і вегетативні нащадки особини слідби по правді називати не сортом, а „клонем“ (від грецького слова „клон“, що значить галузь). До цього треба ще зазначити те, що чимало наших сортів могли походити від єдиного первісного сіянця і від де-кількох сіянців, дуже схожих своїм зверхнім виглядом. Ціла низка ухилів у наших сортів, наприклад ріжних наливів, Антонівок і багатьох інших, з'ясується найпевніше тим, що вони походять від різних сіянців.

Але крім того, в межах чистого клону, що походить від єдиного маточного екземпляру, можуть виникати так звані брунькові чи спортивні ухили, що від-

різняються якими-небудь властивостями від матерньої рослини і передають ці властивості спадково при вегетативному розмноженні. Так, наприклад, відомо, що сорт Графенштейнське червоне, є спорт звичайного Графенштейнського; ціла низка сортів з смугнастими плодами також є спортивні ухили.

На протязі низки останніх років в закордонній літературі дуже часто трапляється питання про важливість селекції в межах самого сорту (або клону) бо зазначають, що в межах даного сорту можуть існувати і родючі, і малородючі, і неплідні типи. При чому зазначають, що беручи живці з неплідних типів даного сорту, можна закріпити цю негативну властивість спадково, і навпаки, добираючи живці з врожайних типів, можна зберегти цю цінну властивість у нащадках. Ми знаємо, справді, цілу низку сортів, що за врожайність їх є вельми протилежні думки; до таких сортів можна занести вишню Лотовку пізню, Горгензію, сливу Ренклюд зелений, яблуню Бельфлер жовтий, Пепін Рібстона, низку сортів смородини й т. інш.

Нарешті, для практичної мети не має значіння, чи будуть безплідні, або високо-врожайні індивідуми клонами єдиного, чи різних сіянців, а важливо встановити факт, що дерева одного сорта, виростаючи в однакових умовах, виявляють різну врожайність, і використати це з практичною метою. Розуміється, більша чи менша врожайність дерева може здебільшого залежати від чисто місцевих умов, в яких виростає дерево, наприклад, від підщеп, від живлення то-що, і тому говорити про наявність того чи іншого типу без відповідної научно-експериментальної перевірки, ризиковано. Одначе, через усе це не можна ігнорувати зазначеного факту.

Щоб виявити найцінніші з того чи іншого боку ухили наших промислових сортів, конче треба організувати систематичні щорічні спостереження та записи в садах державних, а також і громадських організацій, над врожайністю й станом здоров'я якомога більшого числа дерев та сортів. Як ілюстрацію масової роботи, що до спостереження дерев, можна навести приклад з германської практики, де, наприклад, в багатьох садах провінції Вестфалії протягом 16 років зібрано анкети з 60,000 екземплярів дерев різних порід і сортів.

Внаслідок таких масових спостережень відзначили стандартні дерева цілої низки сортів, що стали за маточні екземпляри, щоб надалі розмножувати та закріпляти цінні властивості сортів.

Намітивши таким чином питання сортової селекції, що мають колективний характер, перейдемо до спеціальних завдань, які повинні розв'язувати дослідні установи. Тут, крім довгочасного вивчення сортів, є змога виводити нові сорти, висіваючи насіння різних культурних сортів, а також і через гібридизацію.

Коли ми, засіваючи насіння культурних сортів без попереднього штучного схрещування, дістаємо гібриди з невідомими спадковими властивостями з батьківського боку, то при гібридизації ми ставимо собі певні завдання, одержати нові сорти з певними властивостями компонентів. Не зважаючи на наявність численних сортів, ми проте не знаходимо поміж ними сортів універсальних, що задовольняють усі вимоги ринку й разом з тим вдаються скрізь; та й навряд можна досягти цього.

Одначе, основний й найважливіший метод поліпшувати ті асортименти, що вже є, це гібридизація, як що її, розуміється, ведуть в напрямку свідомого добору й сполучень сортів, із найціннішими властивостями для даних природньо-історичних та економічних умов. Наш видатний генетик Н. И. Вавилов говорить що, «в схрещуванні знайдено могутній і мабуть єдиний спосіб творити нові сорти. Найближчого часу людина буде мати змогу, схрещуючи, синтезувати форми зовсім не відомі природі. Біологічна синтеза набуває такої ж реальності як і хемічна.»

Перелічимо ті основні вимоги, що їх треба ставити до ідеального промислового сорту, що до плодів: привабливий зверхній вигляд, добрий смак, транспортабельність, середній розмір, вирівненість і для зимових сортів

— здатність до лежкі. Що до дерева: воно має бути морозостійке, та посухостійке, невимагливе на ґрунт та догляд, дерево й плоди мають бути витривалі проти функціональних та грибових хороб та шкідників, щороку рівномірно родити, плоди повинні міцно триматись на дереві, не спадаючи від вітрів, дерево має починати рано плодувати. Вживаючи у гібридизаційній роботі компонентів, що мають в себе позитивні властивості, ми селекціонуємо з одержаних ота масових гібридів, без сумніву зможемо добрати окремі індивідууми, які найкраще сполучають в собі бажані ознаки. На жаль, доводиться визнати, що в царині плідівництва селекційна робота на багато довша та морудніша, порівнюючи з польовими або городніми культурами, а також визнати, що в царині спадковості є ще багато цілком не з'ясованих питань, що до довголітніх деревних і зокрема плодових рослин. Тут у гібридизаційній роботі ми маємо справу з надзвичайно складними мішанцями, нащадками попередніх сортів, видів та відмін, які мають в собі зачатки, давніших невідомих нам батьківських форм. Ці приховані властивості можуть несподівано виявитися в молодих гібридах сплутати до деякої міри наші розрахунки. Отже селекційна робота в плідівництві ще довгий час відзначатиметься випадковістю та дійсно цінні нові сорти з бажаними сполученнями ознак можна дістати лише в наслідок довгорічних спостережень над як-мога більшою кількістю сіянців. Крім того, на те, щоб більш-менш певно рекомендувати новий сорт, треба мінімум 15 років, то кінце потрібно діджати де-кількох врожаїв, щоб остаточно судити не тільки про якість плодів, але і про властивості дерева—його витривалість та врожайність.

Ознайомлення з якістю плодів нововиведених сортів можна прискорити прищеплюючи живці, що їх взято з молодих сіянців, в корону дорослих плодючих дерев, але ця метода не дає нам судити про властивості дерева нового сорту, і тому виникає потреба виводити гібриди з власним корінням, селекціонуємо їх лише після того, як вони протягом де-кількох років будуть родити. А при селекції молодих екземплярів, які ще не плодили, на підставі самих лише зверхніх морфологічних ознак, можна дуже помилитися, бракуючи екземпляри, що припустімо ховають у собі вельми цінні зачатки. Взагалі, питання про існування корелятивного зв'язку між зверхнім виглядом дерева та якістю плодів в плідівництві є ще далеко не з'ясоване. Далекі неясні є також питання про причини мінливості морфологічних ознак, вегетативних органів, а також і мінливості зверхнього вигляду та якості плодів гібрида з часом. За довголітніми спостереженнями Мичурина, молоді гібриди, які ще не родили, легко можуть змінитись під впливом оточення й умов живлення, наприклад ґрунту, підщепи. За Мичурином габітус дерева й тип плодів закріплюються лише після того, як дерево де кілька років родитиме; як приклад, він наводить свій сорт Кандиль-Китайку, який на перші врожаї давав дрібні, низької якості плоди, та набув цінності лише після 3-го врожаю. Факти морфологічної мінливості вегетативних органів у молодих гібридів на протязі низки років стверджують численні спостереження над нашими сіянцями. В першому році селекціонування має багато труднощів через те, що часто не буває виразних зверхніх ознак, що властиві більшості культурних сортів, наприклад, опушення листя, та помолоді зарубчастих, а не пильчастих листових пластівок то-що. Лише починаючи з другого, а тим більш з третього року, ці ознаки виявляються виразніше, і добір стає легший, коли взагалі кореляцію між зовнішністю рослини й якістю майбутніх плодів,—вважати за встановлену. Але такі масові спостереження, на жаль, досі ніхто не провадив і тому треба продовжувати спостереження над усіма сіянцями до того часу, коли вони почнуть плодити, переводючи селекцію не за зверхнім виглядом рослини, а за плодами й врожайністю, як то заведено в хліборобстві та городництві.

Переходячи конкретно до завдань селекційної роботи, що до окремих порід, ми мусимо намагатись досягти таких наслідків що до яблунь:

1) Зберегти високі смакові якості в західно-європейських сортах і надати деревам цих сортів повної морозостійкості з наймолодшого віку в розсаднику

і нечутливості кори до прикрих коливань температури наприкінці зими, що викликають опіки та що від них кора розтріскується.

2) Деревя повинні рано та регулярно розпочинати родити і до того добре.

3) Плоди на дереві повинні триматись міцно, тоб то вони не повинні обсіпатися від вітру.

4) Деревя повинні опиратись функціональним та грибовим захорунням та шкідникам.

Отже, селекційну роботу в яблунах треба направити в першу чергу не так у той бік, щоб поліпшити смакові властивості плодів та їх зверхній вигляд, як у той бік, щоб дістати врожайні дерева, та щоб вони були пристосовані до несприятливих кліматичних та інш. умов.

Такі цінні властивості є в численних одмін сливолистої та сибірської яблуні, в американських крєбів та в багатьох місцевих та руських сортах, як ото Пєпінка литовська, Антонівка-кам'яничка, Рєнет золотий Курський то що. За нашими спостереженнями над гібридними сіянцями яблунь, в першому коліні сіянців, помічається добре виявлена домінантна роля морфологічних ознак запилячів, що належать до одмін сливолистої яблуні, наприклад, *Malus serotina*, *M. Uiolescens*, *grunifolia*, що мають дрібні, неїстівні плоди. Отже, коли вживати таких форм за запилячів, то це, мабуть, може зіпсувати властивості плодів матірніх високоцінних сортів, хоча з другого боку гібриди набудуть з батьківського боку здоровля й витривалості. Лише поміж гібридів другого коліна, в наслідок розщєплення могли-б виявитися форми, що мають сукупність сприятливих якостей, але це великою мірою ускладнить й віддалять виведення нових форм, а дістати F 2 часто буває неможливо через самостерільність яблунь. Тому доводиться обмежуватися добором сіянців першого покоління.

З цього ніби то виникає потреба давати перевагу схрещенню культурних закордонних та витривалих місцевих сортів, щоб була не погіршала дуже якість плодів гібридів першого покоління; але цю думку треба ще перевірити.

Груші: в умовах України цінні зимові й пізно-осінні сорти груш можуть рости лише в найсприятливіших умовах находища та ґрунту, до того ж високоякісних плодів зимових сортів дістають лише, прищєплюючи до айви. В селекційній роботі ми повинні намагатись діставати високоцінні зимові цілком морозостійкі сорти, що дають добрі плоди на звичайних дичках. Для західно-Європейських сортів цінні запилячі є такі наші літні й зимові сорти, як Іллінка, Лимонка, Глива, Тонкогілка, Олександрівська і т. і., а також різні види груш-Усурійської, Лохолистої то що.

Вишня у нас улюблена розповсюджена порода по селянських садах; подибується як ціла низка одмін простої вишні; ці відміни відрізняються поміж себе часом достигання, силою росту дерева, якістю плодів, врожайністю й транспортівністю. Пильно вивчаючи ці численні ухили й селекціонуючи найкращі з них, можна стати в великій пригоді піднесенню врожайності й якості вишневих саджень. Ця порода через свою невибагливість на кліматичні та ґрунтові умови, а також через придатність плодів на різні способи консервування (вино, соки, сушіння, компоти і т. і.)—є дуже цінна для наших садів, і значіння її мусить на багато підноситись у міру розвитку в нас різних способів технічної переробки. Отже, розшукувати цінні відміни простої вишні, треба не менш пильно, як і яблуні. Це тим паче, що проста вишня, своєю екстрактивністю та цукровістю соку на багато перевищує наші культурні сорти.

З найцінніших культурних сортів слід відокремити Любську вишню; вона відзначається видатною щорічною врожайністю; цей сорт за нашими спостереженнями є класичний самофертильний сорт, і тому його можна садити суцільними масивами. Єдиний його дефект—це надто висока кислотність соку, і її треба дещо знизити. Треба думати, що засіваючи кісточку Любської, а також схрещуючи цей сорт із простою вишнею або з солодшими сортами,—пощастить

поліпшити смакову якість плодів. А взагалі найбажаніші є вишні з темно-забарвленим соком, що досягають в різні часи, добре переносять транспорт, та придатні і до їжи, і до різних заготовель. В цьому напрямку й треба провадити селекційну роботу.

Черешня є неморозостійка порода й тепер має промислове значіння лише в південних районах України. В наслідок схрещування культурних сортів черешень з дикою черешнею, а також з такими морозостійкими сортами, як Дрогана й Денісена, пощастить вивести витривалі сорти, що можуть в майбутньому поширитися й у промислових садах лісостепової смуги; велике значіння мають для нас черешні твердом'ясі, типу бігаро, бо їх добре транспортувати.

Сливи мають у нас тепер промислове значіння лише по де-яких вузьких районах, наприклад, на Поділлі та на Полтавщині. Переважно розводять місцеві відміни звичайної угорки на сушіння та на повидла. Поміж цими одмінами спостерігаємо більш-менш цінні ухили здебільшого що до врожайності. Якість місцевих угорок, в цілому, далеко нижча, проти якості таких культурних сортів, як Італійська, Катерина, Бюльська то що. В місцевих одмінах цукровість багато нижча, та не такий густий м'якиш; через це видаток продукту менший. Селекціонування найцінніших одмін місцевих угорок, а також гібридизація з культурними сортами без сумніву поліпшить сортовий склад угорок.

Серед ренкловід найбільше значіння має Ренклюд зелений; ми його подибуємо в цілій низці ухилів сіянців, та мабуть, і сортів, які відрізняються один від одного розміром плодів, їх якістю й врожайністю дерев. Треба добрати живців з напевне цінних врожайних великоплодних дерев, бо останні роки доводиться чути з низки місць скарги на невелику врожайність та дрібний розмір плодів.

Серед мірабелей ми маємо низку дуже цінних сортів західно-Європейського походження, до того-ж цілком морозо й посухостійких та врожайних. На жаль, на плоди мірабелей поки що нема такого попиту, як за кордоном, де їх великими масами переробляють на компоти. З розвитком технічної переробки, мірабелі у нас набудуть далеко більшого значіння й їх будуть садити, великими масивами. Повиводити цілком морозостійкі сорти через засів і селекціонування — є чергове завдання.

Жерделі й особливо **бросквини** в умовах лісостепу, через свою чутливість до морозів, мають поки що лише аматорське значіння. Тут потрібна робота в напрямку підвищення морозостійкості кращих сортів через засів кісточок та селекціонування. Ці породи, особливо бросквина, дуже цінні тим, що вони починають рано родити та ще через високі ціни на плоди. Конче треба дослідити низку морозостійких Канадських та німецьких сортів і схрещувати їх з найціннішими сортами французького та англійського походження.

Звертаючись тепер до **ягідних кущів**, треба відзначити такі їхні цінні властивості; вони невибагливі на ґрунт та на догляд і рано розпочинають плодити, а ягоди їх придатні для переробки на вино, соки, желе й інш. консерви. Взагалі, культура ягідних рослин поблизу центрів збуту, а також при можливості їх переробляти, дає чималу економічну користь. З погляду селекційної роботи треба звернути увагу на такі моменти, що до різних порід.

Смородина: всі сорти смородини потребують поліпшення ягід, так щоб підвищити в них відсоток цукровості та зменшити кислотність. Особливе значіння це має для винарства, де через високу кислотність соку смородини доводиться розводити її удвоє чи втрое водою, й після такого розводнення додавати чимало цукру, щоб дістати потрібну міцність.

Схрещування з різними видами може й виправить дисгармонію, що спостерігаємо в складі соку теперішніх сортів.

Агрус: потребує, щоб було виведено великопліді сорти, такі, щоб їх не ушкоджувала американська попелиця, що загубила в нас цю культуру. Схрещування з дрібноплідим чорним агрусом та різними видами повинно дати бажані наслідки.

Малина та суниця: їх також можна поліпшити, виводячи високоврожайні цілком морозо й посухостійкі сорти, ще й такі, що їх можна транспортувати. За останній час за кордоном дістали низку нових сортів ягідних рослин; їх дуже рекомендують, зважаючи на їх видатні властивості; треба дослідити ці сорти в наших умовах і крім того провадити також і селекційну роботу.

Організаційні форми та напрямок помологічної роботи в майбутньому на Україні.

Доповідач В. А. Смиренко.

У плідівництві значіння сорту непомірно більше, ніж у інших гадузях родинності через довгорічність плодових дерев. Помилка в доборі сортів, а її одного разу зробили, закладаючи сад, назнаменує безприбутковість а втратність насадження на велику добу, іноді на весь час існування саду. І зважаючи на таке посилення, що є за основу організації промислового плідництва, до цього часу в нас зроблено порівнюючи ще дуже мало, що до вибору сортів, як і того, як вони ставляться до різних екологічних умов зростання та до визначення певних груп сортів, щоб їх у масовому масштабі поширювати в межах територіяльних граней.

Вивчати сорти почали, коли було організовано досвідні установи з плідництва. Правда, цю роботу поки ще провадять не в широкому масштабі не охоплюючи повністю всіх найважливіших питань дослідження, але вона, без сумніву, найближчими часами має тенденцію поширитися до потрібних розмірів. У цьому напрямку не можна не відзначити починань Українського Інституту Прикладної Ботаніки, які направлені до того, щоб утворити сітку екологічних садів для досліджування сортів, а також організацію опорних пунктів Мліївської Досвідної Станції, що мають почасті також завдання досліджувати й вивчати сорти. Виробка асортиментів масового поширення перебуває в стані, ще менш задовольняючому. Простеживши етапи цієї роботи в межах України, ми придемо до несумнівного висновку, що цю роботу завжди провадили від випадку до випадку, постійної ж систематичної роботи не було. А проте такий стан роботи ні в якому разі не можна визнати за нормальний. Промислові плодово-асортименти не можуть перебувати в непорушних та незмінних формах. Навпаки, еволюціонують під впливом нових економічних потреб тієї чи іншої країни під впливом нових наукових досягнень в царині сортознавства, механіки тощо. Історія виробки вузьких промислових асортиментів у найстаріших плодових країнах дає матеріал, що свідчить про постійну біжучість та змінливість списку промислових сортів. Коли за прикладом звернемося до нашого найстарішого району промислового десертного плідництва,—до Криму,—то матимемо змогу визначити, що протягом останніх 30 років асортимент істотно змінявся. За цю добу перестали садити осінню деканку (Жовте Масло), Золоте Сім'ячко, Англійський ренет і т. і., з другого ж боку, ввели в культуру Бере Боск, Розмар білий, Ренет Смиренка, Наполеон. Останній сорт недовго затримався в асортименті, й як спостерігаємо останніми роками, його виключено з асортименту.

Історія Українського плідництва цілком стверджує існування еволюції промислового асортименту. При такому становищі цілком природньо день у день провадити роботу, що до виробки промислових асортиментів, виключаючи гірші сорти та замінюючи їх кращими.

Як уже було сказано, до цього часу виробку асортиментів провадили спорадично, скоками, коли не коли до цієї праці верталися, робили невелику несистематичну роботу й знову на довгий час її залишали. До найостаннішого часу виробка асортиментів ґрунтувалася на оцінці сортів, що її дістали в наслідок цілком суб'єктивних поглядів окремих фахівців, які брали участь в роботі помологічних комісій. Однак, настав час перейти від випадкового добору сор-

до свідомого, що ґрунтується на об'єктивній оцінці окремих сортових властивостей. Останнє ж можна провадити лише після всебічного вивчення об'єкту, себто окремого сорту.

Вивчення сортів, з метою виробити асортименти масового поширення, полягає в таких провідних поділах роботи:

1. Вивчати властивостей ставлення окремого сорту до зростання в різних умовах клімату, ґрунту, місцевости, близькості ґрунтової води то що. Зокрема, визначити витривалість дерев особих сортів до морозів та посух. З'ясувати взаємодносини окремих сортів асортименту масового поширення в питаннях перехресного запилення.

2. Вивчати технічні гідності плодів окремих сортів, що зросли в різних екологічних умовах та що їх збирали й зберігали в різні терміни та в різних умовах, стосовно до різних видів споживання плодів.

3. Вивчати врожайність сортів та визначати їхню рентабельність, беручи на увагу ринкові ціни на плоди, коли дерева даного сорту починають родити, розмір експлуатаційних садових витрат за окремими сортами то що.

У цей час наші дві досвідні станції (Мліївська, Харківська) та Інститут Прикладної Ботаніки вже почали досліджування за першим та третім поділами, але, звичайно, такі досліджування треба значно розширити за рахунок збільшення числа пунктів спостережень, а також і в порядку поглиблення програму. Другого ж поділу роботи ніхто не виконує, проте він кардинально істотний, в такій же мірі, як і вивчення плодкових ринків, відношення ринкових умов до плодів окремих порід то що.

Безупинний величезний ріст насаджень промислових садів в межах майже цілої України потребує, щоб асортиментів масового поширення для окремих природніх райснів було визначено швидко й правильно. Відсутність достатніх матеріалів, зібраних у наслідок систематичних досліджень, не є підстава, щоб відмовитися від виконання цієї роботи. Цілком природньо, що виробка промислових асортиментів ішла ввесь час саме таким шляхом і що протягом де-якої доби її ще будуть продовжувати тим же порядком. Але в міру розвитку дослідних робіт, грубо емпіричні підстави для добору сортів будуть замінюватися науково-обґрунтованими.

До останнього часу помологія, як наука, мала лише умовне право на існування, бо методи дослідження були не чисто наукові. Визначення сортів і досі вміють робити лише окремі фахівці і це скоріше штука, ніж дослідження, що ґрунтуються на науковому методі.

Лише останніми двома десятиріччями з'являється низка робіт, що прагнуть знайти об'єктивні методи опису та визначення сортів. Розвиток цих робіт у теоретичній їх частині, а також для виробки синоптичних визначників сортів, що розповсюджені на Україні, є безсуперечно одне з найважливіших сучасних завдань помології.

На Україні до цього часу не організовано роботи, що до визначення сортів та сортової апробації. Повсюди можна спостерігати різноманітні за сортовим складом сади, й разом з цим ми знаємо дуже мало садів з правильним визначенням сортів. Розсадники для розведення дерев що року потребують великої кількості живців і доставати їх часом є важка справа. Крім того, вивчати сортів без правильного сортового визначення також неможливо.

Є підстави припустити, що в середині одного сорту (клону) якої-небудь плодової породи існують окремі екземпляри або групи, що відрізняються проміж себе тим, як вони плодують, ставляться до морозів, посух то що. Ця обставина дає де-які надії, що до можливості селекції в середині клону. Добір найкращих дерев окремого сорту, щоб дістати живців для дальшого вегетативного розмноження, може вийти корисним для утворення доскональніших сорто-

вих відмін, стосовно до потреб окремого природньо-історичного району. Паралельно з цим, стоїть завдання сортової апробації посадного матеріалу в питомниках. Аджеж недосить виробити вдалих асортиментів масового поширення для того, чи іншого району, але важливо знати, що цих сортиментів у розсадниках розмножують у чистоті та що для нових насаджень вживають дерева з правильними сортовими найменуваннями. Не зважаючи на очевидну важливість цих двох поділів роботи, до цього часу ніхто їх не обслуговує. У межах України поширено багато сортів під різними назвами, а з другого боку під однією збірною назвою іноді культивують декілька різних сортів. Ми поширюємо багато сортів за такими назвами, що вони не тільки не відповідають духу часу, але їх важко запам'ятати й вони не зрозумілі широкій масі людности. Настав час упорядкувати назви сортів, виявити синоніміку й перенайменувати де-які сорти. Таку роботу повинна провадити яка-небудь єдина установа, що їй надано для цього відповідних уповноважень. Визнавши за кожним сортом у межах українського поширення єдину провідну назву, до того ж і зручну, щоб її запам'ятати та написати, можна істотно допомогти доцільному розповсюдженню асортиментів масового поширення.

Не дивно, що практичні американці тепер прагнуть спростити назви сортів і переважно називають їх по змозі коротким словом.

Беручи на увагу всі зазначені обставини, в цей час у республіканському маштабі засновується особлива установа Наркомзему під назвою „Центральна Помологічна Книга України“. Ця установа засновується, як центральна, і має в своїй роботі опиратися на Окружні та Районні Помологічні Комісії, при Земоргангах, а також використовувати матеріали, що їх дістануть у наслідок дослідної роботи сітки досвідних установ та Українського Інституту Прикладної Ботаніки.

Завдання й обсяг діяльності Помологічної Книги України повинні складатися з низки таких питань:

а) Повна реєстрація, опис і фіксація на підставі місцевих досліджень усіх плодових сортів, що в значній мірі поширені на Україні, в формі: маточних дерев, гербарія, моделей плодів, заспиртованого матеріалу, малюнків, фотографій то що.

б) Встановлення одноманітної номенклатури, виявлення синоніміки.

в) Розробка методів, опис й визначення сортів на підставі об'єктивних ознак—ботанічних, хемічних та інш.

г) Користуючись порівняльним вивченням сортів, встановлення в межах асортиментів масового поширення стандартів окремих сортів.

д) Обов'язкова апробація з погляду визначення сортів у межах цілої України маточних дерев і посадкового матеріалу в розсадниках, у додаток до ботанічної характеристики плодів, що достигли в різних екологічних умовах України.

е) Організація вивчення їхніх технічних та торговельних гідностей.

ж) Визначення сфери поширення окремих сортів, що мають промислове значіння та визначення залежності їхнього поширення від кліматичних та ґрунтових факторів; виробка вузько-районових асортиментів масового поширення в межах України, у зв'язку з роботою що до вивчення та дослідження сортів, яку провадить сітка науково-дослідницьких установ.

Наведений перелік головних завдань Помологічної Книги вже свідчить про широкі завдання цієї установи. Цілком природньо, що за коротку добу нова установа не матиме можливости досягти чутливих наслідків, коли в своїй роботі вона не зуміє використати ваги периферії. Зв'язок та співробітництво з останньою повинно забезпечити нормальний і успішний розвиток роботи Помологічної Книги. Місце Помологічної Книги призначається на Мліївській Садово-Городній Досвідній Станції, що користується найширшими на Україні помологічними колекціями, які можуть у першу чергу бути підставою для дослідницьких робіт Помологічної Книги.

„Нормування виробництва овочевого посадкового матеріалу в законодавчому норядкові“.

Доповідач С. Д. Пупко.

Протягом двох днів відбулися досить жваві дискусії з одного з найсерйозніших питань—визначення асортименту плодкових дерев для різних районів України. Це з'ясовується тим, що справа встановлення асортименту плодкових дерев має зв'язок з відповідними завданнями сучасного моменту, що до організації промислового селянського садівництва.

Останніми роками помічається надзвичайний інтерес українського населення до закладки садів, який можна ілюструвати площами землі, що її відводять під ці культури. Останні лише два роки підчас землеустрою відведено 41,500 гектарів, з яких під самі лише групові насадження—до 68%. Таке прагнення населення до розвитку садівництва, значно збільшене проти довійськового, з'ясує ціла низка причин, що змушує селянське господарство з одного боку переходити на шлях інтенсифікації, а з другого боку дає широкі можливості до реконструкції його в напрямку товаровости.

Сучасне українське садівництво, не зважаючи на його значні розміри, що становлять 250.800 гект. у великій масі своїй має натурально-споживчий характер. За даними на 1926 рік гуртова його продукція становить 693.000 тон. але товарова частина цієї продукції не перевищує 130.000 тон. себ-то 18.5% загальної продукції. В той же час і валову продукцію відносно кількості населення слід визнати за недостатню. Пересічно на 1 душу населення гуртова продукція всіх садових культур України складає всього лише 24 кілогр., тоді як в П.-А. Сполуч. Штатах ця цифра—91 кгр., у Німеччині—80 кгр. і в Канаді—47 кгр.

Такий незначний розмір так гуртової продукції українського садівництва, як і зокрема і його товарової частини, з'ясовує, з одного боку, та організаційна форма, в якій будувалася головна маса селянського садівництва, себ-то форма дрібних, розпорошених присадибних насаджень, а з другого (і в зв'язку з цим)—велика різноманітність їхніх асортиментів, що здебільшого не відповідають вимогам широкого ринку.

Лише на поодиноких районах, як от Поділля, Молдавія, Чернігівщина, та Мелітопольщина, селянське садівництво набуло більш-менш виразного товарового значіння. Але й в цих районах заготовителям сировини з великими труднощами доводиться комплектувати торгові партії фруктів, через великі різноманітності садових насаджень і відсутність компактних суто-промислових садових масивів.

З аналізу сучасного стану селянського садівництва та тих об'єктивних умов його розвитку, які ми маємо в цей час, виникає, що для даного моменту конче потрібно значно збільшити загальну садову площу так, щоб нормально забезпечити робітниче та міське населення, а також продукцію для експорту.

З потреби підвищити гуртову продукцію українського садівництва аж до такого розміру, щоб мати можливість діставати до 50 кілогр. на душу населення протягом найближчих 5 років, за планом НКЗС передбачено нових садових насаджень до 132.600 гкт. і відремонтувати до 44.000 гектарів насаджень що вже існують. (Намічаючи таке збільшення садової площі, план НКЗС передбачає звернути увагу переважно на розвиток групового та колективного садівництва; маючи на увазі реконструювати селянське садівництво в напрямку утворення

компактних товарових масивів, щоб мати змогу задовольняти так потреби внутрішнього ринку, як і постачати продукцію для експорту.

За окремими районами закладка нової садової площі й, зокрема, групових та колективних садів намічається за п'ятиріччя в такому розмірі.

Р а й о н и	Загальна площа приросту (в гектарах)	В тому числі групових та колективних садів
Полісся	9.198	4.800
Правобережжя	39.885	28.700
Лівобережжя	26.130	17.200
С т е п	57.387	38.800
Р а з о м: 132.600		89.500

Відповідно накресленим завданням що до розвитку нових садових насаджень та ремонту садів, загальна потреба в посадковому матеріалі визначається на найближче 5-річчя в розмірі 35.319.000 екз.

За роками ця кількість розподіляється так:

в 1928/29 р.	5.400.000 екзем.
в 1929/30 р.	6.100.000 екзем.
в 1930/31 р.	7.100.000 екзем.
в 1931/32 р.	7.900.000 екзем.
в 1932/33 р.	8.819.000 екзем.

Цим числом визначається програмове завдання садових розсадників України що до виробництва посадкового матеріалу за зазначений період.

Сучасний темп розвитку садових розсадників України дозволяє припустити, що накреслені вимоги можна цілком здійснити. Як порівняти закладки перших полів розсадників України за 1926 та 1927 р. р., то динаміка їхнього зросту визначиться такими цифрами:

в 1926 р. насаджено дичок	5.458.700 екз.—100%
в 1927 р. " "	10.547.000 " —194%

За 1927 р. розсадники випустили посадкового матеріалу 2.896.400 екз., а в 1928 р. випуск посадкового матеріалу досягає 4.000.000 екз.

Оскільки основним для нових садових насаджень переважно є утворення промислових насаджень, остільки садові розсадники повинні, виконуючи це завдання, дбати не тільки за те, щоб збільшувати кількість посадкового матеріалу, що вони його випускають, але й за те, щоб випускати матеріал технічно стандартний та в таких асортиментах, які б забезпечили промисловий напрямок майбутнього садівництва.

В сучасний момент виробництво посадкового матеріалу на Україні з'осереджено в різних державних та кооперативних організаціях, а також його провадять дрібні приватні розсадники. За даними на 1/X-27 року виробництво посадкового матеріалу по окремих категоріях розсадників розподілялось так (в тисячах екз.). (Див. ст. 71)

Як видно з цих даних, головне місце серед садових розсадників мають розсадники різних державних установ (54,6%), досить видатне місце—розсадники приватних осіб і порівнюючи мале—розсадники кооперативні та колективні.

Надалі, поруч зі збільшенням державних розсадників переважно по лінії Укградгоспоб'єднання, повинно буде значно розвинути виробництво посадкового матеріалу по лінії с.-г. кооперації та колгоспів, при чому вага приватних розсадників буде занепадати.

Плановий підхід до розвитку товарового селянського садівництва, яке в основному повинно будуватися на обмежених суто-промислових сортиментах,

Категорія розсадників	Випущено дичок		Н А Я В Н І С Т Ь					
	Кількість	‰	Посаджених і за очков. дичок		1-річок		2-3 річок	
			Кількість	‰	Кількість	‰	Кількість	‰
1. Земорганів	10.163.0	32.1	4.207.6	39.9	1.703.8	37.3	810,5	58.1
2. Радгоспів	3.589.5	11.3	1.385.5	13.1	329.4	7.2	37.7	2.8
3. Кооперації та колгоспів	5.821.4	18.4	1.677.5	16.0	836.0	18.3	180.7	13.0
4. С.-Г. шкіл	1.564.2	4.9	493.5	4.7	200.1	4.4	42.1	3.0
5. Лісового управління	1.988.9	6.3	421.5	4.0	177.3	3.3	31.4	2.2
6. Приват. осіб	7.953.0	25.1	2.193.5	20.7	1.238.3	27.2	256.3	18.3
7. Інших	601.0	1.9	177.9	1.6	75.9	1.7	37,9	2.7
Разом:	31.681.0	100.0	10.547.0	100.0	4.560.8	100.0	1.396.6	100.0

ставить, як чергове завдання планове державне регулювання виробництва та збуту посадкового матеріалу, що дасть змогу забезпечити інтереси населення утворенням промислових насаджень.

В основу регулювання виробництва плодового посадкового матеріалу треба покласти такі принципи. Сітка садових розсадників повинна будуватися в своїй основі за районоюю ознакою, так, щоб садові розсадники по змозі задовольняли потребу свого району на посадковий матеріал.

Що до породи та сортів садових розсадників, то такі повинні відповідати природнім та економічним умовам даного району, при чому розсадникам треба додержувати асортиментів, що їх встановив Наркомзем для того чи іншого району. Розсадники повинні випускати на продаж посадковий матеріал, що відповідає стандартним вимогам, та по цінах, що їх встановлює НКЗС. Щоб полегчити догляд того, як виконують розсадники вимоги, що до відпуску населенню помологічно-стандартного посадкового матеріалу, конче потрібно ввести для всіх садових розсадників України єдину номенклатуру помологічних назв сортів та єдину їхню нумерацію. Поруч з цим треба зробити опис асортименту масового поширення, що його встановив НКЗС, та видати такого в формі єдиного генерального каталога садових розсадників України.

Переводити державне регулювання виробництва та продажу плодового посадкового матеріалу можливо лише за умовою, коли буде видано відповідного закону про нормування цієї справи. В основу такого закону треба покласти ось які провідні моменти. Виробництво посадкового матеріалу на продаж та ціни регулює та нормує Народний Комісаріят Земельних Справ. Відпуск посадкового матеріалу треба провадити лише з таких садових розсадників, яких зареєстровано в земельних органах і не інакше, як після попередньої апробації ліквідного матеріалу, що її зробить інспекторський догляд, спеціально для цього призначений. Апробацію треба провадити на підставі оцінки, та помологічної правильності посадкового матеріалу, як і зовнішньої якості його, згідно затверджених стандартів. Садові розсадники, відпускаючи населенню посадковий матеріал, мусять гарантувати сортову точність його й в тім разі, коли матеріал не

відповідатиме помологічним назвам, за якими його відпущено,—повинні нести законну відповідальність.

Переведення зазначених заходів що до нормування виробництва посадкового матеріалу, дасть можливість надалі забезпечити з боку розсадників нормальний розвиток промислового селянського садівництва.

Щоб здійснити це завдання конче потрібно утворити спеціальний орган, на обов'язок якого можливо було покласти переводити державне інспектування садових розсадників. В даний момент таким органом повинна стати Всеукраїнська Помологічна Книга НКЗС, що її утворюється з 1928/29 р. для систематичної помологічної роботи на Україні.

Помологічна Книга свою роботу що до інспектування виробництва плодового посадкового матеріалу повинна провадити так через персонал округових земельних відділів, як і через свій власний персонал, на підставі спеціальної інструкції, що її має видати Наркомземсправ.

Порядок інспекторського догляду за садовими розсадниками треба встановити ось який. Садові розсадники, що перебувають на території округи та вирощують посадковий матеріал, мусять зареєструватися в округових земельних відділах. Такі розсадники що-року подають ОЗВ на затвердження плани очкувань чергового поля; в них треба зазначати перелік робіт та сортів, що намічено очкувати, а також передбачену кількість очкування кожного сорту й джерела, звідкіль гадають дістати маточний живцевий матеріал. План очкування, що його затверджено, мусить бути провідним документом, щоб переводити державне інспектування. Розсадники повинні вести описи заочкованому сортименту, зазначаючи звідкіль дістали вихідного матеріалу. Поруч з загальним доглядом за садовими розсадниками земельних органів, інспекторський догляд мусить у літній період, ще до того, як розсадники почнуть відпускати посадковий матеріал, перевести апробацію ліквідного матеріалу через безпосередній огляд розсадників, лише після чого останнім видаються відповідні сертифікати що свідчать про здатність посадкового матеріалу до відпуски.

В таких загальних рисах ми уявляємо собі переведення державного інспектування виробництва посадкового матеріалу.

До цього часу державні органи прагнули переважно збільшити кількість виробництва посадкового матеріалу та встановити належний сортимент його.

Відсутність широкого регулювання та інспектування виробництва цього матеріалу, особливо, що до маси дрібних розсадників, негативно відбилися на справі розвитку садівництва. Населення, витрачаючи чималі кошти, щоб набувати посадкового матеріалу, разом з тим не було гарантоване, що цей матеріал дійсно відповідає тим сортовим властивостям, за які його придбали.

Крім того, не зважаючи на те, що існують встановлені стандартні асортименти, більшість розсадників не додержувалася них і випускала значну кількість сортів, мало придатних для промислових насаджень, ускладнюючи виконання основних завдань що до утворення селянського промислового садівництва.

Єдині принципи калькуляції та встановлення єдиних розцінок на посадковий матеріал.

Доповідь В. А. Смирєнка.

У сучасний момент майже 80% продукції овочевого посадкового матеріалу є в руках державних, або кооперативних садових розсадників. У зв'язку з цим здавалося б, що й ціни на посадковий матеріал, що його відпускають на продаж, повинні бути однакові в тих розсадниках, що мають аналогічні, або подібні один до одного природні й економічні умови існування. Проте цього не тільки не спостерігається, але навіть немає й єдиних принципів калькуляції посадкового матеріалу, яких було б прийнято для всієї державно-кооперативної розсадницької системи. Без сумніву, настав час визначити тверді принципи що до вироблення розцінок, на підставі яких Наркомзем матиме можливість встановлювати єдині розцінки. Заставою можливості вжити цих заходів є сучасний розвиток розсадницької сітки та її порівнюючи міцна й раціональна організація.

При калькуляції посадкового матеріалу вважаємо за доцільне виходити з того становища, що вона повинна складатися з таких 3-х елементів:

А. Прямі або пропорційні витрати що до зрошування посадкового матеріалу

Б. Накладні (постійні, або не пропорційні) видатки.

В. Накладка, що складається з запасного капіталу й прибутку.

Прямі, або пропорційні витрати складаються з таких окремих статей:

1) Матеріали:

- а) Насіння;
- б) Дичковий матеріал;
- в) Угноєння;
- г) Інсекто-фунгіциди;
- д) Живці;
- е) Рафія;

3. Вартість роботи живого інвентаря:

- а) К о н і;
- б) В о л и;
- в) Робоча людська сила при робочій худобі та внески на Соцстрах.
- г)

2) Праця:

- а) Вартість робсили, що працює на виробництві;
- б) Внески на Соцстрах;
- в) Вартість комунальних послуг.

4) Вартість роботи с.-г. машин:

- а) Паливо;
- б) Мазиво;
- в) Робсила при машинах та внески на Соцстрах;
- г) ремонт.

Накладні видатки складаються з таких статей:

1) Соціальні видатки:

- а) Кошти на Робочком; Зарплатня; Роз'їзди;

3) Амортизація:

- а) Будівель;
- б) Живого та мертвого інвентаря;

Приміщення й комунальні послуги.

- б) Культурно-Просвітні:
 - Кошти на клуб, кіно та ін. Культ.-просв. зачинання;
 - в) Компенс. при звільненні;
 - г) Кошти на яслі то що;
 - д) Кошти на броню;

2) Страхування:

- а) М а й н а;
- б) Сировини та матеріалів.

5) Відсотки:

- а) За позиками;
- б) „ дисконтом;
- в) „ інш. банк. операціям.

4) Урядування:

- а) Робітники й службовці включаючи Соцстрах та комунальні послуги;
- б) Кошти на Контору;
- в) „ „ двір та будівлі;
- г) Біжучий ремонт майна;
- д) Кошти на торг. апарат;
- е) Реклама.

6) Податки й збори.

Накидка містить у собі зарезервовані кошти, щоб покривати збитки від непередбачених природніх шкідливих явищ (морози, шкідники, посуха то що), а також від можливої небажаної зміни кон'юнктури збуту посадкового матеріалу. Крім того, цілком природньо, як правило, відраховувати в накидку визначений відсоток у прибуток розсадника, щоб збільшити капітали, поліпшити й розвинути підприємство й т. і.

Сума витрат за елементом А (прямі витрати) складає так звану виробничу собівартість посадкового матеріалу. Складанням елементів А й Б (накладні видатки), матимемо бухгалтерську повну собівартість. Нарешті, складання всіх трьох елементів калькуляції $A+B+V$ (накидка) дає калькуляційну вартість посадкового матеріалу.

Прямі (А) і накладні (Б) витрати мають місце в розсадниковому виробництві протягом усього часу зрощування рослин та реалізації посадкового матеріалу й закінчуються лише при здачі краму покупцям, коли буде одержано остаточного розрахунку. Отже, коли зрощування рослин продовжується довше одного операційного року (з 1/Х аж до 30/Х), то конче треба що-року на 30/Х підраховувати розмір прямих і накладних витрат за минулий рік і цю суму переносити за річним бухгалтерським звітом—витратами на майбутній рік. Так треба робити аж до того, коли почнуть викопувати та реалізувати посадковий матеріал.

У момент реалізації посадкового матеріалу розсадникові конче треба остаточно підрахувати, скільки витрачено коштів за весь час культури на ту чи іншу плантацію, додати до суми повної собівартости встановленої накидки й, поділивши одержану суму на кількість посадкового матеріалу, що його зростили, остаточно скалькулювати продажну собівартість.

Найпростіше визначати калькуляційну вартість посадкового матеріалу, що його зростили протягом одного операційного року (де-які підщепи, ягідні куці то що). Для цього конче треба перевести: точний рахунок виробничої вартости на протязі операційного року (А), підрахунок накладних витрат, що додаються пропорційно до 1 крб. прямих витрат (Б), та нарахувати на суму перших двох статей встановлену накидку (В). Одержану суму ділять на кількість посадкового матеріалу, що його зростили.

Значно складніше зробити калькуляцію культур, що вирощуються на про-
тязі кількох операційних років. Щоб перевести цю роботу треба:

а) Наприкінці кожного операційного року підраховувати повну собівар-
тість, що складається з суми прямих та накладних витрат;

б) скласти за окремі операційні роки суми повних собівартостей;

в) додати до останньої цифри встановлену відсоткову накидку, себ-то від-
рахування в запасний капітал та прибутків. Після цього вже вираховується
калькуляційна вартість однієї вирощеної рослини.

Як бачимо, визначення калькуляційних елементів А й Б не є щось склад-
не. Але визначення розміру відрахувань у запасний капітал та прибуток вима-
гає додержуватися певного принципу.

Що до розміру прибутку, то, на мою думку, треба виходити з того, що
капітал, вкладений у підприємство, повинен давати прибуток не менший серед-
нього банкового відсотку за активними операціями (10%). На підставі досвіду
Центрального Державного Розсадника, я розробив розрахунки, що їх наведено
нижче в таблицях *). Я робив записи, в який саме час витрачалося кошти на
розсадники,—дичковий та щепленого посадкового матеріялу,—протягом усього
часу культури. Далі в таблицях вираховані відсотки за весь час, коли в дані
культури вкладалися ті чи інші кошти, виходячи з 10% річних. Нарешті в
таблицях підраховано загальну суму відсоткових грошей та визначено, який
відсоток вона становить, що до суми повної собівартости. Ці розрахунки свід-
чать про те, що при зрощуванні підщеп у нас сума відсоткових грошей скла-
дає 9,7% відносно повної собівартости, а в щепленого посадкового матеріялу—
19,7%.

Беручи на увагу наведені розрахунки, я пропоную Нараді прийняти для
всієї державно-кооперативної мережі розсадників відрахування в прибуток з
щепленого посадкового матеріялу 20% та з підщеп—10%.

(див. таблиці окремо).

У нас бракує докладних даних про розмір збитків за старих часів від
стихійного лиха в республіканському масштабі, бо що до 'садово-розсадницької
справи не зібрано відповідних матеріялів. Мені відомий лише досвід одного
з найбільших садових розсадників України—**А. П. Смирєнка**. Протягом
32 років, що існував садовий розсадник, тричі вимерзли майже всі плодові
рослини від безснігових зим. За цих зим інколи гинули, породи й сорти,
що за нормальних умов їх вважали за дуже морозостійкі. Крім того, протягом
тієї ж доби в садовому розсаднику **А. П. Смирєнка** 12 разів гинули частково
найніжніші породи й сорти. Від робаків, комах з породи платівчастовусих, не
раз гинули цілі відділи коронистих дерев. Протягом 32 років був один випадок
сильного градобою, що ушкодив усіх без винятку рослин; цим градобоєм ціл-
ком знищено приблизно 15%, що ж до ушкоджених рослин, то довелось по за
вським програмом, лікувати їх і т. і. 1910 р. наприкінці травня були такі сильні
приморозки, що ушкодили на 15-20 с/м гони в коронах. Від цих приморозків,
нечувалих не тільки, що до сили, але й що до часу, коли вони трапилися
безумовно зазнали великих збитків; урахувати їх тепер за 17 років, не можли-
во. До всіх цих стихійних лих треба додати: ламання корон снігом, пошкоджен-
ня зайцями, особливо в снігові зими, не зважаючи на всі заходи, що, до охоро-
ни, напад на садові розсадники мишей, падіж худоби від епізоотії, знищення
будівель пожежою то що.

Практика садових розсадників тепер стверджує думку про те, що треба
утворити запасні капітали, бо й тепер є безліч фактів масових пошкодженнь

*) Таблиця № 1 дає відомості про вираховування прибутку з дичкової культури, а табли-
ця № 2—з щепленого посадкового матеріялу.

Розрахунок нараховування Другого елементу „накидок“ прибутку на повну собівартість урожаю підцпе зерняткових порід в 1 гектару (За даними Центрального Розсадника).

Таблиця № 1.

Час коли капітал вкладений.	Робоча сила			Тяглова сила			Матері- яли	10% на- кладних витрат	Разом вкла- дено коштів за квартал.	Дляявсть вкладан. капіталу його вклад.	Нарах. 10% річних на капітал, що його вклад.		
	Чоловіки		Жінки	Коні		Воли						Сума	Сума
	Кільк.	Сума	Кільк.	Сума	Кільк.	Сума	Кільк.	Сума	Сума	Сума			
	Кільк.	Сума	Кільк.	Сума	Кільк.	Сума	Кільк.	Сума	Сума	Сума	Сума		
1 рік кварт. III . .	7	5—95	—	—	—	—	—	475—76	48—17	529—88	15	66—24	
” IV . .	—	—	—	—	14	17—50	—	—	1—75	19—25	12	1—92	
2 рік ” I . .	41	34—85	687	446—55	9	13—50	4	5—00	49—99	549—89	9	41—25	
” II . .	19	16—15	436	283—40	3	4—50	—	—	30—41	334—46	6	16—72	
” III . .	10	8—50	233	151—45	9	13—50	—	—	24—62	217—88	3	5—45	
” IV . .	—	Р	е	а	л	і	з	а	ц	і	я		
Разом за роком вкладань	77	65—45	1356	881—40	21	31—50	18	22—50	500—38	150—13	1651—36		131—58

Загальна маса продукції становить цінність 1651—38

Реалізується в-осени 60 % 990—82

Чекає реалізації до весни наступного року 40%, 5 міс. 660—54

ПРИМІТКА: Робота 1 чоловіка . . 85 коп. в день
 ” 1 жінки . . . 65 ” ” До повної собівартости 1 гкт. в 1651 крб. 36 коп. додаємо
 ” 1 коня . 1—50 ” ” законний прибуток у сумі 159 крб. 10 коп., що становить відносно
 ” 1 вола . 1—25 ” ” до повної собівартости: Крб. 159—10 : Крб. 1651—36=9,7%

Розрахунок нараховування другого елементу „накидок“ прибутку на новну собівартість щепленого матеріалу в 1 гектару по даним центрального розсадняку.

Таблиця № 2.

Час, коли капітал вкладений.	Робоча сила.				Тяглова сила.				Матерія-ли.	100% на-кладн. витрат.	Разом вкладено коштів за кварта-лами.	Длявисть вкладан-ня капі-талу Місяців.	Нарахуван-ня на капі-тал, що йо-го вкладе-но 10% річних.
	Чоловіки		Жінки		Коні		Воли						
	Кі-льк.	Сума	Кі-льк.	Сума	Кі-льк.	Сума	Кі-льк.	Сума					
1 рік Кварт. III . . .	8	6—80	—	—	—	—	20	25—00	630—00	66—18	727—98	39	236—59
2 " IV . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" I . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
" II . . .	112	95—20	253	164—45	18	27—00	—	—	28—69	31—53	346—87	30	86—72
" III . . .	11	9—35	67	43—55	9	13—50	2	2—50	240—00	30—89	339—79	27	76—45
" IV . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	130—00	13—00	143—00	24	28—60
" I . . .	20	17—00	122	79—30	1	1—50	—	—	—	9—78	107—58	21	18—83
" II . . .	36	30—60	178	115—70	7	10—50	—	—	34—47	19—13	210—40	18	31—56
" III . . .	51	43—35	235	152—75	17	25—50	—	—	30—00	25—16	276—76	15	34—59
" IV . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	170—00	17—00	187—00	12	18—70
" I . . .	83	70—55	111	72—15	7	10—50	—	—	—	15—32	168—52	9	12—64
" II . . .	120	102—00	94	61—10	4	6—00	—	—	21—12	19—02	209—24	6	10—46
" III . . .	101	85—85	375	243—75	14	21—00	—	—	20—00	37—06	407—66	3	10—19
" IV . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	з	а	ц	і	я
Разом за родом вкладань . . .	542	460—70	1435	932—75	77	115—50	22	27—50	1304—28	284—07	3124—80		565—33

Загальна маса продукції становить цінність 3124-80
 Реалізується в осени 60% 1874-88
 Чекає реалізації до весни наступного р. 40% 5 міс. . 1249-92

До повної собівартости 1 гект. в карбов. 3124-80 додаємо прибуток у сумі Карб. 617-41, що становить відносно до повної собівартости: 52—08
 617—41

Крб. 617-41 : Крб. 3124-80=19-7%.

шкідниками садово-розсадницьких культур, зокрема робаки платівчастовус завдають уже великої шкоди. У низці великих садових розсадників набув серйозних розмірів ушкодження рослин наростами на коріні. Доводиться чу скарги, що пошкоджують дерева зайці та миші.

Крім того треба мати на увазі, що не всіх рослин можна завжди реалізувати першого року після закінчення зрощування. Часто-густо трапляється, і збут затримується, через що частина матеріялу втрачає зовсім своєї цінності, другу ж частину доводиться додатково культивувати протягом ще одного року. До того-ж буває й так, що в наслідок додаткових витрат протягом цілого року вартість рослини на одиницю площі не тільки не збільшується, але іноді навіть зменшується, через непередбачені, несприятливі обставини. Від усіх цих моментів треба також застрахуватися, утворивши запасний капітал.

Відсутність статистики збитків садових розсадників від стихійного лиха багато років не дає можливості зробити точних вирахувань, щоб визначити розмір потрібних відрахувань до загального капіталу й це треба зробити پیش Всеукраїнській Нараді в справі садівництва, узявши на увагу всі зазначені вище моменти. З свого боку пропоную прийняти відрахування в запасний капітал у такому розмірі: для щепленого садива—20% і для підщеп—8% на повну собівартість. Такий розмір відрахувань вважаю за цілком правдивий.

Визначаючи калькуляційну вартість, що до одиниці площі тієї чи іншої розсадницької культури й встановлюючи кількість рослин різних товарових тунків, одержаних з цієї площі, у дальшому доводиться встановити взаємозносини вартості окремих товарових гатунків рослин між собою. Пропоную розв'язати це питання так: а) у самому садовому розсаднику вартість 1 півштамба першого розбору відноситься до півштамбу другого розбору й до однієї річки так, як 1,5: 1,25: 1,0, б) у шкільці підщеп встановлюються взаємовідносини вартості між окремими гатунками зерняткових порід так: 1 підщепа сорту екстра так відноситься до вартості 1 підщепи 1 гатунку і до вартості 1 підщепи 2 гатунку, як—1,75: 1,50: 0,75, в) у підщеп кісточкових порід встановлюється пропорція: вартість 1 підщепи 1 гатунку так відноситься до вартості 1 підщепи 2 гатунку, як 1,25: 1.

Головні витрати на зрощування посадкового матеріялу складаються з коштів на робітничу силу й придбання різних матеріялів. Другий елемент витрат у всіх частинах цілої України є майже постійний. Отже, рівень зарплатні визначає переважно розмір калькуляційної собівартості посадкового матеріялу. Тому в садових розсадниках України, що розташовані в округах з однаковим рівнем зарплатні та більш-менш однаковими природними умовами (грунт, підсоння), ціна на посадковий матеріял повинна бути однаковою, як ще, безперечно, рівень техніки буде скрізь високий і всі розсадники вживатимуть однакові принципи калькуляції. У зв'язку з цим вважаю за потрібне, щоб що-річ на підставі фактичного матеріялу, що даватимуть розсадники, Наркомзем пізніш як 1 червня визначав для окремих груп садових розсадників, які перебувають в однакових, або подібних умовах підсоння, ґрунту й зарплатні, єдині розцінки на посадковий матеріял. Коли цього заходу буде дійсно вжито, сприятиме встановленню нормальних розцінок посадкового матеріялу на підставі цілком обґрунтованих моментів, а не ринкової кон'юнктури, як це до цього часу часто-густо спостерігалось в багатьох розсадниках.

Тези доповіді „Єдині стандарти посадкового матеріалу“

Б. О. Дувина.

1. У Цей час ми ще не маємо достатнього матеріалу, щоб точно визначити стандарти вимоги до посадкового матеріалу. Проте у цьому виявилась велика потреба, бо розсадники, що розвинулися за останніх років, випускають часом матеріал, який не відповідає своєму призначенню.

2. Вважаючи на це, на підставі розсадницької та садоводчої практики ми вже тепер примушені намітити нижчезазначену низку безсуперечних тверджень, що їх треба покласти в основу оцінки дерева, передзначеного до випуску з розсадника.

А. КОРОНИСТІ ДВОХРІЧКИ.

3. **Вимоги до дерева** сходять до таких основних моментів: дерево повинно мати нормально розвинені частини—коріневу систему, стовбур та корону, повинно бути здоровим, позбавленим хвороб та шкідників, не мати механічних ушкоджень та морозобоїн і відповідати сортовій назві.

4. Вимоги до коріневої системи:

- а) Уся система повинна складатися не менш як з 3-4 провідних розгалужень з достатньою кількістю бокових галузів та розвинутою системою волокон;
- б) Корінева система не повинна бути посушеною або ушкодженою морозами;
- в) Довжина провідних коріннів повинна бути не менш 40 с/м.;
- г) Значні механічні ушкодження коріневої системи не припустимі.

5. Вимоги до стовбура.

- а) Стовбур повинен бути досить розвиненим, міцним, та відповідати розвитковій корони;
- б) Допускаючи для сортів, що мають специфічний нахил до деякого покривлення стовбура, як, наприклад, Антонівка, Бередиль, Кюре та інш., треба встановити, щоб окремі дільниці стовбура не відхилялися від вертикалі більш, як на 15° та щоб загальний напрямок стовбура, особливо в верхній його частині, наближався до вертикалі й, щоб таким чином стовбур міг бути повною основою для корони;
- в) Височінь стовбура для півштамбових дерев повинна бути не менш 85-90 с/м., а для пірамід та кущових дерев—40-45 с/м.;
- г) Стовбур повинен бути своєчасно підчищеним, а краї порізів затягнутими;
- д) На стовбурі не повинно бути ран, що не загоїлись повністю, від механічних ушкоджень, розтріскування кори та від інших причин;
- е) Зріз нижнього шипа повинен бути повністю загоєним.

6. Вимоги до корони:

а) До цього часу існує погляд, що повнокоронне дерево мусить мати шість провідних гілок. Проте, через біологічні властивості де-яких сортів, такі не розвивають корони в шість суків, навіть при найсприятливіших умовах. Вважаючи на це, треба поставити питання, щоб переглянути розподіл коронистих дерев, що існує нині на повнокоронні та неповнокоронні, беручи з цієї метою на увагу не тільки число гілок у короні, але й загальний нормальний розвиток усього дерева.

Отже треба поділити одноярусні садженці на 1 та 2 розбори, односячи дерева до того чи іншого розбору, в залежності від сили всього їхнього розвитку й зокрема—від міцності стовбура й гонів корони. Що ж до числа гілок в садженців яблунь та груш, то треба було б поділити всі сорти на 3 групи, в залежності від біологічної здатності утворення гілок деревами, що належать до окремих груп.

1. Сорти, що сильно утворюють гілки, повинні мати 6 гілок у короні.

2. Сорти, що середньо утворюють гілки, повинні мати 4-5 гілок.

3. Сорти, що погано утворюють гілки, повинні мати, як норму, не менш 3-4 гілок в короні.

а) Гілки в короні повинні розташовуватися рівномірно за колом стовбура;

б) Гілки корони повинні бути примірно однаково розвиненими для дерев першого розбору, але це не обов'язково для дерев другого розбору.

Б. ОДНОРІЧКИ.

7. Крім загальних вимог, таких саме, як і для двохрічок, треба визначити такі стандартні норми для однорічок:

а) Корінева система повинна мати 3-4 основних розгалуження, завдовжки не менш 30 с/м.

б) Загальна височінь надземної частини мусить бути у зерняткових не менш 100 с/м., у кісточкових—не менш 125 с/м. (виняток—групи сортів гріотів та мірабель, у яких припустима височінь 100 с/м.).

в) Особливо товсті (більше 0,5 с/м. у діаметрі) бокові розгалуження повинні бути своєчасно вирізаними й краї зрізів затягнутими.

В. ПІДЩЕПИ.

8. Від вихідного насіннєвого матеріалу вимагається таке:

а) для яблуні—середньо-російські та українські дикі форми, а також сливолиста яблуня.

б) для груш—дика груша—середньо-російського й українського походження

в) для вишні й черешні—антипка та дика черешня.

г) для сливи—алича, а для піщаних ґрунтів—дика жерделя (жерделя або Зарзар).

д) для жерделі—дика жерделя (жерделя або Зарзар).

Від вирощеної дички треба вимагати, щоб корінева система була добре розвиненою, мала не менш трьох провідних розгалужень, та достатний розвиток бокових корінців, покритих волокнами. Коріння не повинні бути посушеними, ушкодженими морозом чи механічним знаряддям.

10. Для сортування підщеп треба взяти за норму такі діаметри коріневої шийки:

Назва породи.	Е к с т р а.	1 га тунок.	2 га тунок.
Яблуні	Більш 8 м/м.	6—8 м/м.	4,5—6 м/м.
Груші	„ 8,5 м/м.	7—8,5 „	5—7 „
Алича	„ „ „	6,5—8,5 „	4,5—6,5 „
Антипка	„ „ „	6—8 „	4,5—6,5 „
Жерделя	„ „ „	6—8 „	4,5—6 „
Черешня	„ „ „	6—8 „	4,5—6,5 „

11. Треба визнати, що для того, щоб більш виточнити різні ознаки, які характеризують дерево, а також щоб деталізувати стандарти різних порід і сортів, конче треба найближчими роками перевести в розсадниках низку досліджень та вимірів, що можуть піти за підставу для розробки в майбутньому точних і повних стандартних норм овочевого посадкового матеріалу.

Тези доповіді „Єдині правила торгівлі посадковим матеріалом“

Б. О. Дувина.

1. Міркування планового регулювання роботи та єдність завдань сітки державних і кооперативних овочевих розсадників; інтереси населення, об'єднаного кооперативною організацією, що господарює та використовує в широкому розмірі державні кредити, щоб закладати значні садові насадження, а рівно різноманітні умови продажу, розрахунку й відпуску посадкового матеріалу з різних розсадників України, висувають потребу визначити одноманітні умови прийому та виконання замовлень для всіх овочевих розсадників України.

2. Питання про розцінки на плодовий посадковий матеріал, що відпускається, перебуває у віданні та регулює його Наркомзем, стосовно до стандартного, уже викопаного дерева франко двір розсадника, без пакування. Коли матеріал добирають особисто в розсаднику, визначена на рослини розцінка підвищується на 20 %.

3. Знижки з роздрібних цін на посадковий матеріал, які визначив Наркомзем, встановлюються без зв'язку з кількістю матеріалу, що його відпускають, а в залежності від характеру юридичної особи, яка набуває матеріалу.

4. Конкретно, треба встановити такі розміри знижок з цін, що їх визначив Наркомзем:

а) С.-Г. Кооперативним організаціям, що провадять плановий розподіл посадкового матеріалу за завданнями земорганів, а також комнезамам і комітетам взаємодопомоги, що набувають саженців для своїх членів—10 %.

б) для колгоспів, комун, товариств, що до громадської обробки землі, сільських трудшкіл, а рівно й для закладання групових садів—20 %.

в) для помологічних науково-дослідницьких установ, але виключно з метою сприяти їхній безпосередній науковій роботі—30 %.

5. Вважати що замовлення прийняли розсадники до виконання з того моменту, коли вони одержать задаток у розмірі 75 % вартости рослин, що їх замовлено. Розсадники стверджують прийом до виконання замовлень листівно.

На решту вартости замовлення робиться післяплата на вантаж, що його відправляють. Кожному розсадникові надається по своїй волі у кожному окремому випадку кредитувати замовників.

6. Вартість пакувального матеріалу й самого пакування рослин, приставка їх до пункту відправки, експедиційні витрати, пошто-телеграфні та всі інші витрати, що зв'язані з замовленням та просуненням посадкового матеріалу з двору розсадника до покупців—відносяться на рахунок останніх за дійсною їхньою вартістю. На суму цих витрат разом з рештою вартости рослин робиться післяплата на вантаж, що відправляється.

7. Розсадники повністю відповідають за добру якість пакувального матеріалу, та за саме виконання пакування, одначе, додержавши цього, вони ані в якому разі не можуть відповідати за ушкодження рослин у дорозі, себто після того, як рослин буде здано на залізничну станцію, пристановище, або на пошту.

8. Відповідаючи за чистосортність рослин, що їх відпускають, розсадники мають право замінювати ті чи інші сорти на рівноцінні в тих випадках, коли на це немає ясно визначеної заборони з боку замовника.

9. На випадок можливого конфлікту між розсадниками та замовниками конче треба, щоб розсадники в своїх цінниках точно зазначали підсудність судових справ, що можуть виникнути.

Тези доповіді В. Г. Аверіна про карантинні заходи та дезінфекцію посадкового матеріалу під час розповсюдження в розсадників.

1. На Україні є чимало шкідників та деревних хвороб, що майже цілком, або в значній мірі розповсюджуються по садках одночасно з посадковим матеріалом, який відпускають з розсадників.

З них найбільше значіння мають такі шкідники та хвороби:

- 1) Кров'яна тля для південної смуги;
- 2) Червчики (червці) біля 10 відмін;
- 3) Мідяниці;
- 4) Листокрутки;
- 5) Червиці (древоточиці) та інші шкідливі метелики;
- 6) Кліщики (фітоптуси та інші);
- 7) Бактеріум туміфацієнс, або зобоватість коріння.

2. Посадковий матеріал, що відпускають наші розсадники мусить бути цілком здоровим та не мати ніяких зародків шкідників та хвороб. Для цього треба вжити таких заходів:

3. Звернути особливу увагу всіх, що постачають посадковий матеріал на шкідників та хвороби дерев, а також поставити їх перед необхідністю, що до переведення особливо ретельної, показової боротьби зі шкідниками та хворобами дерев. Що до кров'яної тлі, треба визнати за бажане перевести спеціальне обслідування її розповсюдження на Україні. Що до бактеріума туміфацієнса, треба визнати за конче потрібне посилити вивчення засобів боротьби з нею та засобів профілактики.

4. Всі розсадники, Радгоспи, та інші осередки, що постачають садовий посадковий матеріал, мусять підлягати постійному догляду відповідного карантинного інспектора. Його завданням буде спостерігати шляхом періодичних відвідувань; а) стан розсадника з боку зараження його шкідниками та хворобами, б) він мусить вживати проти шкідників тих або інших заходів, що треба переводити по розсадниках (попереднє знищення шкідників, упередження хвороб, дезінфекція в камерах то що), в) стежити за книжками де реєструються відпровадження матеріалу, г) забороняти відпуску зараженого матеріалу, та д) інші обовязки, що їх докладно буде перелічено в окремому положенні про інспекторів.

5. Треба поступово влаштовувати при кожному розсаднику спеціальні дезінфекційні камери для переотруєння посадкового матеріалу. При великих розсадниках треба побудувати ці камери протягом найближчого часу. Весь підозрілий посадковий матеріал пропускати через ці камери до того, як він вийде по-за межі розсадника.

6. Всі розсадники повинні завести у себе особисту „карантинну книгу“, де будуть відмічати стан розсадника, що до шкідників та хвороб дерева, акти та зауваження інспектора то що, а також увесь надісланий посадковий матеріал визначаючи кому, куди, скільки та якого асортименту відпущено.

„Практика організації групових садків та заходи до забезпечення їхнього нормального розвитку в Київській Окрузі.

Доповідач Щербина М. А.

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА.

Ідею збірних або групових садків, що виникла ще в дев'яностих роках минулого сторіччя на півдні України, в 1927 р. НКЗС України оформив в окремий спеціальний статут і поширив на всю Україну. Хоч народження її й трапилося на півдні України, але й Лісостепова частина не менше, коли не більше, потребує переведення в життя цієї плідотворчої ідеї. Це переважно через природньо-історичні, економічні та соціальні умови Лісостепу.

Київська ж округа, що лежить у Лісостеповій смузі України, через свої особливості надто і давно вже вимагала як найширшої організації групових садків. Маючи 1.335.712 дес. придатної землі, а з них однієї садибної 34.720 дес. вона мала, за доскональним дослідженням ОЗВ 1925 р., тільки 3500 дес. усіх садків, а з них промислових не більше 15%. Це в той час, коли об'єктивні умови до розвитку садівництва в окрузі були і є сприятливі.

Мало мінливий рельєф округи, гарний водний режим її, особливо в Поліській частині, великі площі хороших для садівництва ґрунтів, помірний клімат, що дає змогу розводити промислово яблуні, груші, вишні та сливи,—вже одно це складає сприятливі загальні умови до розвитку садівництва в окрузі. А коли взяти на увагу велику кількість різних видів шляхів сполучення округи, як то: залізничних—365 км., водяних—768 км., ґрунтових—2240 км., її перенаселеність у 81 душу на 1 кв. км., малоземелля в 0,88 дес. пересічно на 1 їдця, та її дуже вмісткий ринок збуту садовини—Київ, несприятливий фруктовий баланс округи: ми привозимо в 10 раз більше, ніж вивозимо,—то ясно стане, що комплекс об'єктивно сприятливих умов до розвитку саме групового садівництва у нас був достатній.

Де-які дані суцільного анкетного та вибіркового експедиційного обслідувань ОЗВ 1925-26 р. р. ще з більшою яскравістю переконують нас в кончій потребі запровадити як найширше групові садки в окрузі. Так, сучасні садки у нас переважно дуже дрібні площами, а через те надто розпорошені по дрібним господарствам всієї території округи. Площами до 0,01 дес. садків у нас 107,19 дес. або 4,31%, до усієї садової площі округи. Від 0,011 до 0,05 дес.—568,57 дес., або 22,85%.

Від 0,051 дес. до 0,15 дес.	—767,69 дес.	або 30,86%
„ 0,151 „ „ 0,25 „	—437,98 „	„ 17,60%
„ 0,251 „ „ 0,50 „	—309,40 „	„ 12,44%
„ 0,501 „ „ 1,00 „	—159,27 „	„ 6,40%
П о н а д—1 дес.	—137,90 „	„ 5,54%
Р А З О М	2488,10 „	100%

Це садки селянського індивідуального користування, що ввійшли до статистичного їх розроблення; з них складається головний наш контингент садових

площ. Відсоток садків інших категорій незначний. До закруглених 3500 дес. тут це нехватає приблизного обліку утайок садових площ.

Крім того дерево посаджено по таких садках над усяку міру густо переажно од 300 до 1200 дерев на 1 дес. Серед порід садових дерев вишні, що найменш рентабельні, складають 34,7% од усіх садових дерев округи, сливи—25%, яблуні—20,26%, груші—17,4%, черешні разом з волоськими горіхами та кerdaleями—разом дають 2,64%.

Потреба в великих садових площах для піднесення садівництва на ступінь товарових садових баз тут очевидна, через що власне промислового садівництва ми ще майже не маємо.

Київська округа по всіх своїх 21 районах вимагає організації групових садків, однак районних фахівців у окрузі є тільки 10. Це великої ваги негативний чинник у справі правильної постановки цієї справи в загально окружному масштабі. Усунути його потрібно негайно і радикально, що незабаром окупиться.

2. СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА.

Справа організації збірних або групових садків у нас є справа цілком нова, тому, щоб забезпечити її розвиток, довелось почати з підготовчих робіт, щоб ознайомити селянство з основами організації цієї нової форми селянських промислових садків. На це пішов весь 1925-26 с.-г. рік. Через агропропаганду, доповіді на з'їздах та нарадах, через курси, лекції та екскурсії до великих садових масивів, як на Голосіївській Агробазі,—громадську думку було розворушено і підготовлено до переведення в життя цієї нової для нас ідеї.

Отже, під час землевпорядження 1926/27 р. уже можна було одвести 401 гектар землі під групові садки. З цих площ одним своїм посадковим матеріалом з окружного розсадника засаджено до 50 гектарів групових садків. В 1927/28 р. за землеобгрунтуваннями намічено до одводу 429 гектарів під групові садки. Площі під групові садки відводяться переважно невеликі: від 5 до 20 дес. кожний при чому дрібніших більше, великих менше. Місцевий бюджет іде на зустріч цьому заходу і відпустив на це 1926/27 р.—1000 крб., а в 1927/28 р.—2000 крб.

У цей останній рік особливо далось в знаки те, що мережа районних фахівців-інтенсивників у нас недостатня, а в той же час одводи групових садків провадилась уже й там де їх немає. Траплялися на цьому ґрунті недоречности як, наприклад, у Бородянському районі, де розпорошені шматки гарної землі при садибах з'єднано за статутом у один (sic!) „груповий садок“. Особливо ж видатного значіння набирає в майбутньому безпосередня активна участь районних фахівців-інтенсивників у підготовці справ обгрунтування землевпорядження. Тут у самому коріні можуть нищитися за їхньою компетентною порадою всі несприятливі моменти в організації групових садків.

Особливо ж це стосується нездорових у цій справі тенденцій де-яких землевпорядників, що за для полегчення переведення землевідводів під групові садки ідуть у бік найменшого опору і відводять землі на ці садки переважно **непридатні**. Цим у основі підривається товаровість та рентабельність таких садків, це б то порушається зразу ж мета, за-для якої організується з селян „товариство по насадженню та догляду групового саду“ на окремому статуті.

Та й сам статут, в практиці Васильківського району, незадовольняє, особливо тим, що дуже полегчує кожному з членів вихід зі складу товариства групових насаджень. § 16 його прямо каже: „Кожен член товариства має право вийти зі складу його членів, повідомивши про те товариство у писаній формі“ і далі § 19: „Членові, що виходить із товариства повертається пайовий внесок“. Статут не передбачає, крім того, що робити з землею члена товариства, що вийшов з нього і т. ін. Бажано б відповідно розвинути ці §§ у тому напрямку щоб зробити неможливим небажаний вихід членів з товариства групових насаджень.

Селянство ставиться до запровадження в життя групових садків не скрізь по окрузі однаково. На Лівобережній частині її справа йде більш-менш гаразд, а на Правобережжі трохи інакше. Тут, наприклад, в Васильківському районі, селянство з охотою пішло на одвод найкращих земель під групові садки, але ще з більшою охотою потім позасівало землі житом і одмовилось садовити групові садки. Що ж до Ржищівського району, то справа ця йде тут найтрудніше: населення з підозрою й недовірою ставиться тут до цього. Тут ще широко й довго треба вести агропропаганду, щоб підготувати населення до цього заходу. Погані наслідки попередніх організацій, що тут утворено було, та швидка їх ліквідація, створили дуже тяжкі передумови для запровадження групових насаджень.

Однак, не зважаючи ні на що, центральне місце в справі організації групових садків полягає в правильній організації кредитування групових насаджень, так купівлею щеп, як і на різне обладнання: огорожу, сторожку, різний реманент то що. В цьому саме найважливішому моменті про Київську округу забули, і в 1926/27 і в 1927/28 р. р. їй не відпущено ніяких кредитів на організацію групових садків і в той же час пільговий відпуск щеп з Центрального розсадника НКЗС обумовлено певним терміном, після якого рознарядка щеп Київській округі закривається і щепи відпускаються іншим округам.

За таких загального характеру умов Київська округа ніколи не буде мати змоги користуватися посадковим матеріалом на групові садки з Центрального розсадника на пільгових умовах. З такого прикрого для нас становища можна було б ще вийти, коли б одпустились кредити на окружний розсадник щеп, але й на це кредитів ми не одержували в 1927/28 р. р.

Тому справу розподілу кредитів на групові садки між округами у Всеукраїнському масштабі треба переглянути та удосконалити. Не можна відпускати на це Мелітопольщині 80.000 крб. (1927/28 р.) в той час, як Київщині—ні копійки.

За організацію справи постачання щепами групових насаджень з 1927/28 р. за планами ОЗВ, як те й по всій Україні робиться, взялася Окр-Плодоспілка. Вона ще у нас досить молода й тому не мала ще змоги призвичаїтися до цієї роботи. Наслідки—в майбутньому. Однак, і у нас, як і по всій Україні, помічається, що цей важливий заклад охотніше береться взагалі за комісійні операції, а ніж за організаційно-агрикультурні. З цим потрібно боротися всіма засобами.

Крім Плодоспілки в справі агрообслуговування групових садків, мусять узяти участь і Колгоспсекція і Окрколективізатор, бо ця форма товарових садкових баз неможливого селянства їм особливо близька.

На закінчення слід зазначити ще одну нашу особливість у цій справі. Передбачаючи потребу в майбутньому скупчити в групових садках річні спостереження, досвіди, рахівничі записи то що, Київський ОЗВ виробив особливу форму умови з Товариством групових садків, що її замикають РЗВ. За цієї умови товариство одержує од ОЗВ дотацію по 10 коп. на щепу. Натомість зобов'язується вести записи спостережень про всі важливі явища в садку, як то: 1) початок та кінець квітування кожного сорту, 2) початок та розмір урожаїв, 3) ціни на врожаї, 4) ставлення сорту до ґрунтів, морозів, вогкості, пошкодження грибковими хворобами, шкідливими комахами, угноєння то що.

Безумовно гаразд було б хоч деякі з цих садків зробити опорними пунктами Досвідних Станцій Садівництва в справі переведення спостережень та досвідів, а потім і колективних досвідів. Форми записів найпотрібніших спостережень та досвідів повинна виробити Мліївська Садово-Городня Досвідна Станція.

Закінчимо свою доповідь ще одним важливим побажанням, а саме: в інтересах більшого заохочування селянства до організації групових насаджень, слід би податковий тягар на ці садки знизити пільгово до мінімуму, або й зовсім од нього одмовитися на де-який період.

Тези доповіді „Практика організації групових садків та заходи до забезпечення їхнього нормального розвитку в Харківській окрузі“.

Доповідач Свистунов Ф. С.

1. Роль садівництва в Харківській окрузі, порівнюючи з Україною в цілому, визнається такими даними:

У Харківській окрузі мають овочеві дерева—15,30% господарств, а по всій Україні 26,31% господарств. Середня забезпеченість овочевими деревами всіх господарств округи—є 7,09 дерев, при кількості дерев на одно господарство на цілій Україні—7,57.

Загальна площа садків у Окрузі становить 9040 дес. з них селянських—8409 дес. колгоспів—171, Уккрадгоспоб'єднання—312 та інших організацій—154 дес.; це характеризує більш-менш значний розвиток садівництва взагалі, та досить промисловий напрямок його зокрема.

2. Основний захід у галузі садівництва в Харківській Окрузі є розповсюдження в селянських господарствах групових насаджень, беручи при цьому на увагу наявність ринку збуту, в межах і по-за межами округи, а також сприятливі природні й ґрунтові умови.

3. Закладка групових садків переводиться переважно в земгромадах та особливо на нових виселках, що організовані при землеустрою.

4. Така форма насаджень дає можливість:

а) мати масиви однорідних промислових сортів овочевих дерев, що забезпечить надалі кооперативний збут та переробку врожаю на корисних для селян умовах.

б) переводити громадську обробку садка з найменшою витратою робочої сили (боротьба зі шкідниками, збудування огорожі й посадка живопліту, охорона садка і т. і.).

в) кооперувати населення в спеціальні садово-городні т-ва.

г) забезпечити агрономічне обслуговування селянства в галузі спеціальних культур.

д) переводити догляд та вивчати ріст, цвітіння та овочування плодкових дерев, а також вивчати різні хвороби та ушкодження дерев з метою визначити певний асортимент для Харківської округи.

5. Останніми двома роками в Харківській окрузі зорганізовано групових садків:

Р І К	Кількість садків	Площа дес.	Об'єднано господарств	Пересічн. розмір 1 садка	Пересічна кількість господ-в, що об'єдн. 1 садком	П Р И М І Т К А
Осінь—весна 1926/27 . .	30	150	528	5	17	Посадковий матеріял для всіх садків поставчався через ОЗВ з розсадників Харківськ. Округи—75% та інш. округ—25%.
1927/28 . .	71	482	1495	6,8	25	
Передбачається:						
1928/29 . .	100	750	2800	7,5	28	

Групових садків закладено:

У землевлаштованих земгромадах	—36%	100%
У неземлевлаштованих „	—64%	
На садибах	—78%	100%
На окремих ділянцях	—22%	
У земгромадах	—88,5%	100%
У колгоспах	—11,5%	

Посадку садків переведено суцільними масивами, але-ж у деяких садках є незначні перерви (2-3 садиби), яких не засаджено тому, що де-хто з селян ще не мав грошей і т. інш. Ці перерви будуть засаджені садком в цьому або майбутньому 1929 році.

Групові садки за площею та групами розподіляються так:

Групи садків:	Загальна площа	Об'єднано господарств.
1. до 5 дес.	—45	145 дес. 1260 кв. саж. 561
2. від 5 до 7 дес.	—26	151 дес. 1800 кв. саж. 570
3. від 7 до 10 „	—16	126 дес. 540 кв. саж. 511
4. від 10 до 15 „	— 9	107 дес. 1200 кв. саж. 313
5. від 15 і більш. „	— 5	101 дес. 368
Р а з о м:	101	632 дес. 2323

До першої групи стосуються всі садки колгоспів та комун, що насаджені на незначних площах.

6. Відпущено на групові садки:

- а) Кредит Сельбанку: 1926/27 р.— 7.500 крб. короткотермін.
- 1927/28 р.—20.000 крб. довготермін.

Кредит 1927 р. розподілено за групами господарств у % відношенні:

бідняцьким господарствам	—58%
середняцьким "	—40%
заможним "	— 2%
	<hr/>
	100%

Кредит Сельбанку відпускається на садки з розрахунку 50% вартости посадкового матеріялу. Кредитові товариства розподіляють кредит населенню, в залежності від соціального стану власників садків, а саме: від 50% до 80% для бідняцького й від 20% до 50% для середняцького населення.

б) Кошти Харківського Окрвиконкому на здешевлення посадкового матеріялу для групових садків:

1925/26 р. . . .	—2850 крб.
1926/27 р. . . .	—5850 крб.
1927/28 р. . . .	—3500 крб.

Знижка ОЗВ визначається також, в залежності від соціального стану господарств від 10 до 20% собівартости посадкового матеріялу.

7. Успішне переведення заходів що до закладки групових садків залежить:

а) від постановки, організаційно-підготовчої роботи на місцях, забезпечення окружних районів фахівцями—інтенсивниками, забезпечення засобами переїзду по районах, а також від відпуску бідняцько-середняцькому населенню посадкового матеріялу централізованим порядком по здешевлених цінах і в кредит.

б) Ці заходи переводяться в тих земгорадах, що їх вибрано, як об'єктів з'осередженого обслуговування, в звязку з виконанням усього комплексу агрономічних заходів, у тому числі в першу чергу що до закладки групових садків, яких передбачено спеціальним планом для цих земгорад.

в) Під час землеустрію надається особливої уваги відділу дільниць землі під садки так на садибах, як і на окремих дільницях, ураховуючи природні, ґрунтові й економічні умови.

8. Закладка групових насаджень провадиться при садибах, окремо на польовій землі, вигонах і непридатних для обробки землях, крутих схилах а також по лісових дільницях, викорчовуючи чагарник.

У процесі підготовки до землеустрію, агроперсонал і землевпорядчики переводять широку відповідну підготовчу роботу серед населення з метою виділити під час землеустрію належні спеціальні дільниці для групових насаджень.

9. Щоб закласти груповий садок, група приймає статут товариства, що до закладки групових садків і догляду за ними, аби було можливо користуватися всіма пільгами, яких надано кооперативним організаціям.

Як що за де-якими причинами не можна зорганізувати статутне товариство, дозволяється закладати садки громад, груп безстатутних, але-ж додержуючись цілком—інструкції ОЗВ.

10. Як правило, мінімальна площа кожного групового садка, визначається в 6 дес. без жодної перерви. У малих виселках припустима менша площа але-ж у тому разі, коли всіх господарств виселку буде втягнуто в організацію закладки групового садка й площа останнього на кожний двір буде не менш 0,25 дес., у залежності від забезпеченности землею громади.

11. До закладки групових садків втягуються всі двори громади або виселка, або в усякому разі не менш, як 20 господарств бідняцько-середняцького складу, у яких дільниці що на них закладають садки, розташовані поруч.

12. При наявності всіх зазначених умов у статутних чи безстатутних товариствах, що до закладки групового садка, ОЗВ вимагає обов'язкового виконання таких умов:

а) усупілити де-які окремі роботи в садках;

б) вступити юридичним членом до с.-г. кредитового товариства в районі діяльності якого перебуває товариство, що до закладки групового садка. Коли

садок закладає безстатутне товариство, то бажано, щоб кожний власник садка вступив членом до с.-г. кредитового товариства, особливо в тому разі, коли власникові садка потрібний кредит;

в) використовувати всю землю садка під односортові масиви просапних, городних і другорядних експортних культур та ягідники;

г) переводити в садку всі біжучі роботи за вказівками агроперсоналу;

д) не припускати: а) посіву в садку хлібних та трав'яних рослин, що шкідливо впливають на зріст овочевих дерев, б) посадки овочевих та лісових дерев та кущів без писемної згоди на це агроперсоналу, в) пасіння худоби в садку протягом усього року.

13. З цього року Окрземвідділ покладає заготівлю й розподіл посадкового матеріалу для групових садків на Окружну Плодоспілку. Остання одержує від с.-г. кредит. т-в копії умов і всі потрібні матеріали, схематичний план садка, постанову загальних зборів про закладку садка, родино-маєтковий список, список потрібного посадкового матеріалу,—щоб перевірити та затвердити посадку групового садка й забезпечити останній посадковим матеріалом.

ПРИМІТКА: З розсадників округи посадковий матеріал у першу чергу розподіляється для групових садків і колгоспів.

14. Уся підготовча робота, що до закладки групових садків, організація товариств, груп, планування, розбивка та посадка садка, посадка живопліту й керівництво що до догляду за садком—покладається на райагроперсонал.

15. При групових насадженнях у Харківській Окрузі з метою утворити промислове групове садівництво, керується приблизно таким співвідношенням сортів та порід овочевих дерев у кожному садку: зерняткових порід 4—5 сортів і кісточкових 3—4 сорти, з них яблунь 55—65%, груш 8—10%, слив 10—15% і вишень 10—20%, в залежності від економічного стану, природних та ґрунтових умов окремих районів. У тому разі, коли посадка групового садка провадиться не цілком промислового характеру, а змішана, то кількість кісточкових порід збільшується аж до 50% усіх дерев. На посадку змішаних садків звертається увага в районах, що оточують м. Харків.

16. Добір сортів овочевих дерев покладається на райагроперсонал, який бере на увагу відповідні економічні, ґрунтові й природні умови кожного району та суворо додержується сортименту, що його визначила Помологічна Комісія при О. З. В.

17. Щоб забезпечити групові садки відповідними промисловими сортами овочевих дерев, О.З.В., на підставі агрономічної наради, що відбулася в червні 1927 р., запропонував розсадникам округи вирощувати такий посадковий матеріал овочевих дерев:

а) за видами в % відношенні—яблунь 64%, груш—11,5%, вишень—12,5%, слив 12%, разом 100%. Великий % яблунь встановлено тому, що вони мають промислове значіння та мають забезпечений збут на місцевих і центральних ринках на протязі 6—7 зимових місяців (зимові сорти).

б) за часом достигання у % відношенні (яблуні): літніх—19%, осінніх—21%, зимових—60%, разом—100%.

Найбільший відсоток зимових сортів встановлено тому, що при великому промислового розвитку садівництва, що спостерігається тепер в окрузі, Харківський район буде досить забезпечений літніми й осінніми сортами з районів, які оточують м. Харків. Що-ж до зимових сортів, то таких можна транспортувати на центральні північні ринки й експортувати за кордон.

в) За сортами в % відношенні:

Яблуни: Боровинка—8%, Папіровка та Білий налив—12%, Антонівка—18%, Пепінка Литовська—22%, Курський Золотий Ренет—22%, Осінне смугнасте—4%, Штетинське червоне—4%, Ренет Самиренка—3%, інші сорти, що належать до Іта III категорії—3%, разом—100%.

Груші: Лісова красуня—26%, Іллінка—12%, Безнасіянка—14%, Глива Чугуївська—20%, Руселе Штутгартський—6%, Жозефіна Мехельнська—7%, Осінній Бергамот—4%, Філонівка—4%, інші сорти, що належать до II категорії—7%, разом—100%.

Сливи: Вікторія—9%, Мірабель Нансійська—5%, Ренклюд Зелений—22%, Ренклюд Альтана—12%, Угорка Італійська—10%, Угорка Звичайна—37%, інші сорти—5%, разом—100%.

Вишні: Довговітка—18%, Любська—22%, Англійська рання—12%, Гріот Остгеймський—18%, Шпанка рання—26%, інші сорти—5%, разом—100%.

Великий % інших сортів яблунь та груш встановлено тому, що розсадники, радгоспоб'єднання та інш. передбачають відпускати посадковий матеріал по-за межі округи на південь. Крім того, Відділ Садівництва Харківської Досвідної Станції заочковує значну кількість інших сортів яблунь та груш для досвіду.

18. Посадка овочевих дерев провадиться на віддаленні: зерняткових порід 12—18 арш. і кісточкових—6-8 арш. у рядках і поміж рядками, в залежності від росту дерева, ґрунту то-що.

19. Щоб забезпечити нормальний розвиток групових овочевих насаджень треба вживати таких заходів:

а) пропагандувати через селянську пресу справу закладки групових садків і догляду за ними;

б) обов'язково виділяти ділянки землі під час землеустрою на групові садки;

в) цілком забезпечити групові садки посадковим матеріалом відповідних сортів та порід централізованим порядком через Округну садову кооперацію, для чого конче треба налагодити питомницьку справу, встановити для вирощування сортимент у належному відсотковому відношенні за породами та сортами і підвищити розмір вирощування посадматеріалу, окремо в кожному розсаднику округи.

г) проробити асортименти овочевих дерев надалі, беручи на увагу економічну придатність до місцевих умов.

д) забезпечити групові садки, що до набування посадкового матеріалу, довготерміновим кредитом Сельбанку з розрахунку не менш 50% вартости посадкового матеріалу в середньому з коштів фонду боротьби з посухою, яких до цього часу Харківська Округа не одержує;

е) здешевити посадматеріал для бідноти за кошти Округконкому й 1% відраховання радгоспів;

ж) повністю забезпечити райони штатом фахівців інтенсивників, так по лінії земорганів, як і кооперації, для керівництва закладкою групових садків, доглягу за ними надалі, а також щоб переводити інші заходи з спецкультур;

з) забезпечити райагроперсонал засобами переїзду;

і) забезпечити в централізованому порядку агроперсонал повним набором агрономічного приладдя з садівництва та в першу чергу колекцією плодів сортів, — що розповсюджуються в окрузі;

к) звільнити від податків до відповідного віку групові садки, хоча б їх і засівали різними рослинами;

л) обсаджувати садки живоплітом, переважно шовковицею, використовуючи останню для живлення шовковичної гусені;

м) відпускати лісоматеріали на огорожу також за зниженими цінами;

н) провадити керівництво садовою досвідною станцією в справі засобів догляду за садками (посадка, обрізування, боротьба зі шкідниками).

Практика організації групових садків та заходи до забезпечення їхнього розвитку в Херсонській Окрузі.

Доповідач Шептицький М. А.

У загальній системі сільського господарства республіки Херсонська округа за географічним положенням та природньо-історичними властивостями займає крайнє місце. Передумови до формування в минулому своєї структури екстенсивно-зернового строю сільсько-господарського виробництва округи були такі:

1. узморське розташування, при наявності зручних портів, у зв'язку з величезним попитом на зернову продукцію для міжнародного ринку;
2. рідке населення при невеликому заселенню міст;
3. слабкий розвиток промисловости й залізничної сітки та
4. нарешті, наявність дешевого водяного сполучення Дніпром.

За даними Емме „Головні типи господарства Одеського краю“, за даними Ц. С. У. „Селянські бюджети України“ та за матеріалами попередніх підсумків с.-г. районування округи, порівняння цих елементів характеризується такими даними (в карбованцях):

	Гуртовий прибуток на 1 гкт. зручн. землі	Витрата праці на 1 гкт. зручн. землі	Біжучі втрати на 1 гкт. зручн. землі	Амортиз. капіт. на 1 гкт. зручн. землі
Полісся	64,1	53,8	29,2	11,6
Правобережжя	77,2	56,3	35,2	14,2
Лівобережжя .	70,7	50,5	27,1	12,5
Степ	54,5	27,8	21,5	7,7
Херсонська окр.	43,1	12,5	18,1	6,4

З цифрових даних, що їх наведено, видно, що степ у цілому за рівнем інтенсивности сільського господарства посідає на Україні останнє місце, а Херсонська округа вже в степу відзначається ще гостріше визначеною ступінню екстенсивности. Ці різниці в рівні інтенсивности господарства округи, порівнюючи з іншими частинами України, обумовлюють різницю складу, а також сполучення окремих галузів сільського господарства.

КРАЇНИ	Склад гуртового прибутку в % ⁰ / ₀		
	Хліборобство		Скотарство
	Польова культура	Спец. культури	
Полісся	54,7	5,4	29,1
Правобережжя	63,6	9,7	23,2
Лівобережжя .	61,4	5,7	28,9
Степ	66,4	4,2	25,1
Херсонська окр.	69,2	9,4	24,0

Наведені дані показують, що в загальному гуртовому прибутку від господарства виразно виявляється домінантна роля польової культури в степу, а особливо в Херсонській Окрузі. Інтенсифікація господарства округи йде лінією спеціальних культур. Їхне значіння, в де-якій мірі поступаючись перед Правобережжям, вище решти частин України—вдвоє вище цілого степу. Як я вже зазначав, спеціальні культури Херсонщини в загальному складі гуртового прибутку від сільського господарства складають 9,4 %. На частку плодівництва припадає 2,7 %, городництва 3,7 % та виноградарства 3 %.

За попереднім районуванням округу поділено на 4 с.-г. райони. Перший і третій с.-г. райони характеризуються, як райони с підвищеним рівнем інтенсивності. Наявність у цих районах масивів, придатних для садівництва, сприятливі природні умови, близькість ринку та зручні засоби сполучення спонукають нас з'осередити на цих районах виключну увагу, що до організації групових садів у всіх формах колективних господарств.

Перший с.-г. район, так званий „Наддністрянський Лівобережний“, що охоплює піщані райони лівого берегу Дніпра, має приблизно 18.000 гкт. зручної для насадження садів землі. Це район переважно кісточкового садівництва (жердела, слива та вишня). З зерняткових порід тут добре вдається груша.

Третій с.-г. район, так званий „Правобережний“, з каштановим ґрунтом до 6,5 % гумусу й ґрунтом бурої черноземлі до 3,5 % гумусу, нараховує до 10.000 гкт. найбагатішої для садівництва, блуквеної землі; він характеризується, як район зерняткового садівництва де яблуня, якістю та красою своїх плодів може з успіхом мірятися з Кримським яблуком.

Треба сказати, що умови даного часу, дуже сприятливі, щоб перейти від організації індивідуальних садів до групових насаджень.—Надзвичайна зацікавленість самого населення, у зв'язку з недородом у польовій культурі; наявність у селянському господарстві вільної робочої сили; хуторне та колективне будівництво та переведення в них землеустрію, при чому надається можливості вилучати окремі страхові клини на спеціальні культури; унутрішні ринки, що розвиваються та визначають можливості експорту продукції; державна допомога в виді довготермінових позик та інш.,—ось ті стимули, що дають можливість перебудувати наше сільське господарство в напрямку його інтенсифікації.

Треба відзначити, що ідея групових насаджень виникла в нас ще до війни. Ще в 1913-14 роках на території теперішніх Херсонської та Миколаївської округ почали закладати групові сади й виноградники на масивах, яких одводили населенню за постановами сходів. У де-яких пунктах такі відводи досягали аж 80—100—150 десятин.

Різниця між груповими садами, що утворені останніми трьома-чотирма роками, та садами до-військового часу полягає в тому, що у останніх уся усу-

спіленість цього заходу визначалася лише в тому, що тоді дільниць зводили до одного місця. Тоді не було регулювання в постачанні посадковим матеріалом, хоч агроперсонал і намагався взяти це регулювання в свої руки; посадкового матеріалу населення набувало переважно індивідуальним шляхом. Тому й характер насаджень був змішаний, безплановий і скоріш аматорський, ніж промисловий.

Після революції, приміром з 1923-24 р. р., надаючи надзвичайно важливого значіння груповій формі селянського садівництва, поновили роботу, що до організації групових садів. Ця робота що-року коректується та виточнюється через досвід та практику, що їх набувають.

Не можна сказати, щоб в цій роботі в даний час усе було гаразд. Нерівності ще є, але їх треба з'ясувати переважно тим, що бракує посадкового матеріалу в потрібних промислових сортах. Як би ми мали таку кількість посадкового матеріалу, на яку є попит населення, ми досі мали б уже значну площу групових садів. На жаль, ми задовольняємо цей попит мікроскопічно малими дозами, ось чому останніми роками ми звертали особливу увагу на організацію розсадників та на визначення твердого окружного асортименту.

У останній роботі нам допомагає само населення, що пильно ставиться до порад та вказівок фахівців, об'єднуючись у артілі, меліоративні т-ва або просто в групи, іноді юридично навіть не оформлені.

Самий процес організації групових садів переводиться в окрузі за таким планом: перш за все районів фахівці, що брали безпосередню участь у обговоренні питання про районування округи що до спеціальних культур, а тому ознайомлені з напрямком господарства в тому чи іншому районі та підрайоні, добирають у районі своєї діяльності найхарактерніших для культури плодового дерева населених пунктів, в яких і концентрують свою агророботу. Коли пункт, що його намітив фахівець, увійшов у план землеустрою, то переводячи останнє, райфахівець проводить усю організаційну роботу, себто вщеплює в свідомість населення ідею групового саду, одокремлює масиви, організує артіль чи товариство, подає її на оформлення, виявляє напрямок майбутнього саду (кісточковий чи зернятковий), визначає асортимент, користуючись при цьому твердим асортиментом, що його затвердила Окружна Помологічна Комісія, розробляє для групи план робіт і, нарешті, включає це об'єднання в сітку кредитування.

Одокремлюючи масиви, райагроперсонал керується орієнтовними трудовими оптимальними нормами, що їх надала Округа, так для суто садово-городньо-виноградних господарств, як і для змішаних, у яких сад, огород або виноградник, як допоміжні галузі, є в селянському господарстві страховий клин. На місці, вже переводячи землеустрій, в кожному окремому випадку райагроперсонал, сумісно з землеустроїтелем, коректують ці норми. Наприклад, узяти хоч би нам III-й с.г.- район зі сталюю вже системою господарства. Цей район характеризується рільницьким напрямком з тенденцією, що все зростає, у бік розвитку спеціальних культур. Тенденції до деградації рільництва нема й не може бути, а тому говорити про суто садово-городні господарства в даному районі не доводиться. Тут завжди мова буде мовитися про змішані господарства. Вивчаючи якого-небудь заселеного пункту цього району, в якому провадить землеустрій, райагроперсонал, в залежності від забезпеченості землею двору, від його складу та напрямку господарства, коректує орієнтовну трудову норму на двір, що її визначила округа, ґрутуючись на запасі трудової й робочої сили двору, можливості її використати та беручи на увагу прибутковість господарства. Визначивши отак трудову норму на двір, райфахівець, сумісно з землеустроїтелем, встановлює розмір масиву, який під час землеустрою відокремлюється під групові насадження. Орієнтовні норми округи, що до групових насаджень, яких у цей час ще проробляють, щоб виточити, такі: 1) як правило, не менш 0,5 гкт.

на двір, 2) для змішаних господарств, що мають 12 гкт. польової землі, 1 гкт. саду або винограднику, або того й другого разом, 3) для суто садово-виноградних господарств 4,5 гкт. під сад або виноградник, 4) для суто городніх господарств 3 гкт.

Як мінімум, ми відводимо на двір 0,5 гкт., вважаючи, що навіть малосемейний двір має можливість власними силами обробити таку площу. Що ж до великосемейних дворів, зі значною кількістю робочої сили, то тут припустимо збільшити площу до 2-х гкт., але договором обумовлюється термін, протягом якого двір мусить закласти сад.

У тих випадках, коли в населеному пункті не провадиться землеустрію, а населення його в цілому, або окрема група, бажає одокремити масив для саду, райфахівець, вивчивши з соціального боку цю групу, самостійно одокремлює масив і переводить усі вищезазначені організаційного характеру заходи, що зв'язані з організацією групового саду.

Розмір масивів, що їх одокремлено в цей час для групових садів, так у процесі землеустрію, як і з волі населення, дорівнюється 4.000 дес.

Дальша практична робота райфахівця, що до організації групових садів зводиться до такого:

1. Райфахівець, в присутності уповноважених груп чи товариства, або навіть в присутності всього складу групи, організує територію: розподіляє масив на ділянки, повідомляє спільників груп, де саме висаджувати дерева зерняткових порід і де-кісточкових, коли природні умови дозволяють це робити, особисто керує розбивкою саду.

2. Особисто розподіляє посадковий матеріал, що одержано для всього району, керує посадкою, суворо додержуючись принципу групових насаджень.

3. Технічно обслуговує те чи інше групове об'єднання, вимагаючи, щоб виконували технічні вказівки й розпорядження і т. ін.

У цей час групові сади ми маємо на площі 815,5 гкт. Ця площа поділяється на дві частини: а) сади, що їх закладено до 1925 р., загальною площею 425,5 гкт., в яких, за відсутністю посадкового матеріалу, принципу групової посадки не додержано й які характеризуються лише спільністю території, б) сади, що їх закладено після 1926 р. на площі 390 гкт. з суворо витриманим принципом групових насаджень, де розбивку й посадку провадили так, ніби-то заклали один суцільний сад з двох або максимум чотирьох промислових сортів. Стороння особа, одвідавши такий сад, не помітить особих окремих ділянок спільного саду, проте вони в дійсності є, але відомі лише власникам саду.

Правильній організації групових садів останніми трьома роками сприяло те, що більш-менш упорядковалася розсадницька справа, так у нашій окрузі, як і взагалі на Україні, а також і відпуск довготермінових пільгових кредитів, так банківських, як і особливо за фондом боротьби з посухою. Через ці кредити, ми маємо можливість організовано постачати населенню посадковий матеріал, централізуючи заготівлю в руках місцевої спеціальної с.-г. кооперації в особі „Дніпроплодовинсоюзу“ в бажаному для нашої округи асортименті. Не зважаючи на труднощі (суто формального характеру), з якими зв'язана видача кредитів, ми вважали за краще кредитувати населення натурою, бо в супротивному разі регулювання справою постачання посадковим матеріалом вийшло б з наших рук. Кредит такий пільговий та корисний, що є всі підстави вимагати, щоб населення виконувало свої договірні обов'язки й в першу чергу подавало план робіт за такими поділами:

1. Загальні відомості, що до групи або товариства (назва товариства, соціальний склад його членів, з якого населеного пункту т-во відокремлено і т. і).

2. Короткий опис природньо-історичних умов і економічних властивостей району, де розташований груповий садок.

3. Організація території,—загальна площа відводу землі під груповий сад; первісна обробка ґрунту; добір порід і сортів; відсоткове їхнє співвідношення, а звідсіль і розбивка території на квартали; кінцевий термін закультивування всієї площі та інш.

4. Меліоративні заходи: колективні роботи, а) що до будівлі огорожі навкруги всього масиву, б) що до насадження вітроломних ліній, в) що до влаштування зрошувальної сіті, набування поливальних машин і т. і.

5. Технічні способи культури овочевого дерева. Колективна боротьба зі шкідниками та хворобами. Колективна охорона.

6. Організація збуту майбутньої продукції:

7. Кошторис, а звідсіль і потрібні кредити.

Кожне групове об'єднання складає з ОЗВ відповідний договір, за яким приймає на себе низку обов'язків, так що до виконання поданого плану робіт, як і що до виконання всіх розпоряджень та технічних вказівок фахівців. Коли будь-якого пункту договору буде зламано, а також коли план робіт не буде виконано, то це безпосередньо викликає дотермінове повернення кредитів та виключення окремих членів зі складу того чи іншого групового об'єднання.

Мушу з задоволенням сказати, що досі не було приводів, щоб вживати таких репресивних засобів натиску. Ми певні, що найпрактичніша частина того чи іншого групового об'єднання допомогла б нам здійснити такі заходи, через всебічне обговорення цього питання на загальних зборах та винесення, коли в цьому була б потреба, відповідної постанови.

Не могу не зупинитися на негативних сторонах у справі організації групових садів. Перш за все, ми не уявляємо собі, щоб сад міг існувати без зрошення, особливо в умовах степу. Що ж до кредитів на будівництво, та влаштування криниць для зрошення групових садів, то таких не видавалось і внаслідок, через брак вологи в ґрунті, в цілій низці групових садів спостерігається пригнічений стан дерев і навіть великий % загибелі їх, чого не було б при тій умові, коли б садів було своєчасно забезпечено засобами зрошення. Тому на наступний час конче треба, паралельно відпуску кредитів на організацію групових садів, відпускати кредити й на їхнє зрошення.

Далі,—кредити повинні відкриватися щорічно з таким розрахунком, щоб на місцях їх одержували в III кварталі операційного року, а не в серпні-вересні чи березні місяцях, як це спостерігалось до цього часу. Це потрібно для того, щоб наперед можна було внести задаткові гроці розсадникам та забезпечити свої замовлення на посадковий матеріал.

Нарешті, своєчасно вже згадати про технічне обслуговування об'єднань, які мають групові сади. У нас уже є такі райони, де райінтенсивник, маючи аж до 30 різних групових садових, виноградних та городніх об'єднань, не має фізичної можливості обслужити їх, навіть при тій умові, коли його буде звільнено від робіт, що не складають його прямої спеціальності. Потрібні техніки, що за керівництвом райфахівця провадили-б поміж молодих садоводів, виноградарів та городників роботу суто практичного характеру. Лише тоді можна бути певним за долю групового саду.

Правда, що через так зване колективне обслуговування, ми в де-якій мірі виходимо з дійсно скрутного становища. Самий процес колективного обслуговування зводиться до такого: райфахівець, приступаючи до якої небудь сезонної роботи, викликає наперед у районний центр по одному чи по два найактивніших та найспосібніших членів групового об'єднання, протягом 2-3 днів практично знайомить їх з наступною роботою, після чого вони вертаються в свої об'єднання, де вже за їхнім керівництвом решта членів групи провадить ту чи іншу роботу в саду.

Пристаюючи такий, без сумніву корисний метод обслуговування, ми повинні проте відзначити гостру потребу в фахівцях-техніках, якими треба комплектувати райони, бо в супротивному разі групові сади будуть не досить обслуговуватися.

Практика організації групових садків та заходи до забезпечення їхнього розвитку в Маріупільській Окрузі.

Доповідач Козюко В. М.

Грунтові й кліматичні умови Маріупільської Округи цілком сприяють розвиткові плодівництва. Економічні умови округи також дуже сприятливі; при наявності чималого міського та фабричного населення на території округи, а також при зручному транспорті на Донбас та інші значні центри споживання, можливість кризи збуту треба цілком виключити.

Не зважаючи на сприятливі умови, плодівництво на периферії округи серед селянського населення до цього часу дуже мало розвинено, за винятком садів, що біля міста Маріуполя та Бердянська, де сади мають промисловий характер, але вже похилого віку.

На осінь біжучого року загальна площа під садами округи становить приблизно 2900 гкт. За категоріями сади поділяються на присадибні—1710 гкт., позасадибні—312 гкт., націоналізовані—522 гкт., та групові—295 гкт. З групових садів 90 гкт. закладено 1926 р. і 205 гкт. закладено 1927 р., в осіні біжучого 1928 р. закладається 210 гкт.

За породами овочевих дерев старі сади розподіляються так: яблунь—30% груш—20% і кісточкових порід—50%. Асортимент овочевих дерев по округі дуже різноманітний і майже на 40% складається з малоцінних сортів, що не користуються увагою на ринкові.—Що ж до селянських садів, то вони здебільшого мають споживчий характер.

Збут овочів провадиться поки що неорганізовано, переважно за середняцтвом перекупців. Спеціальні Т-ва Садоводів та Виноградарів, що є в Маріуполі та Бердянську, не можуть поки охопити всієї цієї роботи. Уся продукція приміських промислових садів частково реалізується на місцевому ринку, а більшу частину вивозять на Донбас.

Щоб піднести й розвинути селянське промислове садівництво, починаючи з 1926 р. О. З. В. почав закладати групові сади.

Як уже говорилося, протягом двох років—1926 та 1927—закладено лише 13 групових садів загальною площею 295 гкт. В-осіні біжучого року буде закладено 14 групових садів, загальною площею 210 гкт. Групових садів в цьому році на 85% закладено й закладатиметься в цілих земельних громадах і лише 15% закладено в окремих групах, які прийняли спеціальний статут, що до закладки групових насаджень. До цього часу всіх групових садів закладали в виселках переселенських та розселенських, де умови що до закладки групових садів, багато сприятливіші, ніж у старих та великих земельних громадах.

У цей час організація групових садів є основний захід у розвиткові промислового селянського плодівництва в округі. З цією метою в процесі землеустрою відокремлюють спеціальні дільниці на групові сади, площею від 8 до 100 гкт., в залежності від числа дворів земельної громади, що хоче закласти груповий сад, або в залежності від чисельності групи, що виявила бажання відокремити спеціальну дільницю під сад. При відводі дільниці на груповий сад, на один двір відокремлюється пересічно площа 0,5—1 гкт., у залежності від

забезпеченности землею даної земельної громади, чи групи, а також придатності земельного вгіддя на сад.

Не зважаючи на очевидну доцільність закладати групові сади, є багато земельних громад, що під час землеустрію не дають згоди відокремлювати дільниці на групові сади. Це з'ясується переважно тим, що дана громада забезпечена землею, звикла вживати лише зернових культур та не ознайомена з плодівництвом та його рентабельністю. У таких земельних громадах доводиться з'ясувати агітуючи, щоб відокремити дільниці на групові сади.

По окрузі до цього часу відокремлено дільниць на закладку групових садів приблизно 35, загальною площею біля 950 гкт. і передбачається до кінця землеустрію відокремити ще 2.500 гкт..

Відокремлюючи дільниці на групові сади, населення часто-густо не погоджується вилучати дільниць на віддалені від виселків, при чому вимагає, щоб вони були лише поблизу й часто через вулицю, навіть при гірших ґрунтових умовах. Взагалі дільниці здебільшого відводяться поруч з виселком ще й тому, що майже всі селища, яких знов утворюють, розташовуються по долинах річок і схилах балок, де кращі ґрунтові умови, ніж на підвищених місцях. Підготовку дільниці під груповий сад роблять загальну, усю дільницю орють на глибину до 6 верш. Розбивку дільниці під сад провадять одноманітну, при чому віддалень для зерняткових порід дають 4 сажні, а для кісточкових 3 сажні.

Посадку роблять переважно весінню. Кредит надається тільки на те щоб набувати посадкового матеріялу, в сумі 90 крб. на гектар. Населення з свого боку мусить для цієї мети додавати 30 крб. на гектар, але в дійсності це спостерігається дуже рідко, та й то додає кошти не вся земельна громада чи група, а лише окремі громадяни. У зв'язку з цим, через недостатній кредит, доводиться набувати посадкового матеріялу на 50-60% однорічок. Добрий однорічний матеріял приймається краще, ніж сильно розвинені двохрічки.

Посадкового матеріялу для групових садів набувають переважно в своєму розсаднику Окрземвідділу, а чого бракує—в Ульяновському, або в Центральному. Групові сади насаджують з таких порід і в такому відсотковому сполученні: яблунь—60-65%, груш—15-20% і кісточкових порід—15-20 відсотків.

Видаючи земельній громаді, або групі, кредит на закладку групового саду. О. З. В. складає з уповноваженим громади чи групи договір, за яким вони обов'язуються доглядати за садом, згідно плану, що його виробив О. З. В., при чому в план заноситься вимога обов'язково насадити захисні смуги для групового саду.

Загальне інструктування закладкою та доглядом за груповим садом покладається на окрінтенсивника.

Практика організації групових садків та заходів до забезпечення їхнього розвитку в Мелітопільській Окрузі.

Доповідач Мікрін Г. О.

Групові насадження на Мелітопільщині порівнюючи нове явище, що нараховує приблизно два роки свого існування. Спочатку спостерігалось, що селянська людність вороже ставилася до групового садівництва. Опасувалася, що в тому випадку, коли будуть ламати статут, земельні паї відніматимуться.

Однаке, після того, як всебічно ознайомилися зі змістом статуту, прийшли до того висновку, що статут сам собою є не що інше, як лише засіб оформити групу, щоб одержати кредит, бо кожний член групи має можливість у всякий час вийти з товариства; при цьому він не втрачує свого права на садову площу, тоді як разом з виходом він звільняється від відповідальності за дальші зобов'язання товариства.

Трохи пізніше населення визнало величезну господарчу користь групового садівництва, як виробничої форми, що вдало сполучає принципи промислового садівництва з правами спільщика на садову землю.

У слід за цим групові насадження на Мелітопільщині почали зміцнено поширюватися. У цей час людність приймає статут остільки, оскільки треба оформити набування кредиту та відвод землі для насадження в одній ділянці. Місцева практика показує, що в справі групового садівництва легко можна було б обійтися й без статуту, обмежившись відповідними договорами. Оскільки уникнуто остраху, що до статуту, остільки увагу земоргів з'осереджено на тому, щоб виявляти найдоцільніші організаційно-технічні форми роботи, що до закладки групових насаджень.

До групових насаджень ми пристосовуємо такі організаційно-господарчо-виробничі форми, які дають можливість у який завгодно момент кооперувати окремі роботи аж до переведення спільного господарства.

Переходячи до викладення основних моментів організації групових садів, я буду мати на увазі лише сучасні насадження, виключаючи тих, що мали місце в дореволюційний час (болгарські насадження). У відміну від садів дореволюційного часу, я характеризую сучасні групові насадження, як господарчо-виробничі форми, що дають можливість кооперувати окремі роботи, аж до спільного провадження садового господарства, не порушуючи разом з цим прав користуватися земельною ділянкою та насадженнями ні часом, а ні простором.

Уже було зазначено, що дана форма вдало сполучає принципи великого садового господарства з інтересами дрібних виробників. У дореволюційний час групові сади не мали цих переваг; останніх також закладали в одному місці, але тороди й сорти, що їх садили, не погоджувалися між спільниками, що до напрямку рядів, добору асортиментів і т. і., у наслідок чого групові насадження не мали промислового характеру.

Отак 1926 р. групових садів на Мелітопільщині було закладено 92,35 гкт., 1927 р.—364,27 гкт. На осінь цього 1928 р. та весну 1929 р. групових насаджень передбачено 1025 гкт., хоча заявок є на площу більш 1500 гкт.

Групові насадження вимагають, щоб було виконано таких попередніх громадських робіт та заходів, а саме: організувати групові товариства та вивести об'єкти кредитування під групові насадження, оформити одержання кредиту, постачати групові насадження посадковим матеріалом, виявити й скласти плани групових насаджень, здійснити заходи, що забезпечують нормальний розвиток групових насаджень.

Зазначені роботи й заходи ми передбачили в особливій інструкції з заголовком: „Основні моменти організації групових насаджень“. Я не буду зазначувати цієї інструкції в цілому, зупиняюсь лише на окремих її моментах, наприклад застеревши, що на місцях ми вимагаємо, щоб роботи виконувалися точно за інструкцією. Як загальне правило, групових насаджень стимулюють видачею довготермінових кредитів. Кредит надається груповим товариствам, колективним господарствам що зорганізували з своїх членів, окремі виробничі групи, та для групових насаджень одокремили землю в одному місці. Кредит надається виключно бідняцько-середняцькій людині. Групове товариство повинно скластися не менш, як з 10 осіб, що дали на групове насадження не менш 5 гектарів землі.

В першу чергу кредитуються групові товариства, що оформилися, прийнявши нормальний статут, та відвели позасадибну землю, товариства, що організувалися на землевпорядкованих нових виселках, члени яких фактично перешли на нове місце перебування. За іншими рівними умовами, у другу чергу кредитуються товариства, що організуються при старих селах, а також товариства, що відокремили садибні землі. Розмір кредиту минулого року становив 90 крб. на десятину; у біжучому ж році довелося кредитування зменшити до 60 крб. Заявки на кредит подають з додатком сімейно-майнового списку якого було і видно соціально-економічний склад членів групи. Відповідно характеру складу членів, розподіляються кредити окремим товариствам.

Дальше, дуже важливе для нас питання, це видача й оформлення кредиту. У минулому році кредит у сумі 37,000 крб., що його дістали, ОЗВ видав безсередньо Кооперативному Т-ву „Агросад“, яке стояло на чолі кооперативних садових товариств. Гроші видано було „Агросадові“, щоб набути посадковий матеріал для групових насаджень. Проте, коли в-осени почали реалізувати посадковий матеріал, то де-які групові товариства відмовилися від нього, а через фактичний розпад товариств, або тому, що асортимент посадкового матеріалу не відповідав їхнім бажанням. У наслідок „Агросад“ зазнав збитків овочевих дерев довелося частково висаджувати назад у розсадники. Звідси видно, що фактично кредит населенню видавали не грошима, а посадковим матеріалом, якого відпускали за нарядами низових кредитових товариств, видавалися в момент, коли оформлювався боргові з'обов'язання.

У біжучому році, щоб уникнути відмовлень від посадкового матеріалу О. З. В. розасигнував кредит безпосередньо відповідним низовим кредитовим товариствам з тим, аби останні, сумісно з Р. З. В. мали можливість утворити найтриваліших групових товариств, склавши для них організаційно-виробничий план групового насадження та визначивши точний асортимент овочевих дерев. Як і в минулому році, кредитовим товариствам було запропоновано в момент оформлення боргові з'обов'язання, видавати замість грошей, на одержання посадкового матеріалу, відібравши наперед від групових товариств заявку на посадковий матеріал та згоду на передачу Плодоспільці грошей, і закупити його. Отже, згода групових товариств передати гроші Плодоспільці юридичний документ, що дає право стягнути збитки, коли Товариства відмовляться від посадкового матеріалу.

За договором Плодоспілька не тільки постачає посадковий матеріал, й відповідає за переведення практичних робіт, що до розбивки й посадки групових садів, незалежно від того, чи є в Р. З. В. інтенсивник, чи такого не має. Плодоспілька виконує роботи за винагороду 4,5% з суми кредиту, що його надає.

Вважаючи на те, що 4,5 % не досить для того, щоб як слід перевести всі роботи, Плодоспілка передбачала здійснити роботи практичного характеру через райінтенсивників. Проте, О. З. В. не заперечуючи проти найактивнішої участі райінтенсивників у роботі, що до закладки групових насаджень, висловився таки за те, що райінтенсивники не повинні нести будь-якої відповідальності за неправильне виконання робіт, а відповідають лише за доцільність організаційного плану, якого складено, та своєчасність вживання заходів, у зв'язку з поміченими дефектами під час, коли Плодоспілка переводить практичні роботи.

Як відомо, основні моменти організаційно-виробничих планів, що до групових насаджень, передбачив ще Наркомзем, і цих моментів ми пильнували додержувати. Зокрема, ми прагнемо якомога обмежити, до можливого мінімуму, кількість сортів та порід, яких поширюють. Розводимо виключно ті сорти, яких ухвалила Окружна Помологічна Комісія. Пильнуємо, щоб напрямок рядків складав суцільну лінію протягом цілої ділянки, якої відведено; за можливістю відокремлюємо дороги для загального користування; намічаємо місця для загальних будівель та інш. Правильність посадки в суміжних господарствах досягають так: усі спільники мають земельні ділянки однакового розміру, й коли виникає потреба згладити нев'язку в де-кілька аршин з розміром віддалені, що прийнято поміж деревами, ми відповідно збільшуємо або зменшуємо віддалень на де-кілька вершків за таким розрахунком, щоб загальний напрямок рядів утворював єдину лінію.

Щоб забезпечити правильність провадження господарства, ми намітили для спільників групового садівництва, крім зазначених вище заходів, курси при Плодоспільці. Останніми ж часами виявилася потреба забезпечити групові насадження раціональною технікою, що до догляду за деревами, встановленням штату техніків-садоводів. Передбачається що штат техніків організує Плодоспілка; вона зараз має штат, що складається з 3-х фахівців, з яких 2 з вищою й 1 з нижчою освітою, але він має великий практичний стаж. Припустимо, що цей штат на осінь цього року буде поповнений.

Округа користується чималою сіткою плодових розсадників, які передбачають випустити на осінь цього року 900,000 щеплених саженців. Наш дефект, що до виробництва посадкового матеріалу полягає в тому, що ми не можемо визначити певного співвідношення порід відповідно попиту. В цьому році спостерігається де-яка нев'язка між виробництвом та попитом на черешні.

Населення виявляє до молодих насаджень підвищений інтерес, з охотою доглядає за своїми садами, поливає їх, бориться з комахами аж до збору останніх руками.

Групові насадження рік у рік значно поширюються. З'ясується це, поперше тим, що населення добре зрозуміло юридичну й господарчу суть групового насадження, а, подруге, тим, що насадження широко стимулюються видачею кредитів—банківського та з фонду боротьби з посухою. В біжучому році одержимо кредиту під групові насадження з фонду боротьби з посухами в сумі 61.500 крб. та банківського в сумі 15.000 крб.

Журнал засідання № 1, ранок 9/IX.

Волошинов О. В. НКЗС України. Товариші, від імени Наркомзему, дозволяю те першу Всеукраїнську нараду в справі садівництва відкрити.

Це, товариші, справді є 1-ша поширена нарада, де бере участь широка маса, представники центральних і місцевих установ. Перша нарада, що в ній беруть участь робітники досвідних установ.

Коли я не помиляюся, ще за часів гетьманщини, відбулася така нарада у Всеукраїнському масштабі; проте досить ясно, що вона не могла мати а-ні тих наслідків, а-ні тої певної постави питань, які повинна дати зараз наша Всеукраїнська Нарада, перша за часів Радянської Влади. 1924 року відбулася агрономічна нарада, але там справа садівництва стояла, як не самостійне питання. Тепер лише справа садівництва повстає, як питання, що має величезне значіння.

Які завдання стоять перед нами?—Перш за все треба врегулювати справу садівництва, дати такий певний напрямок, що за ним можна правильно її опрацьовувати. Треба цю галузь перетворити в промислове товарове садівництво—це перше питання й завдання нашої наради. В зв'язку з цим повстає питання, щоб утворити такі асортименти, що відповідають цій меті. Таку роботу перевела Головна Помологічна Комісія ще 1924 р., але тепер наслідки тої роботи нас уже не задовольняють, бо асортиментів тоді було вироблено в масштабі колишніх губерній. Тепер-же повстає питання, щоб підійти ближче до округ і до окремих районів, ближче до місцевих потреб, ближче до властивостей клімату, ґрунту то що. Крім того, в зв'язку з розвитком експорту, перед українським садівництвом повстало питання виробити такі асортименти, що відповідають завданням вивозу овочів на далекі закордонні ринки.

Розмір овочевої продукції високої товарової якості в нас незначний, порівнюючи з кількістю садків. Зараз ми прагнемо того, щоб значно збільшити садки, переважно за рахунок усупілених насаджень.

Друге завдання наради є розв'язати низку питань про об'єднання та регулювання діяльності овочевих розсадників України, щоб найкраще постачати посадковим матеріалом ці колективні посадки.

Третє завдання Першої Всеукраїнської Наради в справі садівництва полягає в тому, щоб розв'язати низку питань, що до організації групових садових насаджень. Ця справа нова й великої ваги. Пятнадцятий з'їзд партії звернув увагу на те, що конче потрібно подбати про розвиток широкого усупільнення процесів виробництва в сільському господарстві. З цього погляду третє завдання Наради набирає особливої ваги.

Товариші, я гадаю, що питання, які стоять перед нами, в усій широкості, питання, які пророблятимуться на цій поширеній нараді й розв'язати яких вимагають інтереси будівництва нашого сільського господарства, ви досить добре й розв'яжете. Гадаю, що робота пройде міцно й дружно, й з достатніми наслідками.

З цією метою дозволяю перейти до практичної роботи.

За пропозицією Оргбюра обирається Президія в такому складі:

О. В. Волошинов, С. І. Машура, С. Д. Пушко (НКЗС); В. В. Пашкевич (Все-союзний Інститут прикладної ботаніки та с.-г. вузи); **В. А. Смирєнко** (Досвідні установи); **О. С. Калашник** (Розсадники); **В. М. Корнієнко** (Сад.—гор. кооперація); **М. А. Щербина, Е. Е. Гуле, Н. О. Топкий** (Земоргани); **Ю. І. Ячевський** (Оргбуро).

За пропозицією Оргбюра Нарада приймає регламент, порядок денний (див. стор. 5) та розподіл його за днями роботи.

Нарада переходить до ділової роботи.

В. А. Смирєнко робить доповідь, що склав її він та **В. П. Попов** на тему „Природньо-історичні райони України та принципів міркування, що їх слід покласти в основу, складаючи округові асортименти масового поширення на Україні“. Доповідь повністю надруковано на стор. 7 Праць.¹

Переводиться обговорення заслуханої доповіді.

В. М. Корнієнко (Винницька Плодоспілка). Ми зібралися тут після довгої перерви й вперше можемо розповідати один одному про сучасне становище садівництва на Україні. Цей з'їзд збудовано в такому напрямку, щоб дати повну картину стану нашого садівництва в різних округах. Нам відомо, що немає такої округи на Україні, де не було б садівництва, але не скрізь в однаковій мірі доводиться садівничити. Є такі райони, що їх треба в першу чергу підтримати. Цього вимагають обставини, бо після низки років імперіялістичної й гомо-рожанської війни був великий занепад і тому тепер це питання потребує дуже великої уваги й коштів.

Тепер я скажу про 8360 десятин садів у Винницькій окрузі. Ви скажете, що в нас стільки ж, як у Криму. Дійсно це так, але в якому стані вони перебувають, як до них ставляться. В Винницькій окрузі до останнього часу фахівці працювали в інших галузях сільського господарства—цукровій промисловості, та інш. Садоводи виводили кукурузу й буряки, а про садівництво й не думали. Коли в 1925 році ми ставили питання про те, аби на наш район звернули більше уваги, то громадські діячі остільки ще не усвідомили ваги цього питання, що коли ми показували їм лише половину тої ваги, що має даний район, вони казали—ви фантазуєте. Приїзд в 1926 році Володимира Львовича Смирєнка з метою рекогносцировочного дослідження садівництва—був надзвичайно великий стимул. Після його приїзду зразу почали говорити, питати, чого він приїздив, що казав, і тільки після його дослідження—виявилось, що садівництво Винницької округи має велике значіння.

Треба звернути увагу на природні умови Поділля, щоб забачити потребу перебудувати сільське господарство в значній мірі в садівничому напрямку. Тут природньо-історичні умови надзвичайно сприяють широкому розвитку садівництва.

Тепер що до порід, які є на Поділлі. Ясно, що то за породи: селянська, а не панська культура, та й не така, як у Криму чи інших місцях. У нас на Поділлі більшість садків селянських. Там є сорти, яких ще ніхто, або мало хто й знає, але ці сорти й рівних собі не мають. Наприклад, можна показати на могутні дерева груші Глек, що дають величезну продукцію для сушіння. Дуже розвинена культура слив, і сливу вивозять в сушеному виді. Зараз кооперація намагається поліпшити переробку сливи й іншої сировини. З цією метою у Винниці збудовано велику кооперативну каналну сушарню й вона вже почала працювати. Разом кооперація організує збут культурними засобами садовини в сирому виді.

Аналізуючи стан садівництва на Поділлі та природні й економічні можливості розвитку цієї галузі, треба зробити висновок, що Поділля має право на

допомогу в розвитку садівництва в першу чергу. До того-ж треба мати на увазі, що на Поділлі садівництво перебувало й перебуває переважно в селянських руках.

Ф. С. Свистунов (Окр. інтенсивник Харківщини).

Доповідь В. Л. Смиренка обгрунтовано цілою низкою діяграм, що характеризують ґрунт, клімат та інш.—На мою думку в ці дані треба внести ще деякі корективи, що до Харківської округи. Харківська округа охоплює лісостеп і степ. У степ увиходить перш за все Лозівський район та частина Олексіївського. Ці частини районів наче б то треба віднести не до Харківського району, а до Дніпропетровського, бо й ґрунт і кліматичні умови тут цілком такі, як у Дніпропетровському.

Голос з місця **В. А. Смиренка**: „треба відрізнати природньо-історичні райони й адміністративні округи. Південну частину Харківської Округи в доповіді включено до Дніпропетровського району, як ви правдиво пропонуєте“.

Тепер що до розподілу порід. Доповідач тут рекомендує для Харківського району 80 % яблунь, 5 % груш, 5 % слив і 10 % вишень. У Харківській окрузі є приблизно 8.000 десятин садів, з яких за підрахунком нашого статбюра—78 % дерев кісточкових порід і всього лише 22 % зерняткових. Як порівняємо відсотковий розподіл порід, що пропонує доповідач для Харківського району, з Полтавщиною та Поділлям, то в наслідок матимемо, що Поділлям надається більше кісточкових порід, ніж нам.

Наша агрономічна нарада затвердила такий склад порід: 65 % яблунь, 11% груш, по 12% вишень та слив. Ми вважаємо, що такий розподіл треба залишити, беручи до уваги природньо-історичні й економічні умови району.

Проф. О. Я. Яната (Заступник голови Всеукраїнського Інституту Прикладної ботаніки). Основні моменти, що стоять зараз перед нами й на які попередні товариші вже звертали увагу,—це принципові моменти, що їх треба було б покласти за основу нашого садівництва. Через те, гадаю, в першу чергу слід звернути увагу на ці основні моменти, обговорити їх, а потім вже перейти до конкретних корективів. Я буду висловлюватися лише що до основних принципів моментів.

Перш за все треба намітити, крім завдань окружних, певну послідовність з погляду розгортання наших районів. Це як раз і є доповнення до доповіді. Я хочу зупинитися безперечно на садівництві й на інтенсивних культурах. Ціла низка районів перебуває в занепаді. Особливу увагу треба звернути на Поділля, як на прикордонний район. На райони, найбільш забуті, слід звернути увагу в першу чергу, але це не повинно гальмувати поступового розвитку садівництва в інших районах, де інтенсифікація с.-г. мусить бути особливо розвинена.

Я вважаю за дуже важливе питання про районування, що його поставлено в основу доповіді. На мою думку, основа доповіді полягає в тому, щоб знайти справжні основи для доцільного районування с.-г. До цього часу цю справу не було удосконалено.

Ви знаєте, що проект, якого зараз подано, є великий крок вперед. Основні моменти, що відрізняють даний проект районування, це те, що він додержується природніх умов. Такий метод районування мусить бути основним. Гадаю, нам треба з'осередити увагу на природніх умовах та відійти від меж окружних; тому доповідач правильно зробив, перенісши перспективні плани на природні умови. Цілком правильний також підхід до того, щоб складати в районах реальні заходи. З цього погляду слід було-б побажати, щоб в процесі дальшої праці було більш виточено райони, що були схематично намічені. Що до деталей доповіді в частині районування, то тут можна зробити такі зауваження. Доповідачі не зовсім додержали правильної оцінки умов рель'єфу нашої території. Є

велике розходження природніх умов низьких та високих місцевостей. Візьмемо Полтавський район в тому вигляді, як то пропонують доповідачі.—Ми безперечно маємо в ньому дві частини—наддніпрянську знижену й східну підвищену.

Далі треба звернути увагу на південь України. У доповіді правдиво підкреслено, що на цю частину немає достатніх матеріалів, щоб підійти до правильного районування. Середня течія Дніпра є координата, не тому, що це річка, а тому, що лінією Дніпра йде різка зміна рель'єфу, що відограває видатну роль в нашому районуванні. Далі на південь Дніпро вже не є основна координата для нашого районування. В цій південній частині набувають великої ваги інші фактори районування. Коло Озівського та Чорного морей—висоти змінюються з півночі на південь—з 110 метрів над рівнем моря майже до нуля. Ця низина, що була колись під морем, поступово підвищується на північ.

На мою думку, Мелітопольський і Херсонський природньо-історичні райони, що їх пропонують доповідачі, можливо поділити на декілька районів, які розташовані приблизно рівнобіжно лінії моря, по висоті місцевости, не звертаючи вже уваги на лінії нижньої течії Дніпра.

Крім того особливу увагу треба звернути на зміну природньої рослинности, бо це є останній фактор в природі, й цим вона синтезує природні умови. Треба було б удосконалити проект районування за цим розпорядком. Такі дані, правда ще не опубліковані, є, і їх треба використати, щоб внести корективи.

Що до інших моментів проекту районування, то я звертаю увагу на номенклатуру самого районування. Незручно давати назви „Харківський“, „Полтавський“ і т. і. райони; треба давати назви, виходячи з природніх моментів, наприклад, Правобережне Полісся, Лівобережне Полісся, то що, бо це відразу характеризує місцевість. У зв'язку з цим, номенклатуру треба переглянути.

Грюнер М. М. (Профес. Уманськ. С.-Г. Інституту). Я уявляю собі доповідь, як певну подію в історії розвитку нашого Українського плідівництва. Ми давно обговорюємо, чим могло б бути воно, не тільки про його сучасний стан, але й про його потенціальні можливості. Йх надзвичайно різноманітно оцінюють. Оцінити їх більш-менш об'єктивно можна лише засвоївши метод доповідача, себ-то метод аналізу природньо-історичних і економічних умов. Звичайно, дивно було б доводити важливість таких умов для тих чи інших сільсько-господарських галузів. Для плідівництва вони мають непомірно важливіше значіння, ніж для інших галузів тому, що в інших галузях помилки легко виправити, тоді як в садівництві немає такої можливости. В хліборобстві швидко виявляються наслідки кожного невдалого заходу й помилки з'ясовуються та виправляються швидко. Що ж до плідівництва, то тут набиранню досвіду, крім іншого, перешкоджує забарний період культур, чому досвід набирається надзвичайно повільно. Ми зовсім не можемо сказати, що та картина розповсюдження сортів, яку ми спостерігаємо,—дійсно відповідає природнім здатностям. Доповідач досить широко говорив про розповсюдження сортів. Він зазначив, що велике значіння мають і побутові умови, які можуть викликати розповсюдження окремих сортів, себ-то випадкові умови, тому, на мою думку, покладати великі надії на статистику не доводиться. Певніший буде шлях конкретної аналізу. Я гадаю, що наведені в доповіді дані найцінніші з боку методологічного. Шлях, на який ми вступили, дуже важливий. Що до деталей окремих районів, то тут можна суперечати, проте, не в них головна вага доповіді.

Доповідь показує, як на елементи районування, на клімат, ґрунт та цілу низку інших додатків. Райони кліматичні досить великі, райони ґрунтові мають інтерес, оскільки вони дають межі для кліматичних умов. Тепер вони не мають значіння тому, що на Україні не багато ґрунтів, що не були б здатні для розведення будь яких порід. Кліматичні райони дуже великі й, на мою думку, треба перейти до дрібніших районів. Це наше чергове завдання. Зручно поділити

таку мапу на дрібні райони й на цій підставі будувати централізовану планову політику. Плановість—це сила в нашій сучасній економічній політиці, і тому треба особливо пильнувати, щоб не дискредитувати цього здорового й могутнього принципу. В царині плідівництва це дуже легко може утворитися. На мою думку, буде помилка, коли ми скороспіло позначимо райони й будемо для них декретувати окремі сорти.

Треба нещадно викидати ті сорти, яких досліджено й які виявилися, як не здатні. Але ті сорти, яких ще не досліджено, звичайно не слід викидати. Багато сортів, що їх ще не досліджено, прилучили до аматорських сортів. Через те аматорський сорт часто по суті є кандидат в промислові сорти, але кандидат якого ще не затверджено, й тому таких аматорських сортів-кандидатів не можна вилучати з асортиментів.

Потім що до економічних можливостей механічної переробки. Тут плановість відіграє надзвичайно видатну роль. Конче потрібно з'ясувати можливий розмір нашого споживання й експорту. Вивозних можливостей консервів, для яких споживають цукор, ще не виявлено. З другого боку потрібно визначити, яку сировину та в якій кількості вимагатиме фабричного типу технічна переробка.

Ардат'єв М. М. (Асистент Кам'ян-Подільськ. С.-Г. Інституту). Як справедливо зазначив один з професорів, доповідь з підходом, що був у доповідача, є дійсно подія. Але, на мою думку, це лише частина питання тому, що перейти тепер до практичних заходів важко.

Я хочу запитати представників Наркомзему: скажіть, на який бік, на який район, на яку територію ви будете давати кошти, щоб поліпшити розвиток садівництва?

А де ми будуватимемо сітку шкіл і якого типу, щоб поліпшити справу садівництва? Хай дасть відповідь НКО.

Ми маємо тут аналізу економічних умов, аналізу стану наших окремих територій. На підставі даних Донбасу й Поділля, де однакові умови для розвитку садівництва, я запитаю вас: куди ви даватимете кошти, в Донбас, чи на Поділля. Ми можемо наперед сказати, що в Донбасі робітників ми не матимемо, бо всі робітники йдуть на шахти. Населення має заробітки й не буде дбати про розвиток інтенсивних культур.

Порівнюючи Поділля й Херсонщину, ставимо питання: де будувати плідівництво,—на Поділлі, чи на Херсонщині? Я тільки скажу, що Поділля не має перспектив для розвитку сільського господарства, тоді як Херсонщина багата на землі.

Отже, ми можемо говорити про значіння садівництва на Поділлі, в першу чергу про поліпшення його стану. В минулому Подільське плідівництво стояло на першому місці в плодovому і в інших відношеннях. Чим це з'ясувати? Особливих сприятливих умов і особливої уваги з боку держави—не було. Були лише сприятливі природні умови. Далі спочуття населення, економічний ефект товаровості Подільського плідівництва, ефект величезний, порівнюючи з товаровістю рільництва. Побачили, що садівництво корисніше за рільництво, й почався скажений зріст плідівництва без відповідного кадру фахівців. Ми знаємо, що Туркестан для відправки нижних сортів мав спеціальні пильгові прискорені поїзди, тоді як Поділля відправляло фрукти зо всіма переважаннями і т. і., але все ж таки розвивалося.—Тепер ми бачимо, яку колосальну роботу пророблено було в цьому районі. В інших районах великим авторитетом були школи, курси, тоб то все те, що ми зємо заходами, на Поділлі ж цього не було, проте плідівництво розвинулося. Тепер воно дає високої якості крам.

Треба звернути увагу Наркомзему, Наркомосу, та інших організацій на Поділля, бо ми перебуваємо в дуже загрозливих умовах.

Машура С. І. (Завід. Досвідн. Відділом НКЗС). Перш за все я хочу зупинитися на промовах товаришів, що так палко захищали інтереси Поділля. Мені не зовсім зрозуміла та паніка, яку вони утворюють. Навіщо така абсолютна, так мовити-б, постава питання, що до Поділля. Досвідних установ, шкіл та інших заходів—влада дасть і вживе, там де потрібно, в тому числі й на Поділлі. Я провадив дослідження де-яких степових округ, зокрема Миколаївської й Херсонської. Звідти повернулося до себе досудому багато виселенців з Поділля, не зважаючи на те, що вони прожили на новому місці вже по два роки. Тут є одна причина, яку товаришам з місць не треба забувати, а саме, що подоляни не хочуть кидати своїх садків і живуть в округах, де надзвичайно мало землі. Я вважаю, що місця для особливої паніки—немає, але треба вживати певних заходів, щоб поліпшити стан Поділля.

Тепер що до самої суті доповіді. На мою думку, те районування, яке тут навів доповідач, може в процесі роботи, що до утворення планових заходів, вимагати де-яких корективів; ці корективи треба звести до того, аби ознаки природньо-історичні та інші було доповнено надзвичайно важливими політичними ознаками.

Я вважаю, що реорганізуючи садове господарство, в першу чергу треба кинути сили туди, де того вимагають не тільки економічні умови, але й соціальні потреби.

З приводу асортиментів я хочу звернути увагу на те, що деригувати з кабінетів і теоретично визначати відсотки насаджень груш, яблунь, черешень то що—не можна. Треба всі плани агрикультурного порядку, що базуються на природніх властивостях того чи іншого району, координувати з ринком, його вимогами, оскільки лише точно вираховуючи збут на внутрішньому та зовнішньому ринках, можна забезпечити нормальну реалізацію продукції. Тому всі сортименти треба погоджувати з нашими органами зовнішньої торгівлі. Ось вам приклад—цими днями вернулися до НКЗ представники Держторгу й просять дати вказівки, які сорти жердель придатні до експорту. Це питання поставили в зв'язку з невдачею, що до збуту жердель. Відповіді не довелося дати, виникло питання про організацію на Мліївській Досвідній Станції відділу технічної переробки та вивчення товарних властивостей сировини. Цей приклад свідчить про те, як багато ще є недоробленого в справі асортиментів, і яка велика ще перед нами робота.

Пупко С. Д. (Гол. Інспектор з спеціальних культур НКЗС). Я хочу розвіяти вражіння, що його утворили подоляни. На мою думку, вони в де-якій мірі говорять не по доповіді. Мені здається, що доповідь не мала на меті точно визначити план державних і громадських заходів у царині плідівництва для тої чи іншої округи й визначити його цифрами. Доповідач пильнував поліпшити, на підставі природньо-історичного районування, напрямок нормального розвитку садівництва.

Наш п'ятирічний план заходів передбачає такі цифри: під закладку нових садів в Поліссі ми намічаємо 30,5 % садової площі, що існує, в Правобережжі—50 %, в Лівобережжі—44 %, в степу 65 %. Ви скажете, що ми надаємо переваги степові. Але це не зовсім так, бо в степу зараз садів небагато й таким чином абсолютна величина нових насаджень не така вже велика. Крім того, становище степу поблизу до водяних експортних шляхів, дає йому багато прав на розвиток плідівництва.

Новий п'ятирічний план надає великої уваги Подільському плідівництву, порівнюючи з минулими роками й тому у подолян взагалі немає підстав скаржитися.

Тепер що до самої доповіді. Я приєднуюся до думки товаришів, що дана доповідь є історична в справі угрунтування й планового будівництва плідівництва.

Звичайно, потрібна дальша робота, треба вдосконалити й деталізувати райони, але в основному—доповідь правильно намічає районування й садові завдання окремих природньо-історичних районів. Перед нами стоїть завдання будувати промислове селянське плодівництво, в найближчі роки держава вкладає на це аж до 10 мільйонів, окрім вартости утримання розсадників. Витрачаючи народні кошти, треба бути певним в доцільності цих витрат. З цього погляду доповідь набуває особливої цінности й ваги.

Гуле Е. Е. (Миколаївський Окрінтенсивник). Я не погоджуюсь з доповідачем, що до відсоткової взаємини порід, яку пропонується для Херсонського природньо-історичного району та для Миколаївської округи. Зокрема в Миколаївській округі доводиться взяти на увагу, які площі передбачає план, та зрошувемі вони, чи ні. Для зрошувемих площів можна прийняти відсоткову взаємину доповідача; що ж до площів, яких не зрошують, тут конче потрібно відсоток яблунь зменшити ще на 10 %, додавши 5 % до жердель і 5 % до груш. Крім того, Миколаївську округу можна поділити на північну та південну частини. В південній частині можна збільшити відсоток насаджень жердель. У нас у Миколаївській округі доводиться надавати більшої уваги літнім сортам груш і яблук через те, що в нашій округі панують вітри, що в значній мірі оббивають пізно-осінні та зимові сорти. Тому ранні сорти часто бувають кориснішими за пізні.

У Миколаївській округі зі всіх гріотів найбільшу вагу має Гріот Еспанський, що значно розповсюджений й вищої якости, ніж Гріот Остгеймський; проте на нього недосить звертають уваги. Еспанський гріот має хибу-крихку деревнину, але вважаючи на високу ринкову ціну, його треба поширювати в більшій мірі. Його цінять аж ніяк не менш найкращих сортів черешень.

Низка промовців звертала увагу на те, що степові за планом поширення плодівництва надається занадто великої уваги. Я хочу звернути увагу на те, що не було підкреслено в дискусії.—Адже в степу з постійними недородами через посуху сади й виноградники є страхові клини проти неї.

Щербина М. А. (Київський Окрінтенсивник). Попередні промовці зазначали те велике значіння, яке має доповідь. Я теж хочу зазначити, що на мою думку, ця доповідь дійсно робить епоху. Раніш ми мали лише уривчасті відомості, а тут є суто-науковий підступ, обґрунтовування на підставі ортографічних, кліматичних і ґрунтових даних. На мій погляд, доповідь носить характер макро-схематичний і тому гадаю, проект районування треба розглядати, як проєкційний. В цій доповіді, як в призмі, відбиваються всі попередні позитивні й негативні моменти в садівництві. Ми бачимо, що коли з боку кліматичних даних вже можна підвести певний ґрунт під плани наших заходів, то все ж таки відразу покласти уґрунтування соціально-економічне ми не можемо. Я гадав би, що поруч з такими ґрунтуваннями природньо-історичними, слід додати економічні моменти, про які досить виразно казали. Перш за все ми повинні уявити собі, які райони стали промислові та в яких районах взято до уваги статистичні дані перевозки продуктів садівництва. Тому ми задоволені, що в цій доповіді було взято до уваги тих статистичних даних, що характеризують вивіз чи довіз з даної місцевості того чи іншого продукту.

Тут представник з Поділля казав, що Україна є дуже добрий садівничий об'єкт, і що вона може зрівнятися з Кримом. Крим з своїми 12.000 десятин дає товарової продукції більш ніж Україна з 200 тисяч десятин. Недавно було переведено спеціальне досліджування Київської округи й виявилось, що з 3.500 десят. є промислових садків 300-400 дес., а решта являє собою надзвичайно дрібні дільниці. Під час районування треба було-б підкреслити моменти початку розвитку промислового садівництва, яке в нас ще не досить широко розвинулося. В цей час, як правильно зазначив доповідач, треба ставитися обережно до поширення літніх сортів. Що до Київської округи, то там виявля-

ється, що літніх сортів у селян є досить. Технічна переробка й транспорт на далекі ринки літніх сортів майже неорганізовані, а тому я вважаю, що поширювати літні промислові сорти треба обережно.

Широко культивувати вишні хоч би на Київщині навряд можна. Найбільший відсоток садів у нас вишневих, тому збільшувати їх недоцільно. Що ж до літніх сортів взагалі, то я б утримався поширювати їх ще й тому, що збір припадає на той час, коли в селян жнива. У хліборобській країні не до літніх сортів, і як ми їх навіть поширимо, то врожай у значній частині не буде доцільно використовуватися.

Попов Й. П. (Інспектор Досвідного Відділу Н. К. З. С.). Даний проект районування України має так загальний інтерес, як і інтерес по лінії хліборобства. Що ж до лінії плідівництва, то тут, на мою думку, він має менший інтерес.

Справа полягає в тому, що промислове плідівництво, так на Україні, як і в Західній Європі, Америці й на всьому світу буде поширюватися по долинах. Для цього є ціла низка причин. Нарис кліматології й районування, що в цій доповіді, виходить з середніх метеорологічних та кліматичних даних для середнього рельєфу. Але умови долин зовсім інші, ніж умови середнього рельєфу, що оточує. Для дерева не важливо скільки воно матиме опадів, а важливо, скільки воно матиме води для корінів. З цього боку цікаво вивчити природні умови долини. Де-які долини вже почали вивчати, але це вивчення не систематичне й охоплює надзвичайно мало долин на Україні. На мою думку, ми повинні прагнути того, щоб це вивчення долин було планове. Візьмемо таку долину, як Придністер'я,—її майже зовсім не вивчено з боку природньо-історичних її умов. Ми не можемо містити товарні сади без правильного вибору наперед місцевості. Ми повинні містити їх туди, де напевно матимемо прибуток. А таке місце певного прибутку для плодового саду є лише долинний ландшафт. В цей час площа товарного плідівництва незначна. Проте, коли воно розвинеться, тоді виникне конкуренція й сади, що розташовані в несприятливих місцевостях, будуть стратні. Тут, вивчаючи кліматичні умови долини, і взагалі, вивчаючи клімат України, стосовно до плідівництва, на мою думку, цікаві, крім середніх даних, абсолютні величини негативних даних, наприклад, для плідівництва дуже важливий абсолютний мінімум температури в даному районі, частота повторення й довгість, а не визначення середньої річної температури. Далі кількість опадів в різні періоди року.

Міхрин С. Г. (Мелітопольський Окрінтенсивник). Перед нами завдання скласти п'ятирічний виробничий план і ми мусимо намітити обсяг і напрямок тих чи інших культур. Перша частина доповіді тов. Смиренка—мене дуже задовольила—метод і напрямок висунені правильно. На жаль, друга частина доповіді задовольняє мене менш, бо економічні моменти не досить повно висвітлені. Зокрема, треба звернути увагу на відсутність зв'язку між плановими припущеннями доповіді й обліком виробництва продуктів плідівництва не тільки України, але й Криму, Кавказу, Туркестану і, як хочете, то й Центральної Росії. Виявилось, що минулого року черешня Франц-Йосиф, яку доповідач назвав класичним черешневим промисловим сортом, при збуті на Московському ринку дала збиток. Це сталося тому, що плоди даного сорту попали на ринок одночасно з російськими суніцями. Через це минулого року черешня Рання Ринку, всупереч звичайному,—виявилася прибутковішою.

Що до питання про бажані відсоткові відношення поміж породами, що їх поширюють на Мелітопольщині, то, на мою думку, треба скількись змінити цифри доповіді: яблуням слід надати 20 % і грушам 20 %.

Вважаю за потрібне зазначити, що промислових пловодочих районів ще не вивчено. Нарада повинна звернути увагу НКЗС на те, що конче потрібно дослідити ці райони.

Киркопуло Ю. М. (лектор Одеського С.-Г. Інституту). Я хочу констатувати надзвичайно велике задоволення в тому, що наша молода досвідно-плодівнича станція за недовгий період намітила цілком правильний шлях, що до розв'язання цього плутаного на сьогодні питання. Метод підходу, щоб розв'язати питання про розвід різних плодових дерев, а також сортів, я вважаю за правильний. Лише з таким методом ми зможемо підійти до розв'язування інших питань. На мою думку, цей метод для питань помологічного районування й встановлення різних меж щоб розводити різні породи,—є єдиний і разом його треба вважати за перший стан роботи. Другий стан мусить полягати в тому, щоб детально вивчити асортимент, що є в цей час на Україні. У нас на Україні, в залежності від цілої низки різних впливів є величезний склад різних сортів. Здебільшого наші помологічні комісії орієнтувалися на особистому смаку, а об'єктивних засад оцінки не було. Другий етап роботи,—це вивчити те, що є в нас. В якому напрямку треба було б повести роботу,—роботу надзвичайно велику, що вимагає відповідно підготованого кадру. Це питання помологічних властивостей тих сортів, яких ми маємо,—ринкова їх якість, ставлення до ґрунту, термічні умов і т. і.

Конче потрібно, щоб Мліївська Досвідна Станція розробила методіку, досить просту й зрозумілу, за якою на місцях провадили б роботу, що до вивчення сортів.

Лише тоді, коли буде пророблено другу роботу, ми матимемо змогу правильно й планово підходити до розв'язування питання про нові насадження. Чуварт нам опрацьовувати питання, як обмежити розвід сортів. Я вважаю, що варт. Припустимо, що ми зробимо де-які помилки, це не важливо, проте в усякому разі ми станемо на шлях планового розводу. Звичайно, з цього боку треба підходити до справи обережно й не можна встановляти окремих заборон, щоб вводити той чи інший сорт.

Вивчати економічні умови садівництва треба почати зараз, незалежно від першої та другої частини роботи.

Проф. Явата О. Я. (Всеукраїнський Інститут Прикладної Ботаніки). Тут говорили про Поділля. Поділля—це сама підвищена частина України, і в зв'язку з цими гірськими рель'єфами та лісами, там дуже сприятливі умови для садівництва. Найсприятливіші умови для садів там, де були ліси й тому там (через ці природні умови) садівництво найшло свій розвиток. Друге—це економічні умови.—Населення само звертає велику увагу на садову культуру, відкидаючи все інше. Отже, коли ми до цього підійшли, треба передбачити цілком реальний розвиток садівництва на Поділлі. Зокрема не треба забувати про південний придністрянський схил, що є наш Крим; це єдиний південний схил на Україні.

З вважаю, що доповідь, без сумніву, треба прийняти в її основних підходах до умов районування садівництва. Основне наше завдання—виявити, в яких районах, які культури можливі. Друге завдання—виявити, що саме розводити там, де можна розводити.

Я вважаю, що ми повинні відкинути непорозуміння з Поділлям і з переселянами, бо вони тікають на Поділля не тому, що там дуже добре, а тому, що вони не можуть жити в степу; один рік у них посухло, другий померзло і т. і.—Вони тікають від посухи, це треба взяти до уваги. Ті, що тікають, кажуть: „Там ми хоч картоплю мали, а тут нічого.“

Тепер друге—про районування. Основне питання—це принцип районування. Треба на це звернути увагу й серед цих принципів районування треба відкинути розподіл на 4 великих країни. Це висновок, який треба зробити з того, що я раніш казав. Тепер ми переходимо до 14 районів і це є той шлях, яким треба йти. Тут було підкреслено, що в межах кожного району умови такі різно-

манітні, що говорити про які небудь загальні асортименти важко. Безперечно, в межах окремого природнього району ми маємо досить різні умови для культури рослин, в залежності від схилів, близькості ґрунтової води то що. Не дурно ж селяни сіють на різних схилах різні сорти пшениці. Для плодових дерев умови мікрорельєфу мають ще більше значіння.

Кінцеве слово доповідача Смиренка В. А. Перш за все дозвольте зазначити, що багато промовців критикували доповідь не з погляду її змісту, який передбачається заголовком доповіді, а з погляду того, що вони бажали почути від доповідача. Ціла низка товаришів висловлювалася на тему про користь садівництва, про значіння садівництва для тих чи інших районів України, про економічне значіння та вивченість або невивченість садівництва, звертала увагу на питання про планує підстави в царині організації садових заходів та інші.

Дозвольте сказати, що тема моєї доповіді значно вужча, а саме: „Природньо-історичні райони України та принципів міркування, що їх слід покласти в основу, складаючи округові асортименти масового поширення на Україні.“

Зокрема т. Машура вважає за потрібне коректувати й деталізувати доповідь з погляду політичного, себ то показати де саме державі треба вжити тих чи інших заходів, та в якій кількості. Адже наша доповідь не торкається плану заходів. Та ж ми мусили відповісти лише на запитання—які природні умови України, за цима ознаками районувати її, зазначити де саме й що саме може й повинно рости, в якому напрямку повинно розвиватися плідництво того чи іншого природньо-історичного району. Кількісне ж визначення заходів—це вже справа політики. Можна мати два аналогічні що до можливостей райони, проте стимулювати розвиток в одному більш, ніж в другому і т. і.

Майже всі промовці, що давали загальну оцінку доповіді, вважали за потрібне підкреслити свою згоду з провідними його тезами. Тому мені залишається відповісти лише на окремі питання.

Що до відсоткового розподілу порід для окремих природньо-історичних районів т. Свистунов пропонує для Харківського району збільшити кількість слив. Я проти цього не заперечую, як не заперечую й проти поправок до питання про відсоткові взаємини, яких пропонують т. Мікрин для Мелітопольщини та т. Гуле для Херсонщини. Ще в доповіді я застерігав, що ми маємо дуже небагато даних для того, щоб розв'язувати питання про відсотковий розподіл порід. Треба уважати, що відсоткові взаємини, які ми приймаємо зараз, дають дані лише з точністю першого наближення. Треба доручити Помологічній Книзі розробити ці взаємини детальніше.

Вказівки професорів Янати й Грюнера про те, що конче потрібно далі розвивати роботи що до районування, приймаю цілком. Без сумніву ми даємо макросхематичне районування. Вважаю також за правильне змінити назви районів, надавши ним номенклатуру, що впливає з суті природньо-історичного розподілу України, а не з назви місцевості.

Потенціальна цінність сортів, що їх ще не вивчили й залічили до аматорських сортів, на мою думку, теж велика. До цього ж погляду пристає й професор Грюнер. Даної групи сортів, без сумніву, треба пильнувати й вивчити її. Проте, сорти, що їх дослідили й що виявилися, як нездатні, треба рішуче викидати з сортиментів промислового значіння.

Що до промови т. Ардат'єва, то вона дуже цікава з погляду характеристик Поділля, але вона безпосередньо не стосується до теми моєї доповіді.

Т. Машура зазначив, що Держторг звертався до Наркомзему в справі вивчення гідностей плодів. Вивчення технічної гідності плодів з погляду можливостей збуту, цін то що,—це розділ, якого ще не почато. У наступних доповідях ми ще вернемося до цього питання.

Т. Попов зазначає, що плідівництво всіх країн поривається в долини і що наші природньо-історичні райони не можуть у відповідній мірі висвітлити властивостей і районів долин. На мою думку, це твердження не зовсім правильне. Жерделі, черешні, вишні й десертні сорти слив, мабуть, як правило, не мають такого прагнення. Крім того, без сумніву, кліматичні властивості долин, що їх обумовлюють характерні риси долинового мікрорельєфу, не так уже істотно різняться від середніх кількісних даних сіті метеорологічних станцій. Цей погляд у де-якій мірі стверджують спостереження Мліївської Досвідної Станції. Доцільність розводити у нас на Україні сади в долинах також викликає багато сумніву. Наш відомий фітопатолог А. И. Боргардт ставиться негативно до садження садів на низинах з тих міркувань аби зберігти здоров'я дерев. В усякому разі є багато підстав вважати, що упевненість т. Попова в тому, що наші сади треба з'осереджувати в долинах, не така вже обгрунтована. Що до потреби звернути увагу на критичні температури, то в доповіді цей момент був зазначений і демонстрований картами.

Голова Наради А. В. Волошинов. Кінцеве слово закінчено. Є пропозиція обрати комісію, щоб виробити резолюцію, що до даної доповіді. Пропонується комісію в такому складі: М. Л. Щербина (Голова), О. Я. Яната, Е. Е. Гуля, М. М. Грюнер, В. М. Корнієнко, М. М. Ардат'єв, И. П. Попов, Ю. М. Киркопуло та доповідачі.

Нарада приймає пропозицію А. В. Волошинова й запропонований склад комісії.

Журнал засідання ч 2. Вечір 9/IX.

Слухали доповідь Л. М. Ро: „Взаємовідносини різних сортів окремих плодкових порід в процесах перехресного запилення та самозапилення (див. стор. 34 Праць), та головну частину доповіді В. Л. Симиренка: „Сортименти масового поширення для окремих округ України“ (див. стор. 35 „Праць“).

Журнал засідання ч 3. Ранок 10/IX.

Слухали кінець доповіді В. Л. Симиренка: „Сортименти масового поширення для окремих округ України“ (див. стор. 35 „Праць“).

Після цього почалась загальна дискусія з приводу цієї доповіді, а також з приводу доповіді Л. М. Ро „Взаємовідносини різних сортів окремих плодкових порід в процесах перехресного запилення та самозапилення“.

М. Б. Метельницький (асистент відділу садівництва ХОС-ХОС).

Дозвольте доповнити доповідь, що її зробив Л. М. Ро, де-якими висновками відділу садівництва Харківської Обл. С.-Г. Досвідної Станції. Відділ розпочав роботу над вивченням запилення сортів у 1923 р.. Перший рік відділ працював тільки над вишнями, через те, що цвітіння саду дозволяло працювати тільки з ними. 1924 року перейшли до праці й з яблунами. Взагалі, робота перших двох років була орієнтовною з метою одночасової проробки методики та техніки праці. До 1925 р. праця провадилась в Харківському 12-14 річному садочку Відділу. З 1926 р. працю перенесли до „Каразинського саду“ Відділу, і тут вона ведеться вже за стрункішою програмою, при чому з 1928 року починається праця з грушами та сливами.

Усю увагу Відділ з'осереджує в першу чергу на проробці сортів 1-ої групи місцевого асортименту, себ-то тих, що їх намічено для широкого розповсюдження, потім 2-ої групи—обмеженого розповсюдження, а далі 3-ої групи, цікавих, але мало вивчених сортів.

Праця провадиться за таким методом: сорти в першу чергу проробляються, що до їх самозапилення. При цьому береться як найбільш повторень, а саме не менш двох, з числом квітів в кожному повторенні не менш як 500. Як наслідок 2-х—3-х років праці визначаються 2 групи сортів: стерильні, або майже-стерильні з одного боку та фертильні—з другого. Потім, залишаючи тимчасово фертильні сорти, Відділ береться до проробки стерильних сортів, запилюючи їх в першу чергу сортами 1-ої групи, а потім вже й 2-ої групи. Встановлена напочатку стерильність дає змогу здешевити працю, бо кастрація квітів, що необхідна при перехресному запиленню, не є необхідна в цьому разі, тому через спрощення роботи можливо збільшити кількість повторень, а через те побільшиться одночасово й правдивість досвідів. На підставі приведених праць, Відділ може вже зробити де-які практичні висновки, а саме:

Антонівка звичайна може бути віднесена до групи майже стерильних сортів. За 4-х річними даними вона при самозапиленні дає менш ніж 1% зав'язків 1928 р. був намічений для Антонівки як остаточний; досвід поставили в 6-ти повтореннях з загальною кількістю квітів більш а ніж 3000. Праця провадилась з усією можливою старанністю, і як наслідок одержали 0,2% зав'язків, в той час, як на контрольних гілках її було більш 20%.

Після віднесення Антонівки до майже стерильних сортів, ми перейшли з 1928 року по вивчення питання з якими сортами краще її сполучати. З цією

метою Антонівка запилювалась тими сортами 1-ої групи, що цвітуть одночасно з нею, а саме Боровинкою, Пепінкою Литовською, Ренетом Золотим Курським і сортом 2-ої групи—Штетинським червоним.

Перші три сорти виявили себе хорошими запилячами, Штетинське же червоне дало 0⁰/₁₀₀ зав'язків. Треба відмітити як наслідок 3-х років досвідів, що Штетинське червоне зарекомендувало себе, як зовсім самостерильний сорт.

Боровинку, на підставі теж 3-х річних досвідів, доводиться віднести до слабо-фертильних сортів—1,5⁰/₁₀₀ зав'язків.

Пепінка Литовська (за 3-х річними даними) характеризується, як сорт фертильний—8-17⁰/₁₀₀ зав'язків, що забезпечує цілком достатні врожаї. Мабуть цим в значній мірі пояснюється її висока та постійна врожайність. Слід ще додати, що коли запилювати Пепінку Литовську Антонівкою, то ⁰/₁₀₀ тих плодів, що зав'язалися,—збільшується вдвічі.

Ренет Золотий Курський за даними 2-х років дає 0⁰/₁₀₀ зав'язків.

Папіровка, Ворвулька, Бутське, Ренет Ландсберзький—стерильні чи слабо фертильні.

Майбутнього року Відділ візьметься до ширшої проробки питань перехресного запилення.

Наша праця з вишнями та черешнями дала досить вражаючі цифри:

Любська вишня (4 роки спостережень) дає до 40⁰/₁₀₀ зав'язків, Довголітка—18,4⁰/₁₀₀, Гріот Остгеймський та Дрогана жовта—0⁰/₁₀₀. Встановлення стерильності Гріота Остгеймського та високої фертильності Любської—дало можливість розробки методики ізоляції квітів при штучному запиленні.

1927 року до вишень додаються ще сорти—Шпанка рання та Англійська скороспіла. Обидва сорти означаються високою фертильністю.

З груш Лісова Красуня, Олександрівська (Філонівка) та Бергамот осінній—фертильні, Штутгартське Руселе—стерильне.

Ось коротко, ті висновки, що їх може зробити Відділ на підставі пророблених досвідів.

М. А. Захаров (Зав. Радгоспом „Підгородне“ УРГО в Мелітополі). Кінцем ми мусимо садовити ті сорти, що їх потребує ринок і тому велика шкода, що тут нема представників Держторгу, та Плодоспілки. Коли-б вони висловили свої бажання що до сортів, то цим вже майже розв'язувалось питання про те, що ми будемо розводити. В першу чергу треба дістати усіх даних від наших плодоторговельних організацій що до торговельної вартості тих чи інших сортів. Ми намагалися одержати відповідь на це питання від Плодоспілки та Плодо-союзу, але даремно.

Тут уже було сказано, що Держторг запитує, які саме сорти жерделі треба експортувати. Коли здається було-б нормальніше нам спитати, що вирощують овочі, у Держторгу, що саме треба розмножати в інтересах нормальної плодоторгівлі. Ми заслухали доповідь тов. Ро, про особливості окремих сортів, що до запилення. Стосовно до потреб Мелітопільщини, мене турбують великі односортні насадження жерделі Червонощогої та лише всього трьох сортів черешень—Франц-Йосіфа, Жабуле й Французької чорної. Тому що ми достатньо не знаємо особливостей запилення цих сортів і на далі, коли почнуть вимирати в старих насадженнях інші сорти, чи буде забезпечене нормальне плононошення сортів, що я перелічив.

Професор М. М. Грюнер (Уманський С-Г. Інститут).

Головні цінності роботи доповідача полягають не стільки в матеріялах, що він зібрав, скільки в способі їх проробки. Та велика кількість знань, уваж-

ности та вдумливости, яку вклав тов. Смиренко в свою роботу й надає їй цілком виключного значіння. Робота, яку проробив доповідач, значно посунула вперед не тільки установлення нормальних промислових асортиментів, але також у значній мірі встановила методи цього фаху праці.

Асортименти по окремих Округах, що їх пропонував доповідач, у значній мірі схематичні. Кожна Округа має значну різноманітність своїх економічних та природних умов, тому асортименти в середині кожної Округи мусять бути це деталізовані. Не можна не звернути уваги на особливості мікрорельєфу, ґрунтів, рівня ґрунтових вод. Так само, цілком природньо мати особливі підґрундові асортименти.

Я гадаю, що ми не зможемо зараз обмежитися прийманням тих чи інших асортиментів. Ми мусимо забезпечити надалі вивчення та дослід нових сортів. Тому потрібно звернути увагу на ще мало-вивчені сорти, вивчати їх та досліджувати, а також включати до асортиментів аматорського значіння.

Асортименти, що їх пропонує до ствердження т. Смиренко, є опрацьований збір матеріалів, що їх виробили місцеві помологічні комісії. Мені доводиться брати участь у 2 таких комісіях і я знаю, який має вплив досвід і власний смак окремих осіб на асортимент того чи іншого району. А все-ж ці конкретні асортименти виявляють величезну цінність. Кращих ми одержати не могли, тому з цього відношенні не можна робити закидів доповідачеві. Але за декілька років, коли ми зберемося знов, я хотів би мати змогу говорити про сортименти, які-б були обґрунтовані новими й в цей раз цифровими матеріалами. На мій погляд треба поставити на порядок денний сортовивчення та сортодослідження. До цієї справи треба притягнути органи, що керують державними та колективними садками, щоб улаштувати в них біологічні та господарчі досліді над сортами. Почасти це питання розв'язується проектом заснування Помологічної Книги, але мені здається, що біологічним питанням там не надається належної уваги. На думку Володимира Львовича це справа Досвідних Установ, але я мушу сказати, що справи Досвідних Установ мають обмежений районний характер. Потрібна централізована робота, що дала-б наслідки вивчення та дослідів сортів. Це питання треба поставити на чергу, але воно вимагає якогось центру для свого переведення, якого ми ще не маємо. Отже мої побажання стосуються до того, щоб при визначенні асортименту було звернуто увагу, для яких умов рекомендується той чи інший сорт, і було поставлено питання надалі про перевірку асортиментів шляхом організованого вивчення та дослідження сортів. Я хочу ще зазначити потрібність сортової роботи над усіма місцевими сортами, також над кісточковими, не тільки в розумінні введення нових сортів до асортименту, а особливо в розумінні розкладу на складові частини того сполучення сортів, які у нас часто розповсюджуються під однією назвою.

Н. С. Свистунов (Окр. інтенсивник Харківськ. О. З. В.).

Професор Грюнер казав, що потрібна надалі проробка асортиментів, при чому необхідно звернути особливу увагу на асортимент місцевих сортів. У Харківській Окрузі є солідний асортимент таких сортів, але вони не досліджені. Мені здається, що слід звернути увагу на асортимент Харківської Округи. Там є сорти, як північні, так і південні. Північні сорти: Антонівка, Ренет Золотий Курський.

Антонівка не так цінна, порівнюючи з Курським, крім того вона пошкоджується грибовими хворобами. Нам включено Бойкена, але він пошкоджується від морозів. Правда, його можна розводити у південному районі. Доповідач пропустив тут сорт вишні Довголітки. Ця вишня дає найкрупніший врожай по Харківській Окрузі. Від неї ми не відмовимся. Тепер я хотів відмітити відносно асортиментів таке: позаторік у Харкові була Помологічна Нарада й було улаштовано виставку. Її відвідав Григорій Іванович Петровський. Коли ми знайомили

його зі своїми сортами, саме трапились такі назви—Антонівка Золотий Чернець, Спадкоємець, Королева і т. і. Т. Петровський розвів руками й каже: „а деж наші сорти? Ми перевернули всю Росію, а ви все сидите з ченцями та царями”. Отже, я гадаю, що треба зробити перегруповання та відмовитися від таких назв.

Ю. І. Ячевський (Заст. Директора Мліївськ. Досвідн. Станції).

Мені кинулась у вічі велика кількість сортів, що їх включено до асортиментів масового поширення. Здавалось-би, що коли Наркомзем хоче встановити такі асортименти, то Держава має таких два основних завдання: використати поперше, як найкраще природньо-історичні й екологічні умови для тих чи інших сортів, та, подруге, встановити дійсний промисловий асортимент, який дав би велику товарову масу. Мені здається, що ці два принципи Держава мусить взяти за провідні для асортиментів масового поширення. Отже я гадаю, що авторові доповіді та тез складати ці асортименти було дуже важко. Біологія наших окремих сортів ще далеко не вивчена, і ми не маємо певних ознак, за якими можна було-б встановити, що даний сорт може існувати при певній температурі і т. ін..

В даному разі автор тез мусив зупинитися, як це він і казав спочатку, на міркуваннях Округових Помологічних Комісій. Безумовно, не можна відкинути, що вони підходили до встановлення цих асортиментів до де-якої міри суб'єктивно. Це видно з такого прикладу: міністр Підбільський введено в 3-х округах. Ці три округи знаходяться в різних місцях України й тому різко відрізняються своїми природніми умовами.

Що до величезної кількості сортів, то з них передбачається вирощувати в розсадниках цілої України 135 сортів: 61 сорт яблунь, 31 груш, 18 слив, 13 черешень та 12 сортів вишень. Отже, товариші, я зупинюся трохи на яблуках. Іх всього ми маємо 61 сорт, з яких зимових сортів намічено наче-то 33 й це є основний товаровий експортний асортимент. На жаль, ми не мали доповіді Наркомторгівлі, а вони сказали б напевно, що їх ранньо-осінні сорти малі цікавлять. Мені здається, що Північна Америка трошки довша й ширша за нашу Україну, а там товарових зимових сортів є всього щось 10 або 12. Чому-ж не йти нам у цьому за прикладом практичних американців? Безумовно, ця величезна кількість виникає з різних моментів і, в першу чергу, з моменту суб'єктивизму. Подолянам подобається одне яблуко, іншим інше. Подруге безумовно треба визнати, що хоч простір України й не великий порівнюючи з Сполученими Штатами, але природні умови різних округ надзвичайно різноманітні, і не можна Чернигівщину порівнювати з Херсонщиною. Це теж може вплинути на певну різноманітність українського асортименту. Але, товариші, як що проглянути асортименти, то кидается в очі, що для масового розповсюдження пропонуються сорти найрізноманітнішої вартости. Тут поруч із справжніми експортними або господарсько-споживчими сортами, ми зможемо знайти й такі, що може для деяких районів і промислові, але для других мають суто аматорське значіння. Це збільшує природньо, абсолютну кількість сортів. Серед яблук, наприклад, до асортименту Шевченківської округи занесено Ренета Симиренка, який в місцевих умовах невеликої вогкості пошкоджується, а поруч є Пармен, що славиться в Німеччині, та пишно росте. Також і серед кісточкових є сорти лише аматорського значіння. Я беру це тільки як приклад того, що в де яких районах є не відповідні сорт. Треба уважно й суворо підійти до розгляду сортів і, розглядаючи з цього погляду асортименти, значно їх скоротити й надати товарового, а не аматорського значіння.

О. М. Сідак. На мою думку, слід було-б при розгляді асортиментів, умовитися взяти за основне той напрямок, якого ми будемо надавати садівництву, а саме промислове садівництво.

Сталінському району дали Боровинку, такий, здається, непередливий сорт, а добре туди він не підходить, бо дає там дрібні овочі. Треба спочатку вивчити всі ознаки сорту, а потім вже рекомендувати.

Також мені здається, що не можна вести садівництва без зрошування, бо оді ми не матимемо промислово-експортної продукції. Треба ще з'ясувати ідентифікацію різних сортів до умов місцевості, де їх буде насаджено-на поляни, а бальці, чи на високих місцях, та перевірити, в якій мірі ті чи інші умови ідбиваються на врожаї. Взагалі врожайність буває вища в тих садках, що знаходяться в балках, долинах, як наприклад, в садках Харіна та Павлова Криворізького району.

С. Д. Цупко (Старш. Інспектор Н. К. З. С.).

Я хочу сказати декілька слів що до асортиментів. Коли ми кілька років тому назад почали організацію помологічної роботи, то перед нами стояло завдання утворити такого сортименту, який би міг забезпечити товарове садівництво. Але ж завдання стоїть перед нами і тепер. Для цього треба очистити асортименти від всього зайвого та вибрати з них те краще, що може бути придатним для нашої садової промисловости. Коли ми вироблюємо асортименти, то повинні перш за все вирішити, на який ринок ми орієнтуємося: тільки на внутрішній, чи також і на закордонний. Звичайно, що в першу чергу ми повинні задовольшити наш внутрішній попит, який що-року росте, але разом з тим не слід забувати також і про закордонний ринок. Україна серед Радянських Республік союзу займає по своїм природнім умовам, що до розвитку садівництва, перше місце, а економіка нашого селянського господарства вимагає поширення трудових товарових галузей, одною з яких і є садівництво. Виходячи з цього, садівництво у нас повинно будуватись за певним товаровим напрямком.

Багато товаришів захоплюються місцевими сортами й пропонують виробити асортименти головним чином з них. Мене цікавить, як уявляють вони собі, куди де їхня продукція? Напевно, наші міські та західні ринки не приймуть багато сортів цієї групи, в той час, як наша мета—це дати продукти плодівництва містам і містам, а також вивозити що-року плодової сировини на 40-50 мільйон цибров. за кордон.

Після ознайомлення з тим асортиментом, що його пропонує доповідач, я зроблю висновок, що він занадто широкий, та приєднуюсь до пропозиції самого доповідача—ще скоротити список сортів.

Безумовно, для остаточної проробки асортиментів, ми виберемо комісію. пропоную цій комісії провести старанно перевірку сортів, відкидаючи на бік е аматорське. Треба, щоб в нашому асортименті основне місце займали дійсно цюмислові сорти, бо тільки вони зможуть дати нам товарову сировину.

Н. О. Тонкий (Райінтенсивник Голо-Пристанськ. РЗВ).

Доповідач увесь час казав про суб'єктивність роботи Округових Помологічних Комісій. Мені здається, що це не зовсім правдиво, бо недостатність слідків їхньої роботи часто-густо пояснюється відсутністю відповідних матеріалів з помології. В нашій праці ми керувались, по-перше, ознаками товаровості сорту та потім тим, можлива чи ні культура його в місцевих умовах. За критерій сорто ми брали те, як витримав наш сорт зимні морози 23/24 р. та посуху 21 року. Ті з сортів, що добре перенесли їх та мали товарове значіння, ми й заклали до масового асортименту. Виходячи з таких міркувань, ми внесли сорт змарин Білий і були дуже здивовані тим, що його нема в асортименті, який сунув доповідач. Що до Ренета Золотого Пісгуда, то ми згодні, що він не є великого значіння, але через його декоративність, перекупки його просто уть з дерева. Тому ми його й залишили. Панну—ми не включили, щоб не смічувати асортименту, бо ми вважали, що для місцевого споживання ми зможемо досить літніх малоцінних сортів. Крім того їх завжди легко поповнити, кож ми гадали, що можливо занести до асортименту Зимову Деканку.

Зовсім відсутні в асортименті броскви. Ми просто здивовані з цього, бо їх купують за такі ціни, що не існують навіть на центральних ринках.

Ще дуже цікаве питання—це айва. Вона витримала іспит також, як і жерделі. Крім того, вона росте й на вогкому ґрунті. Нічого не має в доповіді про карлікову культуру. Ще 1925 року вона була не в моді, але тепер ми вважаємо за необхідне ввести її.

І. І. Шпанбрукер (Київський Окркомгосп).

Як вже казав т. Грюнер, учорашня та сьогоднішня доповіді т. Симиренка утворюють основу наших асортиментів, але нам треба ще дуже багато працювати, щоб встановити точні та певні асортименти. Раніш, захоплюючись насадженням дерев, не звертали уваги на те, що садять і як наслідок виявилось, що посаджені сорти ні до чого не здатні.

Перехожу до де-яких сортів Київського асортименту. На засіданнях вже зазначалось, що сорти Астраханське біле, Папіровка, Білий Налив—змішують, в той час, як вони різко відрізняються. Особливо це відноситься до Астраханського Білого. Я здивований чому Білий Налив виключено з Київського асортименту. Він не схожий на Папіровку ні формою овочів, ні смаком, навіть деревом. Білий Налив утворює широку корону, а Папіровка пірамідальну. Штеттинське червоне та Ренет Баумана ми не включили через невелику якість, а також тому, що в них помічається чутливість до захорунвань. Лісова Красуня йде під назвою „Бера“ й у відповідних місцях є гарний риночний сорт.

Далі я хотів-би внести пропозицію встановити асортимент ягідних кушів особливо великоплідної суниці. В Київському районі є 320 десятин суниць, але все це суміш простих сортів, за шляхетні ж сорти—немає чого й казати. 320 десятин під Київом дають по 300 пудів урожаю; як що рахувати по 4 карб. за пуд, то цінність урожаю за рік—дорівнює 400.000 карб..

Друга пропозиція. Як що подивитись на мапи, то виключна рябина їх доводить, що нема а ні жодного сорту, який би цілком відповідав вимогам нашого ринку. Тому треба виробити, за прикладом Америки, такі сорти, які задовольняли-би ринки. Америка втратила на це десятки років, до того ж вона мала ще десятки мільйонів, яких в нас немає, але всеж таки й ми можемо знайти мільйон-другий для цієї мети. Тут балакали, що в нас буде 130.000 гектарів нових садів. Я пропонував би скоротити цю кількість на 30.000 та асигнувати кошти для наукового витворення основного асортименту. Як що Америка заповонила всю Європу своїми яблуками, то чому Радянський Союз не може цього зробити?

Проф. О. А. Явата (Укр. Ін-т Пристосовної Ботаніки).

Товариші зробили тут ряд зауважень про основний підхід, що до вироблення асортименту.

Я хотів-би звернути особливу увагу на момент використання місцевих сортів для вироблення штандартного асортименту. Серед промислових ми маємо не тільки чужоземні, але також і місцеві сорти. Тут повстає питання про використання й вивчення їх. Це стосується не тільки садоводів, але й полеводів та інш.—Проблема використання їх гостро стає перед нами. Ми поклали надію на інші сорти, але життя показує, що далеко на цьому не поїдемо. В своїй доповіді т. Симиренко цей момент не досить підкреслив.

Крім тих сортів, що ввійшли до асортименту округ, — є багато цінних сортів, які залишились не використаними, тому, що вони ще мало відомі. Ми повинні цілком свідомо ставитись до цього й не відкидати тих садових цінностей, яких ми не знаємо? Помилки в цьому напрямку були вже зроблені в польовому господарстві, в садівництві ж помилки виправити важче й тому треба їх завчасно уникнути.

Отже, товариші, очевидно, тут нам треба поруч із тим, що ми компромісним шляхом підійдемо до тимчасового асортименту, найти шляхи збільшення

цієї роботи, шляхом вдосконалення її на справжній науковій базі. Звичайно, ідучи тим шляхом, яким ми йдемо зараз і йшли досі, ми не будемо мати певного наукового асортименту; тільки поглиблюючи місцеві сорти, вивчаючи їх, ми дійдемо до невеликої кількості сортів. Але як ми порахуємо скільки треба сортів для того, щоб округа мала можливість задовольнити потреби як місцевого, так і закордонного ринків, то, звичайно, говорити про якісь дуже мінімальні числа не доводиться. Треба брати на увагу всю різноманітність завдань і умов садової культури і не доходити до якогось абстрактного мінімуму сортів, який би абстрактно нас задовольняв.

Державне завдання—утворити торговий масив, але дійти до цього примітивними засобами не можна. Я хотів-би застерегти від помилок. В усякому разі скорочення треба провадити з великою обережністю. Брати зараз в тиски утворення асортименту ні в якому разі не можна, бо для цього потрібна серйозна наукова база, якої ми ще зараз не маємо.

С. Ф. Шубенко (Інспектор НКЗС).

т. Пупко зазначив, що наш асортимент овочевих дерев має основну хибу в тому, що він занадто великий. Ні один садовод не буде цьому заперечувати. Треба встановити як найкоротчий асортимент.

Але для кожного з нас ясно, що за сучасного нашого знання про абсолютну цінність того чи іншого сорту в різних умовах України, справа ця досить тяжка. Ми й тепер не в кращих умовах ніж були декілька років тому. В оцінці сортів овочевих дерев ми й до цього часу користуємось головним чином тими знаннями, що їх надбано неорганізованим порядком окремими садовласниками та агрономами-інтенсивниками. Ці знання, як відомо, мають на собі досить яскравий відбиток суб'єктивного й однорічного підходу до оцінки, часто без серйозного врахування навіть такого важливого елементу як товарність того чи іншого сорту. Лише за останні 2-3 роки, після налагодження організованої заготівлі та збуту української садової продукції на лінії плодоовочевої кооперативної системи та Держторгу, ми ближче підійшли до ознайомлення з нашим сортовим багатством, в розумінні його придатності до суворих вимог ринку, але й цей невеликий досвід залишається поки що без належної наукової оцінки.

Маючи перед собою таке важливе й актуальне завдання, як максимальне скорочення українського асортименту овочевих дерев, ми в той же час не повинні забувати й тих труднощій, що стоять перед нами в цій справі. Ми мусимо згодитись, що перевести таке скорочення як нам потрібно, ми в цей час не можемо, не ризикуючи залишити за межами нашого асортименту низку цінних сортів, що могли б стати основними для окремих мікрорайонів. Наш асортимент і після скорочення, яке ми ухвалили тут, все ж залишиться досить широким.

Але в той же час і при досить широкому асортименті, встановленому для даного адміністративного району (округи) ми можемо й мусимо прикласти всіх зусиль до утворення окремих промислових садових масівів на мінімально звуженому асортименті, оскільки це дозволяється умовами нормального запилення сортів. Ухвалюючи для якоїсь округи 15-20 сортів яблунь, ми цим самим не ухвалюємо закладки кожного окремого садового масіву цієї округи всіма цими 15-20 сортами. Це мусять взяти до уваги організатори промислового садівництва на місцях.

Професор І. Д. Шимакович (Всесоюзний Інститут Пристосов. Ботаніки).

Поперше я хотів би зробити доповідачеві декілька запитань. 1. Як Ви дивитесь на введення до асортименту американських сортів? 2. Далі, що Ви визначаєте під терміном експорт,—чи експорт у Союзні Республіки, чи за кордон? Яка Ваша думка що до районування?

Тепер Р. С. Ф. Р. Р. підняв сполох, що до експорту овочів, бо йому заважає в цій справі недостатня кількість відповідних сортів. Зараз у Р. С. Ф. Р. Р. почалося масове переочкування дорослих дерев американськими сортами.

Дозвольте повідомити, що на Лондонському та Гамборзькому ринках Ренет Смиренка стоїть у дуже високій ціні й побиває в цьому відношенні навіть усі кримські сорти. На Лондонському ринкові при продажі 100 скриньок Ренета Смиренка покупець ладен взяти 400-500 скриньок інших сортів.

За колишніх часів в межах Європейської Росії, без Польщі,—розмножали по розсадниках і садили 495 сортів яблунь та 375 сортів груш. Проти цього сортименти, що їх висовує доповідач,—великий крок уперед. Я перестерігаю Наряду від зайвого скорочення кількості сортів. Легко в цьому захопленні набити помилок, які виправити буде нелегко.

А. Шиманський (Старобільський Окрінтенсивник).

До теперішнього часу роботі Окр. Помологічних Комісій бракувало потрібних коштів. Грошові справи не дозволяли, по багатьох місцях, добре поставити роботу цих комісій. Надалі це треба мати на увазі.

Що до асортименту, конкретно, я хочу зробити такі зауваження: за нашим досвідом, треба включити Кальвіль літній Фрааса, що до розповсюдження його в Старобільській окрузі. Він добре переносить морози та врожайний. Останнього року спостерігалось досить сильне осипання плодів, але це мабуть залежало від великих вітрів, що мали місце цим літом. Влітку 1926 р., коли я був курсантом Наркомземовських курсів в справі перепідготовки фахівців, я брав участь в обговоренні асортиментів України разом із В. Л. Смиренко та другими курсантами. Тоді вже я казав, що треба відмовитися від Безнасінянки, бо вона легко пухне в лежці, дає безсмачні плоди, коли їх рано зняти, та її деревнина дуже легко ламається.

Замість Безнасінянки я пропоную включити Сапіжанку. Доповідач відзначив, що Глива Українська та Глива Чугуєвська—один сорт. На мою думку, це помилкова догадка, бо хоч дозрівають вони дійсно одночасно, але що до смаку, то Глива Українська смачніша. Ренклоди Зелений та Альтана—треба зберегти в асортименті, бо вони добре розцінюються для переробки з них цукерових виробів. Далі мені здається, що Гріот Остгеймський—цікавіший для культури, ніж Гріот Український. Останній при суцільних насадженнях дуже засмічує поверхню землі наростками коріння.

С. Г. Мікрин (Мелітопільський Окрінтенсивник).

Літні сорти яблунь не мають особливого промислового значіння як що не брати на увагу технічної переробки та зокрема сушіння, що зараз поширюються й потребують сировини. Особливо потрібна ця сировина в зв'язку зі спорудженням на окрузі великої сушарні.

Мені здається, що Кальвіль червоний літній можна з успіхом замінити Боровинкою. Ренет Ландсберзький поспіває в нас занадто рано й є скоріш осінній сорт.—Одночасно з ним поспіває продуктивніший сорт—Пепінка Литовська, тому, на мою думку, Ренет Ландсберзький можна виключити. Для сушіння безумовно треба залишити літні сорти, що їх пропонує доповідач. Для цього ж я б пропонував ще додати Боздургану. До асортименту слив треба додати Ренклюд фіялковий. Звичайно цим сортом починають збут свіжих слив. На жаль цей сорт не досить врожайний, бо його зав'язь легко обсіпається від невідомих причин.

У зв'язку зі спорудженням консервної фабрики не можна відмовлятися від Королеви Мірабелей. Також треба включити до асортименту черешню жовту Дрогану, бо цього вимагає потреба консервної промисловости. Черешню ранню Марка я охоче виключив би, у зв'язку з її порівнюючи малою продукційністю. Але включив би Гинь Касінса, бо це дуже врожайний сорт.

Професор В. В. Пашкевич (Всесоюз. Ін-тут Пристосовної Ботаніки).

Що до питань—установлення вузьких асортиментів велику ролю відіграють взаємовідносини сортів у процесах їх взаємного перехресного запилення. Я зробив звід робіт у цьому напрямку за останні 4 роки й прийшов до висновку, що ювної цифрової ясности у взаємовідносинах, що до запилення, для багатьох сортів установити не можна. Але завдання промислового плідівництва примушують іти шляхом все більшого скорочення кількості розмножуваних сортів.

Щоб не помилитися я рекомендував-би, занадто не скорочувати кількості сортів, що ми їх розмножуємо, доки не будуть переведені широкі й досить довгочасні досвіди, що до запилення. Одначе потрібно негайно виділити основну найціннішу групу сортів, щоб їх як найбільш культивувати. З другого боку треба звернути увагу та значно поширити роботу, що до вивчення особливостей запилення різних сортів. Але щоб мати вичерпуючі дані про це питання, роботи в одному пункті, хоч би одної Мліївської Досвідньої Станції недостатні, бо екологічні умови впливають на результати різних комбінацій запилення. Треба вивести постанову про вишукування коштів та можливостей нагально сильно поширити роботу, що до вивчення питань запилення у окремих сортах.

Є. Е. Гуле (Миколаївський Окрінтенсивник).

Мені здається, що надалі робота над асортиментами масового поширення буде провадитися в напрямку встановлення відсоткового взаємовідношення поміж сортами, що їх розводять в тих чи інших округах. Надмірно скорочувати кількість сортів не треба. Той список літніх сортів, що його запропонував доповідач, треба зберегти. З осінніх сортів, крім Ренета Ландсберзького я б пропонував включити Данцигське ребристе та ще Кальвіль сніговий, який доспіває в нас в—осени. До зимових сортів треба додати Ренета Симиренка та Розмарин білий, хоч перший з них і пошкоджується в молодому віці морозами. Щож до Розмарину білого, то він дає великі врожаї. З літніх груш ми бажали б додати Бере Жифара, але ми відмовляємось від Панни, бо хоч її й багато є в окрузі, але вона несмачна. Культура зимових груш можлива в нас лише при зрошенні. Кюре в нас себе не виправдовує, а на одному Сен-Жермені не можна будувати асортименту зимових груш. Тому пропоную ввести Зимову Деканку, але на півночі округи розводити її не слід, бо там вона пошкоджується морозами. Ми вимагаємо залишити в асортименті сливу Королівську червону та Гріот Іспанський, а також Гинь чорну Татарську (Одеську чорну). Гинь Касинса ще нам мало відома. З асортименту жерделів ми згоджуємося на виключення Цукрового Голуба, бо він пошкоджується в молодому віці морозами.

О. В. Волошинов (Представник Н. К. З С. України).

Один з попередніх промовців розповів нам про те, якою суб'єктивною була часто праця Помологічних Комісій при виробленні округових асортиментів, але не дивлячись на це, мало хто з представників округ згоджується ще далі скорочувати список сортів, що їх будуть розводити. Проф. В. В. Пашкевич відмітив відсутність достатнього наукового обґрунтування для утворення асортименту, який мусить цілком спиратися на об'єктивні дані, добуті з наукового дослідження. І всеж таки нам треба встановити як найвужчі асортименти. Іншого шляху ми не маємо. Неможливо зараз серйозно пропонувати відкласти на 5 років насадження промислових групових садів та зайнятися накопичуванням та розробкою наукового матеріалу для вироблення досконаліших асортиментів. Ми цього зробити не можемо, як би це не подобалося науковим робітникам та обережним практикам. Цього не дозволяє потреба як найшвидше раціоналізувати, товаризувати, усупільнити сільське господарство та таку його важливу галузь, як садівництво. Треба зараз виробити по можливості вужчий асортимент, але прийняти також рівнобіжно пропозицію проф. В. В. Пашкевича, що до широкого вивчення сортів, у частині її про особливості запилення. Я не фахівець садівництва і мені важко казати конкретно про асортименти, але я всеж вважаю за потрібне підтримати тих товаришів, що вимагають дальшого скорочення асортиментів, які запропонував доповідач.

Ми не бажаємо утворювати сади—музеї, нам потрібні такі асортименти, що могли-б вивести нас на широкий шлях експорту, раціонального постачання сировиною обробної промисловости та досконалого постачання ринку свіжими плодами. Для цього треба переглянути ті 130 сортів, що їх пропонує доповідач, і по можливості скоротити їхню кількість. Коли ми вибираємо сорти для окремих округ, треба додержуватися тієї постанови, що її виробили на підставі доповіді В. П. Попова та В. Л. Смиренка про районування України та складання асортиментів широкого розповсюдження.

В. В. Знаменський (Зав. від. садівництва ХОС—ХОС).

Є приказка—добрий початок—половина діла, але це далеко не так, коли ми повернемось до складання асортиментів широкого розповсюдження. Для правильного вибору сортів, треба підвести під асортименти міцні наукові бази, використовувати широкий практичний досвід місцевих робітників всіх категорій і т. ін. Лише тоді ми вичерпуємо виконаємо влучно постановлене завдання.

Що до асортименту Харківщини, я хочу зробити деякі зауваження. Астраханське червоне треба виключити не тільки за його погану врожайність, але й тому, що дерево слабо росте. Груші Глива Чугуєвська та Глива Українська—один сорт. Під назвою Лимонки очевидячки поширюються різні сорти по різних місцях. Лісова Красуня дуже популярна, але минулої зими вона в деяких місцях дуже потерпіла, тому й включати її до асортименту небезпечно. Вважаю, що для нашої округи треба залишити й черешню Дрогана й черешню Дешесена. Крім звичайної Угорки треба включити ще й її відміну Козєєвську сливу та Опошнянку. Любську вишню треба використати для проміжних насаджень у яблуневих садках. Треба поповнити асортимент вишень сортом—Довгопілки.

Я хочу ще зупинитися на питанні що до зміни старих назв сортів, що зв'язані з коронованими особами, дворянськими титулами та інш.—Мені здається, що вводити перейменування небезпечно, бо вони можуть викликати сортову плутанину, а між іншим всяке найменування відбиває історичну епоху й в цьому полягає його інтерес. Проте назви нікого перелякати не можуть.

І. П. Попов (Інспектор Досвідн. в. Н. К. З. С.).

На мою думку, ті райони, на які В. Л. Смиренко поділив Україну, включаються пропонуємими районами поширення окремих сортів. Це цілком зрозуміло, бо природньо-історичне районування велось за природньо-історичними даними, що стосуються до середніх умов місцевости. Плодова рослинність та найцінніші сорти поширюються в першу чергу в місцевостях, що найбільш сприятливі.

Коли розглядати карти асортиментів, що їх пропонує доповідач, кидається в очі,—низка випадів, коли один сорт суцільною плямою покриває значну частину мапи України, але в середині плями трапляється 1-2 округи, що не включили цей сорт для розповсюдження. Потрібно в таких випадках вирівнювати асортимент за прикладом суміжних округ. Нема підстав так боятися недостатнього вивчення сортів, що до запилення. Загальну уяву про це питання ми всеж таки маємо. Коли ми насаджуємо сади, не треба робити суцільних односортових насаджень, а треба комбінувати декілька сортів, або коли ми саджаємо суцільне насадження одного якого-небудь сорту, потрібно між основним насадженням розкидати невелику кількість дерев запилячів.

Коли ми дамо на 10 дерев одного запиляча, то цього буде досить, як це доводять дані американських досвідних установ.

Ми не звертали ще досить уваги культурі броскви. Між тим ці овочі високо розцінюються та мають добрий збут. Треба вивести броскву на ширший шлях промислової культури. Також ми повинні утворити карлікову культуру яблунь та груш, але наше завдання виводити не плоди розкоші, а масові десертні плоди.

Голова О. В. Волошинов—Дебати закінчено. Вважаючи на те, що Л. М. Ро відмовився від кінцевого слова, це слово віддається В. Л. Симиренку.

В. Л. Симиренко.

На мою думку, дебати в значній мірі відхилилися в бік від основної теми моєї доповіді, і я мушу звернутися до своїх тез.

Теза 2. Конкретні асортименти масового поширення, що пропонуються на обговорення є результат зводу матеріалів, що одержано від Округових Помологічних Комісій. Ці матеріали перевірялись на підставі літературних даних, спостережень Мліївської Досвідної Станції та їх обмірковували помологічно освічені фахівці цієї станції. Отже цей проект асортиментів масового поширення, що його пропонують на обговорення Народи, ґрунтується в значній мірі на колективній думці та знаннях широкого кіл фахівців. Не вважаючи на все це асортимент має такі хиби: а) складання асортиментів проводилось на підставі суб'єктивної оцінки окремими фахівцями та їхніми колективами вартости сортів, оскільки об'єктивного цифрового матеріалу, що до характеристики сортів ще нема. б) Підчас вибору сортів бракувало матеріалу, що до оцінки торгової та технічної якости плодів окремих сортів, що зросли в різноманітних екологічних умовах. в) Асортименти встановлено для території цілої округи, а тому не завжди вони задовольняють потребам всієї округи, бо в межах кожної округи є різноманітні природні умови. Дані моїх тез і зокрема вищенаведений уривок ствердили не менш як 10 ораторів з числа всіх, що брали участь у дебатах. Більшість з них розвивали ті ж самі думки, що висловлено в цій тезі, але, просто не підкресливали своєї солідарности з даними моєї доповіді. Зокрема я зазначав, що треба деталізувати асортименти відповідно окремим дрібнішим територіяльним дільницям, ніж округа. Професор-же О. А. Яната розвивав таку-ж само думку так, ніби то вона суперечить моїй доповіді та приводив, як яскравий зразок спостереження селян над різними сортами пшениць, що до успіху їхньої культури, в залежності від напрямку схилів.

Дозвольте мені ще раз зупинитися на питанні про скорочення кількості сортів в асортиментах. Я гадаю, що ніхто з присутніх безумовно не буде заперечувати тому, що в деякій мірі прибутковість плодового насадження підвищується, коли зменшується кількість сортів, що ми їх розводимо. Про це я також говорив, ще раніш, у першій моїй доповіді та в тезах. Там є таке місце: Прибутковість садових насаджень збільшується рівнобіжно зі зменшенням кількості сортів, що їх культивують та збільшенням виробництва одноманітних торгових мас продукції. Тому кількість сортів, що ми їх включаємо до асортименту, мусить бути як найбільш скорочена. Деяке поширення асортиментів припустимо лише тому, що вивчення сортів ще недостатне, а також щоб зменшити ризик при невдалому виборі їх, та утворити через вибір сортів із високою інфертильністю сприятливіші умови для перехрестного запилення. Крім того потрібно трохи поширити асортимент літніх сортів та включити до нього сорти, що доходять послідовно в тих районах, які мають завданням виводити в більшій кількості овочі, та постачати їх на ринок влітку. У першій моїй доповіді, коли я намічав тези, що лягли в основу асортиментів широкого поширення, я уділив дуже скромне місце що до поширення ранніх сортів. Лише для окремих районів, що мають сукупність сприятливих природних та екологічних умов, я припускаю трохи ширше розповсюдження літніх та осінніх сортів. Низка промовців накидають мені думки та погляди, що мені зовсім не належать. Вони зазначають, що я проти складання вузьких промислових асортиментів, що я не беру на увагу всієї серйозности особливостей сортів, що до запилення, чому може статися безплідність садків і т. інш.

Повторюю ще раз—в своїх доповідях, я старався розвивати ту думку, що потрібно утворити вузькі промислові асортименти, та намагався скоротити кількість сортів, що їх рекомендують округи. Я певен, що асортименти можна ще

скоротити, але для цього потрібна авторитетна допомога Вас,—учасників Наради. Всім відомо, що об'єктивних матеріалів, що до окремих сортів у нас зовсім нема, або є дуже мало, тому що жорсткіше проводити скорочення, то воно трудніше та відповідальніше. За прикладами далеко ходити не треба.

Особливо вражає необізнання товарою оцінкою сортів, цеб-то тих особливостей їхніх, що як найлегше можна вивчити протягом короткого часу. У цьому, на жаль, наш український Держторг виявляє найповніше необізнання. Кілька місяців тому, ми з т. С. Д. Пупко були за представників НКЗС на засіданні Наркомторгу, що до встановлення заготовчих цін на яблука та розподілу сортів на групи. На цьому засіданні представник Держторгу з особливою авторитетністю запевняв, що Ренет Симиренка ніяк до сортів першої групи віднести не можна, бо його не цинить закордонний ринок. З виступу проф. Шимановича Ви знаєте наскільки ця заява відповідає дійсності.

Цілком потрібно підкреслити, що надалі таке наше неучтво продовжується не може, тому ми мусимо тепер же значно поширити всебічно вивчення сортів, та зокрема їхньої торговельної вартости. Заклад спеціальної установи „Всеукраїнської Помологічної Книги НКЗС“ мусить стимулювати що до розвитку роботи—деталізації асортиментів на підставі різносторонньої аналізи сортів у природньо-історичних та економічних умовах.

Таким чином, товариші, я прихильник дальшого скорочення кількості сортів, що їх ми розводимо, але не так то й багато ми досягнемо в цьому. В своїй доповіді я зазначав, що тепер ми ще не маємо досить відомостів для визначення відсоткового взаємовідношення поміж сортами при їх поширенні в межах окремої округи. Відсоткове ж регулювання може дуже сприяти досягненню промисловості насаджень. Цей розділ роботи треба доручити Всеукраїнській Помологічній Книзі.

Я тому не відповідаю на окремі конкретні зауваження що-до деяких сортів, що ми, мабуть, оберемо комісію, яка буде докладніше пророблювати ці питання.

Дозвольте наприкінці ще раз нагадати Вам, що асортименти, які я пропонував, є наслідок обробки ось цих папок з матеріалами, що їх нам прислали з місць. Я їх перевірів, звів до купи, подбав проте, щоб усунути всі неприпустимі помологічні помилки, а їх було чимало, зменшив до мінімуму кількість сортів, та наслідки подав на Ваше обговорення.

Голова О. В. Волошинов (представник НКЗС).

Я хочу звернути увагу на те, що конче потрібно зробити низку перейменувань та спрощень у назвах сортів. В. В. Знаменський не згоден з цим, він вважає, що бажано зберігти в назві елементи тієї історичної епохи, яка утворила сорт. На мій погляд, без цього можна обійтись. Треба дати доручення комісії подумати про це питання.

В. А. Симиренко (Директор Мліївськ. Досвідн. Станції).

Відповідь на це питання може бути тільки одна. Цілком своєчасно зробити те, що пропонує О. В. Волошинов. Назви, що їх ми вживаємо, дуже незручні. В Америці називають сорти одним коротким словом. Як що ми залишимо самі „ймення“, відкидаючи „титули“, то й цим ми досягнемо значних скорочень та спрощень. Таку роботу в невеликих розмірах проробила в-осени 1925 року Нарада завідуючих державними плодовими розсадниками. Боятися помологічної плутанини при перейменуванні сортів є підстави лише до часу організації Всеукраїнської Помологічної Книги. Йї треба надати права перейменовувати та оповіщати нові назви.

Журнал засідання № 4. Вечір 10/IX.

Слухали доповіді:

1. Л. М. Ро—„Програмні питання практичної селекції в царині плодівництва“;

2. В. Л. Смиренка—„Організаційні форми та напрямок помологічної роботи в майбутньому на Україні“.

Голова О. В. Волошинов (Представник НКЗС).

Оголошую обговорення обох доповідей, що їх ми тільки що заслухали.

М. М. Ардатов (Асистент катедри садівництва Кам'янецького С.-Г. Інституту).

На мій погляд, основне завдання нашої наради—це товарицтво плодівництва та встановлення для цієї мети відповідних асортиментів. Для розв'язання поставлених питань ми заслухали дуже цінні доповіді В. Л. Смиренка та Л. М. Ро. Доповідь останнього, що до питань перехресного запилення, була для багатьох справжнім відкриттям, та ще раз виявила, наскільки серйозне завдання вироблення асортиментів. Не зважаючи на методологічну недосконаленість збору матеріалів, ми всеж вважаємо за можливе встановити для потреб сьогоденного дня вузькі промислові асортименти. Це великий крок уперед. Ще п'ять років тому ми не мали того матеріалу, що подає нам до цього питання В. Л. Смиренко.

Я вітаю з початком роботи нової установи щодо питань помологічного змісту. Ми не маємо схематичного плану праці Помологічної Книги, але я можу лише висловити бажання щоб, коли буде вивчатися промислова придатність сортів, провадилась певна оцінка в балах їхньої вартості. Треба звернути увагу на потребу організації досить густої сітки маточних садів на Україні, та зв'язати з ними роботу всіх фахівців, що працюють в галузі плодівництва даного району. Тільки накопичення об'єктивного матеріалу про окремі сорти, може утворити певний ґрунт для вичерпуючих висновків, щодо їхньої вартості.

Професор А. А. Понтовський (Київський С.-Г. Інститут).

Я гадаю, що кожному з присутніх, після того, як В. Л. Смиренко зачитав свої дві останні доповіді, стає ясно, як конче потрібно найширше вивчати сортів плодівних дерев. Це—невідкладне завдання. Як що я правильно зрозумів, то Помологічна Книга буде тою центральною установою, яка об'єднає всю працю щодо вивчення сортів плодівних дерев. На мою думку, успіх роботи цієї установи буде забезпечений тільки тоді, як що вона об'єднає навколо своєї роботи всі ті організації, що можуть провадити таку працю. Велику користь могли б дати ті ВИШ'і, де викладається садівництво та організовано дослідчі катедри. В ВИШ'ах праця щодо вивчення сортів може бути поставлена, або в формі суто лабораторного вивчення, або ширше, з практичним ухилом, як що ми будемо мати досить матеріалу в виді плодівних садків.

Я гадаю, що одне з завдань Помологічної Книги, це можливо детальніше вивчити мало відомі сорти з метою як найшвидшої пропаганди їх. Зараз ми не маємо могутніх засобів пропаганди таких нових сортів, але, на мою думку, одна з форм її—це виставки. Тому одне з чергових завдань Помологічної Книги, завдань суто практичного характеру,—це як найширша організація виставок з плодівництва.

М. Л. Щербина (Київський Окрінтенсивник).

Якби не були в нас організаційні форми помологічної роботи, як би не б збудований центр цієї роботи, чи то в вигляді Помологічної Книги, чи інакш головне буде всеж таки праця на місцях, при чому вона мусить полягати скріше не в досвідах, а в масових спостереженнях. До них треба в першу черг притягнути наші найкращі садки. Як була справа в інших округових Помологічних Комісіях, я не знаю, але в Київській Окрузі зібрати її для роботи бу надзвичайно важко. Вона, в протилежність скотарям, та іншим спеціальностям зовсім не мала коштів. Треба було б призначити невелику платню, щоб щ хоч трохи заохотити до праці членів комісії. Наркомзем прислав наказа притягнути до роботи в цих комісіях інтенсивників з наших округ, та районів. Але було дуже важко зробити через обмеженість часу та коштів. В Київській округ є по одному інтенсивнику на 2 райони, а всього 10 інтенсивників (Київщина має 21 район). В кращому випадкові інтенсивник віддає своїй безпосередній праці 50% часу, а буває й таке, що його, як інтенсивника, використовую лише на 25%. Я навожу дані, що їх зафіксовано в комісії. Але виходить те що й ці 50% енергії зовсім не легко використати на помологічну роботу, бо той час, коли в нас буде нарада, його можуть посилати складати списки продподаток, або пропагандувати розповсюдження хороших свиней, бо він і хлібороба і за скотаря, він ще не знайшов сам себе. Це треба підкреслити, садової роботи в нас дуже багато, а сил замало. Коли ми візьмемо тільки гр пові садки, то в цьому році їх запроєктовано 415 гкт.. Певна річ, що в так умовах гадати, що Помологічні комісії багато зроблять—не можна, це фікш Нам бракує коштів навіть на те, щоб мати на окрузі хоч одного фахівця до відника з інтенсивних культур. Мені здається, поперше, що для цього треба дати чимало коштів. Подруге, в центрі є Помологічна Книга та Помологічна Комісія. Конче потрібно, щоб в цих комісіях брали участь досвідчені предстаники, та також, щоб Помологічна Книга мала своїх роз'їзних спеціалістів!

В. М. Корнієнко (Представник Винницької Плодоспілки).

В помологічній роботі треба звернути особливу увагу на ті округи, ц мають досить розвинене садівництво, та в першу чергу, на Винницьку округ та інші місцевості Подолії. Важко знайти другу округу з таким різноманітним асортиментом. Кожен селянський або кол. поміщицький сад являє з себе щ помологічне насадження. У Винниці щось коло двох років тому організував гурток щодо вивчення плодівництва Подолії. Для вивчення сортів ми склали дв анкети—одну велику з 200 питаннями, та другу малу з 20 питаннями. На на думку, вдалішою була велика анкета. Але всі спроби місць розвивати помолгічну роботу без об'єднання з боку якогось то Всеукраїнського центру бу: зволі й не давали бажаних наслідків. Тому я цілком підтримую ідею утворен єдиного центру—Всеукраїнської Помологічної Книги.

Проф. О. А. Яната (Укр. Інститут Пристосовної Ботаніки).

Ми, товариші, підійшли до основного питання нашої дальшої роботи справі вивчення плодкових дерев, але сьогодні ми розглядаємо лише одну й частину. В доповіді тов. В. Л. Симиренка, в його тезах та практичних пропозиціях дається проект організації наукової роботи з помології. З попередньої нашої роботи ясно, що цю роботу ми розуміємо ширше, в ній ми торкаємо не тільки помології, але й цілої низки інших питань.

Я можу проінформувати, що за планом, який склала „Укрнаука“, пере бачається заснувати в найближчі роки Дослідчий Садовий Інститут, що муси охопити весь комплекс наук, що зв'язаний з садівництвом. Зараз крім 2-х до відних станцій, що працюють у досить важких обставинах, ми дослідч роботи не маємо. Дослідча робота при ВИШ'ах обмежена. Тому ми мусим розв'язувати в цілому проблему дослідчого садівництва, й утворення Наук Дослідчого Інституту—що виведе нас на певний шлях. Тут чимало казали пр

е, що треба перейти від специфічно-помологічного вивчення садових рослин до справи широкого їх дослідження. Таке вивчення звичайно потребує відповідного наукового підходу: воно складне й зараз розв'язати його не можна.

В. В. Знаменський (Зав. від. плодівн. ХОС-ХОС).

Отже, мені здається, ми повинні йти шляхом найменшого опору, коли життя дасть нам практичні питання щодо роботи над сортом. Природній хід у даному разі є—спочатку широке сортовивчення, далі введення нових сортів, і т. ін.. Цілком зрозуміло, що з величезної кількості сортів, які є по наших садках, знайдуться такі, що підійдуть до всяких умов.

Звичайно, значно легше взяти готовий сорт, ніж чекати десятиріччя доки його, шляхом селекції, виведуть, спробують, і т. ін.. Крім того, я гадаю, що для того, щоб творити, засновувати нове, треба знати той матеріал, на підставі якого будеш творити, тоді тільки можна йти просто шляхом до своєї мети. Щодо емологічних ознак, ми пішли досить далеко. Я нагадаю вам про роботи Новікова-Головатова.

Це важно й добре, але з другого боку ще важніше в помологічному відношенні, є й означення врожайности. Досі ми міркуємо про сорти з суто обивательського погляду. Проте цифри дають нам у руки досить серйозні дані про сорти. Наприклад, перший рік такого виміру врожаю, у нашому відділі, виділив сорт Буцьке, що дав 50 п. врожаю, у той самий час, як Титівка дала 4-5 п. Цей факт вже кидається в очі. Між іншим таку роботу пророблюють усі американські станції, навіть там, де багато станцій виникає тільки для цієї роботи. Це вона в цілому, нескладна—зібрати врожай та зважити його. Її можуть передати самі селяни під керівництвом досвідної станції. Радгоспи мають тепер багато помологічних садків. Я гадаю, що тим само способом можна серйозно підійти до вивчення й других явищ по цих садках. Регіструвати та записувати—справа цілком нескладна та можлива. Від розмов про сорти треба перейти до серйозного їх вивчення, і тільки тоді ми будемо мати асортименти, що їх серйозно складено.

Я цілком приєднуюсь до того, що казав доповідач, тільки додав би—стационарне вивчення сортів. Приєднуюсь також, щодо заснування „Книги“, але мені здається, що краще було б її мати в нейтральному місці, яким є Всесоюзний Інститут Пристосовної Ботаніки й нових культур, а не на Мліївській, або якийсь іншій станції, для того, щоб уникнути непорозумінь.

С. Д. Пушко (ст. інспектор НКЗС з спецкультур).

Дебати, що так широко розгорнулися свідчать про вчасність постанови проблеми—організації постійної, систематичної роботи помологічного характеру, що її постановлено на розв'язування. Здається, багато з товаришів всеж таки з кінця не уявляють собі завдань Всеукраїнської Помологічної Книги, хоч їх висловлює ясно й формулює доповідач. У роботі цієї установи передбачається з двох сторони: практична та наукова. „Книга“ повинна щодня опрацьовувати питання, щодо складання нормальних промислових асортиментів для окремих існуючих областей України. Для того, щоб включити той або інший сорт до асортименту „Книги“ повинна скласти собі ясне уявлення, щодо сильних та слабких якостей сорту. Для цього треба зібрати, по можливості, вичерпані дані про сорти, що концентруються в цілком досвідних установах—досвідні станції, інститути, дослідні катедри, а також на місцях у робітників периферії. Але є деякі питання, що ніхто їх не вивчає й нікого нема, хто міг би дати відомості про них. Тому ці питання мусить взяти на себе „Помологічна Книга“, щодо їх дослідження, але з другого боку „Книга“ не може взяти на себе завдання Помологічного інституту. Всеукраїнська Помологічна Книга ставить своїм завданням крім питань, що зв'язані з складанням асортиментів, також сортову апробацію маточних насаджень та технічну й сортову апробацію посадкового матеріалу.

Мені цілком незрозуміла пропозиція В. В. Знаменського—закласти „Помологічну Книгу“ при Всесоюзному Інституті Пристосовної Ботаніки. Коли цей

Інститут не утворив у себе цієї роботи, що на себе бере „Помологічна Книга“, то навіщо йому нав'язувати невластиві функції.

Також мені незрозуміло зауваження того ж промовця, щодо недостатньої нейтральності Мліївської Досвідної Станції. Як треба це зрозуміти? Помологічна Книга повинна бути Всеукраїнською установою і для неї місце перебування на Мліївській Станції є необов'язкове. Вона може міститись і в другому місці.

Нема ніякого сумніву, що робота Всеукраїнської Помологічної Книги мусить бути ув'язана найміцніше з нашими округовими та районовими робітниками, із місцевими помологічними комісіями й т. ін.. Без цього зв'язку—книга не буде мати успішної роботи.

Товариші, в дебатах відзначено, що спеціалістів інтенсивних культур використовують не за призначенням. На це безумовно слід звернути увагу земоргів та усунути ці ненормальності.

Професор М. Е. Софронов (Уманський С.-Г. Інститут).

Я працюю тепер в городництві й це дає мені можливість підходити більш об'єктивно до всього того, що обговорює Народа. Я дуже вдячний В. Л. Смирненку за його доповіді та за асортименти, а головне за те, що він сміливо ставить питання про дійсну роллю плідництва та вимагає, щоб дали досить коштів для цієї галузі народнього господарства. Бо й досі, мало хто має сміливості так ставити це питання, тому що й тепер помічається неухвалене відношення до плідництва, розцінюючи його як мало-значну одиницю в загальногосподарчому ладі. Мені здається, ми самі повинні ширше ставити ці питання та проїнятися тією думкою, що ми робимо велике, важне діло, державне діло, а не маленьке та нікчемне.

Переведення цих заходів повинно найти підтримку в відпуску потрібних коштів на роботу.

Чим раніше почнемо цю роботу, тим краще, бо я боюся, що запізнення в цій справі доведе нас до того, що життя буде змушено вирішувати проблеми і тут можуть бути від такої роботи негативні наслідки, що в майбутньому повинно відбутись негативно і на економіці цієї галузі.

Професор В. В. Пашкевич (Всесоюзн. Інститут Пристосовної Ботаніки)

В. Л. Смирненко під назвою Помологічної Книги розуміє таку установу, що постійно функціонує та повинна працювати в контакті з іншими спорідженими організаціями. Не можна не вітати такої установи й не побажати її й для інших Республік. Тепер існує Всесоюзний Інститут Пристосовної Ботаніки, що теж працює в галузі плідництва та спеціальних культур.

Інститут опрацьовує питань помологічного характеру, а саме, вивчає дані форм плодових дерев, як джерел формоутворення та всесвітнє поширення асортиментів, висвітлює шляхи утворення сортів, механічне сортоутворення й т. ін.. Вивчення сортів провадиться з боку морфологічного, біологічного, анатомічного, фізіологічного й т. ін.. Обов'язком Інституту є класифікація всіх рослин так диких, як і культурних. Ось загальна програма, до неї, я гадаю, входить вся помологія, та всі помологічні питання. Я не кажу за питання дослідно-технічного характеру. Що більш сил буде у контакті з Всесоюзним Інститутом, то певна річ, робота піде успішніше, а наслідки її буде скоріше здобуто та ясніше з'ясовано. Коли б тут розглянути окремі сторінки Помологічної Книги, то одна з них може бути й навіть повинна бути—вивченням помологічних садків. Треба уділити належну увагу їх організації та провести систематичні спостереження в них.

Є. Е. Гуле (Миколаївськ. Окрітенсивник).

Заслухані дві перші доповіді В. Л. Смирненка дали мені велике задоволення. Третя ж доповідь мене не задоволити тому, що в ній-я не знайшов того.

о чекав. Доповідач намалював програмі віхи „Помологічної Книги“, — але не сказав, як саме буде провадитись ув'язка „Книги“ з периферією, і як її організація буде організована, а для нас було важливо це знати. Ми порушували питання, щоб до кожної округи було призначено одного спеціаліста-досвідника, і є конче потрібно й на мою думку така посада буде дуже корисна. Разом з тим треба подумати про комплектування освіченими робітниками Округових Помологічних Комісій. Про все це доповідач не сказав нічого.

О. В. Волошинов (Представник НКЗС).

Тов. Щербина правдиво сказав, що основна помологічна робота повинна бути на місцях. Робота округів, може навіть робота окремих районів, головне, повинна бути не в дослідженні, а в спостереженні та реєстрації фактів. Далі в своїй промові він перейшов до того, що потрібно дати одного досвідника, бо зв'язувати такі питання важко. Я гадаю, що не треба зводити це нове діло до таких питань, як штати, та бюджетні асигнування, хоч вони й важливі для такої роботи. Тепер треба обговорювати те, які організаційні моменти ми введемо, як передбачаємо організувати роботу в центрі, та який мусить бути напрям роботи нашої периферії.

Голова О. В. Волошинов.

Дебати закінчено. Вони проводилися майже тільки в зв'язку з доповіддю Л. Смиренка. Доповідь же Л. М. Ро майже не обговорювали. Тому кінцеве слово дається В. Л. Смиринку, а щодо доповіді Л. М. Ро, то її буде обговорено в окремій комісії.

В. Л. Смиринко.

Мету та завдання утворення Всеукраїнської Помологічної Книги я оформлював у тезах. Організацію такої установи викликало те, що з великої кількості питань помологічного характеру відокремлюється тепер низка питань, які виникають з самої суті діяльності всього апарату земельних органів. Я хочу за ту систематичну роботу, що провадиться весь час в розробці та виторгованні асортиментів масового поширення.

Тепер ми звичайно дуже бідні на фактичний матеріал щодо характеристики окремих сортів у різних екологічних умовах зростання. Тому треба вітати всі заходи, що ведуть до накопичення таких матеріалів. Зокрема треба відзначити роботу Харківської досвідної станції, щодо обліку врожаю сортів яблук та винограду. Також не можна не ухвалити організації на Україні сітки екологічних спостережливих садів, що проєктуються зараз, та про які казав проф. Яната.

Під час дебатів низка товаришів намагалась з'ясувати питання, яку дослідницьку роботу буде провадити сама Помологічна Книга, а яку інші організації. Я гадаю, що важко дати зараз вичерпуючу відповідь на це питання. Але одне без сумніву, що Книга скоріш буде використовувати готові матеріали, які здобули в процесі дослідження інші установи, ніж сама буде вести таку працю. Ті ж з питань близькостей окремих сортів, що їх не буде з'ясовано роботами інших установ, це вивчати сама Помологічна Книга, як що в них виявиться потреба для вичерпуючої характеристики сорту.

Великим та ще й досі нерозв'язаним питанням залишаються взаємовідносини в роботі поміж Всеукраїнською Помологічною Книгою та Округовими Помологічними Комісіями. Я додержуюсь приблизно тієї ж думки, що її висловлювали т. т. М. Л. Щербина та Є. Е. Гуле, себто того, що центр ваги помологічної роботи лежить на периферії. Тому я вважаю, що одна з перших робіт української Помологічної Книги полягає в тому, що будуть з'ясовані взаємовідносини з Округовими Помологічними Комісіями, та буде вироблений її статут.

Нова установка, що тепер народжується, та про яку ми зараз говоримо зустрине в перші ж дні свого існування великі матеріальні труднощі. Як не бажано ми якомога швидше розвинути до максимуму господарче будівництво країни, всеж таки все обмежується реальними можливостями. Успіх нашого нового закладу полягатиме в одностайній підтримці з боку всієї садової громадськості.

Голова О. В. Волошинов.

Ми отримали телеграму від секції садівництва Українського Інституту Протосовної Ботаніки.

„Бюро Секції садівництва Інституту вітає нараду, бажаючи успіху в роботі на користь селянському господарству України. Філіпішін.“

Дозвольте доручити Президії подякувати Бюро Секції за побажання. Пропозиція приймається.

Голова О. В. Волошинов.

Ми заслухали дві доповіді Л. М. Ро та дві доповіді В. Л. Смиренка. Для того, щоб виробити проекти постанов, потрібно обрати Комісії. Президія пропонує утворити три комісії, а саме:

1. За доповіддю Л. М. Ро, щодо питань селекції: М. М. Грюнер, В. В. Знаменський, В. В. Пашкевич, А. А. Піонтковський та Л. М. Ро.

2. За доповіддю В. Л. Смиренка, що до асортиментів, та за доповіддю Л. М. Ро щодо особливостей сортів у питаннях перехресного запилення: А. Боргардт, М. Ф. Дейнека, І. Л. Лапа, С. І. Машура, М. Б. Метельніцин, І. Попов, С. Д. Пупко, С. Ф. Шуба, Ю. І. Ячевський, усі округові фахівці та доповідачі.

3. За доповіддю В. Л. Смиренка, щодо питань про форми та напрямки помологічної роботи: М. А. Гроссгейм, Є. Е. Гуле, Г. О. Мікрин, С. Д. Пупко, Свістунов, І. Д. Шімановіч, М. Л. Щербина та доповідач.

Доручається зібрати першу Комісію—Л. М. Ро; другу—С. Д. Пупко, третю—Є. Е. Гуле.

Нарада погоджується з пропозицією Президії.

Журнал засідання № 5. Ранок 11/IX.

Слухали доповідь С. Д. Пупка: „Нормування виробництва посадкового матеріалу в законодавчому порядку“.

Голова О. В. Волошинов.

Президіум пропонує окремо розпочати дебати за доповіддю С. Д. Пупка, а потім заслухати дві доповіді Б. О. Дувіна та доповідь В. Л. Симиренка, щодо калькуляції й за ними окремо розпочати дебати. Пропозиція прийнята, Нарада переходить до дебатів.

Професор І. Д. Шімановіч (Всесоюзн. Ін-тут Пристосовної Ботаніки).

Доповідь С. Д. Пупка трактує не нове питання: Ще року 1926 в Москві, на Всеросійській Нараді в справі садівництва, та року 1927 в Ленінграді, на Всесоюзній Нараді, за відповідними доповідями В. Л. Симиренка щодо стандартизації в плодівництві, було прийнято низку постанов про неодмінну потребу регламентувати в законодавчому порядку виробництво та розповсюдження посадкового матеріалу. На підставі Ленінградських постанов Всесоюзний Інститут Пристосовної Ботаніки та нових культур подав доповідну записку до Союзного Совнаркому що до цього питання. Також Совнарком розробив проекта постанови щодо „планового розвитку плодово-ягідних розсадників та регулювання продажу та вирощування посадкового матеріалу“. Доповідна записка передбачає погодження проекту цього декрета з союзними та автономними республіками.

Цю мою інформацію я зробив, щоб показати, оскільки це питання, що ми його обговорюємо,—посунулось вже уперед, як після революції дослідна робота в плодівництві та в інших галузях спеціальних культур далеко пішла вперед.

В. М. Корнієнко (Винницька Плодоспілка).

У своїй доповіді доповідач дав цифри, щодо зросту плодівництва по окремих районах та поруч із цим площі плодкових розсадників. На нашу думку, загальна риса розвитку садівництва по окремих с.-г. районах не в достатній мірі оприділює питому вагу садівництва для кожної Округи і зокрема Поділля, яке має найбільш сприятливі умови для розвитку садівництва. На мою думку в загальній запроєктованій розвитку садівництва Поділля не наділено належної уваги, ураховуючи його природньо—історичні та економічні умови.

М. Ф. Дейнеко (Правління УРГО).

Ми заслухали програмову доповідь представника НКЗС. Перше, що можна помітити в цій доповіді,—є правильна установка щодо садівництва на майбутнє та прагнення утворити промислове селянське садівництво.

Коли в Наркомзему була сміливість сказати, що ми можемо утворити більше 100000 гект. нових плодкових садків, при невеликій площі розсадників, це свідчить про міць тієї влади, при якій ми живемо. Тільки Радянська влада дає змогу сільському господарству піти таким шляхом.

Я хочу сказати, що це не ті старі цифри, що були раніш. У нас все побудовано на певних конкретних даних—бажання, плани і т. ін.. Я представник УРГО й скажу тепер, що ми маємо в нашій роботі. Року 1920 УРГО мало 111

розсадників, на сьогодні тільки—17, але площа цих 111 розсадників у 1926 р. дорівнювала 46 десятинам, а в 1927-28 р. площа 17 розсадників дорівнює 110 дес. Згідно планові Радгосптресту, що ув'язано з Наркомземом, зріст надалі площі та сітки розсадників такий: на 1927 рік передбачено 319 гект. на Україні. з них УРГО—12%, а ми мали 19%, у 1928 р. Наркомзем передбачає 345 розсадників, з них УРГО—19% і ми маємо всього 32%, що дорівнює 110 дес.. Ми маємо всі дані заявити, що на 1929 р. у нас буде 180 гектарів, бо Наркомзем передбачає 345 розсадників і з них УРГО буде мати 18%, у 1932 р. передбачається 400 гектарів, УРГО—20%, а ми гадаємо мати 75%. Ось яка ув'язка Радгосптресту з планом Наркомзему щодо розсадників. Це є не тільки захоплення, а реальні дані, реальні можливості.

Одним із складових моментів роботи садових розсадників є забезпечення їх дичками. Цей момент роботи стоїть так: року 1926 ми, звичайні розсадниководи, бігали та шукали дичок, яких нам було потрібно 1 мільйон. Ми повинні були порушити питання про забезпечення сітки розсадників власним матеріалом, цеб-то організації господарства, що вирощувало б дички. Тепер у нас є дві таких чинних бази, що вирощують дички, та ми закладаємо третю. Те, що в нас залишиться, ми випустимо на ринок. Непридатний матеріал ми знищимо за актом, а добрий пустимо на експорт.

Продукція дичок Радгосптресту така—минулого року ми виростили 1,5 млн. дичок та передали їх розсадникам. Цього року сподівались мати 3 млн., але тепер з'ясувалось, що ми маємо деякий дефіцит і тільки укомплектуємо 180 дес. наших розсадників, що гадаємо закласти року 1929. Зріст продукції дичок надалі передбачається такий: у 1930 р.—5 млн., у 1931 р.—7,5 млн. у 1932 р.—7,5 мільйонів.

Таким способом ми забезпечимо нашу сітку дичками кращої якості та спокійну роботу на ній.

Дальше завдання—це забезпечення баз, що вирощують дички, відповідним насінням. Ми заготовляємо насінньовий матеріал у великій кількості по тих районах, де є відповідна дика рослинність. Насіння зернових культур ми заготовляємо на Полтавщині та почасти на Поділлі, кісточкові на Кавказі та вирощуємо їх у власних господарствах на Мелітопільщині. Ось як ми будуємо нашу справу щодо розсадників.

Ми запевняємо, що здійснимо план, щодо вирощування матеріалів та виконаємо п'ятирічний план Наркомзему на наступні 5 років.

Постанова Совнаркому України, на підставі якої протягом двох років до УРГО мусять влитися найкрупніші та найорганізованіші садові розсадники ОЗВ і колишні Наркомземівські, теж додає значної повности моїм твердженням. Тоді за два роки ми матимемо єдину найкрупнішу сітку садових розсадників кількістю в 25-27 штук.

Свистунов (Харківськ. окрінтенсивник).

Великий зріст плодових промислових насаджень, за планом НКЗС 132000 гект., мені здається реальним, вже з тих міркувань, що НКЗС спирався на місця та на округи. На Харківській окрузі намічено біля 8,000. Отже, коли по інших округах таж сама цифра, то це буде більш, ніж 132,000. Великий зріст нашого плідівництва може бути лише тоді, коли наша справа щодо розсадників буде поставлена на значну височінь. Тому, щоб це упорядкувати, НКЗС вживає цілої низки заходів.

Індивідуальні селянські садки садовлять головним чином тими деревами, що купують на базарах. Цьому треба, звичайно покласти кінець. Ця частина доповіді С. Д. Пупка не викликає суперечок, не можна також нічого сказати й проти доцільности інспекції розсадників та апробації посадкового матеріалу.

Переважна більшість наших розсадників не має маточних садів, і тому здобувають часто-густо живцевий матеріал з випадкових джерел. Це негативно відбивається на наслідках очкування та на чистоті сортів у розсадниках.

Коли ми розробляємо розсадницьку мережу, то неминуче зустрічаємо питання про ціни на посадковий матеріал. Цілком правильній лінії НКЗС, щодо поступового зменшення цін на посадковий матеріал на підставі раціоналізації розсадницької справи, суперечить дорожнеча виробництва в низці передміських розсадників. Нам доведеться безперечно перенести деякі розсадники на ін. місце.

С. Д. Пупко не зупинився на питанні щодо розведення в розсадниках ягідних рослин. Це важливе питання, особливо в передміських районах біля великих міст (Київ, Харків).

О. І. Горський (Мелітопільський Плодосоюз).

На порядку Наради поставлено цілу низку питань, що мусять не тільки розв'язати виробничі процеси та утворити товарове плодівництво, але й науково обгрунтувати ці виробничі процеси. Проте, коли я прислухався, як розв'язувались на Нараді питання одного та другого порядку, то мені здавалось, що між тими та іншими питаннями помічався розрив і деяке неув'язання. Перед усією Народою треба поставити питання про обгрунтування не лише виробничих процесів, але й збутових, щоб надалі садівництво було дійсно прибутковою галуззю с. господарства.

На Нараді вирішується справа щодо складу асортиментів і районування нашої України на підставі тих можливостей що в нас є. Я гадаю, що ми повинні також поставити проблему раціонального використання продукції, що утвориться протягом 5 років. З приводу цього ніхто не висловлювався. Ми утворюємо десертний асортимент і не утворюємо співвідношень між десертним сортом і тим, що йде на сушіння, консервування й т. ін.. Я гадаю, що це може утворити перепродукцію нашої садовини та ускладнити збут усієї продукції. До цього питання, щодо форми та рентабельности використання садової продукції, Мелітопільська округа підійшла щільно. Цього року округа має на меті закласти понад 1000 десятин. Коли в нас була змога встановити таке співвідношення, то це конче потрібно занести й в плани центральних основоположень, бо інакше виробнича галузь розсадників не буде ув'язана з постачанням нашої продукції.

Голова О. В. Волошинов.

Я повинен зробити деякі зауваження. Т. Горський цілком правдиво каже, що вже два дні думка всіх спеціалістів інтенсивників садоводів України працює в справі питання, які сорти кращі, щоб зробити наше садівництво масовим та товаровим. Проте за весь час жодного слова ніхто не сказав, що ми будемо робити з тією сировиною, що одержимо з 132 тис. гектарів нових насаджень. Чи знайдемо ми для неї досить вигідний збут, як будемо ми справлятися з цією масовою сировиною, чи зуміємо ми відповідно економічною політикою стимулювати масове селянське товарове садівництво. Перед нами стоять завдання щодо відповідного розвитку садової промисловости державних, кустарних та кооперативних організацій, також питання про переробку, збут і т. ін.. Всі ці питання потрібно розв'язати, бо інакше наші постанови залишаться недоцільними. Але винна в цьому Плодоспілка: вона знала про це, знала який характер та яке важливе значіння має наша Нарада. Вона зобов'язалась дати нам відповідну доповідь і цієї доповіді у нас нема. Отже, на мою думку, ми повинні зафіксувати в наших резолюціях цю відсутність доповідача від Плодоспілки з приводу остільки важливого й пекучого питання, як організація ринку, збуту й споживання нашого Союзу.

Г. О. Мікрін (Мелітопільський Окрінтенсивник).

Мене збентежує у доповіді момент підходу до регулювання та планування нашої садової справи. Ми зможемо боротися з несумлінним відпусканням та

недобротністю матеріалу організаційними та економічними засобами. Представник УРГО, ще до того, як одержала установа, яку він репрезентує, розсадників від Окрземвідділів, уже поділяє шкуру ще не забитого ведмедя. Тому я боюсь, щоб з нашого планування розсадницької справи не вийшло б заневолення споживача. Треба опасуватися перегнути палицю у другий бік. Через те, я б висловився проти затвердження щорічного плану діяльності окремого розсадника. Так само контроль добротності посадкового матеріалу не можна побудувати тільки інспектуванням чи обслідуванням розсадників. Це є небезпечний шлях. Оскільки земельні органи будуть мати функції контролю, остільки вони повинні відмовитися керувати власними розсадниками. На такий шлях ми й становимося на Мелітопільській околиці. Ми свій розсадник передаємо Мліївській Досвідній Станції для утворення там досвідного опорного пункту плідництва. Я вважаю, що боротьба за якість та знижку цін може бути у значній мірі побудована на конкуренції окремих розсадників. Треба звернути більшу увагу на апробацію правильності сортового складу посадкового матеріалу розсадників, шляхом сортової апробації маточних дерев, що з них беруть черенковий матеріал. Що до групи приватних розсадників, то цих заходів ми вже вживаємо. Ми їм запропонували надіслати нам овочі з маточних дерев, при чому, до визначення сортів, ми розглядаємо посадковий матеріал цих розсадників, як несортовий.

А. В. Постюк (Могилівський Окрітенсивник).

Мені здається, що регулювання виробництва посадкового матеріалу є кардинальне питання, а саме: яких форм та розмірів мусять бути ці розсадники—це одне з болючих питань. Чи йти шляхом організації великих розсадників, чи дрібних кустарних. Це питання має для нас колосальне значіння. Мені здається, що ми повинні додержуватися організації великих промислових розсадників у даній роботі, і тільки тоді ми вийдемо на широкий шлях розвитку промислового садівництва.

Друге питання—інспектування та апробація—безумовно потрібні.

Треба звернути увагу на нерівномірність мережі плодкових розсадників України, з чого виходить і нерівномірність постачання населення хорошим посадковим матеріалом. Останнє можна урегулювати на підставі пропозицій, що пропонує доповідь.

М. О. Міховський (Тулчинська Плодоспілка).

Я хочу ще раз висловити свій жаль з приводу того, що на нашій Першій Всеукраїнській нараді відсутні представники Держторгу та Плодоспілки. Садова кооперація безсумнівно розвивається, і досвід її недовгої практичної роботи може допомогти розв'язанню низки питань, що стоять на повістці денній нашої наради.

В нашій праці на місцях що до заготовлі ми одержали від Наркомторгу списки експортних сортів, але тут нам довелося зустрінути назвичайну рябину асортиментів. У селянських садах відсоток сортів, що їх відмічено в цих списках, дуже незначний. Селянський-же асортимент мало відомий, тому така сировина розцінюється дуже низько, що в значній мірі несправедливо, бо без сумніву серед них є багато сортів, що дають зовсім не поганий товар.

У розвитку розсадницької справи плодово-городня кооперація буде відігравати велику роль. На жаль, є багато дуже дрібних розсадників, і це спричиняється до дорожнечі посадкового матеріалу. Треба побільшувати розсадники, селянські розсадники кооперувати, і цим ми значно зменшимо ціни на рослини та підвищимо їхню якість.

М. М. Ардатов (Асистент Кам'янецького С.-Г. Інституту).

Тов. Волошинов цілком правильно зазначив вчора, що політика виникає з економіки. Як що ми візьмемо на увагу економіку та природньо-історичні

мови, то це дасть нам правдивий напрямок у економічній політиці. З доповіді Пупка—ми не бачимо розв'язання справи в розвитку садівництва для Поділля, відповідно його природніх та економічних умов цього району. На Поділлі маємо найбільше перенаселення, тут вживають найбільш заходів, що до розселення, звідциль йдуть здебільшого селяни до Сибіру, та на заробітки. Це свідчить про кризу цього району. Вихід ми маємо?—Ні, не маємо. За природні умови нема чого й казати: самі фарби на мапах, що нам ілюстрував В. Л. Самиренко, відчать про це. З цих двох моментів і виникає потреба інтенсифікувати Поділля. Х з'їзд компартії сказав, що в першу чергу треба інтенсифікувати Південно-західню частину Союзу. Т. Пупку мабуть не подобаються овочі Поділля, але вони не раз високо розцінювалися ще на виставках мирного часу. Не можна вирішувати справу, не урахувуючи таких моментів, треба брати на увагу всі ці моменти, бо інакше не буде економічної рентабельности та ефекту. Ми вважаємо, що при розподілу садових площ, Поділля не надано того значіння, як це було б потрібно. Така політика неправильна.

В справі розсадників я приєднуюсь до того, що в інтересах інспектування планової аналізи та контролю треба закрити приватні розсадники. Крім мережі розсадників наших господарчих та кооперативних установ, є ще низка розсадників, що належать ВИШ'ам. Вони, крім виконання суто практичних завдань, провадять досвіди та спостереження. Треба підтримати ці розсадники в їхній діяльності та зміцнити їх.

О. В. Хапуків (Криворізьк. Окрітенсивник). •

Площа садків на Україні в 132.000 гект., що її намічають, безумовно буде реальна. Останніми роками з'ясувалось, що конче потрібно, щоб був посадковий матеріал, особливо в степовій частині, де тепер провадиться величезне розселення, організація цілої низки селищ та групових садків. Мене дуже дивує т. Ардатов, коли він каже, що хоче бути об'єктивним. Я говорю не для того, щоб захищати степи, а хочу лише звернути увагу Народи на те, що в плані розвитку плодівництва потрібно брати на увагу не тільки фактори аграрного перенаселення та достатньої вогкості клімату. У нас у степу населення часто терпить від недороду зернових культур через те, що бракує вогкості та інших сприятливих кліматичних факторів. Ми шукаємо шляхів уникнути недородів і знаходимо їх, у деякій мірі, у розвитку плодівництва та виноградарства. Не можна ж так ставити питання, що все потрібно Поділля, а нам—нічого.

Що до складу мережі розсадників, то безумовно вона повинна складатися з розсадників побільшеного типу, а головне державних. Безумовно розсадники ВИШ'ів не зможуть утворити великої виробничої бази. Т. Ардатов правильно відзначив що до приватних розсадників і до відсутности гарантій в їхній продукції доброго матеріалу, чи навіть хворого. Адже ми не зможемо їх проконтролювати. У нас є 10 розсадників такого типу, і ми не можемо їх проконтролювати. Не можу погодитися з т. Г. О. Мікріним, що потрібна конкуренція різних розсадників, щоб знизити ціни на посадковий матеріал. На мою думку, це неправильно. Треба домогатися, за допомогою державного регулювання, знижки собівартости та розцінок, для чого потрібно раціоналізувати організацію розсадників, спланувати їхню діяльність та скласти доцільно-збудовану мережу розсадників. Ми в Криворіжжі одержуємо багато матеріалу високої якості від Центрального розсадника з Мліїва. Проте він після посадки розвивається гірше, ніж матеріал із розсадників УРГО в Веселих Тернах.

К. Д. Еверт (Т-во Едукатор-Вознесенськ).

Я представник Т-ва, що веде значну роботу з розсадниками. У наших розсадниках працюють тільки члени Т-ва. Свою діяльність Т-во розпочало року 1923; з цього часу ми працюємо за планами, що їх затверджує „Укрвиноробуправа“. Виробнича діяльність розсадників Т-ва розвивається що року все більш. Оскільки в нас працює велика кількість найбільшого населення, що не має

свогого власного хліба, остільки треба на користь нашій розсадницькій справі постачати регулярніше та достатніше членів нашого Т-ва хлібом.

С. Ф. Шубенко (Інспектор НКЗС за спекультурами).

Як це не дивно, але з уст одного з опонентів ми чули зауваження НКЗС що він накладає пута на розсадники. НКЗС цього не робив. Як би товариш проаналізував матеріали, що до обслідування на Україні, він би, мабуть, цього не казав. Тут ще було сказано, що заходи НКЗС є фундамент для імперіялістичних намірів УРГО. Це було сказано безпідставно, бо УРГО займає велику площу не тому, що воно є УРГО, а тому, що УРГО дає максимум можливостей, щодо розвитку розсадникової справи, щоб скоріше задоволити потреби населення посадковим матеріалом. НКЗС хоче, як найширше розвинути розсадникову кооперацію, проте до останнього часу, не вважаючи на заходи НКЗС темп розвитку цієї кооперації занадто кволий. Залишається третя категорія розсадників, що про них говорив т. Мікрін,—це надзвичайно дрібні розсадники які не можуть допомогти нам при виконанні завдань, але й вони мають місце в нашій політиці.

Мене дивує, як можна не давати на затвердження Окрземвідділів асортиментів. А як ви будете контролювати діяльність розсадників, як не перевіряючи та апробацією їхніх планів, щодо чергових очкувань.

Ще одне зауваження треба, щоб було, як мога менше адміністративного впливу та більше агрикультурних заходів. Проте, я гадаю, що ті заходи, які поставив НКЗС, дають ширший ґрунт для агрикультурних заходів Окрземвідділів. Коли ми встановлювали реєстрацію та контроль Окрземвідділів, то тим самим ми й давали можливість ОЗВ звернути увагу на цю агрикультурну роботу.

Я хотів ще зупинитися на базарній торгівлі. Мені здається, що вона є одна з заїджених дорог, з яких нам важко зійти. Наркомзем вирішив, що не варт пересліджувати тих злочинців, що будуть продавати по базарах посадковий матеріал, а треба дивитися на ґрунт справи. Не будемо охороняти дядьків від купівлі на базарі, а зазначимо їм певні місця, звідкіля вони братимуть таке дерева, щоб потім не терпіти. Я гадаю, що проект Наркомзему щодо апробації себто про те, що тільки після апробації дається дозвіл на відпуск матеріялу впорядкує цю справу. Треба дати місце, де б великі групі насадження мали змогу взяти посадковий матеріал без ризку, щоб потім ці насадження були заповнені нікчемним матеріалом.

М. Г. Тарасевич (Чернятинський Радгосп УРГО).

Я приєднуюсь до того, що конче потрібно в плановому порядку будувати розсадники на підставі районування. Це сприятиме досконалішому постачанню посадковим матеріалом населення. Разом, на мою думку, своєчасно йти шляхом скорочення діяльності дрібних приватних розсадників. Асортиментів, що їх ухвалено для поширення, повинні поширювати й приватні розсадники. Контроль над розсадниками, поруч з іншими питаннями, повинен провадитися й щодо встановлення відповідності асортименту якого поширюють розсадники за списком сортів масового поширення. Інспекторський апарат повинен бути на місцях, бо це утворює належну ефективність роботи.

Г. К. Дашевський (Тульчинський Окрінтенсивник).

Ми визначили асортименти масового поширення, вводимо їх, як обов'язкові для поширення в розсадниках, але залишаємо питання про потребу утворити джерела, звідкіль розсадники діставали б живцевий матеріал. У щоденній роботі ми зустрічаємо труднощі діставати потрібний живцевий матеріал. Утворення маточних садів, щоб постачати живцями з апробованих у сортовому відношенні дерев, є істотне сьогодняшне завдання.

І. М. Жуменко (Роменський Окрінтенсивник).

Останніми роками цілком виразно намічається тенденція до побільшення садових розсадників. Про це вже говорили інші промовці. Такий процес спосте

рігається й у нас, у Роменській Окрузі. Розвитку приватних розсадників ми не передбачаємо припускати. Торгівля посадковим матеріалом має місце й у нас. Цьому явищу ми своєчасно надали чималої уваги, і у зв'язку з цим маємо ясну постанову Окрплану. У нас на Роменщині мають велике значіння низка місцевих яблуквих сортів, визчєнню й культурі яких треба надати досить уваги.

М. А. Захаров (Зав. Радгосп. „Підгородне“ в Мелітополі).

Мене дивує захист вільної торгівлі посадковим матеріалом. У Мелітопільській Окрузі останніми часами завжди бракує черешень—Франц-Іосифа та Французької Чорної. Нам відомі факти, коли при ринковій торгівлі приватні крамарі, виймаючи з тої ж купи дерева, продавали й Франца-Іосифа, і Французьку Чорну й взагалі який вимагатимете сорт.

О. І. Сліщов (Ізюмський Окрінтенсивник).

На мою думку, розрахунки одержання продукції, що їх наведено в доповіді, не погоджено з урожайністю садів, яка існує нині. Без сумніву, ми повинні вживати всіх заходів, щоб підвищувати врожайність садів, а для цього треба поставити на належну височину вивчення пристосування мінеральних угноєнь.

Низка товаришів уже висловлювалася про брак живцевого матеріалу. Деякі розсадники вживають, як живцевий матеріал, порости грубження на двохрічках у розсадниках. Але чи можливо користуватися цим джерелом, щоб діставати живців? Нараді треба висловитися з даного питання. Зріст продукції плодів висуває проблеми збуту. Чи готова наша кооперація для переведення цього збуту? Мені здається, треба відзначити, що кредит при закупці садового інвентаря не досить довготерміновий. Низка машин, як от великі обрізкувачі, коштують дорого, а кредит надається лише на яких небудь 90 днів, тоді як на прості землеобробні знаряддя, переважно польоводчого значіння, кредит надається 1,5—2-х річний.

Проф. А. Д. Шіманович (Всесоюзний Інститут Пристосовної Ботаніки).

Я вдруге беру слово для того, щоб висловитися ще раз за заборону ринкової торгівлі посадковим матеріалом. Мене дивує, що т. т. Мікрін і Шубенко в деякій мірі виправдують існування такої торгівлі. На це питання не може бути двох поглядів—заборона повинна бути повна в законодавчому порядку.

І. І. Яровенко (Проскурівський Окрінтенсивник).

На мою думку, Народа в своїх постановах послідовно розвідує шляхи, щоб утворити промислове плодівництво України. Певним територіальним районам надається певний вузький асортимент. Для того, щоб сади насаджувалися бажаним асортиментом, треба, щоб розсадники виробляли лише ті сорти, що їх передбачено в списках сортів масового поширення. Коли це будуть виконувати лише державні та кооперативні розсадники, то цього буде не досить, бо приватні розсадники можуть виробляти такий посадковий матеріал, що ми знов спостерігатимемо забруднення садів малоцінними сортами. Наша округа декілька випередила Наркомзем. У нас кожний розсадник на обліку, і від кожного відібрано підписку в тому, що він повинен поширювати лише сорти, яких ухваліла Центральна Помологічна Комісія. Оскільки виконується цей обов'язок—сказати важко. У цей час витрачаються великі кошти на розвиток промислового плодівництва. Треба в законодавчому порядку регулювати сортовий склад посадкового матеріалу, що поширюється. Без цього може трапитися, що ми не утворимо товарного плодівництва й зайве витратимемо гроші.

В. М. Козюко (Маріупільський Окрінтенсивник).

У межах Маріупільської Округи є багато чудових земель для посадки садів, і я б сказав, що населення забезпечено такими землями.

У нас зараз ведеться інтенсивна робота, щодо відводу земель під сади. На жаль, багато чудових земель займають посадкою дерев у малоцінних сортах. Тому питання про регулювання сортового складу в розсадниках—дуже істотне. У дрібних розсадниках у нас провадиться справа не досить добре. Я прихильник побільшення розсадників і передачі нашого окружного розсадника в руки УРГО.

Г. О. Мікрін (Мелітопільський Окрінтенсивник).

Багато товаришів мене, мабуть, не зрозуміли. Я прихильник збільшення розсадників, передачі великих розсадників у руки УРГО та кооперації. Конкуренцію в цінах на посадковий матеріал я розумів, як змагання окремих розсадників в середині того ж УРГО чи кооперації. Я повністю додержуюсь погляду про потребу утворити регулювання діяльності овочевих розсадників у законодавчому порядку.

Г. В. Бабенко (Зав. садовим Розсадником Уманськ. С.-Г. Інституту).

т. М. М. Ардатов уже звертав увагу на потребу допомогти розвитку розсадників при ВИШ'ах. Я цілком приєднуюся до цього погляду. Мої спостереження в роботі в розсаднику Уманського С.-Г. Інституту стверджують доцільність розвитку таких розсадників.

Голова О. В. Волошинів.

Дискусію вичерпано, надаю кінцеве слово С. Д. Пупку.

С. Д. Пупко.

Оскільки я міг з'ясувати з дискусії, Народа в цілому не заперечує проти поставлених конкретних задач в справі регулювання виробництва посадкового матеріалу. Лише де-які т. т. з Поділля заперечували проти розміру запроєктовки садових площ. Дозвольте перш за все відповісти на цю групу зауважень.

Цифри, що я їх подав про передбачаємий зріст садових площ, я взяв з проекту п'ятирічного плану розвитку сільського господарства України. Сьогоднішня моя доповідь зовсім не мала мети накреслити план розвитку плідництва в цілому на протязі найближчого п'ятиріччя. Я лише подав де-які цифри, щодо розвитку садової площі та розміру виробництва посадкового матеріалу з викладанням низки тверджень про необхідність нормування виробництва посадкового матеріалу та торгівлі цим матеріалом. Ті цифри садових площ, що їх тут наводилось, не претендують на вичерпуючу правильність, що до розподілу їх по окремих районах. Я припускаю, що тут є де-які помилки. Але в той-же час, коли порівняти загальні можливості, що до розвитку садівництва по окремих районах, то ми гадаємо, що тут великої помилки не зроблено.

Перехожу до безпосереднього захисту тверджень моєї доповіді. Низка товаришів, що опонували мені, мабуть, не досить уважно вчиталися в мої тези, й тому дискутировали. Зокрема, я не кажу, що треба негайно закрити всі приватні розсадники, але я вважаю, що кожний розсадник повинен провадити роботу на загальну користь для будівництва промислового плідництва. З другого боку, я вихожу з погляду потреби всемірно підсилити великі розсадники, як державні так і кооперативні, планово будувати всю розсадницьку мережу за принципом нормування та регулювання зрощування й торгівлі посадковим матеріалом; на мою думку, ці питання я поставив правильно.

Проф. І. Д. Шіманович повідав нам про заходи, що їх вжив Всесоюзний Інститут Пристосовної Ботаніки для видання єдиного Всесоюзного закону, який буде регулювати питомницьку справу. Для мене не досить зрозуміло оскільки потрібно видавати такого закону у союзному масштабі. На нашу думку такий закон буде більш доцільніший видавати окремими Республіками, відповідно до своїх умов.

Деякі з товаришів зазначали, що централізація контролю розсадників буде недоцільною. Це безумовно помилковий погляд. В цьому відношенні ми маємо досвід щодо насіннєвого контролю та апробації масивів одно-двохрічних культур у розумінні їхньої сортової якості. Тому централізація контрольної роботи в руках Всеукраїнської Помологічної Книги—є правильна. Безумовно, зараз не можна відповісти на низку питань з техніки організації та апробаційної роботи, що їх переводитиме Всеукраїн. Помологічна Книга, через те, що ця установа ще не функціонує, і лише в найближчі часи буде зформований штат, який розпочне працю.

Розвиток промислового плодівництва ґрунтується в значній мірі на добре поставленій роботі розсадників. Розпилену діяльність останніх ми повинні об'єднати, координувати, раціоналізувати, опланувати до потреб розвитку садівництва по окремих районах. Зокрема, я вважаю за дуже важливе—утворити єдину загальну нумерацію всіх сортів, єдині назви та єдиний описовий каталог для всіх державних та кооперативних розсадників. Цю роботу треба доручити Всеукраїнській Помологічній Книзі. Інспектура Помологічної Книги буде провадити апробацію посадкового матеріалу цих розсадників, щодо правильності та технічної якості сортів. На нашій Нараді ми визначаємо стандарти посадкового матеріалу й ми певні того, що вони будуть переведені, бо Інспектура пильнуватиме цього. Я певен, що як ми приймемо цього плану, то він дійсно сприятиме поширенню виробництва високоякісного посадкового матеріалу в великій кількості, а це забезпечить реконструкцію селянського плодівництва, як товарової галузі селянського господарства.

Тов. О. І. Горський зазначив відсутність у повістці нашої Наради низки важливих питань із галузі плодівництва, а саме: організації збуту, ролі кооперації й т. ін.—Але ми добре знали, оскільки багато в нас є питань, що нам треба розв'язати, тому ми навмисне й надали повістці нашої Наради вузькоцільового напрямку. Для того, щоб цілком розв'язати хочби частину важливих питань.

Ми маємо підстави гадати, що надалі наша продукція не тільки повинна забезпечити внутрішній попит на овочі, але й дати продукцію для експорту. Зріст міських та фабрично-заводських населених пунктів, поруч з ростом добробуту людности та раціоналізацією харчування, особливо розвиток форм суспільного харчування, забезпечує велике поширення нашого внутрішнього споживання. Боятися перепродукції плодів підстав нема. Нам слід прагнути до того, щоб плоди більше споживалися нашим робітничим населенням щоденно.

Журнал засідання № 6. Вечір 11/IX-1928 р.

Заслухуються такі доповіді:

1. Б. О. Дувіна—„Єдині стандарти посадков. матеріялу“ (див. стор. 79 Праць)
2. „Єдині правила торгівлі посадк. матеріялом (див. ст. 82 Праць)
3. В. Л. Симиренко—„Єдині принципи калькуляції та встановлення єдиних розцінок на посадковий матеріял (див. стор. 73 Праць).

Голова О. В. Волошинов. За нашою умовою ми заслухали підряд три доповіді. Оголошую дискусію за всіма трьома доповідями.

М. М. Грюнер (Уманський С.-Г. Інститут).

Дозвольте сказати де-кілька слів про повнокоронність і неповнокоронність. Повнокоронність ґрунтується на двох міркуваннях: перше-теоретичне, яке ми вважаємо за перестаріле, і друге-практичне, що має силу. Теоретичне міркування полягає в тому, що на гонах овочевого дерева листя й пазушні бруньки розташовуються спіралью, утворюючи на певному відрізку ніби повне коло, і в разі розвитку всіх бруньок цього кола в ростові гони,—утворюють корону з 5-х бокових гілок. Начеб-то це й є природне й нормальне будування корони. На це часто звертають увагу й вважають, що це така-ж перевага, як і розташування листя колом, але це неправдиво, бо листя не розростається, не становить в колізію поміж собою й не заважає одне одному. Це правдиво для листя, але не для суків. Германський садовод-фізіолог Пеніке показує, що таке розташування суків викликає здебільшого згущення корони й потребу її прорідувати. Він вважає, що з самого початку треба будувати корону рідшою, щоб уникнути в майбутньому усунення великої кількості суків. Те, що з початку вона буде надто рідко, не важливе, бо, як нам відомо, кожен сук через повторні розгалуження заповнює всі пустоти. Це суто теоретична сторона питання. Але ми цінимо повнокоронність, як показчик сили. Нам відомо, що з кволі одnorічки не дістанемо міцної корони. Це ознака, за якою посадковий матеріял розподіляється на перший та другий ґатунки. Відмовитися від цього важко, бо ми не виробили інших стандартних критеріїв. Що-ж до таких сортів, які трудно утворюють повну корону, то тут треба відмовитися від вимоги повнокоронності. Взагалі-ж нам треба відшукати якісь нові підстави, щоб розподіляти посадковий матеріял на перший та другий ґатунки.

М. Г. Тарасевич (Чернятинський розсадник УРГО).

Б. О. Дувін пропонує встановити височину штамбу для напівштамбованих дерев 86-90 с./м.. Для низки кволорослих сортів (Ті ролька, Кальвіль Королівський та інш.) це надто велика височина, бо протягом одного літа вони не можуть дати однорічку достатньої сили, щоб утворити корону на такій височині. Для таких сортів треба припустити й нижчі штабмики. Вимагати повного заростання ран од вирізування шипів та усунення гонів грубшення не можливо через те, що в першому році це повністю не досягається.

У доповіді В. Л. Симиренка є пропозиція робити при калькуляції посадкового матеріялу нарахування в резервний капітал у розмірі 8% для дичок і 20% для щепленого матеріялу. Для розсадників УРГО нарахування по дичках достатнє, бо майже всі підщепи йдуть для власних розсадників. Але що-ж буде, коли ми робитимемо нарахування на щеплений матеріял у розмірі 20%, а потім, збува-

и дерева для групових насаджень, згідно з розпорядженням НКЗС, робити знижку в розмірі 20%? (В. Л. Симиренко з місця: „приймавши мої принципи селекції, далі ніяких знижок робити не можна“) М. Г. Тарасевич (продов.). Коли це так, як, говорить В. Л. Симиренко, то я заперечень не маю.

А. Шіманський (Старобільський Окрінтенсивник).

НКЗС просив округи висловитися з приводу питання про припустимість тут з розсадників однорічок. У доповіді Б. О. Дувіна цього питання не висвітлено. З свого боку я висловлююся проти продажу однорічок. Однорічка, яку садили, не досягне за рік такого розвитку, як двохрічка.

Щодо питання про повнокоронність дерев, то я додержуюсь тієї думки, стара система розбивки двохрічок на гатунки-перестаріла; потрібні нові терії розподілу на два гатунки. Щодо довжини коріневої системи, то я боюсь занадто довгої довжини в сантиметрах. Треба сказати, що повинна бути лінійна система нормальної довжини. Гатунок „екстра“ у дичок треба скасувати, існує, мабуть, за традицією.

Ф. С. Свистунов (Харківськ. Окрінтенсивник).

Профес. М. М. Грюнер уже відзначав, що заносити буйно розвинених однорічок з неповною короною до другого розбору неправильно, коли сорти, без свої внутрішні властивості, не можуть утворити повної корони, наприклад, Ровинка, Антонівка, Папіровка. Це цілком правильно. Стандарт височиною 100 с/м. для однорічок недостатній. Його треба підняти аж до 115 с м.. На мою думку, можливо припустити продаж з розсадників однорічок, але лише з кварталами з двохрічками, щоб повністю звільнити квартали.

На мою думку, треба виключити з посадки в розсадник дички зерняткових порід другого гатунку. В розсадниках звичайно в перший рік посадки вони не кволять й через це дістають кволих однорічок. Для Харківського району цей гатунок непридатний. Я приєднуюся до думки товаришів про виключення стандарту гатунку „екстра“. Немає підстав для існування цього гатунку, він існує лише для колишніх власників розсадників.

У залежності від рівня зарплатні, виробництво посадкового матеріалу коштує різні суми. Оцей момент утворює велику незв'язку для визначення єдиних цінової на цілу Україну. Дане питання треба обговорити.

І. Л. Лапа (Правління УРГО).

За доповіддю В. Л. Симиренка можна висловити подяку за багатий матеріал і схеми, що їх подано, хоча поданий цифровий матеріал такий великий, що раз не можливо його проаналізувати.

За доповіддю Б. О. Дувіна я вважаю, що в ніякому разі неможна припустити, щоб посадковий матеріал у розсадниках добирали самі замовники. Це може утворити небажані наслідки. Розмір завдатку в 75%, що його пропонує той же доповідач, треба зменшити до 50%. З питання про височину штамба напівштамбованих дерев я додержуюсь тієї думки, що в залежності від властивостей сорту, вона може бути від 100 до 150 с/м.. Через це повинна збільшитися стандартна височина однорічок зерняткових порід не менш ніж до 125 с/м., а для деяких сортів навіть до 150 с/м..

В. М. Корнієнко (Вінницький Плодосоюз).

Я хочу звернути увагу Народи на потребу пильного добору підщепного матеріалу. Мені відомо багато фактів, коли садовили на зверхній вигляд добрий матеріал, а далі, за низку років він гинув від причин, що нез'ясовані. Потім треба звернути серйозну увагу на повне й своєчасне загоєння шипа від вирізки цього в однорічному віці. Рана, що не гаразд загоїлася, надалі є ґрунт для

розвитку губки, і дерево гине. Треба з обережністю ставитися до очкування слив на жерделях. Мені відомий випадок, коли загинуло чимале насадження слив 12-ти річного віку: дерева з урожаєм очкувалися біля землі, коло місця очкування.

І. І. Шпанбрукер (Київський Окромгосп). На жаль, В. Л. Смиренко не зупинився на конкретних цифрах собівартости щепленого посадкового матеріалу різної сили. Звичайно, бажано, щоб розсадники, випускаючи однакової якості посадковий матеріал, мали б однакові розцінки. Проте рівень зарплатні різний в окремих розсадниках, і нам відомі коливання, в залежності від місць, від 40 коп. до 1 крб. 20 коп.. Як же досягти одноманітних цін?

За питанням про височину штамбу треба брати на увагу ту обставину, що скрізь ми переходимо до машинної обробки. Тому штамби повинні бути досить високі. У Германії тепер широко вживають садових фрезерів на тракторній тязі й там ввели штамби височиною від 1.75 до 2-х метрів.

В. І. Лозовий (Лектор Полтавської Профшколи). Я не буду окремо дякувати В. Л. Смиренка; я скажу лише, що його доповідь я заслухав з великим інтересом. Наша садова література дуже бідна, і раніш, звичайно, питання про калькуляцію зводили до простого переліку доданків. Звичайно пропонувалося підсумовувати витрати виробництва, додавати прибуток і вираховувати ціну. Цілком природньо, що нові форми господарювання, після революції, висунули потребу по іншому розробляти це питання. У конкретному цифровому матеріалі, що його доповів В. Л. Смиренко, мені не зрозумілі 10% накладних витрат. На мою думку, це трохи перебільшена величина.

Г. О. Мікрін (Мелітопільський Окриттенсвник). Я рішуче виступаю на захист посадки в сади однорічок. Ми, південці, на цьому будемо настоювати. Зокрема, в Мелітопільській окрузі, ми широко вживаємо посадки однорічок і вважаємо це за правильне. Кожний садоводчий район висуває свої агрикультурні вимоги, і їх треба брати на увагу. Через це саме для нас неприпустима височина однорічок 125 с/м., вона надмірна. Ми годимося на 100 с/м., бо особливо високі штамби, при сильних наших вітрах, цілком нераціональні.

Ціни на посадковий матеріал треба розробляти на підставі єдиних принципів, і вони повинні бути одноманітні для розсадників певного району. Де-які товариші пропонують виключити посадку другого гатунку; а що ж Ви будете з ним робити?

С. І. Горський (Мелітопільський Плодосоюз). Хочу відзначити лише один момент при визначенні стандартів на посадковий матеріал. Тут немає жодних застережень що до карликових дерев. У південній частині Мелітопільщини й Херсонщини, а також в інших округах є тенденція, особливо в колективних господарствах, садити сади з карликових дерев. Очевидно, перед нашою розсадницькою мережею повинно повстати завдання що-до зрошування такого матеріалу.

У питанні про калькуляцію посадкового матеріалу, на мою думку, непереконуючий момент про страхування ризику зрошування посадкового матеріалу. У складі статей витрат у доповіді В. Л. Смиренка є витрати на страхування майна, й з другого боку пропонується робити відрахування в запасний капітал знову ж страхового порядку. Аджеж ми страхуємо майно від різного стихійного лиха, чому-ж не можна страхувати й зрошування посадкового матеріалу?

Разом з цим я хочу висунути нове питання. Ось уже де-кілька днів ми неодноразово чуємо, що науково-дослідчим роботам істотно перешкоджає брак матеріальних ресурсів. За прикладом утворення інших фондів, я пропоную відраховувати 1-2% від продажу посадкового матеріалу, щоб використовувати ці кошти на розвиток науково-дослідчих робіт з плідівництва.

С. Д. Пушко (ст. інспектор НКЗС з спекультур). Я хочу сказати де-кілька слів що-до однорічок. Коли ми готувалися до цієї Нарادي, то запросили всі

Окрземвідділів, щоб вони перевірили це питання в себе на місцях на живій дійсності, як почуває себе посадка групових насаджень останніми роками. Через мої руки пройшло приблизно 30 відповідей, і виявляється, що кожна округа різно підходить; ті рекомендують садити однорічки, інші ні, і більшість округ не має жодних живих прикладів, що нам бажано їх було мати. Здебільшого є просто теоретичний підхід, не обґрунтований практичними даними. На жаль, наші робітники не знають наслідків роботи, що її провадили протягом низки років. Я згадую, що де-кілька років тому Наркомзем заборонив по лінії земорганів і державних розсадників продаж посадкового матеріалу однорічного віку. Колиб ми мали на сьогодні відповідні данні про доцільність посадки кісточкових і зерняткових порід однорічного віку, то засадити 100 тис. гектарів нових садів булоб зовсім легкою справою. Науково обґрунтованих даних що-до цього питання ми не маємо. Я б бажав, щоб наша Нарада ухвалила постанову про доручення досвідним установам всебічно опрацювати це питання. Я гадаю, що в наслідок цієї роботи ми зможемо за кілька років для себе ці питання всебічно з'ясувати.

Ми підійшли до виробки й встановлення одностайних цін на посадковий матеріал. Звичайно треба погодитися з низкою товаришів, що дана справа важка, але над нею повинні працювати ми самі, робітники земорганів, бо коли за це візьметься Наркомторг, то для нього справа буде ще важча. Тому я вважаю, що треба прийняти пропозиції, що їх вносить за даним питанням доповідь В. Л. Смиренка.

О. С. Калашнік (Полтавський садовий розсадник ім. Т. Шевченка). Треба виточнити ознаки для розподілу коронистих дерев на перший і другий розбори, інакше в майбутньому буде постійна суперечка за даним питанням. Далі, неможливо вимагати від розсадника, щоб у двохрічки повністю загоївся зріз від нижнього шипу до моменту продажу дерев в-осени. Та це й не обов'язково; досить щоб ранка загоїлася на половину. Не можу погодитися з нормами довжини коріннів, їх треба знизити.

Що-до питання про відпуск з розсадників однорічок я додержуюсь того погляду, що такий відпуск цілком припустимий. Цей погляд стверджують факти. Звичайно, для успішного утворення корони треба мати добре розвинену коріневу систему у однорічок. Ми відпускаємо посадковий матеріал переважно в групові сади, а там є кому доглядати дерев.

За питанням про принципи калькуляції, що їх пропонує В. Л. Смиренко, я не маю будь-яких заперечень.

Голова О. В. Волошинов. Список промовців вичерпано. Надаю кінцеве слово доповідачам.

Б. О. Дувін. Я не мав особливих заперечень проти принципів тверджень доповіді, але є низка зауважень. Я спробую відповісти окремим промовцям.

Що-до запитання А. Шіманського,—я вважаю, що розподіл дичок на перший та другий гатунки—це традиція. Коли говорити за груші, то ми-б поставили до неї зовсім інші вимоги. Груша повинна бути відбірна, особливо за станом своєї коріневої системи, бо груша є надзвичайно виможлива підщепа. За нашими спостереженнями, різкої різниці між першим та другим гатунками яблуневих дичок немає. Вони майже не відстають у своєму розвитку й бувають цілком придатні для очкування. Далі О. С. Калашнік порушив питання про продаж однорічок кісточкових порід. Я підтримую його й скажу, що в мене був невеликий досвід, коли ці однорічні дерева розвивалися краще, ніж при посадці двохрічними екземплярами. Це питання розв'язувати остаточно не доводиться тому, що абсолютно перевірених даних ми не маємо, але те, що однорічки приймаються краще ніж двохрічки,—це безсуперечно за цілою низкою спостережень практиків садівництва.

Я не зовсім розумію Ф. С. Свистунова, який каже, що однорічки треба продавати лише з 2-х річних кварталів. Тут ніякої різниці немає, й цей мате-

ріял може бути навіть гірший, тому, що це є 2-х річне дерево без корони, сам голий гін, як і однорічка, лише коріння в нього перезимували 2 роки. Щось одне—чи зовсім не продавати однорічок, або правдивіше безкоронних дерев, чи продавати. Я вважаю, що в таких випадках, коли ми закладаємо групі садки, коли є гарантія, що прийде інструктор або фахівець що-до посадки садів, то я не передбачаю ніякої небезпеки. Однорічки принатуряться краще, ніж двохрічки, а сформувати їх—справа фахівця.

Що-до виступу І. Л. Лапи—я вже говорив у своїй доповіді, чи припускати персональний добір дерев у розсаднику, чи ні. У даному разі вийшла незв'язка; у Центральному Розсаднику ми цього не припускаємо, але Оргбюро настало на постанові цього питання. На нашу думку, цього припускати не треба. Далі, що-до виступу І. Л. Лапи про внесення 75% завдатку. У Центральному Розсаднику ми не вимагаємо обов'язково, щоб нам платили готівкою; можна одержувати й векселями. Але вимога 75% далеко більше гарантує Розсадник від усяких непорозумінь.

Що-до крайньої вартости пакувального матеріялу,—це надзвичайно серйозне питання, і я опасаюся, що не дам Вам у цьому відношенні вичерпуючої відповіді. Вам відомо, що цього року на Шевченківщині за копу соломи ми платили 7 крб. і більше. Постійних цін за пакування встановити не пощастить, але, без сумніву, треба побажати, щоб вартість пакування дійсно не перевищувала вартости, так усіх споживаємих матеріялів, як роботи та інш. витрат. Для прикладу скажу ще, що в Центральному Розсаднику за один віз моху вагою 10-12 дудів у лісництві ми платимо 10 коп., а приставка коштує від 3 крб. 50 коп. аж до 5 крб.. З вигоди кожного розсадника зробити накладні витрати яко-мога меншими.

Мені не зрозуміло, чому І. Л. Лапа хоче мати вищі однорічки. Ми вважаємо, що оскільки ми даємо для зерняткових порід корону на височині 85-90 с/м., то це цілком досить для напівштамбу. Що до корони для пірамід у розумінні підвищення її до 50 с/м., замість 40-45 с/м., яких припускаємо, то суперечити ніби-то не доводиться.

І. Л. Лапа пропонує визначити височину штамбу для однорічок зерняткових—120 с/м. і для кісточкових—150 с/м.. Це питання буде, я гадаю, обговорюватися в комісії, й таке підвищення штамбу не пройде. Що-до очкування—без сумніву, бажано нижче; це позитивний технічний засіб і суперечити з цього приводу не доводиться.

Я не погоджуюся з І. І. Шпанбрукером що-до височини штамбу; в усякому разі давати 3-х аршинний штаб ми не можемо за цілою низкою наших специфічних умов. Хто бував у наших садах, той бачив, що там фрезери можуть вільно проходити поміж дерев з нормальним нашим напівштабмом. Далі, у зв'язку з питанням про підвищення височини штамбу,—один з товаришів правильно говорив про те, що нам доведеться на цілий рік затримати випуск посадкового матеріялу з розсадників, а ми цього зробити не можемо. Коли ми й зараз не можемо задовольнити попиту навіть однорічками, то затримувати ще на один рік вимоги населення неприпустимо.

Що-до дичок,—Ви знаєте, що дичка часто має лише два коріння, й ми її садимо, а не продаємо іншим. Разом з тим наш спостереження показали, хоч і без цифрових доказів, що коли Ви досліджуєте розсадник і знаходите низку нерозвинених посажених дичок та будете їх виймати для дослідження,—Ви побачите, що більшість таких дичок має лише два коріння, і це особливо характерно для груші. От через це саме ми настоюємо, щоб дичка мала не менш 3-х провідних корінів та достатню кількість розгалужень. Особливу вимогу в даному разі треба ставити до кісточкових порід та до груші. Що до шипа, то кажуть, що рана повинна бути цілком загоєною; на мою думку, це не зовсім правдиво, і треба вимагати, щоб лише чимала частина шипа загоїлася.

В. А. Самиренко. Наскільки я зрозумів, Нарада в цілому ухвалила мій підхід до будування калькуляції посадкового матеріялу. Мені залишається відповісти на де-кілька приватних зауважень.

Де-які товариші висловили сумнів що-до правдивості мого припущення про 10% накладних витрат. Сума накладних витрат у деякій мірі може в тому-ж самому господарстві коливатися, в залежності від того, чи буде ту або іншу статью витрат віднесено до прямих, чи до накладних витрат. Мої 10% накладних витрат взято з практики Центрального Розсадника. Але в кінцевому рахунку розмір накладних витрат у моїх таблицях не істотний. Аджеж я цими таблицями хотів лише показати взаємовідносини між витратами різного значіння в процесі виробництва. Одноманітна пропорційна зміна якої-небудь статті витрат з початку до кінця періоду виробництва посадкового матеріалу не може зламати цифрових взаємовідносин між окремого роду додатками, що встановилися. Тому, коли-б ми переглянули статі витрат і де-що з прямих витрат віднесли до накладних, і сума останніх піднялася-б з 10% аж до 20%, то й тоді б мої розрахунки накидок залишилися б непорушними.

Даю докладнішу відповідь т. Тарасевичу. Ціни, що їх до цього часу оголошують розсадники,—роздрібні. Усім, хто працює в розсадниках, добре відомо, в якій мірі витрачаються зайві сили й кошти розсадника, коли посадковий матеріал реалізується не гуртом, а вроздріб; і навпаки, якої економії досягають, збуваючи рослин в гуртовому порядку. З моїх міркувань, різниця в витратах коштів при цих двох видах збуту й складає приблизно 20%. Ось оці 20% і було запропоновано розсадникам скидати з рахунків, реалізуючи дерева гуртом груповим садам. На мою думку,—це правильний підхід. Ваші побоювання, т. Тарасевич, що, прийнявши мої принципи калькуляції, ми й далі робитимемо цю 20% знижку, безпідставні, бо моя калькуляція вираховує гуртові розцінки, і для роздрібного продажу над-оптових цін треба робити накидку, щоб покрити зайві витрати що-до реалізації рослин дрібницями.

Не зважаючи на досить жвавий обмін думками про припустимість продажу з розсадників однорічок, це питання в значній мірі залишилося нез'ясованим. Мабуть, Нарада додержується того погляду, що збут однорічок кісточкових порід цілком припустимий, а в де-яких випадках і бажаний. Що-до яблунь і груш такої однастайности думок немає. Останніми роками посадили багато однорічок усіх порід у групові сади. 1929 року треба зробити дослідження цих нових садів, щоб визначити, наскільки успішно принатурилися на нових місцях однорічки і яку вони утворили корону. Цим буде розв'язано суперечку, бо всі сумніви ґрунтуються на тому, чи сформували вони корону. До цього часу випуск з розсадників однорічок зерняткових порід можна провадити виключно при прямій вимозі з боку замовленника однорічних рослин.

Приєднуюся до думки О. І. Горського про те, щоб розсадники утворили відсоткове відрахування на потреби науково-експериментальної роботи.

О. І. Горський мене не зрозумів, що-до питання про відрахування у запасний страховий капітал та про страхування майна. Останній розділ витрат передбачає страхування від огню нерухомого майна й мертвого інвентарю, від епізоотій худоби. Але Держстрах не застрахує розсадницьких насаджень од вимерзання зимою, від ушкодження робаками, від градобиття, від невдалої ринкової кон'юнктури, що-до збуту посадкового матеріалу. Через це доводиться всі ці небезпеки страхувати нам самим і утворювати запасні, страхові фонди, вираховуючи калькуляції. Звичайно, ми будемо свідками тому, як поступово органи страхування зацікавляться страхуванням наших розсадницьких культур, і тоді наше внутрішнє виробниче страхування буде зайве. Але поки-що воно абсолютно потрібне.

Голова О. В. Волошинов. Дискусію вичерпано. Пропоную обрати комісію для виробки проекту постанов за цима трьома доповідями.

Нарада обирає комісію в такому складі: М. Ф. Дейнеко (голова), О. С. Калашнік, А. Шіманський, І. Л. Лапа, В. І. Лозовий, А. П. Тильний, С. Ф. Шубенко, С. С. Хапуков, І. М. Жуменко, М. М. Ардат'єв, А. В. Постюк, І. І. Шпанбрукер, О. І. Горський, І. І. Бойко, М. А. Захаров та доповідачі.

Журнал засідання № 7. Ранок 12/IX—1928 р.

Голова О. В. Волошинов. У порядку денному є доповідь В. Г. Аверіна на тему „Карантинні заходи та дезінфекція посадкового матеріалу при його розповсюдженні з розсадників“.

В. Г. Аверін робить доповідь на зазначену тему (див. стор. 83 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. Надійшло де-кілька заяв від тих, що бажають висловитися. З приводу цього, я вважаю за необхідне зазначити, що до моменту заслухання доповіді т. Аверіна, ця доповідь обговорювалась при відділі ентомології Мліївської Досвідної Станції, де відбулися невеличкі збори ентомологів-фітопатологів. Беручи на увагу, що ця доповідь погоджена в частині конкретних пропозицій з фахівцями з ентомології та фітопатології, Президія пропонує обговорення доповіді й виробку проекту постанов перенести в Комісію, обрану вчора вечером в справі групи розсадницьких питань.

Нарада приймає пропозицію Президії.

Голова О. В. Волошинов. До президії надійшла заява проф. Піонтковського з проханням надати йому поза порядком денним 10 хвилин для інформаційного повідомлення з питання про новий спосіб щеплення дорослих дерев.

Президія погоджується дати слово.

Нарада приєднується до пропозиції Президії.

Проф. А. А. Піонтковський (Київськ. С.-Г. Інститут).

Президія ввічливо дозволила мені забрати Вашу увагу на 10 хвилин, щоб зачепити на мою думку, дуже цікаве й важливе питання про перещеплення овочевих дерев, як засоба підвищення їхньої прибутковості. Цілком очевидно, що дана тема дуже широка й висвітлити її за 10 хвилин не можливо, але я хочу лише відзначити декілька найважливіших моментів у цій роботі, яку на мою думку, наші садоводи в значній мірі недоцінюють. Проте я гадаю, що в цей час, коли ми так багато говоримо про зміну асортиментів, цей захід звичайно набуває ударного характеру. Вчора й позавчора Ви заслухали цілу низку доповідей з питання про утворення овочевих асортиментів. Але Ви повернетесь після Наради додому й перед Ваші очі встануть тисячі гектарів, що їх засаджено різними Титівками та інш. сортами, які в деякому відношенні являють собою досить цінний матеріал для садового колекціонера, але як товарний продукт не витримують ніякої критики. Саме в собі виникає питання,—що робити з деревами оцих сортів-корчування їх цілком-звичайно, ні. На мою думку, всякий свідомий садовод цього не зробить. Найздоровіші, наймолодші дерева, що можуть витримати операцію перещеплення, він прищепить іншим сортом, що йому дасть цінний товарний продукт. Крім цих насаджень, Ви ще знайдете, особливо серед селянських садків, силу диких овочевих дерев. Що ж нам робити з цими дичками яблунь, груш і т. інш.. Очевидно, що садовод пильнуватиме цих диких овочевих дерев використати так, щоб вони дали найбільший прибуток. Зрозуміло, що деякі хворіші Ви вважатимете за доцільне викорчувати й на їхнє місце посадити інші дерева. Але такий спосіб корчування є захід нерозумний. У деяких випадках ми маємо можливість такі дерева раціонально використати, знову ж за допомогою перещеплення.

У піщаних районах була ціла низка спроб закладати овочеві сади, але наслідки були погані, й тут Ви забачите величезні дерева, особливо груші. Чому ж це так твориться? Я звертаю увагу на те, що наявність добрих диких дерев, їхній сильний ріст у деяких районах підказує нам думку, що може знову було б бажано повернутися до колишньої системи культури—овочево дерево виховувати не в розсаднику, а щепити на місці. Я гадаю, що багато садоводів пристануть до моєї думки.

Без сумніву, перещеплення з метою використати дикі овочеві дерева має велике значіння. Може при закладці садів нам доведеться стати на шлях н

посадки, а засіву, пристосовуючи в дальшому перещеплення, як ударний захід. Коли ж Ви повернетесь до дійсности, то забачите, що справа стоїть не зовсім нормально. Населення не вміє перещеплювати, спостерігається також і те, що не вміють обрізувати овочевих дерев, притому не тільки селяни, а й деякі садоводи, що викликає відмирання частин корони. Правильне обрізування є один з закладів правильного розвитку перещепленого дерева в дальшому:

На операцію перещеплення дивляться, як на таку, що потребує багато часу й не має серйозного значіння. Звичайно, це з'ясовується тим, що вдало це щеплення можна робити лише весною. Проте мої спостереження показують, що можна щепити наприкінці літа й ранньою осінню. Осінні щеплення в нас дуже мало відомі. Небагато садовників знають про те, що осіннє щеплення в деяких випадках має перевагу в тому відношенні, що дерево, щеплене в-осени, далеко раніш розпочинає рости весною. Звичайно при осінньому щепленні треба вживати деяких застережених заходів, щоб воно дало добрий наслідок. Його треба робити за таким розрахунком, щоб живець не проріс. Щеплення провадиться о першій половині вересня або наприкінці серпня. Далі треба зробити захисний ковпачок з паперу для захисту від зимової низької температури та від сонця. Дальший істотний дефект, що спостерігається при щепленні це щеплення під кору. Для всіх очевидно, що цей спосіб найжорстокіший і веде до захворювань; цей спосіб треба покинути. Його можливо вживати лише на відкритих місцях.

Під час праці в справі питань перещеплення мені пощастило випадково вдосконалити новий спосіб щеплення—щеплення цвяшками. Мені спала думка відмовитися від вживання перев'язного матеріялу, а прибивати живець маленькими цвяшками з головками. Це не є фантазія, а цілком пристосований захід, що дає хороший наслідок. Щеплення одного дерева роблено в минулому році цим способом, а від цвяшок і сліду не залишилося: отже шкідливого впливу вони не утворюють і опасуватися їх не доводиться.

Звертаюся з проханням, щоб Ви сами перевірили цей спосіб і висловились щодо нього в пресі.

Голова О. В. Волошинов. На черзі низка доповідей про групові сади. Ми заслухаємо всі доповіді підряд і одразу розпочнемо за всією групою доповідей дискусію.

Заслухуються доповіді:

1. **М. А. Щербини**—„Практика організації групових садків та заходи до забезпечення їх нормального розвитку для Київської округи“.

2. **Ф. С. Свистунов**—„Теж для Харківської округи“.

3. **М. А. Шептицький**—„Теж для Херсонської округи“.

4. **В. М. Козюко**—„Теж для Маріупільської округи“.

5. **Г. О. Мікрін**—„Теж для Мелітопільської округи“.

Голова О. В. Волошинов. Починаємо дискусію за всіма п'ятьма доповідями.

М. Г. Мартинов (НКЗ АМСРР). Тут перед нами виступили представники 5 округ, що говорили про те, як у них розвивається посадка групових садів. Виявляється, що справа скрізь іде наче гаразд, особливо в Мелітопільським районі. Правда, вони одержують на рік 80 тисяч кредиту, не всякій округі щастить мати такий великий кредит, але до цього треба ставитися обережно. Не знаю, як в інших районах, але в нас такі випадки були. Коли є посадковий матеріял, і коли немає можливости стежити за його використанням, то він іде на ринок, а гроші витрачають на купівлю бляхи для даху. Правда, тепер ми грошей не даємо, даємо тільки посадковий матеріял, але стежити за цим начебто треба.

На місцях ми дуже бідні на персонал, щоб міг керувати садоводчими заходами й зокрема закладкою групових садів. Держторг і Плодоспілка цікавляться лише моментами реалізації врожаю. Районова ж агрономія не може

обхопити всієї роботи, щодо закладки й догляду за груповими садами. Чому підчас засіву ми маємо тимчасових робітників і чому таких немає в садових господарствах?

Треба звернути увагу на постачання периферії садовим реманентом і матеріалами. Поки же що ці речі можливо дістати лише з Києва та Харкова, з крамниць Плодоспілки. Це ненормальне становище.

О. І. Горський (Мелітопільський Плодосоюз).

Основне завдання сучасності—усуспільнення форм виробництва. У садівництві це формується в організацію групових садів. Ця форма важка, але не зважаючи на це, площі садів ростуть. Зокрема, треба звернути увагу на недостатність інструкторського персоналу для переведення цих робіт. Районова агрономія, і зокрема районний інтенсивник, не можуть здійснити всіх заходів, щодо закладки групових садів. Адже ж на земельні агрономії в першу чергу є обов'язки, що до планового керівництва всіма заходами, до організації земельної площі. Тут завжди бракує технічного догляду. Тепер ми висуваємо обов'язковість організувати садову кооперативну периферію, що й повинна виправити хиби технічного керівництва й виконання.

Плодоспілка в цей час прагне здійснити якомога повне охоплення садоводчих районів садовою низовою кооперацією й укомплектувати всю плодородну кооперацію од верху до низу відповідно підученим садовим персоналом.

Н. О. Тонкий (Райінтенсивник, Голопристанськ. Р. В. К.).

Ще не так давно, років два-три тому, при обговоренні питань про групові садки, їх називали „садами майбутнього“. Тепер оці „сади майбутнього“ набирають конкретної форми й розвиваються інтенсивним темпом. Садівництво України вступило в епоху розвитку міцного масиву товарового напрямку. У кожній новій справі моменти організації є особливо важкі, і там може спостерігатися низка помилок.

Тов. Свистунов висунув питання про постачання посадковим матеріалом населення, відповідно його бажанням. Вважаю, що розв'язувати питання так—неприпустимо. В наших районах дуже часто населення буває з готовим досвідом, правда, цей досвід емпіричного характеру, але ми його використали. Районний інтенсивник повинен по можливості задовольняти населення, не можна відняти в нього елементу творчості.

Я уявляю собі, що в майбутньому будівництво товарового садівництва підеться трьома шляхами: 1) колгоспи—це найдоскональніша форма виробництва; 2) колективи—будуючи господарство на підставах машинізації й усуспільнення трудових процесів, без сумніву, вони досягнуть значних наслідків; 3) групові насадження селян, що кооперовані в первісні товариства.

Надзвичайно важливий момент висунули товариші з Мелітопілья—це обслуговування групових садів. Конче потрібно утворити нові кадри робітників, кваліфікація яких не укладається в звичайне розуміння „агроном“. Тут потрібні висококваліфіковані техніки.

На Нараді не раз фігурував вираз—підвести наукові обгрунтування. На мою думку, в цій галузі ми абсолютно бідні на літературу. На це треба звернути увагу.

М. Т. Чудний (Чернігівський Окрінтенсивник).

Одне з слабих місць роботи, щодо утворення групових садів,—є недостатність агрообслуговування. Без сумніву, земельна агрономія не може справитися сама з цією роботою. Вважаю, що до цієї справи треба притягнути також агрономічний персонал колгоспсекцій. В практиці нашої роботи, щодо організації групових садів, ми переводимо закупку посадкового матеріалу через Колгоспсекцію, і вона вже деревами видає населенню кредит на посадку групових садів.

В. М. Корнієнко (Винницький Плодосоюз).

У нас у Винницькій окрузі лише 2 роки як розгортаються роботи, щодо організації групових садів, і, на жаль, ці роботи проходять у скрутних обставинах, бо окружного фахівця-інтенсивника немає, районних теж не досить.

Для сумісної роботи, в справі утворення групових садів, було б дуже істотно притягнути Колгоспсекцію. Крім того, з розвитком діяльності й підсиленням нашого Плодосоюзу, ми поступово досягаємо все більшого й більшого обхоплення всієї садоводчої роботи в окрузі й зокрема, щодо закладки групових насаджень. Я додержуюсь того погляду, що Плодосоюз і його периферія повинні якомога ближче ув'язатися з організацією групових садів.

М. А. Захаров (Зав. Радгоспом „Подгор'одне“ УРГО в Мелітополі).

Я маю невеликий власний досвід в справі закладки групових садів. У нас черешневі сади зараз дуже прибуткові, бо ціна за пуд досягає 6—8 карб.. І разом з тим, з боку власників значних садів, що опасаються конкуренції з боку нових насаджень, провадиться шкідлива агітація, щоб відмовлятися від посадки групових садів через те, що сади ці нібито сильно обкладаються с.-г. податком, що вони безприбуткові й т. інш.. При розмовах з селянами, щодо закладки групових садів, я, звичайно, наперед збираю відомості про с.-г. податок з садів у даному селі, маючи матеріяли для спростування таких дезорганізуючих виступів

Щодо персоналу, потрібного для організації групового саду, то на мою думку, це робота таких земельних інтенсивників. Утворювати спеціальний штат дорого й нераціонально.

Є. Е. Гуле (Миколаївський Окрінтенсивник).

У перші роки організації групових садів ця робота розвивалася порівнюючи тихо й не з такою чіткістю, як тепер. Надання коштів по лінії с.-г. кредиту в значній мірі зміцнило цю справу. На сьогоднішній день ми вже маємо 15.000 гкт. земельних відводів під групові насадження й таку ж саме площу буде відведено на протязі найближчого п'ятиріччя. Під інтенсивні культури при землеустрії відводиться площа в розмірі 5% і, беручи на увагу нашу, порівнюючи високу забезпеченність землею, ці відводи провадяться легко.

Закладка групових насаджень є один з шляхів перебудування всього сільського господарства на колективних підставах. Тому, в першу чергу, при організації групового саду треба дбати про план його, виходячи з моментів усупільнення форм виробництва. Ми на місцях одержали одночасно два типових статuti,—для садового товариства й для т.-ва, щодо закладки групового насадження. Виходила начебто чотирьохступінна кооперація. Ми розв'язали це питання в тому розумінні, що т.-во в справі групових насаджень ми почали вважати за цілком виробничу одиницю, яка входить у склад садових товариств. Зараз у нас є такі садові товариства загального типу, які нараховують у своєму складі 12—15 т.-в, щодо закладки групових насаджень.

У нашій окрузі ще немає окружного Плодосоюзу, і через це всі тяготи, щодо організації групових насаджень несе земельна агрономія при участі загальної с.-г. кооперації. Коли ми одержуємо повідомлення про надання нашій окрузі довготермінових кредитів, то ми за загальною згодою зо всіма Р. З. В. розподіляємо їх для окремих групових насаджень. Ми вважаємо це за дуже істотне, бо так досягається раціональний розподіл коштів. Щоб переводити технічні роботи, щодо закладки й догляду за груповими насадженнями, на місцях, у додаток до райінтенсивників, потрібний ще технічний персонал, мабуть, од кооперації.

С. О. Терещенко (Кременчужський Окрінтенсивник).

Заслухавши доповіді фахівців з Правобережжя, а потім зі Степу, ми бачимо, що Мелітопільщина має 4000 гкт. групових садків у той час, як Київщина має лише—130 десятин, або гектарів. Таке становище й в Полтавській та Кременчужській Округах і взагалі на Лівобережжі. Коли ми посуватимося так, як Київщина, Полтавщина й інші округи, то далеко не заїдемо. Ми бачимо, що в степу утворилися сприятливі умови для розвитку цих посадок, і коли б і в нас були кошти, то й ми б так само поставили справу на Лівобережжі, як і в степу. Ми почали битися ще з травня місяця за такі кошти, але й на сьогодні нічого не маємо, а разом з цим на Мелітопільщину дано 85.000 крб..

В. М. Лучніков (Зінов'євськ. Окрінтенсивник).

У нас у Зінов'євській Окрузі земельні громади відводять землі під час землеустрію під групові насадження успішно. Тепер виникає навіть опаска, чи матимемо ми можливість у найближчий час усі ці площі закультивувати. Крім того, ознайомившись з соціальним складом верств населення, що бере найактивнішу участь у групових насадженнях, ми прийдемо до досить сумних висновків: більшість насаджень роблять більш-менш забезпечені селяне, починаючи з середняків і далі до заможніших верств. Це стверджують дослідження округи й доповідь НКЗС про використання кредитів з фонду боротьби з посухою, в якому відзначається, що кошти з нього попадають переважно в порівнюючи забезпечені господарства. До цього часу в нашій Окрузі бідняцькі господарства не втягнуто до групових насаджень, хоча їх конче потрібно було в першу чергу втягнути в цей зачин. Що ж до бідняцьких господарств, то треба ще більш підсилити пильги, не тільки наданням кредиту, але й зменшенням податків.

О. В. Волошинов (Представник НКЗС).

Років два-три тому, я розмовляв з одним товаришем, який не дуже був певний щодо питань соціалістичного будівництва. Він казав: "я не помічаю цього будівництва в Вашій роботі". Тепер мені зрозуміло, чому це так.—Тому, що ми будуємо соціалізм за рецептом т. Мікріна—непомітно. Ні, на мою думку, він будується дуже помітно з величезними жертвами й з величезним напруженням. Але мене цікавить те, що питання збудування соціалізму й усупільнення нашого господарства в доповідях і дискусії товаришів відбилися мало

Ми заслухали доповіді, товариші поділилися з нами своїм організаційним і пропагандистським досвідом, виступали товариші в дискусії, усе це йшло з питань техніки й організації території, але про те, як зробити, щоб наш груповий сад був одним з засобів усупільнення нашого сільсько-господарського виробництва, як зробити, щоб груповий сад став фактором соціалістичного будівництва,—про це товариші не говорили. Як ми ставимо завдання,—не тільки посадити масив, що дасть можливість мати товарно-промислове садівництво, але й добитися усупільнення цієї найважливішої галузі сільського господарства. Найважливішою ще й тому, що вона може вбрати в себе вільну на селі робочу силу. Тому не тільки питання організаційно-технічне, але й це питання перебудування нашого господарства, повинні бути мати на увазі товариші, що працюють у даній галузі. Проте, я не скажу, щоб ці питання в нас висувалися. Як добитися усупільнення садового інвентаря? Машини спрощують процеси хліборобства, а хіба ми не можемо поставити перед НКЗС питання, щодо машинізації нашого садового господарства в тій чи іншій мірі? Як добитися усупільнення догляду? На мою думку, він не усупільнений. Статут групового насадження для того, щоб одержати гроші—придатний, але для всього іншого—він не годиться. З того що говорили далі, видно, що пропонували сполучити інтереси групового саду з інтересами організації, в межах групового саду, індивідуального господарства. Щоб вони прагнули здійснювати спільний догляд, цього не було помітно. Таких питань ми не висвітлили, і їх треба поставити перед Наркомземом.

Завдання нашої Народи—відповісти на питання, якими формами й засобами роботи ми мали б можливість зробити питання групового саду, питанням не тільки технічним, не тільки організації промислового садівництва, але й усупільненого садівництва. Я вперше заслухую доповіді низки округ. Вражає розмах роботи. Без сумніву, ми перебуваємо в періоді первісного кількісного нагромадження й б'ємо на сполох за якість, як обслужити цю величезну територію. На мою думку, може й треба замислитися над цим, коли ми будемо отак іти в наших планах—сотні досягти у минулому році, до пів тисячі в цьому році, до 2000 в наступному й до 10.000 на протязі найближчих трьох років,—я опасаюся за якість роботи. На це треба звернути увагу. Тов. Гуле зазначив, що Миколаївці найшли спосіб, як організувати велике усупільнене садове-господарство. Лише отак можливо буде притягти до цієї справи населення. Про це мало

говорили. Нарешті про організаційні форми. Перед нами розгорнулися різні форми: одні закладають сади, вважаючи, що найкращий об'єкт є Земельна Громада; другі—спеціальні садові товариства; треті—низку статутних і безстатутних товариств. Треба розв'язати це питання. Правда, не можна рекомендувати якоїсь єдиної форми для цілої України, проте ж треба таки сказати, яка форма в нас була б бажаніша. Жодна Округа не зазначає, чому вона ту чи іншу форму вважає за бажанішу. На мою думку, краща форма закладки групового саду є закладка в масштабі цілої земельної громади.

С. Д. Пупко (Ст. Інспектор НКЗС з спецкультур).

Тут тов. Тонкий, ідеалізуючи організацію групових насаджень надто перегнув у бік вільного розвитку творчості населення в царині будівництва групових насаджень. Я вважаю, що такий підхід у окремих випадках може й дати наслідки, але ж, коли підходить до організації групового саду з погляду розпорешених господарств, то це було б неправильно. Коли ми розглядаємо в цілому групове насадження й припускаємо його посадку в формі вільної творчості, то, товариші, ми повернемося назад на декілька років, коли до організації таких насаджень підходили вперше. На мою думку, досвіди, що їх переведено по деяких районах добрих наслідків не дали. Мені два роки тому приходилось брати участь в огляді групових садів, причому з'ясувалося, що на групові насадження в селі Богоявленському Миколаївської О-ги відведено приблизно 600 десятин. Правда, це не за рахунок звичайного земельного наділу. На протязі 4-х років там засівали пшеницю, садили вишні, жерделі і взагалі виявляли вільну творчість, бо садки закладались без плану й агрокерівництва. Можна уявити собі—що в майбутньому уявлятиме такий садок і як він буде забезпечувати промисловий його напрям, а чому це так сталося. Я гадаю, що в основі помилка була в тому, що груповий сад переводився без належного плану та постійного керівництва з боку агроперсоналу. Панувала тільки невдала творчість населення. Були в цьому напрямкові провідні вказівки з боку НКЗС, але їх не додержувались.

Те становище, що має місце зараз в організації групових садів не можна вважати навіть за задовольняюче. При об'їзді в минулому році низки районів, ознайомившись з постановою організації групових садів, я часто констатував хиби, які полягали в відсутності планового будівництва насадження, відсутності технічного обслуговування.

В той же час слід зазначати, що є такі райони, де дійсно справа поставлена добре. Зріст роботи в зв'язку з поширенням нових площ групових садів, позбавляє там райагроперсонал можливості систематичного обслуговування. Надалі необхідно до справи агрообслуговування групових садів нам треба притягнути кооперацію й в першу чергу нашу садову кооперацію. Перед нею ми повинні поставити це питання в повному обсязі.

О. В. Волошинов пропонує будувати групові насадження, втягуючи в них цілі земельні громади. Наше бажання відповідає цій пропозиції, але є ціла низка округ, де практично здійснити цього неможливо через те, що більшість населення не хоче переводити посадки групових насаджень і лише 30-40 % спільників окремої земельної громади погоджуються на відповідний земельний виділ, під нове багаторічне насадження. На півдні України, де забезпечення землею більше, там більшість населення охоче йде на організацію групових насаджень, і там є можливість втягувати в цей почин цілі земельні громади.

Голова О. В. Волошинов. Дискусію на доповіді про групові сади закінчено. Пропоную обрати Комісію, щоб виробити проєкт постанов.

Нарада обирає Комісію в складі: С. Ф. Шубенко (Голова), М. А. Захаров, О. І. Горський, усі окрінтенсивники й в тому числі доповідачі.

Далі, за пропозицією Президії, Нарада приймає порядок роботи аж до закінчення її. Вечір 12/IX і ранок 13/IX призначаються для праць в Комісіях, при чому на 12/IX призначається робота найгроміздкішої кількістю вчасників Комісії за доповіддю В. Л. Симиренка про асортименти. На вечір 13/IX призначається кінцеве пленарне засідання.

Журнал засідання № 8. Вечір 13/IX-1928 р.

Голова О. В. Волошинов.

Дозвольте перейти до кінцевих робіт нашої Наради—до оголошення проєктів постанов та ухвалення їх. Надаю слово М. Л. Щербині, як голові комісії за доповіддю В. П. Попова та В. Л. Симиренка—„Природньо-історичні райони України та принципів міркування, що їх слід покласти в основу, складаючи округові асортименти масового поширення на Україні.

М. Л. Щербина. Зачитує проєкт резолюції. Після погодження поправок, що їх було внесено, резолюція приймається одноголосно (див. стор. 156 „Праць“).

М. Л. Щербина. Дозвольте зачитати також резолюцію, що її виробила друга Комісія за доповіддю В. Л. Симиренка: „Організаційні форми та напрями помологічної роботи в майбутньому на Україні“ (зачитує проєкт постанов).

Голова О. В. Волошинов. Оскільки немає жодних виправлень, або доповнень, голосую в цілому.

Нарада приймає резолюцію одноголосно (див. стор. 161 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. З питання про форму звязку Всеукраїнської Помологічної Книги з периферією надійшла в писемній формі думка т. т. Мікріна, Шептицького, Гуле й Щербини. Пропоную додати до журналу, як матеріали.

В. Л. Симиренко. Дозвольте доповісти проєкт постанов за моєю доповіддю про конкретні асортименти, що його виробила Комісія.

Голова О. В. Волошинов. Голосую резолюцію в цілому. Резолюція приймається одноголосно (див. стор. 157 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. Надаю слово М. Ф. Дейнеці, як голові Комісії за всіма доповідями розсадницького порядку.

М. Ф. Дейнеко.—Зачитує проєкти постанов за окремими доповідями; після погодження низки поправок та доповнень, голова їх голосує й Нарада їх приймає одноголосно. Отже приймаються постанови за доповідями:

С. Д. Пупка—„Нормування виробництва посадкового матеріалу в законодавчому порядку“ (див. стор. 162 „Праць“).

В. Л. Симиренка—„Єдині принципи калькуляції та встановлення єдиних розцінок на посадковий матеріал“ (див. стор. 164 „Праць“).

Б. О. Дувіна—„Єдині стандарти посадков матеріалу“ (див. стор. 166 „Праць“).

Б. О. Дувіна—„Єдині правила торгівлі посадковим матеріалом“
(див. стор. 168 „Праць“).

В. Г. Аверіна—„Карантинні заходи та дезинфекція посадкового матеріалу при його розповсюдженні з розсадників“ (див. стор. 168 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. У процесі ухвалення резолюцій за групою розсадницьких доповідей виник обмін думками й позначилися додаткові конкретні пропозиції зокрема, що-до питання про відпуск з розсадників однорічок. Дозвольте зачитати проєкт постанови, якого сформувала Президія (зачитує).

Голосую пропозицію в цілому.

Нарада приймає одноголосно (див. стор. 168 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. Надаю слово В. Л. Смиренку для оголошення проекту постанови за його пропозицією про заготівлю насіння для підщеп.

В. Л. Смиренко. Зачитує проект резолюції, яку Нарада приймає одноголосно (див. стор. 168 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. Надаю слово С. Ф. Шубенку—голові Комісії в справі п'ятьох доповідів: „Практика організації групових садків та заходи до забезпечення їх нормального розвитку“.

С. Ф. Шубенко. Зачитує проект постанов. Після погодження низки доповнень та змін, резолюція голосується й приймається одноголосно (див. стор. 169 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. Слово надається В. В. Знаменському—голові Комісії за доповіддю Л. М. Ро—„Програмні питання практичної селекції в царині плідівництва“.

В. В. Знаменський. Зачитує проект резолюції.

Резолюція голосується в цілому й приймається одноголосно (див. стор. 169 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. За другою доповіддю Л. М. Ро „Про взаємовідносини різних сортів окремих плодових порід у процесах перехресного запилення та самозапилення“, як за доповіддю інформаційною, Президія пропонує не ухвалити особливих постанов та прийняти її до відому.

Нарада приймає цю пропозицію.

Голова О. В. Волошинов. Є ще низка окремих пропозицій, щоб їх оголосити даю слово тим, хто їх подав.

О. І. Горський. Я ще раз підтримую свою пропозицію що-до відраховування 1% з валового виторгу розсадників на потреби науково-досвідної роботи. (Зачитує проект постанови).

Нарада одноголосно ухвалює постанову. (Див. стор. 171 „Праць“).

В. Л. Смиренко. Наша Нарада відмітила всю важливість розвитку науково-дослідних робіт у галузі плідівництва. Успіх цих робіт у значній мірі залежить від планової організації їх виконання та старанної розробки програм. Тепер ми стоїмо напередодні широкого розгортання експериментального досвіду в усіх галузях спекультур, і всі ми почуваємо потребу зібрати на майбутній рік відповідну Нараду. Дозвольте зачитати проект постанови що-до цього питання. (Читає).

Нарада ухвалює пропозицію одноголосно (Див. стор. 171 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. До Президії від тов. Тильного поступив проект постанови що-до відсутности на засіданнях даної Наради представників організацій, що ведуть плодоторгівлю. (Читає проект постанови). Голосую в цілому.

Нарада приймає постанову одноголосно (Див. стор. 171 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. Нашу земельну периферію що-до спекультур обслуговують у значній мірі товариші з середньою або низшою професійною освітою. Низка товаришів, підчас теперішньої Наради, порушила питання, щоб встановити полегчення, що-до порядку переведення іспитів екстернам за ВИШ'ї. Дозвольте формулювати цю пропозицію. (Зачитує проект постанови).

Нарада приймає пропозицію.

Голова О. В. Волошинов. Далі є пропозиція представника Київського краевого с.-г. музею В. П. Гаєвського що-до організації в 1930 році Всеукраїнської виставки з спекультур. (Читає проект постанови).

Нарада приймає постанову одноголосно. (Див. стор. 171 „Праць“).

Голова О. В. Волошинов. Дозвольте зачитати проект постанови Є. Е. Гуле про склад Редколегії Праць теперішньої Наради та про техніку видання їх. (Читає).

Нарада приймає постанову одногосно.

Голова О. В. Волошинов. Добрі традиції вимагають, щоб, до того як закрити Нараду, голова робив підсумки. Дозвольте й мені це зробити. Які підсумки ми маємо на сьогодні, як наслідок п'ятиденної, дружньої роботи нашої 1-ої Всеукраїнської Наради. Пам'ятайте, у Т. Г. Шевченка „Садок вишневий коло хати“ й т. ін.—Це найсентиментальніше романтичне уявлення про селянське садівництво. З цим скінчила наша Нарада, з цим вишневим садком і сказала, що вона мислить собі селянське садівництво, і насамперед у вигляді групового садка. Друге—в нашій помологічній роботі до останнього часу бракувало методів об'єктивної оцінки сортів і був великий суб'єктивізм, що вносили його мимоволі окремі фахівці. Від суто-суб'єктивних, випадкових оцінок ми переходимо до такої оцінки асортиментів, що має на меті вимоги ринку, промисловости та експорту. Ми підвели зараз під нашу помологічну роботу базу, що хоч і не цілком задовольняє нас з боку об'єктивних наукових вимог, але, у всякому разі, поклали початок науковому обґрунтуванню роботи, широкому дослідженню та широкій практиці. У нас є з сьогоднішнього дня, хоч і не на всі сто відсотків, але всеж досить певно встановлений асортимент сортів, що їх ми будемо вирощувати в наших розсадниках та рекомендувати для масового поширення.

Третє—ми встановили неодмінність широкої наукової роботи в царині помології та взагалі плідівництва; ми поставили це питання перед усіма відповідними центральними організаціями; ми сказали, що без міцного зв'язку широкої практики садівництва з науково-дослідними установами ми не уявляємо дальшого розвитку нашого садівництва. Ми тут сказали точно й ясно, як ув'язуємо нашу практичну роботу й які вимоги ставимо до науково-дослідних установ у цій роботі.

Четверте—ми сказали, що ув'язуємо нашу роботу з загальною роботою щодо індустріалізації нашої країни; що ми ув'язуємо нашу роботу з загальною роботою реорганізації нашого господарства на соціалістичних підвалинах, що ми вважаємо нашу роботу в цій галузі одною з найважливіших; що ми розв'язуємо нашою роботою найважливіші питання щодо організації відної робочої сили серед сільського господарства, що ми розв'язуємо нашою роботою реорганізацію однієї найприбутковішої й найважливішої галузі господарства.

Ось чотири головні завдання, що на мою думку, так дружно, так уважно й так однодушно проробила наша 1 Всеукраїнська Нарада. Так добре відзначила шляхи, якими повинна піти наша робота, методи роботи; отже Нарада утворила дійсний ґрунт для того, про що ми розмовляли на протязі п'ятих днів. Наприкінці дозвольте від імени Наради подякувати Оргбюро за те, що воно так уважно, вдумливо та ретельно підготувало Нараду як з боку доповідей так і загальних умов, а адміністрацію Станції, подякувати за тепле, товариське вітання, що вона нам подала (Бурхливі оплески).

В. Л. Сямирєнко (Директор Мліївської Досвідн. Станц.).

Від імени Мліївської Станції, я можу сказати небагато. Мліївська Станція не тільки в особі Адміністрації, але й в особі всього персоналу, як робочого, так і спеціального, була щаслива, що мала можливість привітати Нараду на своїй території.

Ті завдання, що були постановлені Нараді, у значній мірі розв'язані, і надзвичайно приємно знати, що Нарада так плідотворче попрацювала на території Мліївської Досвідної Станції, особливо коли оцінюємо успіх робіт Першої Всеукраїнської Наради в галузі плідівництва й на користь промислового садівництва України, що тепер розвивається. Наша Досвідна Станція почала організовуватися вісім років тому. Всі ці роки ми відмічаємо, як роки боротьби не

тільки за спорудження Станції, але й за права плodівництва існувати як само-стійна та доцільна в собі галузь народного господарства, а також за права що-до дослідної роботи для спецкультур. Теперішня Нарада свідчить, що плodівництво дійсно є велика господарча галузь, а низка постанов, що їх прийняла Нарада, також показує, що широкі агрономічні кола засвоїли думку про потребу широкої дослідної роботи в царині плodівництва. Відвідування Ваше—учасників Наради—нашої Станції, дає нам бадьорість у нашій дальшій роботі. Нам було-б радісно, колиб зв'язок, між усіма робітниками з галузі плodівництва та Мліївською Станцією—ріс та зміцнювався. Цей зв'язок сприяв би поширенню та поглибленню практичної та дослідної роботи з плodівництва на Україні. Я сподіваюся, що це має побажання набере сили в житті. (Бурливі оплески).

Голова О. В. Волошинов.

Оголошую, що Перша Всеукраїнська Нарада по Садівництву закрита.

Додаток до журналу засідання № 8.

Думка т. т. Т. О. Мікріна, М. А. Шептицького, Э. Е. Гуле, М. А. Щербини що-до питання „Організаційні форми та напрямок Помологічної роботи на Україні на майбутнє“.

1) Вивчення сортів плодovих дерев, з-метою виявити найцінніші сорти що-до промислово-господарської їхньої якості, є питання невідкладного значіння, і його неодмінно потрібно розв'язати, в яко мога короткий термін.

2) Зокрема з приводу організації Помологічної Книги є такі міркування.

а) Робота Помологічної Книги мусить носити науково дослідний та практичний характер. Свою роботу вона мусить ув'язати та провадити її на місцях через постійні Округові Помологічні Комісії при ОЗВ, а також через своїх співробітників, як центра так і місць (для цієї справи треба організувати опорні пункти та провадити відповідну роботу помологічного змісту).

б) Неодмінно потрібно надати роботі Помологічної Книги широкого громадського характеру, і притягнути до її постійного складу—представників спеціальних досвідних станцій, Інститутів Пристосовної Ботаніки, Вищих спеціальних учбових установ, спеціальних С.-Г. кооперацій, помологів, робітників периферії, а також представників Держторгу, Комвнutorгу та інш..

в) Вважаємо за потрібне, щоб утримання Помологічної Книги та її роботи взяла на свої кошти Держава; місцевих—Земоргани, С.-Г. спеціальна Кооперація та інші установи, які близько зацікавлені роботою племінної книги.

г) Просити Наркомзем, для успіху в роботі Помологічної Книги, точно оформити та визначити склад Округових Помологічних Комісій, розробити відповідні положення та вишукати кошти на утримання Помологічних Комісій.

д) На нашу думку, до складу Помологічної Комісії повинні ввійти: Зав. чи Зам. ОЗВ (він-же голова, окружний фахівець інтенсивних культур, райінтенсивники, завідувачі Розсадників, представник фахової С.-Г. кооперації, представник навчальних С.-Г. установ та окремі особи, що працюють у галузі помології та інші. Витрати на скликання Помологічних Комісій, а так само утримання секретаріату—віднести на кошти Держави.

ПОСТАНОВИ

I-ої Всеукраїнської Наради з питань садівництва, що відбулася 9-13/IX—1928 р. на Мліївській Садово-Городній Досвідній Станції.

За розділом I порядку денного—„Питання помологічного характеру“—ухвалено постанови:

За доповіддю В. П. Попова і В. Л. Симиренка: „Природньо-історичні райони України й принципи міркування, що їх слід покласти в основу, складаючи округові асортименти масового поширення на Україні“.

1) Розвиток українського плідництва й реалізація закладених у ньому широких народньо-господарчих можливостей залежить у першу чергу від удалого добору сортів. Однак, матеріяли, що маються, не досить об'єктивні й правдиві для того, щоб визнати асортименти, що на них ґрунтуються, за цілком обґрунтовані й остаточні. Тому конче потрібно, щоб Наркомзем надав особливу увагу широкому науковому вивченню питань сортовищення, сортоіспиту й сортовиводу овочевих порід.

2) Не зважаючи на недостатність матеріялів, не можна відкладати районування й складання асортиментів, з огляду на потребу поширити роботи, що до закладки в широкому розмірі групових садків з метою:

а) задоволити назрілу потребу інтенсифікувати господарства тих перелюднених місцевостей, де природні умови сприяють розвиткові садівництва;

б) використати якомога більш зручних для цієї мети моментів землеустрію;

в) виробити вузькі асортименти потрібно також для того, щоб утворити садові масиви, які дають одноманітні партії експортного краму; різноманітні сорти промислових насаджень припустима лише в потрібному розмірі, вважаючи на особливості місцеположення, стосовно до районів збуту й успішного запилення.

4) У зв'язку з вищезазначеним постанову питання, щодо природньо-історичного районування України—Нарада визнає за своєчасну й дуже потрібну для цілої низки планових заходів, щодо піднесення й розвитку плідництва на Україні.

5) Основні принципи розподілу України на природньо-історичні райони й підрайони, що висунуті доповідачами, Нарада вважає за правдиві; вони охоплюють найважливіші моменти, щодо висоти місцевости, мікрорельєфу, клімату, й географічного поширення овочевих дерев.

6) Як матеріяли, щоб пильніше виявити межі окремих районів і підрайонів, Нарада вважає за потрібне поруч з ними, що до географічного розповсюдження порід і сортів овочевих дерев, використати всі дані, що є в літературі й в наукових установах, щодо географічного розповсюдження на Україні природніх рослинних угруповань і окремих диких рослин, які висвітлюють екологічні різниці окремих районів.

7) Майже повний брак матеріялів, щодо розповсюдження на Україні порід і сортів овочевих дерев,—висуває потребу перевести повне дослідження районів плідництва, при чому в програму дослідження треба включити питання, висвітлення яких сприятиме виявленню меж районів і підрайонів.

8) У межах установлених районів спостерігаються такі великі різниці, що обумовлюють потребу дальших поділень. В основу цих поділень треба покласти ті самі загальні принципи природньо-історичного районування.

Одначе, тут, поруч з потребою в багатьох випадках установити підрайони, виступають на перший план різниці містоположень, в залежності від рельєфу, напряму схилів, природнього захисту від вітрів, характеру ґрунту, рівня ґрунтових вод, близькості лісів і водних басейнів, можливостей зрошення і т. і.. Поруч з цим треба взяти на облік також економічні фактори: перелюдненість, близькість ринків збуту та їхні специфічні вимоги, перспективи технічної переробки, близькість залізниць і водяних шляхів сполучення, ступінь інтенсивності садового господарства і т. і..

Бажано, щоб для кожного сорту, що заноситься в список, зазначалося, для яких місцеположень, умов і мети його рекомендують.

9) Встановлення асортиментів для адміністративно-територіяльних одиниць, окремі частини яких можуть належати до різних природньо-історичних районів, а також забезпечення перехресного запилення, викликає потребу заносити до кожного окружного асортименту порівнюючи велику кількість сортів; однак конче треба, щоб місцеві органи при закладці садків намагалися по можливості скорочувати кількість сортів.

10) Асортиментів масового поширення рекомендувати для закладки промислових групових садків з метою дістати переважно експортного краму.

Поруч з цим, бажано розробити асортименти, припустимі для дрібних, присадибних, споживчих і навіть аматорських садів; при цьому треба брати до уваги також і господарчі звички населення.

Нарешті, бажано утворити для кожної місцевості досвідний асортимент, що належить до посадки в найбільшій кількості екземплярів, як в промислових, так і в непромислових садках, з метою іспиту.

11) Загальну характеристику районів, які виробляють овочі, і намічений у доповіді напрямок розвитку плідівництва за окремими природньо-історичними районами України—Нарада визнає за правдиві.

За доповіддю М. Л. Прийняти до віdomу.

Р.О: „Взаємовідносини різних сортів окремих плодівних порід у процесах перехресного запилення та самозапилення“.

За доповіддю В. Л. Смирєнка: „Проект окружних плодівних асортиментів масового поширення на Україні“.

1) Розглянувши проект окружних асортиментів,—Нарада вважає за можливе прийняти його в формі нижченаведеного списку, погодженого з територією окремих округ. Однак, Нарада відзначає, як це зробив і сам доповідач, що матеріал, який був за основу для складання асортиментів, має такі хиби:

а) виробка асортиментів провадилася на основі суб'єктивної оцінки гідностей сортів окремими фахівцями й їхніми колективами, оскільки об'єктивного цифрового матеріалу для повної характеристики сортів до цього часу не набірано в достатній мірі;

б) добір окремих сортів провадився при відсутності матеріалу, щодо оцінки торгових і технічних якостей овочів, вирощених у різноманітних екологічних умовах, а також без попереднього вивчення вимог ринку до товарових мас овочів й до окремих груп сортів;

2) Конкретні асортименти масового поширення встановлюються для окремих адміністративних округ, що не може бути визнано за цілком правильне, бо останні здебільшого в значній мірі різноманітні, щодо природньо-історичних і економічних умов; така обставина викликає потребу дальшої деталізації асортиментів у межах округ.

3) Нарада встановлює такий список сортів масового поширення в межах України:

Я Б Л У Н І:

Літні сорти:

- 1) Папіровка.
- 2) Астраханське біле.
- 3) Астраханське червоне.
- 4) Одинківське біле.
- 5) Чеське рожеве.
- 6) Ново-Павлівське.
- 7) Боровинка.
- 8) Кальвіль літній Фрааса.
- 9) Віргінське рожеве.
- 10) Донешта (Шампанське).

Осінні сорти:

- 1) Кронсельське прозоре.
- 2) Ренет Золотий Пісгуда.
- 3) Путівка осіння.
- 4) Штрейфлінг.
- 5) Антонівка звичайна.
- 6) Антонівка кам'яничка.
- 7) П'єпінка Литовська.
- 8) Працівське.
- 9) Ювілейне Граама.
- 10) Данцигське ребристе.

З и м о в і:

- 1) Вагнера призове.
- 2) Пармен Золотий Зимовий.
- 3) Пепін Лондонський.
- 4) Кальвіль сніговий.
- 5) Ренет жовтий Кулона.
- 6) Ренет Золотий Курський.
- 7) Ренет Ландсбергський.
- 8) Ренет Орлеанський.
- 9) Ренет Канадський.
- 10) Ренет Симиренка.
- 11) Ренет Баумана.
- 12) Ренет Шампанський.
- 13) Кандиль Синап.

- 14) Джонатан.
- 15) Буцьке.
- 16) Бернське рожеве.
- 17) Закоритне.
- 18) Тиролька.
- 19) Розмарин білий.
- 20) Сари Синап.
- 21) Ренет Касельський.
- 22) Бойкен.
- 23) Штетинське червоне.
- 24) С и в а к.
- 25) Ріпка Меджибозька.
- 26) Вороньок.

Г Р У Ш І:

Літні сорти:

- 1) Іллінка.
- 2) Бере Жифар.
- 3) Глива Українська.
- 4) Глива Мачуська.
- 5) Лимонка.
- 6) Руселе Штутгартське (Медова).
- 7) П а н н а.
- 8) Безнасіянка.
- 9) Улюблена Клапа.
- 10) Тонкогілка Мліївська.
- 11) Г л е к.

Осінні сорти:

- 1) Вільямс літній.
- 2) Лісова красуня.
- 3) Добра Луїза.
- 4) Олександрівка.
- 5) Мар'яна.
- 6) Бере Гарді.
- 7) Бере Боск.
- 8) Бере Лігеля.
- 9) Дюшес д'Ангулем.
- 10) Сіянець Кайфера.
- 11) Бере Діль.
- 12) Бере Аманли.

З и м о в і:

- 1) Жозефіна Мехельнська.
- 2) Бере Арданпон.
- 3) Сен-Жермен.

- 4) К ю р е.
- 5) Зимова Деканка.

Ч Е Р Е Ш Н І:

- 1) Дрогана жовта.
- 2) Денісена жовта
- 3) Сіянець Приорки.
- 4) Фрома велика.
- 5) Франц Йосиф.

- 6) Наполеон рожевий.
- 7) Рання Маркі.
- 8) Татарська чорна.
- 9) Гедельфінген.
- 10) Рамон Оліва.

11) Дайбера.	15) Віндзор.
12) Жабуле.	16) Рум'яні личка.
13) Французька чорна.	17) Гінь рання травнева.
14) Гінь Касінса.	

В И Ш Н І:

1) Гріот Остгеймський.	9) Красуня з Шатене.
2) „ Український.	10) Євгенія.
3) „ Еспанський.	11) Володимирська.
4) Склянка.	12) Шпанка.
5) Водянка.	13) Анадольська.
6) Англійська рання.	14) Міністр Подбільський.
7) Лотівка.	15) Гортензія.
8) Любська.	16) Довговітка.

С Л И В И:

1) Угорка звичайна.	11) Ант-Імперіяль.
2) „ Італійська.	12) Ц а р.
3) „ Ажанська.	13) Джеферсон.
4) Катерина.	14) К і р к.
5) Ганна Шпет.	15) Ренклюд Альтана.
6) Ренклюд зелений.	16) Королева Мірабель.
7) Вікторія.	17) Опошнянка.
8) Пердригон смугнастий.	18) Угорка Віслінгенська.
9) Ячна жовта.	19) Персикова.
10) Мірабель Нансійська.	20) Місцеві сорти угорок (в Полтавській, Роменській і Винницькій округах).

Ж Е Р Д Е Л І:

1) Червоношока.	5) Цукрова Голуба.
2) Велика жовта.	6) К а й с і.
3) Есперена рання.	7) Ананасова.
4) Бросквинова.	8) Амброзія.

4) Доручити Помологічній Книзі України в найближчий час приступити до докладного вивчення нижчезазначених сортів в площі можливості занести їх до асортиментів масового поширення:

Я Б Л У Н І:

1) Одинківське біле (занесено до асортименту Дніпропетровськ. окр.).	5) Добрий селянин.
2) Путівка біла, літня смугнаста.	6) Зеленка Полтавська (висувалась Полтавською та Роменською округами).
3) Мальт Богаєвський.	7) Оливка (висувалась Роменською окр.).
4) Донешта-Шампанка-Боровиця (занесено до асортим. округ Правобережного Полісся).	8) Боскопська Красуня.
	9) Губарстонське безподібне.
	10) Вродливе з Нейгаузена.

Г Р У Ш І:

1) Цукровка.	4) Боздурган (висувалось Мелітопільськ. і Маріупільськ. окр.).
2) Померанцева (висувалась Б.-Церківськ. окр.).	5) Графіня Паризька.
3) Лікар-Люціус.	

Помологічна Книга повинна в найближчий час з'ясувати й висвітлити питання щодо просовування південних виможливих десертних сортів груш у північні округи степу й південні округи лісостепу.

Також доручається Помологічній Книзі вивчити сорти:

Ч Е Р Е Ш Н І:

- 1) Рання чорна (висувалася Винницькою окр.).
- 2) Геретес (висувалася Одеською округою).
- 3) Рум'яні личка (занесено до асортим. Київськ., Б.-Церківськ. окр.).

В И Ш Н І:

- 1) Довговітка (занесено до асорт. Харківськ. окр.).
- 2) Неміровка (висувалася Б.-Церківськ. окр.).

Особливо важливе завдання Помологічної Книги в найближчий час є конче потреба детальніше вивчити сортів жердель з метою поширити їх на Україні взагалі і в округах окремих—зокрема.

5) З метою надати груповим посадкам промисловий характер—визнати за потрібне доручити Помологічній Книзі України розробити питання про відокремлення з асортименту масового поширення, що його прийнято, вужчої групи сортів, що могли б дати великі одноманітні маси кращої для великих ринків.

6) Беручи на увагу те, що конче треба визначити асортименти бросквин і айви для південних округ і зважаючи на відсутність достатнього матеріалу для цих порід, доручити Помологічній Книзі України в найближчий же час розробити зазначені асортименти.

7) З метою спростити й пристосувати назви сортів масового поширення, що існують до сучасних потреб,—доручити Помологічній Книзі України розробити питання про заміну відповідних назв.

8) Нарада приймає нижчезазначений розподіл сортів для окремих округ (див. додаток).

За доповіддю Л. М. Ро:
Програмні питання
практичної селекції в
царині плодівництва“.

1) В овочевій культурі, поруч з пристосуванням раціональних способів догляду за деревами з метою підвищити врожайність, рішучу роль відіграє добір сортів, що відповідають місцевим екологічним і економічним умовам.

2) З метою визначити асортименти, що відповідають місцевим природно-історичним вимогам, конче треба серйозне наукове вивчення сортів, так тих, яких культивують у тих чи інших районах, як і місцевих та з інших районів, що подають надію на придатність до зазначених умов.

3) Першорядне в даному разі завдання є вивчити основні, практично-важливі властивості сортів (урожайність, стійкість проти шкідливих впливів, коли вони починають родити і т. і.).

4) Це вивчення повинно бути метою загальної колективної роботи науково-дослідних установ, а через місцевих інтенсивників—і самих селян.

5) В селянських садках, серед маси малоцінних місцевих сортів іноді спостерігаються дерева, які, поруч з морозостійкістю, відзначаються хорошими та смачними овочами, що заслуговують дальших спостережень та іспитів у різних умовах.

6) Тому садоводам, що працюють на місцях, надалі конче треба звертати особливу увагу на те, щоб знаходити та досліджувати кращих місцевих сортів. Окремих найцінніших сортів треба фіксувати й приставляти для дальшого вивчення в відповідні науково-дослідні установи.

7) Крім спостережень над місцевими сортами, треба звернути увагу на окремі дерева наших промислових сортів, які відзначаються цінними індивідуальними властивостями (урожайність, морозо-та вітротривалість і т. і.). організуючи систематичні всебічні спостереження над ними протягом низки років. Таким

шляхом пощастить добрати найцінніших дерев даного сорту, яких можна буде використати, як маточні екземпляри для живців. До цієї роботи треба притягти місцеві сили.

8) З огляду на те, що в межах низки сортів існують різні варіанти більш-менш константні при вегетативному розмноженні, добір кращих з них може мати велике значіння для фіксації найцінніших форм.

9) Основний метод, щоб виводити нові, поліпшені сорти—є гібридизація, оскільки її ведуть у напрямку свідомого добору й сполучення сортів, що мають найцінніші властивості для даних природньо-історичних умов і що відповідають місцевим економічним вимогам.

10) Метою гібридизації повинно бути діставати нові сорти, цілком пристосовані до нашого клімату, та що мають найвищі ринкові й споживчі властивості.

11) Позитивних наслідків від засіву насіння культурних сортів можна дістати шляхом селекції лише з великих мас гібридів, які вже овочують.

12) Нарада відзначає першорядне значіння широкої постанови вивчення селекції овочевих сортів для українського садівництва; поруч з цим відзначається, що коштів, яких відпускають для цього, цілком не досить.

За доповіддю В. Л. Смиренка: „Організаційні форми та напрямки помологічної роботи в майбутньому на Україні“.

1) Природні й економічні можливості широкого розвитку садівництва на Україні, особливо в районах найбільшого аграрного перелюднення, висувають розвиток садівництва на одне з перших місць серед інших заходів, що до інтенсифікації сільського господарства, в зв'язку з піднесенням індустріалізації країни при соціалістичній перебудові господарства.

2) Але конкретні заходи, щодо розвитку садівництва, зокрема до встановлення й поліпшення асортименту, до вдосконалення техніки культури й т. і., у великій мірі затримуються й не можуть провадитися з належною плановістю й твердістю через те, що розвиток науково-дослідної та досвідчої праці в садівництві ще дуже відстає у нас не тільки від поступу світової садівничої науки, але й від швидкого темпу розвитку самого садівництва.

3) Через це, поруч з найповнішим використанням для практики дотепершніх наслідків наукової роботи в садівництві та багатого садівничого досвіду,—невідкладне завдання є поширити і належно поставити на Україні дослідну роботу садівництва, бо сучасна її мережа цілком ще не задовольняє погреб розвитку садівництва, зокрема в найважливіших його районах, а матеріальні умови праці тих досвідних та дослідчих установ, що вже працюють в садівництві, ще не досить забезпечують потрібний розвиток наукової роботи.

4) У зв'язку з цим конче потрібно, щоб НКЗС та НКО звернули належну увагу на розвиток досвідної та дослідчої роботи в садівництві, забезпечили її збільшеними асигнуваннями, так з державного, як і з місцевого бюджету, та щоб разом з тим і господарчі організації, що безпосередньо зацікавлені в розвитку садівництва та в збільшенні й поліпшенні його продукції, взяли належну участь у фінансуванні досвідної та дослідчої роботи в садівництві, шляхом спеціальних дотацій та відрахувань, зокрема з агрофонду.

5) Оскільки мережа закладів, що ведуть на Україні наукову роботу в садівництві, ще мало розвинена, недостатня та планово не ув'язана,—визнати за невідкладне переглянути її та остаточно впланувати дальший її розвиток; зокрема прискорити заснування Українського Дослідного Інституту Садівництва, що організацію його передбачає 5-ти-річний план розвитку науки на Україні.

6) Вважаючи на те, що серед практичних заходів до поліпшення та розвитку садівництва найважливішим і невідкладнішим є впорядкувати та вдосконалити асортименти овочевих культур на Україні, визнати за конче потрібне об'єднати в республіканському масштабі, та належно організувати

науково-практичну помологічну роботу, для чого закласти Українську Помологічну Книгу, як центральний заклад НКЗС України, що опирався б на роботу округових та районних помологічних комісій при Земорганах, на досвід мережі розсадників та на роботу досвідних і дослідчих установ, які працюють в садівництві, зокрема на роботу Українського Інституту Пристосовної Ботаніки.

7) За головні найближчі завдання Української Помологічної Книги вважати:

а) вивчати промислових асортиментів овочевих культур на Україні, зокрема місцевих та нових;

б) спеціальне порівняльне вивчення сортів масового поширення;

в) встановлювати на підставі цього конкретні асортименти для окремих районів та різних екологічних умов, в зв'язку з вимогами ринку, зокрема експорту, промисловости й т. і.;

г) встановлювати стандарти сортів масового поширення;

д) виявляти й реєструвати маточні насадження й особливо цінні окремі дерева;

е) сортова й технічна апробація й контроль посадкового матеріалу.

8) Вважаючи на можливий паралелізм у діяльності Помологічної Книги НКЗС, Українського Інституту Пристосовної Ботаніки й досвідних установ, та на потребу з інтересів справи усунути його заздалегідь,—просити НКЗС вжити заходів до розмежування в найближчі часи цієї роботи між відповідними установами.

9) Невідкладне завдання—впорядкувати й поліпшити асортименти культур.—можна з успіхом виконати, лише використовуючи наслідки помологічних робіт, що переводилися раніш на Україні; тому конче треба прискорити видання Помології Л. П. Смиренка, що її зредагував та виготовив до друку ще С. Г. Науковий Комітет; отже вважати заходи Українського Інституту Пристосовної Ботаніки щодо видання цієї Помології за доцільні й своєчасні, та визнати за потрібне, щоб НКЗС, УРГО, „Плодоспілка“, НКО та інші зацікавлені установи, і зокрема окружні, спеціальними дотаціями та попередньою передплатою всемірно підтримали видання Помології.

За Розділом II порядку денного: „Питання про координацію роботи українських овочевих розсадників“.

Ухвалено постанови:

За доповіддю С. Д. Пупка: „Нормування виробництва посадкового матеріалу в законодавчому порядку“.

1) Українське садівництво, не зважаючи на значну його площу, у своїй масі ще й досі не набуло належного промислового значіння, залишаючись переважно натурально-споживчою галузю сільського господарства. Разом з цим і валовою своєю продукцією воно далеко ще не відповідає потребам населення в цій продукції. Це з'ясовується, з одного боку, тією організаційною формою, в якій збудувалась головна маса селянського садівництва,—цеб-то формою дрібних присадибних насаджень, а, з другого боку,—великою різноманітністю їхніх сортиментів, що в більшості не відповідають вимогам широкого ринку.

2) Разом з тим, потреба реконструювати селянське господарство в напрямку підвищення його товаровости та раціонального використання зайвої робочої сили вимагає підсилити розвиток садівничої галузі в селянському господарстві.

3) Беручи на увагу об'єктивні умови розвитку садівництва на Україні, а також потреби в садовій продукції, так для внутрішнього споживання, що значно збільшиться до моменту, коли почнуть оwoчувати нові насадження, як і для експорту,—протягом найближчих років конче треба закласти нових садових насаджень не менш 132000 гектарів. В основу розподілу цієї перспективної площі в округах треба покласти в першу чергу соціально-економічні та природно-аграрні умови районів.

4) Одна з об'єктивних умов даного часу,—що сприяє широкому розвитку насаджень у селянських господарствах і переважно насаджень суто-промислових,—широке переведення в цей час землеустрою. Раціонально використати цей момент, щоб утворити промислове селянське садівництво, становить одне з найголовніших завдань найближчого часу.

5) Відповідно до найближчих завдань у справі розвитку нових садових насаджень, а так саме й в справі забезпечення ремонту садової площі, що існує,—загальна потреба в посадковому матеріалі на найближчі 5 років визначається в розмірі до —35.000.000 екз., якою кількістю й визначається програмове завдання садових розсадників України, щодо вирощування овочевого матеріалу найближчі роки.

6) Оскільки в основу організації нових садових насаджень треба покласти принципи промислових насаджень, завданням садових розсадників повинно стати не тільки кількісне збільшення випуску технічно-стандартного посадкового матеріалу, але й в асортиментах, що забезпечували-б промисловий напрямок майбутнього садівництва.

7) Розсадники можуть постачати посадковий матеріал відповідно накресленим вимогам лише при умові планового державного регулювання їхньої діяльності, щодо відпуску посадкового матеріалу, при якому регулюванні можна було-б забезпечити інтереси населення в напрямку утворення промислових насаджень.

8) В основу державного виробництва овочевого посадкового матеріалу треба покласти такі принципи:

а) мережа садових розсадників повинна будуватися в своїй основі за районною ознакою з тим, щоб розсадники певного району, по можливості, задовольняли потреби на посадковий матеріал свого району.

б) садові розсадники певного району повинні постачати породи й сорти, відповідно економічних та природних вимог даного району, причому розсадникам треба додержувати сортиментів, що їх затвердив НКЗС для цього району;

в) розсадники повинні вирощувати посадковий матеріал, згідно стандартів, затверджених НКЗС;

г) сортимент розсадників повинен мати єдину, затверджену НКЗС, номенклатуру помологічних назв, а також єдину їхню нумерацію; розсадники повинні постачати населенню посадковий матеріал в апробованих сортах, які мусять бути описані в єдиному Генеральному Каталозі садових розсадників України.

9) Державне інспектування виробництва та продажу садовими розсадниками посадкового матеріалу повинно провадитись на підставі відповідного закону, в основу якого треба покласти такі принципи:

а) відпускати овочевий посадковий матеріал дозволяється лише з розсадників, що зареєстровані в ОЗВ і лише після щорічної апробації призначеного для реалізації посадкового матеріалу з боку державної інспекції;

б) розсадники повинні відпускати на продаж лише такий посадковий матеріал, що відповідає встановленим технічним стандартам і в асортиментах, що їх затверджено для даного району, та з помологічно-правильними назвами;

в) розсадники, що випускають овочевий посадковий матеріал на продаж, повинні гарантувати покупцеві сортову правильність відпущеного матеріалу;

10) Загальну інспекцію розсадників НКЗС переводить через Всеукраїнську Помологічну Книгу НКЗС України. Помологічна Книга виконує зазначене завдання, так через свій власний персонал, як і через персонал ОЗВ і Філії Помологічної Книги на місцях.

11) Порядок догляду та інспекції розсадників треба встановити такий:

а) Садові розсадники, що зареєстровані в ОЗВ, повинні щороку подавати до ОЗВ на затвердження плани очувань чергового поля, в яких треба зазначити перелік порід та сортів, намічених до очування, кількість очувань кожного сорту й джерела, звідкіль мають одержати маточного матеріалу для очування. Затверджений план очування, обов'язковий для розсадника, й головний документ при переведенні державного інспектування;

б) розсадники, що вирощують овочевий посадковий матеріал на продаж повинні вести записи своїх очувань, в яких зазначити: назви заочкованих сортів, місце, де їх заочковано в розсаднику, й звідки одержано живцевий матеріал для очування. Ці записи є офіційний документ розсадника, на підставі якого переводиться державне інспектування;

в) поруч з загальним доглядом земельних органів за садовими розсадниками, що випускають посадковий матеріал на продаж, на державну інспекцію слід покласти обов'язково щороку, не пізніше як за місяць до початку періоду відпуску посадкового матеріалу, переводити огляд садових розсадників й апробувати посадковий матеріал, призначений на продаж в даному відпусковому періоді. У наслідок цього органи інспекції видають розсадникові відповідний сертифікат.

12) Перевести в життя зазначене інспектування садових розсадників треба з моменту фактичного утворення Помологічної Книги.

13) Нарада просить НКЗС видати відповідний закон про нормування виробництва посадкового матеріалу та продаж його з садових розсадників.

За доповіддю В. Л. Смирненка: „Єдині принципи калькуляції й встановлення єдиних розцінок на посадковий матеріал“.

1) Сучасний значний розвиток розсадницької мережі й досить раціональна її організація дають підставу встановити єдині принципи калькуляції посадкового матеріалу для всієї сітки державних і кооперативних розсадників України.

2) При калькуляції посадкового матеріалу виходити з того становища, що воно складається з 3-х елементів:

а) прями (пропорційні) витрати на виробництво посадкового матеріалу;

б) накладні (постійні або непропорційні) витрати;

в) накидка, що складається з відрахувань у запасний капітал і відрахувань відсотків прибутку.

А. Прямі витрати охоплюють:

Придбання матеріалів; оплату робсили; оплату роботи живого й мертвого реманенту; соціальні витрати, що зв'язані з обслуговуванням працюючих в виробництві.

Б. Накладні витрати охоплюють:

Соціальні витрати; страхування; амортизацію реманенту та споруджень; утримання управління; витрати щодо збуту; сплату відсотків на позичковий капітал; сплату податків та зборів.

В. Накладна охолоює:

Резервування сум на покриття збитків, що можуть виникнути в наслідок непередбаченого стихійного лиха та можливих несприятливих кон'юнктурних змін умов ринку, щодо збуту посадкового матеріалу, і встановлений відсоток прибутку.

Сума витрат за першим елементом—„А“ (прямі витрати) складає виробничу собівартість посадкового матеріялу.

Підсумування елементів „А“ (прямі витрати) і „Б“ (накладні витрати) дає повну собівартість.

Сукупність витрат за всіма трьома елементами калькуляції „А“ (прямі витрати), „Б“ (накладні витрати) і „В“ (накидка)—дає калькуляційну продажну вартість посадкового матеріялу.

3) Встановлення калькуляційної продажної вартості для посадкового матеріялу, що вирощується протягом одного вегетаційного періоду (де-які види підщеп та ягідних кущів), визначається:

- а) точним обліком виробничої собівартості протягом одного операційного р.;
- б) обліком накладних витрат, що додаються до виробничої собівартості пропорційно до карбованця останньої, що в сумі визначає повну собівартість;
- в) нарахування на повну собівартість встановленого прибутку відрахувань у запасний капітал.

4) Визначення продажної собівартості рослин, що вирощуються протягом кількох операційних років, провадиться шляхом:

- а) щорічного підрахування повної собівартості, що складається з виробничої собівартості й підрахування накладних витрат;
- б) арифметичного складання сум повних собівартостей за всі роки, коли вирощувався посадковий матеріял, і
- в) нарахування на суму повної собівартості прибутку й відрахувань у запасний капітал.

5) Визначаючи розмір прибутку, належить виходити з тих міркувань, що капітал, якого вкладено в виробництво, повинен давати прибуток у розмірі середнього відсотку за активними банківськими операціями, беручи на увагу безперечність використання вкладеного в виробництво капіталу в різні періоди часу до моменту остаточної реалізації дерев.

Щоб визначити розмір прибутку, приймається, на підставі розрахунків % % на капітал, що його вкладено в питомницькі культури (10 % річних), пропорційно періодів загайности обігу вкладених коштів, яких розрахунків перевів Центральний Державний Розсадник України, таке вираховування прибутків:

- а) для підщеп 10% від суми повної собівартості;
- б) для щепленого матеріялу посадкового 20 % від суми повної собівартості. Такий розмір прибутку Народа вважає за потрібне встановити для цілої розсадницької системи державної й кооперативної.

6) Визначення розміру відрахувань у запасний капітал повинно робитися в залежності від різної загайности вирощування посадкового матеріялу, при чому, чим довший період вирощування рослин, тим значніше збільшується ризик, який росте, поруч з загайністю тієї чи іншої культури.

Відсутність розсадницької статистики за значний період часу не дає можливості підходити до розв'язання цього питання з розробленим цифровим матеріялом, і розмір відрахувань у резервний капітал визначається на підставі практичних спостережень: для підщеп 8% і для щепленого матеріялу 20%.

7) Щоб визначити продажну вартість підщеп зерняткових порід, яких виростили з насіння, треба вираховавши продажну вартість посадкового матеріялу, що його дістали з одиниці площі, і встановивши кількість рослин окремих сортів з цієї площі, вирахувати продажну вартість 1000 дичок кожного сорту, виходячи с пропорції: 0,75 дички II сорту=1,5 дички I сорту=1,75 дички екстра.

Таке саме відношення для кісточкових підщеп визначається пропорцією: вартість I дички I сорту відноситься до вартості дички II сорту, як 1,25 : 1.

8) Визначаючи продажну вартість щепленого посадкового матеріалу, треба вираховавши продажну вартість, щодо одиниці площі та визначивши кількість рослин різної сили розвитку на цій площі, провадити розрахунок продажної вартості одної рослини різної сили розвитку, виходячи з такої пропорції: відношення повнокоронного півштамба до неповнокоронного півштамба й до одної річки=відношенню 1,5 : 1,25 : 1.

9) Головні витрати щодо вирощування посадкового матеріалу відносяться за рахунок оплати робочої сили й на придбання матеріалів. Другий елемент приблизно однаковий для цілої України, в той час, як величина зарплатні коливається в різних округах. Через це переважно саме рівень зарплатні визначає собою розмір продажної калькуляції посадкового матеріалу. В розсадниках України, що розташовані в округах з однаковим рівнем зарплатні й з більшменш однаковими властивостями ґрунту й клімату, продажна ціна на посадковий матеріал повинна бути одноманітною.

10) Треба визнати за раціональне, щоб продажні ціни, встановлені для певних груп округ, що розташовані в однакових природньо-історичних умовах. Наркомзем, на підставі вичерпуючих відомостей для калькуляції, що їх подають розсадники, затверджував що-року не пізніш 1-го червня.

За доповіддю Б. О. Дувина: „Єдині стандарти посадкового матеріалу“.

1) У цей час овочеві розсадники України не мають вичерпуючих матеріалів, щоб визначити стандарти посадкового матеріалу. Одначе, широкий розвиток розсадницької мережі й безпосередній зріст виробництва посадкового матеріалу вимагають негайно встановити стандарти рослин, що їх випускають з розсадників.

2) На підставі розсадницької садоводчої практики Нарада вважає за потрібне прийняти такі стандартні норми:

А. Коронисті дерева:

3) Саженці, що вирощені в розсадниках, повинні мати нормально розвинену коріневу систему, стовбур і корону, бути здоровими, позбавленими хвороб і шкідників, не мати механічних пошкоджень, що ще не загоїлися і морозобоїн та відповідати сортовій назві.

4) Вимоги до коріневої системи:

а) Уся система повинна складатися не менш як з 3-4 основних розгалужень з достатньою кількістю бокових галузів та розвиненою системою дрібних корінців.

б) корінева система не повинна бути висушеною, або пошкодженою морозами;

в) довжина коріння повинна бути не менш 25 см.;

г) великі механічні пошкодження коріневої системи не припустимі.

5) Вимоги до стовбура:

а) Стовбур повинен бути досить розвиненим, міцним і відповідати розвиткові корони;

б) для де-яких сортів, що відрізняються специфічним нахилом до викривлення стовбурів у молодому віці (наприклад Антонівки, Кюре, Бере Діль і т. і.), визнати за можливе припустити невелике покривлення стовбурів, одначе, застереживши, що окремі дільниці стовбурів не можуть відхилитися від вертикалі більш, ніж на 15°, а загальний напрямок стовбура, особливо в верхній його частині, повинен наближатися до вертикалі і таким чином, щоб стовбур міг бути певною основою для корони;

в) височінь стовбура для півштамбових дерев повинна бути не менш 90-100 см., а для пірамід та кущових дерев 45-50 см.;

- г) стовбур повинен бути своєчасно підчищеним, а краї порізів затягнутими;
- д) на стовбурі не повинно бути ран, що повністю не загоїлися, що виникли від механічних пошкоджень, розстрікування кори, та від інших причин;
- е) зріз нижнього шипа повинен бути затягнутим не менш, як на половину площі зрізу;

Примітка: Визначити, як правило, встановлення височини стовбура півштамбів в 90-100 см., вважати за можливе змінювати в окремих частинах України цю норму в бік зменшення височини стовбура, беручи на увагу властивості кліматичних умов місцевості та властивості порід і сортів, яких поширюють.

б) Вимоги до корони:

Розподіл коронистих дерев, що існує до цього часу на повнокоронні й неповнокоронні—касується; в дальшому при розподілі дерев на розбори, треба не стільки виходити з числа гілок в короні, як з загального нормального розвитку всього дерева.

Коронисті дерева розподіляються на I і II розбори.

До I розбору стосуються саженці, що мають провідний пагінець та від 3 до 5 бокових цілком розвинених гілок, рівномірно розташованих за колом стовбура.

До II розбору стосуються саженці з провідним пагінцем та 3-ма правильно розташованими, але слабше розвиненими гілками корони.

Б. Однорічки:

7) Крім загальних вимог, встановлених до коронистих дерев, визначаються такі стандартні норми для однорічок:

а) загальна височінь надземної частини рослини повинна бути у зерняткових, прищеплених до сильнорослих підщеп, та у кісточкових порід—не менш 125 см. (виняток складають групи сортів Гріотів та Мірабель, у яких припустима височінь 100 см.).

б) Особливо товсте бокове розгалуження на стовбуриках повинно бути своєчасно вирізане й краї зрізів затягнуті.

В. Підщепи:

8) Для вирощування підщеп треба вживати такий насінювий матеріал:

а) для яблуні—(українські й середне-російські дикі форми, а також сливолиста яблуня;

б) для груш—дика груша українського й середне-російського походження;

в) для вишні й черешні—антипка й дика черешня;

г) для слив—алича, а для піскуватих ґрунтів—дика жерделя (жерделя або зарзар);

д) для жердель—дика жерделя (жерделя або зарзар);

Примітка: для районів, де доведено доцільність пристосування простої вишні, як підщепи для черешень,—припустити використовувати останню для згаданої мети, як виняток.

9) Від коріневої системи підщеп вимагається добрий розвиток не менш 3-х основних розгалужень та достатній розвиток бокових корінців і волокон. Коріння не повинно бути пошкоджене морозом, чи механічним знаряддям та зобоватостю.

10) Підщепи розподіляються на сорти за діаметром коріневої шийки:

Назва породи:	Екстра	I гаунок	II гаунок
Яблуня	Більш. 8 мм.	6—8	4—5,6
Груша	" 8,5 "	7—8,5	5—7
Алича		6—8	4,5—6,5
Антипка		6—8	4,5—6,5
Жерделя		6—8	4,5—6
Черешня		6—8	4,5—6,5

11) Нарада визнає, що для того, щоб більш виточити ознаки, які характеризують щеплені саджанці та підщепи, а також щоб деталізувати стандарти різних порід і сортів, конче треба найближчими роками перевести в розсадниках низку досліджень та вимірів, які повинні піти за основу для розробки точніших та повніших норм овочевого посадкового матеріалу.

За питанням що-до „Відпуску посадкового матеріалу 1 річн. віку“.

Обговоривши питання, що його висунули учасники Наради про відпуск з овочевих розсадників саджанців овочевих порід однорічного віку,—Нарада не вважає за можливе розв'язати остаточно поставлене питання, і з огляду на це просить НКЗ залишити в силі порядок відпуску овочевих саджанців, що існує, з тим, аби в найближчий час НКЗС організував анкетне дослідження посадки однорічок в групових садах, яку було переведено протягом останніх 3-х років.

За пропозицією В. Л. Смиренка „Про заготівлю насіння“.

Вважати за своєчасне просити НКЗС урегулювати заготівлю та розподіл насіння для вирощування підщеп, доручивши цю роботу обмеженому числу організацій та осіб, з відповідальністю останніх за якість та походження посадкового матеріалу

За доповіддю Б. О. Дувина: „Єдині правила торгівлі посадковим матеріалом“.

1) Міркування планового регулювання роботи та єдності завдань мережі державних і кооперативних овочевих розсадників на Україні, інтереси населення, що господарює, яке об'єднує кооперативна організація, та використовує в широкому розмірі державні кредити, щоб закладати великі садки, як рівно різноманітність умов продажу, розрахунку та відпуску посадкового матеріалу з різних розсадників України, обумовлюють потребу визначити єдині умови прийому та виконання замовлень для всіх овочевих розсадників України.

2) Питання про розцінки на овочевий посадковий матеріал, що відпускається, перебуває у віданні НКЗС і регулюється ним, стосовно до стандартного викопаного дерева франко двір розсадника без пакування.

3) Нарада вважає за потрібне ввести такі загальні правила торгівлі посадковим матеріалом для всіх державних та кооперативних розсадників:

а) вважати, що розсадники прийняли замовлення до виконання з того моменту, коли вони одержать завдаток у розмірі 50% вартости замовлених рослин. Розсадники стверджують прийом до виконання замовлень листівно. На решту вартости замовлення робиться післяплата на вантаж, що відправляють. Кредитувати замовлеників в кожному окремому випадку надається кожному розсадникові на його погляд;

б) вартість пакувального матеріалу й самого пакування рослин, приставка їх до пункту відправки, експедиційні витрати, поштово-телеграфні й всі інші витрати, що зв'язані з замовленням та просуненням посадкового матеріалу з двору розсадника до покупця,—відносяться за рахунок останнього за дійсною їхньою вартостю. На суму цих витрат, разом з рештою вартости рослин, робиться післяплата на вантаж, що відправляється;

в) розсадники повністю відповідають за добру якість рослин, пакувального матеріалу, та за саме виконання пакування, одначе, вони не можуть відповідати за пошкодження рослин в дорозі, після здачі їх на станцію залізничі, пристановище, або на пошту.

За доповіддю В. Г. Яверина: „Про організацію карантинних заходів, що до шкідників садівництва на Україні“.

1) Визнати за потрібне в найближчий час перевести ентомофітопатологічне дослідження розсадників, щоб виявити шкідників і хороб, з'ясувати ступінь зараження ними, з метою організувати карантинних заходів.

2) На підставі наслідків дослідження треба виробити низку заходів, що до боротьби з шкідниками, і ці заходи запропонувати відповідним розсадникам до виконання; у теперішній же час встановити стандартну схему обов'язкових робіт проти шкідників і хороб в розсадниках.

3) Визнати за потрібне утворити контроль над розсадниками, що до шкідників та хвороб, поклавши на нього такі обов'язки: постійний догляд за станом розсадників в ентомофітопатологічному відношенні, відповідну консультацію, переведення в розсаднику відповідних заходів, що-до знезаражування посадкового матеріалу та боротьби з шкідниками масового характеру, а також накладання потрібних заборон відпуску з розсадника матеріалу, зараженого шкідниками та хворобами, що небезпечні для матеріалу, якого розповсюджують.

4) Визнати за потрібне доручити організацію контролю Ц. СТРАЗРО через Окр. персонал що-до боротьби з шкідниками, з притягненням до переведення його Окр. інтенсивників, ув'язавши, цю роботу з Помологічною Книгою України й відповідними досвідними організаціями.

Звернути увагу НКЗС на потребу підсилити роботу, що-до боротьби з шкідниками в царині хвороб рослин, зокрема через поділення функцій ентомологічного та фітопатологічного характеру.

5) Зобов'язати всі розсадники завести у себе окрему „карантинну книгу“, куди треба заносити всі відомості, що-до стану розсадника з боку зараження його шкідниками й хворобами, а також акти й зауваження згаданого вище контролю.

6) Беручи до уваги дальший розвиток карантинних заходів у розсадниках і недостатню вивченість методу фумігації великих мас посадкового матеріалу,— визнати за потрібне утворити при Центральному Розсаднику фумігаційну камеру, за допомогою якої перевести потрібні дослідження.

7) Просити НКЗС яко-мога швидче перевести в життя намічені заходи.

За доповіддями про організацію групових садів.

1) Заслухавши доповіді представників Київської, Харківської, Маріупільської, Херсонської та Мелітопільської округ про практику організації групових садів та заходи до забезпечення нормального їхнього розвитку, Нарада, у наслідок обговорення цих доповідей, відзначає, що ідея групових насаджень, як нова форма організації усупільненого промислового селянського садівництва, набула широкого визнання на території України й має в цей час значні досягнення.

2) У той-же час Нарада констатує низку обставин, що перешкоджали нормальній роботі в справі організації групових насаджень, а саме:

а) Державне кредитування групових насаджень на придбання посадкового матеріалу було недостатнє, особливо для лісостепових районів, і несвоєчасне, що-до моменту відпуску кредитів для тих округ, для яких воно було передбачено планом НКЗС;

б) загальна недостача посадкового матеріалу, що-до кількості та сортового складу його в садових розсадниках України, в зв'язку з тим, що ці розсадники перебували лише в стадії своєї організації, відбилась негативно на групових насадженнях, які не завжди організувалися за принципом обмежених промислових сортиментів;

в) недостатня кількість районових фахівців-інтенсивників і велика переважність їх роботою не за прямим призначенням, не давала можливості своєчасно обслуговувати групові насадження, що в значній мірі відбилось на правильності організації цих насаджень та на технічному й організаційному догляді за ними;

г) досить широке переведення групових насаджень не було забезпечене в достатній мірі відповідним фаховим технічним персоналом, що надзвичайно ускладняло роботу в цьому напрямку фахівців-інтенсивників і негативно відбивалось на якості самих насаджень;

д) в окремих випадках, при виділі земельних масивів для групових садків, під час переведення землеустрію, ігнорувались інтереси групового садівництва, чому масиви виділялись на землях, не завжди цілком придатних для промислових садів.

е) через новизну справи організації групових садів помічалась велика різноманітність у підходах округ до організації групових насаджень, що вносило в цей захід елемент безплановості.

3) З метою поліпшити й належно організувати справу насадження групових садків у майбутньому, Народа визнає за потрібне:

а) просити НКЗС, аби кредитування групових насаджень у всеукраїнському масштабі було підсилено, особливо в районах лісостепу, які до цього часу одержували кредитів на цю справу занадто мало;

б) в основу кредитування групових насаджень, на думку Народи, треба покласти такі принципи:

1) кредитування постачання населення посадковим матеріалом повинно бути довготерміновим і не менш, як на 7 років;

2) крім банківських кредитів, треба відпускати для закладки групових садків також і коштів з фонду бідноти;

3) розмір кредитів для округ на посадковий матеріал повинен бути не менш, як 50 % вартости цього матеріалу, у межах округи одержаний кредит повинен розподілятися так між окремих групових об'єднань, як і по між окремих господарств у цих об'єднаннях, в залежності від їхнього соціально-економічного стану;

в) для надання знижки на посадковий матеріал для бідняцьких господарств потрібно вишукати відповідні кошти шляхом виділення сум з місцевого бюджету та використання сум агрофонду;

г) у тих випадках, коли в умовах степу організація групових садків буде неможлива без постійного зрошення, просити НКЗС виділити відповідні кредити на устаткування криниць та зрошувальної системи, особливо і в першу чергу щоб забезпечувати зрошування значних масивів. Цих кредитів треба відпускати одночасно з кредитами на закладку масивів;

д) для нормального переведення роботи, що-до організації групових насаджень, Народа визнає за потрібне, аби було збільшено кількість районних фахівців-інтенсивників до одного фахівця на адміністративний район. Разом з цим треба вжити заходів, аби районних фахівців-інтенсивників було звільнено від робіт, що не входять в їх безпосередні обов'язки;

е) поруч з належним укомплектуванням мережі райінтенсивників, визнати за потрібне поширити роботу фахової кооперації в напрямку агротехнічного обслуговування групових насаджень. Кошти, що потрібні на утримання цього персоналу при низовій кооперації, повинна виділяти так сама кооперація, а також Колгоспсекція, як їх треба давати й з сум агрофонду;

ж) разом з тим треба звернути увагу земельних органів та кооперації, а також колгоспсекції, на підготовку кваліфікованих техніків-робітників зі складу членів груп, так через переведення відповідних місцевих курсів, як і методом провадження демонстративно-показових робіт на місцях;

з) просити НКЗС дати розпорядження ОЗВ, аби останні переводячи землекористувачів, вилучали земельні масиви під групові насадження в першу чергу та такої якості, яка відповідає потребам промислового саду;

и) постачання та розподіл посадкового матеріалу для групових насаджень повинна провадити фахова (а де її немає, то сільсько-господарська) кооперація централізованим порядком за планом ОЗВ;

і) Народа звертає особливу увагу земорганів, с.-г. кооперації та фахівців на те, що конче треба поглибити роботу, що-до усунування головних виробничих процесів при організації групових садків та реалізації їхньої продукції, як от обробка ґрунту, боротьба зі шкідниками, збут та переробка своєї продукції і т. і., а також що-до придбання спільного реманенту для машинізованого обслуговування садових масивів;

к) беручи на увагу, що на вирощування групових садків витрачається в перші роки великих коштів, які починають повертатись лише з моменту, коли садки починають оwoчувати,—просити НКЗС вжити заходів, щоб молоді групові насадження обкладались єдиним сільгосподатком не раніш, як через 6 років—для кісточкових, та 10 років—для зерняткових порід з моменту посадки;

л) з метою врегулювання організації групових садків на майбутнє, просити НКЗС видати відповідну директивну інструкцію, що-до правильної їхньої організації, для чого перевести попереднє широке дослідження групових насаджень, що вже існують.

За пропозицією Я. І. Горського. прийняти: З метою підсилити науково-дослідну роботу, визнати за бажане встановити відрахування в агрофонд до 1 % гуртового вторгування всіх овочевих розсадників України від продажу посадкового матеріалу, щоб ці кошти використовувались переважно на науково-дослідну мету в царині плodівництва.

За пропозицією В. Л. Смирешка. прийняти: У зв'язку з розгортанням науково-дослідних робіт з плodівництва та інших спеціальних культур і потребою розробити програму цих робіт, організаційний план їхнього виконання методикy й плани дослідження, а також щоб розмежувати діяльність окремих установ, Нарада вважає за потрібне просити НКЗС скликати в 1928/29 оп. році Нараду спеціально що-до питань досвідної справи зі спецкультур.

За пропозицією г. Тильного. прийняти: Висловити жаль з приводу відсутности на Нараді представників овочево торговельних організацій (Держторг, „Плодоспілка“) та Наркомторгу, що шкідливо відбилося на всебічному розв'язанні багатьох питань, що їх обговорювали. Разом відзначити, що Наркомторг та Плодоспілка не подали доповідей в супереч тому, що було з ними погоджено.

За пропозицією О. В. Волошинова. прийняти: Просити НКЗС вийти з клопотанням до НКО про полегшення фахівцям з спецкультур, що мають лише професійну нижчу або середню освіту,—дістати вищу освіту, як екстернам. З цією метою визнати за бажане в де-чому спростити програм іспитів і склад предметів, а також встановити період складання іспитів до двох років.

За пропозицією В. П. Гаєвського. прийняти: Щоб виявити розвиток, стан і потреби садівництва, виноградарства й городництва, а також, щоб реорганізувати ці галузі сільського господарства в напрямку товарового промислового виробництва на основі масового усупільнення, Нарада вважає за дуже бажане організувати в м. Києві не пізніш осени 1930 року Всеукраїнську виставку спеціальних культур з одночасним при цьому переведенням Всеукраїнської Наради з спеціальних культур.

За пропозицією Є. Е. Гуле. прийняти: Визнати за потрібне видати праці даної Наради. Техніку видання доручити Мліївській Садово-Городній Досвідній Станції. Затвердити Редакційну Комісію в складі: О. В. Волишинова, С. Д. Пупко та В. Л. Смирєнка.

Додаток до постанов.

Нарада встановлює такий список сортів масового поширення в межах окремих округ України:

Я Б Л У Н І

1. **Папіровка.** По всіх округах України.
2. **Астраханське біле.** АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Волинська, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Ізюмська, Криворізька, Лубенська, Луганська, Могилівська, Миколаївська, Маріупільська, Ніженська, Одеська, Першотравнева, Роменська, Проскурівська, Сталінська, Тульчинська, Херсонська, Чернігівська, Шевченківська.
3. **Астраханське червоне.** Артемівська, Білоцерківська, Зінов'ївська, Луганська, Миколаївська, Мелітопільська, Одеська, Першотравнева, Херсонська.
4. **Однкове біле.** Дніпропетровська.
5. **Чеське рожеве.** Волинська.
6. **Новопавлівське.** Кременчуцька, Полтавська.
7. **Боровинка.** По всіх округах за винятком: АМСРР, Білоцерківської, Миколаївської, Одеської, Першотравневої, Тульчинської, Херсонської, Чернігівської.
8. **Кальвіаль Фрасса.** Білоцерківська (півд. зах.) Винницька, Київська, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Прилуцька, Роменська, Старобільська, Чернігівська.
9. **Виргінське рожеве.** Дніпропетровська, Криворізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Тульчинська, Херсонська, Чернігівська.
10. **Донешта (Шампанське).** Бердичівська, Білоцерківська, Волинська, Коростенська, Шепетівська.
11. **Кронсельське проворе.** Артемівська, Бердичівська, Волинська, Кам'янець-Подільська, Луганська, Сталінська, Тульчинська, Шепетівська.
12. **Ренет Шегуда.** Артемівська, Луганська, Першотравнева, Херсонська, Шевченківська.
13. **Путівка осіння.** Білоцерківська, Глухівська, Конотопська, Ніженська, Роменська, Чернігівська.
14. **Штрейфлінг.** Білоцерківська, Глухівська, Ізюмська, Конотопська, Куп'янська, Ніженська, Сумська, Старобільська, Харківська, Чернігівська.
15. **Антонівка звичайна.** Артемівська, Бердичівська, Білоцерківська, Волинська, Винницька, Глухівська, Ізюмська, Коростенська, Київська, Конотопська, Кременчуцька, Куп'янська, Лубенська, Проскурівська, Прилуцька, Полтавська, Роменська, Сумська, Харківська, Чернігівська, Шепетівська.
16. **Антонівка кам'яничка.** Артемівська, Бердичівська, Волинська, Глухівська, Зінов'ївська, Коростенська, Київська, Конотопська, Лубенська, Луганська, Ніженська, Прилуцька, Полтавська, Роменська, Старобільська, Тульчинська, Уманська, Чернігівська, Шевченківська, Шепетівська.
17. **Пепінка Литовська.** По всіх округах України, за винятком: Миколаївської, Херсонської.
18. **Продівське.** Роменська.
19. **Ювлейне Грагама.** Кременчуцька.
20. **Кальвіаль Данцигський.** Винницька, Миколаївська, Херсонська.
21. **Вагнера Привозе.** АМСРР (південь), Дніпропетровська, Запорізька, Могилівська (південь), Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Тульчинська (півд. зах.).
22. **Пармен зимовий золотий.** АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Білоцерківська, Волинська, Винницька, Дніпропетровська, Запорізька, Зінов'ївська, Київська (південь), Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Криворізька, Лубенська, Луганська, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Проскурівська, Полтавська, Першотравнева, Сталінська, Тульчинська, Херсонська, Шевченківська, Шепетівська.

23. Пенін Лондонський. АМСРР, Білоцерківська (півд. зах.), Волинська, Винницька, Запорізька, Київська (південь), Кам'янець-Подільська, Могилівська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Проскурівська, Тульчинська, Шепетівська, Криворізька.

24. Кальвіал сніговий. АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Білоцерківська, Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Київська, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Криворізька, Лубенська, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Ніженська, Одеська, Проскурівська, Прилуцька, Полтавська, Першотравнева, Роменська, Старобільська, Тульчинська, Уманська, Харківська, Чернігівська, Шевченківська.

25. Ренет жовтий Кулона. Волинська, Шепетівська.

26. Ренет золотий Курський. Глухівська, Ізюмська, Коростенська, Конотіпська, Куп'янська, Луганська, Ніженська, Прилуцька, Роменська, Сумська, Старобільська, Харківська, Чернігівська.

27. Ренет Ландсбергський. АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Тульчинська, Білоцерківська, Волинська, Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Київська (південь), Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Криворізька, Луганська, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Проскурівська, Полтавська, Першотравнева, Сталінська, Уманська, Херсонська, Шевченківська, Шепетівська.

28. Ренет Орлеанський. Одеська.

29. Ренет Канадський. Миколаївська, Одеська, Херсонська.

30. Ренет Смирненко. АМСРР, Артемівська, Білоцерківська, Волинська, Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Криворізька, Лубенська, Луганська (південь), Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Проскурівська, Полтавська, Першотравнева, Сталінська, Тульчинська, Уманська, Херсонська, Шевченківська, Шепетівська.

31. Ренет Ваумана. Винницька, Запорізька, Криворізька, Луганська, Могилівська, Маріупільська, Одеська, Проскурівська, Першотравнева, Тульчинська.

32. Ренет Шампанський. АМСРР (південь), Запорізька, Криворізька, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Херсонська.

33. Кандіаль—Сінап. АМСРР (південь), Кам'янець-Подільська.

34. Сари—Сінап. АМСРР (південь), Одеська.

35. Джонатан. Винницька, Кам'янець-Подільська, Могилівська, Проскурівська, Тульчинська.

36. Будице. Сумська, Харківська.

37. Бернське рожеве. Кременчуцька, Лубенська.

38. Закоритне. Роменська.

39. Тиролька. АМСРР, Артемівська, Білоцерківська, Винницька, Зінов'ївська, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Лубенська, Луганська, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Прилуцька, Полтавська, Сталінська, Тульчинська, Херсонська, Шевченківська, Шепетівська, Волинська.

40. Розмарин білий. АМСРР, Миколаївська, Мелітопільська, Одеська, Херсонська.

41. Ренет Касельський. Волинська, Шепетівська.

42. Бойкен. По всіх округах за винятком: Глухівської, Конотопської, Мелітопільської, Маріупільської (півдня Сумської).

43. Штетинське червоне. Коростенська, Уманська, Шепетівська.

44. Сівак. Прилуцька, Роменська.

45. Ріпка Меджибовська. Винницька, Проскурівська, Шепетівська.

46. Вороньок. Роменська.

47. Добрий селянин. Сумська.

Г Р У Ш І.

1. Іаліжка. По всіх округах за винятком: Одеської, Херсонської.

2. Боро Жифар. АМСРР, Миколаївська, Одеська, Херсонська.

3. Глава Українська. Артемівська, Дніпропетровська, Запорізька, Ізюмська, Кременчуцька, Куп'янська, Лубенська, Луганська, Полтавська, Роменська, Сумська, Старобільська, Сталінська, Харківська.

4. Глава Мачушська. Полтавська.

5. Ляпонка. Артемівська, Бердичівська, Біло-Церківська, Волинська, Зінов'ївська, Коростенська, Київська, Кам'янець-Подільська, Конотопська, Кременчуцька, Лубенська, Луганська,

Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Ніженська, Проскурівська, Прилуцька, Полтавська, Першотравнева, Роменська, Сумська, Старобільська, Сталінська, Тульчинська, Уманська, Шевченківська, Шепетівська.

6. Русселе Штутгартський. Зінов'ївська, Ізюмська, Кременчуцька, Старобільська, Харківська.

7. Пайна. АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Біло-Церківська, Волинська, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Коростенська, Кременчуцька, Криворізька, Луганська, Мелітопільська, Ніженська, Проскурівська, Прилуцька, Першотравнева, Роменська, Старобільська, Сталінська, Тульчинська, Уманська, Чернігівська, Шепетівська, Шевченківська.

8. Безнасіянка. Глухівська, Конотопська, Куп'янська, Луганська, Сумська, Харківська.

9. Улюблена Клаппа. По всіх округах за винятком АМСРР, Глухівської, Конотопської, Ніженської, Полтавської, Сумської.

10. Тонкогілка Мліївська.—Старобільська, Шевченківська.

11. Глек. Волинська, Винницька, Могилівська, Проскурівська, Тульчинська, Шепетівська.

12. Віалямс Літвій. АМСРР, Винницька (південь), Зінов'ївська, Запорізька, Кам'янець-Подільська, Криворізька, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Першотравнева, Тульчинська, Херсонська.

13. Лісова Красуна. АМСРР, Артемівська, Білоцерківська, Глухівська, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Ізюмська, Київська, Конотопська, Кременчуцька, Криворізька, Куп'янська, Луганська, Миколаївська, Мелітопільська, Ніженська, Прилуцька, Полтавська, Роменська, Сталінська, Тульчинська, Харківська, Чернігівська, Шевченківська.

14. Добра Луїза. АМСРР, Винницька, Дніпропетровська, Кам'янець-Подільська, Могилівська, Миколаївська, Проскурівська, Першотравнева, Тульчинська.

15. Олександрівка. Ізюмська, Кременчуцька, Лубенська, Прилуцька, Полтавська, Роменська, Сумська, Харківська, Шевченківська.

16. Маріяна. Бердичівська, Білоцерківська, Винницька, Київська, Кременчуцька, Лубенська, Проскурівська, Полтавська, Тульчинська, Уманська, Шевченківська.

17. Бере Гарді. Волинська, Білоцерківська, Винницька.

18. Бере Боск. АМСРР (південь), Запорізька, Кам'янець-Подільська, Криворізька, Могилівська, (південь), Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Херсонська.

19. Бере Лігеля. Артемівська, Білоцерківська, Волинська, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Коростенська, Київська, Кременчуцька, Криворізька, Миколаївська, Ніженська, Прилуцька, Роменська, Старобільська, Сталінська, Тульчинська, Уманська, Харківська, Херсонська, Шевченківська, Шепетівська.

20. Дюшес Д'Ангулем. АМСРР (південь), Кам'янець-Подільська (південь), Могилівська (південь), Миколаївська, Одеська.

21. Сіанець Кайфера. АМСРР (південь).

22. Бере Діль. АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Волинська, Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Криворізька, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Проскурівська, Першотравнева, Сталінська, Тульчинська, Херсонська.

23. Бере Аманлі. Волинська, Лубенська, Полтавська, Шепетівська.

24. Жозефіна Мехельнська. Винницька, Кам'янець-Подільська, Могилівська, Проскурівська, Тульчинська.

25. Бере Арданпон. АМСРР (південь), Могилівська (південь), Мелітопільська, Маріупільська, Херсонська.

26. К ю р е. АМСРР, Артемівська (південь), Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Кам'янець-Подільська, Криворізька, Могилівська, Мелітопільська, Маріупільська, Першотравнева, Сталінська, Тульчинська, Херсонська.

27. Сен—Жермен. АМСРР (півд. зах.), Криворізька, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Херсонська.

28. Деканка зимова. Миколаївська, Одеська, Херсонська.

С Л И В И.

1. Угорка звичайна. По всіх округах, за винятком Миколаївської, Мелітопільської, Полтавської, Роменської, Херсонської.

2. Угорка Італійська. АМСРР, Білоцерківська, Волинська, Винницька, Коростенська, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Лубенська, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Ніженська, Одеська, Проскурівська, Прилуцька, Роменська, Тульчинська, Уманська, Херсонська, Шевченківська.

3. Угорка Ажаська. АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Білоцерківська, Волинська, Винницька, Дніпропетровська, Запорізька, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Криворізька, Луганська, Могилівська, Миколаївська, Одеська, Проскурівська, Полтавська, Першотравнева, Сталінська, Тульчинська, Харківська, Шепетівська.

4. Угорка Ейслінгера. Зінов'ївська.

5. Катерина. Київська, Полтавська.

6. Гаяна Шпет. АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Волинська, Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Криворізька, Луганська, Могилівська, Мелітопільська, Маріупільська, Ніженська, Одеська, Проскурівська, Полтавська, Сталінська, Тульчинська, Уманська, Чернігівська, Шевченківська.

7. Ренклюд зелений. По всіх округах, за винятком Винницької, Ізюмської.

8. Ренклюд Альтана. АМСРР, Артемівська, Білоцерківська, Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Київська, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Криворізька, Куп'янська, Луганська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Прилуцька, Полтавська, Першотравнева, Старобільська, Сталінська, Тульчинська, Харківська, Херсонська, Шепетівська.

9. Вікторія. АМСРР, Артемівська, Волинська, Винницька, Зінов'ївська, Ізюмська, Куп'янська, Луганська, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Проскурівська, Першотравнева, Старобільська, Сталінська, Харківська, Шепетівська.

10. Пердрагон. Дніпропетровська, Миколаївська, Мелітопільська.

11. Ячна жовта. Волинська, Коростенська.

12. Мірабель Нансі. Ізюмська, Кременчуцька, Маріупільська, Харківська.

13. Королева Мірабелей. Артемівська, Мелітопільська.

14. Ант Імперіаль. Зінов'ївська, Криворізька, Одеська.

15. Ц а р. Артемівська, Винницька, Кременчуцька, Прилуцька.

16. Джеферсон. Артемівська, Одеська.

17. К і р к. АМСРР, Винницька, Кам'янець-Подільська, Мелітопільська, Маріупільська, Сталінська.

18. Опшьянка. Старобільська.

19. Персякова. Криворізька, Миколаївська.

20. Місцові сорти угорок. Винницька, Полтавська, Харківська, Роменська.

В И Ш Н І.

1. Гріот Остгеймський. АМСРР, Бердичівська, Білоцерківська, Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Київська, Кременчуцька, Криворізька, Луганська, Могилівська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Проскурівська, Прилуцька, Старобільська, Сталінська, Тульчинська, Уманська, Харківська, Шевченківська.

2 Гріот Український. По всіх округах, за винятком Криворізької, Миколаївської, Мелітопільської, Одеської, Херсонської.

3. Гріот Іспанський. Криворізька, Миколаївська, Херсонська.

4. Склянка. Артемівська, Маріупільська.

5. Водянка. Білоцерківська, Київська.

6. Англійська скороспілка. АМСРР, Артемівська, Винницька, Зінов'ївська, Київська, Криворізька, Миколаївська, Одеська, Першотравнева, Старобільська, Сталінська, Харківська, Херсонська.

7. Лотовка. Артемівська, Бердичівська, Волинська, Глухівська, Дніпропетровська, Коростенська, Київська, Конотопська, Кременчуцька, Криворізька, Лубенська, Луганська, Могилівська, Ніженська, Проскурівська, Прилуцька, Полтавська, Першотравнева, Сталінська, Тульчинська, Уманська, Чернігівська, Шепетівська.

8. Любська. Артемівська, Білоцерківська, Глухівська, Запорізька, Ізюмська, Конотопська, Куп'янська, Луганська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Ніженська, Прилуцька, Першотравнева, Роменська, Сумська, Старобільська, Сталінська, Харківська, Чернігівська, Шевченківська.

9. Шатене. Луганська.

10. Евгения. Артемівська, Дніпропетровська, Луганська, Маріупільська, Одеська, Першотравнева, Сталінська.

11. Володимирська. Глухівська, Коростенська, Конотопська, Кременчуцька.

12. **Шпашка.** АМСРР, Волинська, Винницька, Глухівська, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Ізюмська, Коростенська, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Криворізька, Миколаївська, Ніженська, Одеська, Прилуцька, Полтавська, Першотравнева, Роменська, Сумська, Сталінська, Тульчинська, Харківська, Херсонська, Чернігівська, Шевченківська, Шепетівська.

13. **Анадольська.** Запорізька, Маріупільська.

14. **Подбільський.** Артемівська, Волинська, Дніпропетровська, Криворізька, Миколаївська.

15. **Гортовія.** АМСРР, Білоцерківська, Волинська, Винницька, Кам'янець-Подільська, Кременчуцька, Луганська, Могилівська, Одеська, Старобільська, Сталінська, Херсонська, Чернігівська, Шепетівська.

17. **Довговітка.** Куп'янська, Сумська, Харківська.

Ч Е Р Е Ш Н І.

1. **Дрегапа жовта.** По всіх округах, за винятком: Глухівської, Конотопської, Мелітопільської, Роменської, Чернігівської, Куп'янської.

2. **Демісова жовта.** АМСРР, Артемівська, Бердичівська, Волинська, Ізюмська, Коростенська, Кременчуцька, Криворізька, Лубенська, Луганська, Ніженська, Одеська, Проскурівська, Сумська, Старобільська, Сталінська, Уманська, Шепетівська, Харківська.

3. **Сіянець Пріорки.** Білоцерківська, Київська.

4. **Фропа велика.** Могилівська.

5. **Франц Йосиф.** АМСРР, Запорізька, Кам'янець-Подільська, Могилівська, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Херсонська.

6. **Наволоон Рожовий.** АМСРР, Артемівська, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Кременчуцька, Миколаївська, Маріупільська, Одеська, Тульчинська, Уманська, Херсонська.

7. **Рання Маркі.** Запорізька, Мелітопільська, Маріупільська, Першотравнева.

8. **Татарська чорна.** АМСРР, Винницька, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Кременчуцька, Криворізька, Миколаївська, Маріупільська, Одеська, Першотравнева, Сталінська, Тульчинська, Херсонська.

9. **Гедельфінген.** Винницька, Кам'янець-Подільська, Проскурівська.

10. **Рамок Оліва.** Дніпропетровська, Криворізька, Одеська.

11. **Жабуло.** Мелітопільська.

12. **Французька чорна.** Мелітопільська.

13. **Рум'яні личка.** Білоцерківська, Київська.

14. **Гінь Касіса рання.** АМСРР, Зінов'ївська, Херсонська.

15. **Гінь рання травнева.** Білоцерківська, Миколаївська.

16. **Видвор.** Шевченківська.

17. **Дайбора.** Криворізька, Миколаївська.

Ж Е Р Д Е Л І.

1. **Червонощокі.** АМСРР, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Кременчуцька, Криворізька, Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Одеська, Першотравнева, Сталінська, Тульчинська, Херсонська, Шевченківська, Кам'янець-Подільська, Могилівська.

2. **Великий жовтий.** АМСРР, Дніпропетровська, Зінов'ївська, Запорізька, Миколаївська, Маріупільська, Одеська, Першотравнева.

3. **Всперова рання.** Кременчуцька, Миколаївська.

4. **Поршкові.** Криворізька, Миколаївська.

5. **Цукровий Голуба.** Миколаївська, Одеська.

6. **Кайсі.** Дніпропетровська, Криворізька.

7. **Анастасий.** Тульчинська.

8. **Амбровія.** Одеська.

СПИСОК

Делегатів Першої Всеукраїнської Наради з питань садівництва.

№№	Прізвище та ім'я	П о с а д а	Якою установою команди- рований
1	Аверін В. Г.	Зав. Візро	НКЗС України
2	Антіпов Ю. Б.	Окр. інтенсивник	Бердичівськ. О. З. В.
3	Ардатьєв М. М.	Лектор	Кам'янецький С.-Г. інститут
4	Арсененко Д. О.	Окр. інтенсивник	Запорізьск. О. З. В.
5	Артеменко І. С.	Студ. Уманськ. С.-Г. інституту	Уманський С.-Г. інститут
6	Бабенко Г. В.	Зав. овочев. Розсадн.	Уманський С.-Г. інститут
7	Багін А. І.	Член Т-ва „Садопасака“	Т-во „Садопасака Красн. окр.
8	Басов К. П.	Інструктор	Житомирська Досвідна Ст. Хмільництва
9	Б е р П. К.	Зав. Агробазою	Кременчуцьк. О. З. В.
10	Берелізов Ф. І.	Лектор	Полтавськ. С.-Г. Інститут
11	Бойко І. І.	Окр. інтенсивник	Прилуцьк. О. З. В.
12	Боргардт О. І.	Зав. від. фітопатології	Південно-східня крайова С.-Г. Досвідн. Ст.
13	Борисюк М. А.	Асистент	Мліївська Досвідна Станція
14	Булгарцев Г. М.	Діректор	Центральний Виногр. Розсад.
15	Буценець П. А.	Зав. овочев. Розсадн.	Винницький овоч. Роз. УРГО
16	Вашкевіч Ф. А.	Зав. Агробазою	Михайлівськ. Агрокомбінат Шевченк. О. З. В.
17	Волошинов О. В.	Зав. сільськ. господ. від.	Н.К.З.С. України
18	Волошинова Б. О.	Фахівець фітопатолог	Харківськ. О. З. В.
19	Волощук А. С.	Професор	Уманськ. С.-Г. Інститут
20	Гаєвський Н. П.	Агроном-Інструктор	Київськ. С.-Г. Крайов. Музей
21	Ган Г. О.	Фахівець-плодовод	Мліївська Досвідна Ст.
22	Горенко В. А.	Зав. овочев. Розсадн.	Херсонськ. О. З. В.
23	Горський О. І.	Фахівець-інструктор	Плодосоюз, Мелітопіль.
24	Горський М. П.	Зав. овочев. Розсадн.	Коростенськ. О. З. В.
25	Гроссгейм М. А.	Зав. ентомолог. від.	Мліївська Досвідна Ст.
26	Грюнер М. М.	Професор	Уманський С.-Г. Інститут
27	Гуле Є. Е.	Окр. інтенсивник	Миколаївськ. О. З. В.
28	Губенко О. П.	Асистент	Мліївська Досвідна Станція
29	Дейнеко М. Ф.	Фахівець-садовод	Правління УРГО
30	Дейнеко Х. М.	Райінтенсивник	Ново-Санжар. Р. В. К.
31	Демченко П. О.		Олександрівсь Р. В. К.
32	Дехтярьов М. С.	Фахівець-ентомолог	Центр. Стазра НКЗС Укр.
33	Дронкін І. Ф.	Фахівець з плодівн.	Українська Станція Всесоюзн. Інстит. Прикл. Ботаніки
34	Дувін Б. О.	Пом. Зав. Центр. Овочев. Розсадн.	Центральн. Розсадн. України
35	Д'яченко С. С.	Зав. овочев. Розсадн.	Лозоватськ. овочев. Розсадн.
36	Ермоленко Ф. П.	Садовод	Махнівський Розсадн. Бердич. О. З. В.
37	Жуменко І. М.	Окр.-інтенсивник	Роменськ. О. З. В.
38	Задирака Г. С.	Зав. овочев. Розсадн.	Богданівськ. овочев. Розс. Миколаївськ. О. З. В.
39	Захаров М. А.	Зав. Радгоспом	„Подгородне“ УРГО, м. Мелітопіль
40	Захаров І. С.	Асистент	Мліївська Досвідна Станція

№№	Прізвище та ім'я	П о с а д а	Якою установою командирований
41	Зелінський Ф. Г.	Агроном	Плодоспілка, Умань
42	Знаменський В. В.	Зав. від. Плодівництва	Харківськ. С.-Г. крайов. Досв. Ст.
43	Зуй В. О.	Райінтенсивник	Зінківськ Р. З. В.
44	Ігнатенко І. Т.	Зав. овочев. Розсадн.	Чернігівськ. О. З. В.
45	Йофе Г. К.	Агроном-інтенсивник	„Джойнт“
46	Калашнік О. С.	Зав. овочев. Розсадн.	Розсадн. імені Шевченка
47	Калініченко Т. К.	Лісничий і чл. Президії Мліївськ. сельради	Полтавський. О. З. В. Мліївська Сельрада.
48	Киркопуло Ю. М.	Лектор	Одеський С.-Г. Інститут.
49	Клименко К. П.	Окр. Інтенсивник	Ніжинський О. З. В.
50	Ковтун І. М.	Лаборант	Уманський С.-Г. Інститут.
51	Козюко В. Н.	Окр. Інтенсивник	Маріупільськ. О. З. В.
52	Козьманов С. І.	Асистент	Мліївська Досвідна Станц.
53	Коломієць М. С.	Фахівець-інтенсивник	Михайлівськ. Агрокомбінат Шевченк. О. З. В.
54	Корнієнко В. М.	Агроном-інтенсивник	Винницький Плодосоюз.
55	Косець М. Б.	Лаборант	Уманський С.-Г. Інститут.
56	Котенко П. Е.	Райінтенсивник	Медвінський Р. З. В.
57	Кочерга Х. Г.	Зав. овочев. Розсадн.	УРГО, Веселі Терни Криворізьк. окр.
58	Кошельнік В. П.	Зав. овочев. Розсадн.	Миронівськ. Р. З. В.
59	Кошман І. Е.	Інспектор по насіннюво-му контролю.	Київська крайова Контроль-на Станція
60	Ланге К. П.	Агроном.	Центр. Держав. Розсадник України
61	Ланько І. Я.	Райінтенсивник.	Кобілякський Р. З. В.
62	Лапа І. Л.	Фахівець-Садовод.	Правління УРГО.
63	Ларін Я. В.	Член Правління.	Окргвідділ спілки Робземліс Шевченківщини.
64	Лащевський Г. К.	Окр.-інтенсивник.	Тульчинськ. О. З. В.
65	Литвиненко П. І.	Окр.-інтенсивник.	Луганськ. О. З. В.
66	Литвиненко Я. Е.	Лектор.	Городищенська агропроф-школа.
67	Лозневий І. М.	Зав. Радгоспом.	Молдавськ. Радгосп. ім. Фрунзе (Тираспіль).
68	Лозовий В. І.	Лектор.	Полтавська профшкола.
69	Лучніков В. М.	Окр. інтенсивник.	Зіновівськ. О. З. В.
70	Ляшевський С. Ю.	Агроном.	Шевченківськ. Плодосоюз.
71	Магомет П. Я.	Фахівець-інтенсивник.	Білоцерківськ. О. З. В.
72	Мартинів М. Г.	Фахівець-інтенсивник.	НКЗС. А. М. С. Р. Р.
73	Машура С. І.	Зав. Досвідн. Відд.	НКЗС України.
74	Мезенчук В. О.	Зав. торг. відділом	Центр. овочев. Розсадн. Укр.
75	Мікрін С. Г.	Окр.-інтенсивник.	Мелітопільськ. О. З. В.
76	Мірний І. С.	Рай.-інтенсивник.	Карлік. Р. З. В.
77	Міткевіч М. І.	Фахівець.	УРГО „Сахни“ Конотоп. окр.
78	Миховський М. О.	Агроном-інтенсивник.	Окр. плод. Т-во Тульчинщ.
79	Монтеграс М. М.	Спеціаліст-садовод.	УРГО, Люботин. радгосп № 2
80	Метельницін М. Б.	Асистент.	Харківська Досвідн. Станц. від. Плодівництва.
81	Нештайло Т. В.	Представ. Сад. Семінара	Уманськ. С.-Г. Інститут.

№№	Прізвище та ім'я	П о с а д а	Якою установою команди- рований
82	Николаев Г. О.	Райінтенсивник.	Красноповстанч. Р. З. В.
83	Нікітін В. О.	Фахівець городництв.	Мліївська Досвід. Станц.
84	Ногайчук Л. В.	Райінтенсивник.	Київськ. Р. З. В.
85	Оксаниченко С. М.	Райінтенсивник.	Городищенський РЗВ, Шев- ченківськ. окр.
86	Остапченко А. І.	Райінтенсивник.	Сахновищан. Р. З. В.
87	Осиченко О. М.	Окр. інтенсивник	Білоцерківськ. О. З. В.
88	Онищук О. П.	Інструктор-садовод	Конотопська С.-Г. Спілка.
89	Падалка О. П.	Зав. Радгоспом.	УРГО „Комунар“.
90	Посвянський І. І.	Агроном ЕКО.	Херсонська організ. ЕКО.
91	Пашкевич В. В.	Професор. Зав. від. Плодівн.	Всесоюзн. Інститут Приклад- ної Ботаніки (Ленінград).
92	Пивоваров В. Ф.	Окр. інтенсивник.	Конотопськ. ОЗВ.
93	Пилай А. С.	Фахівець-садовод.	Полтавське Т-во „Селянин“.
94	Писарев Е. В.	Окр. інтенсивник.	Артемівськ. ОЗВ.
95	Пічка Ф. Я.	Райінтенсивник.	Опошнянський Р. З. В.
96	Піонтковський А. А.	Професор.	Київська. С. Г. Інститут.
97	Погорілов М. В.	Інструктор садівництва.	Гомельський ОЗВ.
98	Погорілов М. В.	Фахівець-інтенсивник.	Радомисльське кредитове Т-во „Колос“.
99	Поліщук О. Д.	Зав. відділом плодівн.	Молдавська Досвід. ст. АМСРР.
100	Постюк А. В.	Окр. інтенсивник.	Могилівський ОЗВ.
101	Поляков М. К.	Асистент.	Харківська краєва Досвідна станц. Відділ плодівницт.
102	Попов Й. П.	Інспектор.	Досвідний відділ НКЗС. Укр.
103	Попов В. П.	Зав. Метеоролог. відд.	Мліївська Досв. Станц.
104	Пупко С. Д.	Ст.інспектор з спецкульт.	НКЗС. України.
105	П'ятакова В. Л.	Фахівець-ентоломог.	Мліївська. Досв. Станц.
106	Ревунова З. Р.	Лаборант.	Уманський С.-Г. Інститут.
107	Ремізов М.	Член Ксаверовськ. Ком.	Ксаверовська комуна.
108	Ро Л. М.	Зав. від. Плодівництва.	Мліївська Досв. Станція
109	Романіка А. А.	Зав. господарствами.	Київський С. Г. І.
110	Русецький В. І.	Зав. овочевим розсадн.	Міхнівський розсадник Бердичівський ОЗВ.
111	Руриневич Л. І.	Зав. овочевим розсадн.	Голубіч. овоч. розсадн. Тулчинський ОЗВ.
112	Сандберг В. А.	Фахівець-садовод.	Центральн. Розсадн. України.
113	Седлецький О. О.	Окр. інтенсивник	Сумський ОЗВ.
114	Семадені К. І.	Окр. інтенсивник.	Шевченківськ. ОЗВ.
115	Сетел Р. М.	Інспектор-агроном.	УРГО Подільськ. Району.
116	Свистунов Ф. С.	Окр. інтенсивник.	Харківський ОЗВ.
117	Сідак О. М.	Окр. інтенсивник	Сталінський ОЗВ.
118	Симиренко В. Л.	Директор	Мліївська Досвідна Станц.
119	Сліпцов І. О.	Окр. інтенсивник.	Ізюмський ОЗВ.
120	Станкевич А. К.	Зав. овочевим Розсадн.	Подільський Розсадник ім. Г. І. Петровського.
121	Сафронов М. Е.	Професор.	Уманський С.-Г. Інститут.
122	Сюбаров Н. К.	Зав. станцією.	Білоруська станц. Всесоюз. Інстит. Прикл. Ботаніки.
123	Тонкий Н. О.	Райінтенсивник.	Голо-Пристань РВК.
124	Тільний А. П.	Окр. інтенсивник.	Волинський ОЗВ.

№№	Прізвище та ім'я	П о с а д а	Якою установою команди- рований
125	Трунов І. М.	Агроном-садовод.	Київська округов. насіннова спілка.
126	Терещенко С. О.	Окр. інтенсивник.	Кременчуцьк. ОЗВ.
127	Трохименко П. Г.	Садовод.	УРГО. Радгосп № 2.
128	Тільний Т. І.	Окр. інтенсивник	Полтавський ОЗВ.
129	Тарасевич М. Г.	Садовод.	УРГО. Черкаськ. Радгосп.
130	Трикой В. Я.	Спеціаліст.	Люботин. Радгосп ч. 1 УРГО.
131	Форост Г. І.	Зав. Городнім відділ.	Мліївська Досвідн. Станц.
132	Халуков С. В.	Окр. інтенсивник	Криворізьк. ОЗВ.
133	Чабан В. А.	Зав. овочевим Розсадн.	Ігреський Розсадник
134	Черкаський С. М.	Член округов. помолог- Коміс.	Прилуцьке ОЗВ.
135	Чудний М. Т.	Окр інтенсивник.	Чернігівськ. ОЗВ.
136	Чухлій І. Р.	Райінтенсивник	Полтавськ. РЗВ.
137	Чухно Д. Ф.	Стажор	Уманський С.-Г. Інститут
138	Шамраев А. П.	Зав. овочев. Розсадн.	Севкавсємсклад (Ростов н/д)
139	Шапіро Д. П.	Агроном	Окрсадогор Проскурівщ.
140	Шашкін М. С.	Директор	Молдавська Досвідна Стан- ція А. М. С. С. Р.
141	Шиманський А.	Окр. інтенсивник	Старобільськ. ОЗВ
142	Шепелев А. В.	Зав. від. пристосування.	Мліївська Досвідна Станц.
143	Шептицький М. А.	Окр. інтенсивник.	Херсонськ. ОЗВ.
144	Шеттле Г. Ю.	Спеціаліст-садовод.	Ульянівський овочевий Роз- садник (Одеса).
145	Шимановіч І. Д.	Професор, вчен. фахі- вець. відд. плодівн.	Всесоюзний Інститут Прик- ладної Ботаніки.
146	Шпанбрукер І. І.	Спеціаліст-садовод.	Київський Окркомгосп. гос- под. К. К. Г. Мейера.
147	Шубенко С. Х.	Інспектор з спецкультур	НКЗС України.
148	Щербіна М. Л.	Окр. інтенсивник.	Київськ. ОЗВ.
149	Еверт К. Д.	Фахівець-садовод (Член Правління).	Вознесенський овочевий Роз- садник Т-ва „Едукатор“.
150	Юхимчук Д. П.	Зав. Розсадник.	Агробазис КСГІ „Голосіїво“.
151	Юхно О. К.	Райінтенсивник	Малоперещепінськ. РЗВ.
152	Яковлев М. О.	Фахівець-фітопатолог.	Мліївська Досвідна Ст. Всеукраїнський Інститут При- кладної Ботаніки
153	Яната О. Я.	Зам. Директора.	Проскурівськ. ОЗВ.
154	Яровенко І. І.	Окр.-інтенсивник.	Мліївська Досвідна Станція
155	Ячевський Ю. І.	Зам. Директора.	

YD 15504

Цена 2 крб. 25 коп.

ИЗДАНИЯ СТАНЦИИ:

Выпуск:	Стоимость:
1-й В. Л. Смирненко. —Общий отчет по Млеевской Садово-Стородной Опытной Станции за годы 1921—1927	45 коп.
2-й В. П. Попов. —Краткий климатический очерк Млеевской Опытной Станции	35 ”
3-й С. Муравлянский. —Почвенный очерк участка „Новая Земля“ Млеевской Опытной станции	25 ”
4-й С. Муравлянский. —Химическая характеристика почв участка „Новая Земля“ Млеевской Опытной Станции (готовится к печати)	
5-й Н. А. Гроссгейм и В. Л. Пятакова. —Предварительный список насекомых, вредящих плодовым культурам в районе Млеевской Опытной Станции за годы 1923—1927	45 ”
6-й Л. М. Ро. —Программа Отдела Плодоводства Млеевской Опытной Станции	20 ”
7-й Н. А. Гроссгейм. —Программа Энтомологического Отдела Млеевской Опытной Станции	25 ”
8-й В. П. Попов. —Программа Отдела с.-х. Метеорологии Млеевской Опытной Станции	30 ”
9. Г. И. Форост. —Программа работ по желтым табакам Отдела Огородничества Млеевской Опытной Станции	30 ”
10-й Н. А. Гроссгейм. —Казарка (<i>Rhynchites Vavchus L.</i>) 1 р.	70 ”
11-й В. Л. Пятакова. —Огородные блошки 1 ”	70 ”
12-й П. И. Краснюк. —Боярышница (<i>Aporia crataegi L.</i>)	70 ”
13-й Л. М. Ро. —Закладка цветочных почек и их развитие у плодовых деревьев 1 р.	50 коп.
14-й Л. М. Ро. —Прорастаемость пыльцы различных плодовых деревьев в связи с ее фертильностью	
15-й Л. М. Ро. —Перекрестное опыление и самоопыление у различных плодовых деревьев 1 р.	50 коп.
16-й В. П. Попов. —Почвенная влага и методы ее изучения . 1 ”	— ”
17-й Н. А. Гроссгейм. —К познанию клубеньковых долгоносиков	70 ”
18-й П. И. Краснюк. —Материалы к изучению вопроса о повреждаемости горохов зерновкой (<i>Bruchus pisorum L.</i>)	40 коп.
19-й Л. М. Ро. —Материалы по обмерзанию плодовых деревьев в зимы 1923/4 и 1927/8 г.г. (готовится к печати).	
20-й В. П. Попов. —Почвенные испарители и лизимитры (Отчет за 1928 г.) 1 р.	
21-й Яковлев. —Отчет по работам произведенным в 1927/28 г. п/отдела фитопатологии	40 коп.
22-й С. И. Козьманов. Анатомические особенности в строении кожуры различных сортов черешен и вишенъ	60 коп.

АДРЕС: п/о Городище, Шевченковск. Округа.